

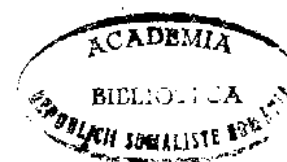
Coperta: Cristea Müller

G. CĂLINESCU

O P E R E

9

ȘUN
TEATRU

1971

EDITURA MINERVA

T 479998

ȘUN
sau
CALEA NETURBURATĂ
MIT MONGOL

Șun a apărut în două ediții (1943 și 1953), fără deosebiri, cu o prefață adăugată la reeditare. Piesele au fost selectate de George Călinescu pentru volumul *Teatru* (1965), după ce câteva din ele fuseseră publicate în reviste în anii 1963—1964. Textele tuturor scrierilor din acest volum au fost colaționate și cu manuscrisele autografe, derivând de aici numeroase corectări.

Ediția este îngrijită de Andrei Rusu.

CUVÎNT ÎNAINTE

Cînd în 1943 am scris *Șun*, apărut cu mari dificultăți în același an, războiul stîrnit de Hitler și Mussolini, cei doi dictatori imperialiști, era în toi, iar liniile mișcătoare ale reflectoarelor și ciorchinii de lumină de o sinistru frumusețe ai proiectoarelor caligrafiau aproape în fiecare seară cerul. Trăiam într-o învrăjbire pusă la cale de ei și, în loc să ne bucurăm de zveltețea schelelor, plîngeam printre ruine. Atunci am meditat pe marginea multor cărți vechi vorbind despre călduzitorii de popoare.

Din toate aceste cărți vedeam că lipsește poporul și că dictatorul ședea ascuns în castelul lui, privind cu ură și bănuială pe oameni. Îmi ziceam, în vreme ce priveam întretăierea pe cer a dîrelor de lumină ale reflectoarelor, că un călduzitor de noroade ar trebui să-și propună drept scop fericirea pașnică a celor mulți și că mijlocul capital de a înfăptui acest lucru este conlucrarea cu poporul însuși.

Această idee mi-a fost dezvăluită de prietenii mei progresiști în vreme ce eu citeam cărțile clasice ale Chinei. Astfel s-a închegat în mintea mea figura lui *Șun*. China era în acei ani cotropită și ea și, pentru ca cenzura nemiloasă cu operele mele să nu

împiedice apariția cărții, a trebuit să adaug subtitlul necorespunzător de « mit mongol ». Șun nu este fiu de împărat și nu se sprijină pe nici o pretenție ereditară sau divină, precum descendența dintr-un dragon. El e un fiu al poporului și e chemat la cîrmăria după dorința exprimată de popor, pentru însușirile lui creatoare, fiind filozof, poet, cîntăreț, plugar, olar. Misiunea lui e constructivă și pașnică. Fluviile ies din albi și umplu cu mlaștini solul arabil, care pe de altă parte e cotropit de păduri nestrăbătute. Fiarele păgubitoare se înmulțesc în dauna celor de folos, bălăriile și mărăcinii se îndeșesc în locul duzilor, cireșilor, perilor, prunilor. Drumurile sînt puține și primejdive. Nu sînt școli, prăvălii și judecători drepecți. Palatele, grădinile împărătești închid porțile mulțimii. Șun, ajutat de miniștrii săi, pune zăgazuri fluviilor, aruncă punți peste ape, arde pădurile de prisos, sporește și îngrașă pămîntul cultivabil, seamănd cereale, strîpște jivinele și îndeamnă la creșterea animalelor domestice, întemeiază școli, face dreptate năpăstuiților. El nu e singur. E alături de poporul și prietenii cu dreaptă judecată. Totuși, mergerea lui către izbîndă întîmpină vrăjmașii: dorința de rămînere pe loc a feodalilor, ura împotriva a ceea ce este nou, prejudecata ereditară, lenea în gîndire și în faptă a unora. Șun luptă cu liniște și îndîrjire împotriva acestor piedici, pășind pe « calea neturburată », care este aceea a legii de nelăturat a propășirii. O stavilă puternică este superstiția. Șun o înlătură cu înțelepciune, îndepărtînd fondul și primind, pînă la desăvîrșita ei risipire, ceremonia exterioară. Turnătorului care crede că bronzul căldării crapă fiindcă duhul metalului dorește să se însoțească cu femeia

lui și dă sfatul cuminte de a arunca în cuptor șuvițe de pâr și unghii ale acesteia.

Așa am văzut atunci pe Șun. El era o imagine încă neînchegată a ceea ce trebuie să fie călduzitorul de noroade în spirit progresist și popular. Dar prin ea am izbutit atunci să trec prin vîltoare și să aștept cu încredere viitorul care a venit. Au fost cititori și scriitori care m-au înțeles. Dacă aș fi scris cartea astăzi, aș fi întocmit totul mai bine. Poate că Șun este încă, cel puțin în ținuta exterioară, prea impasibil și distant. Într-un fel era obligat la aceasta de hieratismul atmosferei legendare și de ceremonial. Totdeodată am voit să subliniez hotărîrea, nu ferită de oarecare tristeță și dispreț, a lui Șun de a învinge și prin stăpînire de sine răutatea adversarilor oricărei înaintări. Totuși, fiindcă scrierea a fișnit în chip spontan, ca o dibuire a lumii noi pe care o ridicăm, am socotit că e mai bine să o las așa cum s-a intrupat în acei ani, cînd o grea întunecime morală mă înfășura, măcar pentru meritul de a fi putut să ajute pe unii cu vederea slabă să vadă soarele care înroșea cerul la orizont și care azi ne luminează deplin.

G. CĂLINESCU

Asia orientală arhaică la timp mitic, cam în jurul anului 2250 înainte de era creștină. Bătrînul împărat Yao și-a dat silințe mari să mîntuie șesurile de inundații și de creșterea sălbatică a buruienilor. E un suveran « cu virtuți eminente », un adevărat întemeietor de lume, pentru care pricină în cugetul asiaticului el ia chip de zeu. De altfel, înaintașii precum și urmașii lui, avînd a îndeplini lucrări fundamentale, stau la mijloc între istorie și mitologie, întrupînd fiecare cîte o virtute.

Sfetcicii de căpetenie ai lui Yao sînt Hi-Ho, Kong-Kong, Kuan, Yn-Ce-Ciu, Huan-Teu. Hi-Ho, alcătuitorul calendarului, după îndelungi observații astronomice, este singurul sfetcic de ispravă. Ceilalți, împreună cu prințul vasal San-Miao, alcătuiesc o ceată de cinci puteri negative, care mîhnesc pe constructivul Yao.

Un bărbat de mare ispravă în împărăție este Șun, muzicant, poet, filozof, agricultor, olar, mînuitor al tuturor industriilor folositoare. Prietenii săi Yu, Sie, Kao-Yao, Y, Ki înfățișează pentru el un grup de cinci energii creatoare (cinci e numărul mistic al punctelor cardinale, elementelor etc.). Yao are

două fete, pe Nan-Ciu (Ciuang) și Ciai-Ciu (Kiang), și nouă băieți în frunte cu Tan-Ciu. Deschizînd o tradiție, Yao nu va lăsa tronul lui Tan-Ciu, ci lui Șun, pe care și-l va face ginere, dîndu-i cele două fete drept soții, și king, adică întiul sfetnic. Mai tîrziu, Yao îl va înălța pe Șun la treapta de principe al locașului împărătesc, adică de moștenitor al tronului, cu drept de a cîrmui țara. Șun va fi deci un împărat asociat, cu puteri de fapt. Însă Șun nu-i fericit. Marile dușmăanii împotriva-i pornesc din chiar sinul familiei. Ku-Seu, tatăl său, ațîțat de Siuan-Siang, mama sa vitregă, ar dori să cîștige favoarea imperială pentru Siang, fratele vitreg și mai mic al lui Șun. Toți nemulțumiții, Tan-Ciu, San-Miao, Kong-Kong, Kuan, Huan-Teu, Yn-Ce-Ciu se alătură urii lui Ku-Seu și a lui Siang și încearcă să doboare pe ginerele lui Yao.

Între cele două tabere în luptă, Hu-He, curtean bătrîn, infățișează un glas al norodului.

Locurile în care se petrec cele cinci părți ale istoriei lui Șun sînt următoarele:

1. Interior de portic, pîrînd un coridor văzut în lungime dintr-un capăt, de unde impresia de adîncime incomensurabilă. De o parte și de alta — pilaștri. Bolțile de sub pilaștrii foarte groși din dreapta sînt libere și dau spre grădina imperială, cele din stînga sînt acoperite cu perdele de mătase. Ele dau în interiorul palatului. În fund, un portal cu fronton în streășină curbă. Deasupra lui, pe perete, un mare soare cu raze. Tavanul în bute e susținut pe grinzi în semicercuri cu coama aurită și ornamentată fantastic în chip de burți și picioare de balauri. Spre fundul coridorului, un scaun de piatră, tron secundar pentru împăratul în trecere prin această sală deschisă tuturor supușilor.

2. Un soi de piață între două case de cărămidă roșie, asemănătoare, la dreapta și la stînga. Casele privesc spre mijloc cu cîte o tindă pe pilaștri cu trei bolți, dintre care cea centrală e mai înaltă. Acoperișuri curbe de olane, în două valuri. În fund, pădure de pini; printre trunchiuri se zărește un lac.

3. Antecameră în palatul lui Șun. În dreapta și în stînga, două mari uși cu frontoane, pázite fiecare de cîte doi lei monstruoși de bronz cu o labă în aer. Fundul alcătuieste o loggia privind spre grădini. Arcadele sînt sprijinite pe un soi de cariatide reprezentînd războinici. În zare, o movilă conică asemeni unui vulcan, pe vîrfurile ei o construcție de lemn ca o pagodă.

4. Apartament particular al lui Șun. Fundul are trei uși cu bolți. Cea din mijloc, mai înaltă, e acoperită cu o perdea galbenă pe care e zugrăvit un dragon. Acolo este iatacul. Deasupra celorlalte două uși laterale, cîte o inscripție. La stînga, ușă cu fronton; la dreapta, loggia de proporții mai mici.

5. Sala Strămoșilor. Imensă hală rectangulară cu cîte o ușă monumentală de fiecă perete. De jur împrejur, firide conținînd simulacrele strămoșilor zeificați: capete grotești, asemeni măștilor tibetane; unul, cap de bou stilizat.

KONG-KONG

Yao, fiu luminos al Cerului, săgetător al Soarelui, împărat plin de virtuți eminente, îngăduie celor mai nemernici supuși ai veșnicului tron să cadă la picioarele tale.

(Se prosternă ingenunchind.)

YAO

Sfetnici prea onorabili, frați iubiți, sint sluga voastră cea mai smerită.

(Își ia capul în mâini și se închină pînă la pămînt.)

HUAN-TEU

Pe fața ta care aruncă fulgere, un nou negru trece. Vreo supărare turbură inima Strălucirii tale?

YAO

O supărare turbură inima mea, Huan-Teu. Apele cotropesc din toate părțile împărăția, cele nouă fluvii au ieșit din albia lor, țara e plină de smircuri și de mlaștini în care clocesc șerpii și balaurii. Bălăriile și scaieții au năpădit țarinile, pădurile

cresc nestăvilite, ocrotind în întunericul lor fiarele vătămătoare și păsările de pradă. Cele cinci soiuri de grâne nu se mai fac, iar oamenii se cațără prin pomi ca sălbăticiunile. Sufletul meu, Huan-Teu, e turbure ca apele Fluviului Galben.

YN-CE-CIU

Pentru ce, Slăvite, să-ți faci inimă rea? Ce-avem noi cu Ci și Ta și Kiang și Hoaï și Ho și Han și celelalte fluvii? În jurul palatului tău și al palatelor prinților vasali sînt grădini întinse și minunate, cu arbori și flori rare, în mireasma cărora merg slobode tot felul de vietăți: cerbi și păuni, fazani și găște sălbatice; sînt heleștee fără funduri, liniștite ca piatra smaragdului, pe țărmul cărora atîrnă sălcii și salcîmii și din care țîșnesc sub ochii noștri pești roșii ca rubinul.

YAO

Yn-Ce-Ciu, aceste toate sînt în jurul palatelor imperiale și princiare, dar nu sînt ale norodului.

KUAN

Norodul poate să privească și să se bucure de frumusețea grădinilor Măriei-tale celeste.

YAO

Privirea nu hrănește și mistrețul străpuns de săgeata mea nu îndestulează masa săracului. Rîndunica aduce puilor de mîncare și păstorul de oameni are grijă de supușii săi. Yn-Ce-Ciu, dregător al praviilor, știi tu ce este adevăratul împărat?

YN-CE-CIU

16 Adevăratul împărat este tatăl și mama poporului.

YAO

Precum ai spus. (*Către Hi-Ho.*) Am poftit la curtea noastră plină de lumină pe grațiosul nostru prinț vasal San-Miao. Sosit-a oare?

HI-HO

Grațiosul prinț San-Miao așteaptă să-și scalde obrazul în razele arzătoare ale tronului ceresc.

(*Face un semn.*)

SAN-MIAO

(*Gras; se pleacă de trei ori înaintea împăratului care coboară o treaptă salutînd de trei ori în modul obișnuit; scena reverenței durează nemăsurat de mult.*)

Fiu al astrului divin care se ridică pe arborele Kien-Mu, am venit de pe moșia mea întunecoasă ca o noapte plină de cucuvele să închin Seninătății-tale ființa mea vrednică de dispreț.

YAO

Nu merit atîta plecăciune, grațios prinț. Eu sînt cel mai vrednic de dispreț. Sînt un om neputincios, un muritor care nu poate să înfrîngă băltoacele și buruienile. Te-am chemat să mă mustru și să mă umilesc față de tine; căci nu sînt în stare să fac din țara ta neorînduită o icoană a supremei înțelepciuni, stăpînite de cele cinci fericiri.

SAN-MIAO

Cu ce te nemulțumește țara mea, Soare luminos?

YAO

Prea multă mlaștină mocnește pe țarină. Plugul născocit de dumnezeescul Șen-Nong, strămoșul nostru cu cap de bou (*închinăciune*), nu taie brazde

pentru mei. Orezul se înăbușă în alte ierburi și nu se poate coace, griul putrezește. De ce nu s-au tăiat pîrtii pentru apă în ținutul tău, grațios prinț San-Miao?

SAN-MIAO

Iarba țepoasă e lăsată și ea de nepătrunsul Y, duhul cel dintru-nceput.

YAO

La tine mișună rîmele lipicioase, omizile cu păr, gîndăcimea neagră, broaștele orăcăitoare, în loc să sfîrșie lăcustele verzi, să filfiie viermele de mătase, să cînte prepelița.

SAN-MIAO

Tot ce e trup și chip e hărăzit de veșnicul Y.

YAO

De ce nu strîngi lacurile ca să aduni păsările de apă, de ce nu îndrepti riurile ca să înmulțești peștii?

SAN-MIAO

Udătura și noroiul sînt venerabile. Rinocerii, urșii, panterele își lasă urmele picioarelor și ne dau prilej să încordăm arcurile și să trimitem sacrei tale ființe blănuri pentru sacrele tale tălpi.

YAO

Sacra mea persoană dorește mugetul bouului harnic, behăitul oaiei, lătratul cînelui, cucurigul coșului, gîgîitul gîștei. Pe acele meleaguri dobitoacele nu cunosc ritul împerecherii?

SAN-MIAO

18 Au fost semne rele: o femeie s-a prefăcut în bărbat, dintr-o fîntînă au ieșit flăcări.

YAO

În loc de duzi, cireși, peri, pruni, ies mărăcini uriași; brazii, pinii, stejarii cresc așa de deși, încît trunchiurile se usucă gîtuite și se răsucesc ca șerprii căutînd lumina, iar în bezna lor țipă buha și miorlăie pisica sălbatecă.

SAN-MIAO

Noaptea este soră cu ziua și bufnița vede cele nevăzute.

YAO

San-Miao, vorbele tale sînt mai mult ale negurii decît ale luminii. Strămoșul meu slăvit Huang-Ti (Inchinăciune) stîrpea bufnițele și, devenit fulger, găuri de șapte ori burduful plin de sînge cu chip de pasăre de noapte, icoană a haosului neîntocmit.

(Rămîne gînditor și abătut; San-Miao se retrage încet, de-a-ndaratele.)

KONG-KONG
(admirativ)

Avem un împărat împodobit de știință și înțelepciune. El seamănă cu meșterul care taie fildeșul, cu giuvaergiul care șlefuieste nestematele. Vedeți-l ce tăcut este și întunecat de gînduri!

YAO

Sînt bătrîn și fără putere și am nevoie de o cîrjă. Vreau un sfetnic care să facă dreptate, să ajute pe nevoiaș și să nu-l despoaie de avutul său — auzi, onorabile Yn-Ce-Ciu? — un judecător care să nu dea judecată strîmbă pentru un rachiu de mei.

YN-CE-CIU

O, ce cuvinte minunate! Aș vrea să le urmez, dar ființa mea e slabă și plină de păcate, sufletul meu iubește bogățiile.

YAO

Doresc un sfetnic care să intre în pădure cu făclia, să aprindă brazii și chiparoșii prea deși, să pășească cu picioarele în mocirlă — mă auzi, onorabile Huan-Teu? — să sape stavile pentru apa revărsată.

HUAN-TEU

Vai mie! Acestea sînt fapte zeești, peste nemernicele mele puțințe. Smeritul tău sfetnic Huan-Teu e un om de nimic și te roagă să-l cinstești cu mînia ta.

YAO

Am nevoie de un braț tînăr.

KUAN

Tineretea e îndrăzneță și nesocotită. Orice ispravă cere chibzuință și răbdare, cu care omul albit este mai înzestrat.

YAO

Plecați așadar și vă chibzuiți, onorabili sfetnici. Înțelepciunea veșnică să vă lumineze. (*Kong-Kong, Kuan, Yn-Ce-Ciu, Huan-Teu ies.*) Hi-Ho, Cerul mi-a dăruit prin tine un vrednic dregător, însă nu-mi trimete alții care să ajute bătrînețelor noastre. Kong-Kong este lingușitor și prefăcut, Yn-Ce-Ciu necinstit, Huan-Teu fricos, Kuan găsește totdeauna pricină de împotrivire, Yu, fiul lui, îmi pare un tînăr de ispravă, însă nevîrstnic. Despre Șun, feciorul lui Ku-Seu, aud cele mai bune lucruri. Ce zici de el, venerabile?

HI-HO

Slăvite Yao, am slujit tronului ceresc cu smerenie. Am privit cu răbdare augustul Cer, de la

răsărit, apus, miazănoapte și miazăzi, urmărind cursul soarelui de-a lungul arborelui cu nouă rădăcini și nouă crăci, luna, planetele și celelalte astre, și am supus vremea legii neturburate a numerelor, împărțind-o în ani, luni, zile și ceasuri. Ascultă deci cuvintele unui supus credincios: Șun, fiul lui Ku-Seu, este omul neprețuit care merge pe calea dreaptă. Toate virtuțile strămoșilor Eminenței-tale auguste, ale lui Fu-Hi (*plecăciune*), Niun-Kua (*plecăciune*), cei împerecheați prin coadă, Șen-Nong, cel cu cap de bou (*plecăciune*), Huang-Ti (*plecăciune*), Ciuan-Hiu (*plecăciune*), Kao-Sin (*plecăciune*), sînt întrupate în el. Meșteșugul olarului, iscusința pescarului și a vîntătorului, hărnicia plugarului, gingășia cîntărețului din lăută, cumînțenia și cumpătarea filozofului sînt darurile sale. Șun cutreieră pădurile vînd cerbi și mistreți și stă cu picioarele în mlaștină semănînd orezul. Respectul lui de părinți și de cele cinci reguli este neasemuit.

YAO

Fericit părintele care are un astfel de fiu.

HI-HO

Minunate cuvinte; însă Ku-Seu nu e fericit.

YAO

Pentru ce?

HI-HO

Pentru că Ku-Seu nu iubește pe Șun.

YAO

Aș fi bine văzut de Bolta cerească să fiu părintele unui astfel de tînăr. Fetele mele Nan-Ciu și Ciui 2.

Ciu ar fi onorate să aibă un atare soț. Hi-Ho, ispi-
tește pe departe pe nedreptul tată.

(Iese.)

HI-HO

Chemați îndată pe venerabilul Ku-Seu!

(Intră Ku-Seu; ținută ipocrită.)

KU-SEU

Mă smeresc în fața înțeleptului care a măsurat
drumul soarelui și al lunii.

HI-HO

Sînt un biet muritor fără învățătură. Mă umilesc
înaintea părintelui unui fiu plin de virtuți.

KU-SEU

Cerul face daruri și celor mai nevrednici.

HI-HO

Tatăl fericit cu o odraslă aleasă este îndatorat
să facă părtaş și pe tatăl nostru al tuturor, pe lumi-
nosul împărat, de asemenea bucurie.

KU-SEU

Siang se închină din porunca noastră părintească
la picioarele măritului tron.

HI-HO

Nu ești tu tatăl fiului care stă ziua cu mâinile
pe coarnele plugului iar seara își plimbă degetele
vrăjite pe lira armonioasă?

KU-SEU

Feciorul nostru Siang este un tânăr care mulțu-
mește inima noastră.

HI-HO

Nu ești tu părintele arcașului care țintește fără
greș uliul în zbor și peștele înotînd și compune
cîntece pentru lăută?

KU-SEU

Iubitul nostru Siang înveselește zilele părinților
săi.

HI-HO

Nu ai tu un fiu care-și cinstește părinții și e înzes-
trat cu cele trei puteri sufletești: conștiința, ome-
nia, bărbăția?

KU-SEU

Cînd ochii mei și ai onoratei mele soții Siuan-
Siang privesc pe feciorul nostru Siang, se umplu
de mare mîngîiere.

HI-HO

Fiul tău neprețuit nu se cheamă oare Șun?

KU-SEU

Numele lui este Siang.

HI-HO

Venerabile Ku-Seu, tînărul asupra căruia Cerul
și-a lăsat harul său, acela este fiul ales, vrednic de
nuntă împărătească.

KU-SEU

Venerabile Hi-Ho, Cerul a însemnat de la naștere
pe scumpul nostru fiu Siang, asupra căruia am doar
dreptul de ocrotire al unui tată adoptiv. Cunoaște
că onorata sa mamă l-a născut fecioară fiind. Un
zmeu grozav a îmbrățișat-o în patul său în noaptea

nunții noastre și a lăsat-o grea cu spumele sale divine sub ochii noștri uimiți. Siang este de viță cerească.

HI-HO

Tată adoptiv al fiului zmeului, nu ești cumva tată vitreg al unui fiu virtuos?

KU-SEU

Mintea mea e puțină, venerabile Hi-Ho, și nu-ți înțelege vorbele adânci.

HI-HO

Du-te, fericite părinte al lui Siang, și trimite-mi pe ascunsul tată al lui Șun.

KU-SEU

(aparte)

Moșneag viclean!

(Iese).

HI-HO

(aparte)

Viperă veninoasă!

(Kuan a intrat între timp și a ascultat convorbirea.)

KUAN

Venerabile Hi-Ho, am să-ți destăinui o mare taină. Cugetul mă îndeamnă, poate din poruncă de sus, să n-o mai țin.

HI-HO

Mă cinstești cu încrederea ta, onorabile Kuan.

24 Vorbește.

KUAN

Trebuie să afli, venerabile Hi-Ho, că aceea care mi-a dăruit zilele a fost mamă-fecioară. Când avea șapte ani, o rîndunică venită dinspre muntele Fulgului, unde păsările își schimbă penele, a ouat în fața ei un ou pe care ea l-a înghițit îndată. În ou își lăsase sămînța cerească un puternic dragon. După aceea mama a rămas grea și m-a născut pe mine, nevrednicul între nevrednici.

HI-HO

Taina este de mare preț și împăratul ar trebui s-o știe!

KUAN

Așa socotesc că împăratul trebuie s-o afle neapărat.

HI-HO

Nu voi întîrzia să i-o împărtășesc.

KUAN

Și mai cunoaște, venerabile Hi-Ho, că atunci cînd am rămas văduv și eram cuprins de jale, mi-au apărut patru cerbi albi precum și un fazan într-un dud înalt și încărcat de roade, de unde am priceput că trebuie să-mi înfrîng durerea, fiind voia Cerului să rămîn văduvit de nevastă spre a mă pregăti pentru o însoțire rodnică și potrivită cu sămînța mea zmeiască.

HI-HO

(Aparte.) Te-am înțeles, om lacom de mărire. (Tare.) Cred că această neasemuită întîmplare se cade să ajungă la urechile împărăteștilor fecioare Nan-Ciu și Ciai-Ciu.

KUAN

Va fi, nu mă-ndoiesc, spre folosul tronului veșnic. 2

HI-HO

Voi duce prețioasa solie.

KUAN

Primește plecăciunile mele, venerabile Hi-Ho.

HI-HO

Mă-nchin ție, fiu de rîndunică.

(Kuan, Hi-Ho ies; intră Șun, Yu, Y, Ki,
Kao-Yao, Sie.)

ȘUN

Fie binecuvîntată țarina cea rodnică și lăudate ostenele plugarului. În revărsatul zorilor, cînd soarele trimite peste coline o ploaie de săgeți roșii, se aud din depărtări cîntările cocoșilor și hămăitul cîinilor. Iarba udă de rouă îți răcorește gleznela și lutul moale îți mîngîie tălpile. Risipiți pe cîmpuri la mari depărtări, vezi țărani pe urmele vitelor maiestroase. Roata carului intră adînc în pămînt, sudoarea îți curge pe obraji și pe umeri, dar vîntul ți-o usucă fluturînd aripele sale de mătase. Codobatura îndrăzneată își tremură coada printre boi, scoțîndu-le muștele din ochi. Cînd secera sclipește prin lanuri, nu mai vezi jos decît velința moale a paielor, iar pe cer cîte un erete învîrtindu-se rar. La prînz, trudit, întins la umbra unei fîntîni, plugarul își scoate din traistă mîncarea frugală, fiertura de mei, leguma, poamele și se nutrește cu roadele simple ale pămîntului, în vreme ce vitele mestecă pașnic finul proaspăt.

KI

Și pentru a pune la loc aburul pierdut prin piele,
26 omul ridică la gură ulceaua cu vin de orez.

ȘUN

Bun este vinul de orez, Ki, dar apa e minunată! Apa care țîșnește rece din izvoare, sub soare ori sub lună, care străbate în puțuri, în șanțuri, printre tulpinele orezului, în rîurile repezi, în albiile late și molcome ale fluviilor, spre a se vărsa în cele patru mări; apa, unul din cele cinci elemente ale lumii, statornicite de divina înțelepciune.

YU

Slăvite fie toate cele cinci elemente: apa, focul, lemnul, metalele, pămîntul.

ȘUN

Drept ai vorbit, Yu. Minunat este focul care pîrîie în vreascuri și dă clocot fierturii, focul care înnegrește vatra sacră. Falnic este și lemnul. Cînd izbesc icnind cu toporul în trunchiul înaltului pin încărcat cu vrăbii, aud un vuiet prelung ca și cum aș atinge coarda unei lire ce leagă cerul cu pămîntul. Îmi place să ascult iarna, la marginea pădurilor, trosniturile prelungi ale brazilor doborîți de lemnari. Din lemn se fac leagănul și sicriul și sîngele nostru se scurge din nou în nimic prin vinele pomilor. Omul a smuls balaurilor metalele din care toarnă căldările, pirostriile și armurile care-l fac să semene cu racii de mare și cu broaștele țestoase. Însă pămîntul, iubite Yu, mă desfată cu deosebire. El este coca moale din care firea scoate toate formele sale. Bucuros țin mîinile ude pe argila jilavă, învîrtind din picior roata olarului. Blidele, ulcelele din care v-am dat adesea să ospătați și să beți sînt ieșite printre degetele mele.

KI

O, de-ar fi toată lumea așa de iscusită și cuminte ca degetele tale! Oamenii sînt încă nepricepuți, Șun. Am trecut prin cîmpuri de troscot în care se înăbușea un pai de grîu. Scaietele este floarea lanurilor noastre. Plugarii nu știu să semene și să răsădească.

YU

De trei ori m-am întors din drum în căutarea unui vad de rîu. Nu s-a aflat o minte omenească să arunce cîțiva trunchi peste apă în chip de punte.

Y

Pentru că topoarele nu îndrăznesc să facă luminiș în codri atîta vreme cît săgețile nu împuținează fiarele.

KI

Să mergem înșine și să dăm îndemnuri.

ȘUN

Vom merge cu voie bună și alții ne vor urma. Căci virtutea omului ales este ca vîntul, virtutea omului de rînd ca iarba. Cînd vîntul trece pe deasupra, iarba trebuie să se plece.

YU

Noi sîntem iarba ta, Șun, vînt primăvăratîc.

KAO-YAO

Cu toată voioșia ta, Șun, eu te zăresc adesea plîngînd cînd plivești orezul sau cînd arunci plasa în baltă.

ȘUN

Într-adevăr. Urciorul care și-a pierdut toarta mai este el urcior? Un fiu care nu aduce mulțumire părinților nu este un fiu fericit.

KAO-YAO

Vrei să spui că tatăl tău te urăște, pentru că ce nemulțumire poate avea un părinte de la un fiu așa de desăvîrșit?

ȘUN

Nimic nu este desăvîrșit, Kao-Yao. De ce să-mi închipui că tatăl meu mă urăște? Legea firii nu îngăduie asemenea strîmbătate. Tigrul înfricoșat își iubește puiul, rinocerul țestos își iubește puiul, pasărea hrăpitoare își iubește puiul — și tatăl meu, veneratul Ku-Seu, nu m-ar iubi?

SIE

Ce-i dreptul, fața lui nu arată bucurie la vederea ta.

KAO-YAO

Fața lui se rumenește numai pentru Siang, fratele tău vitreg.

ȘUN

Prieteni, sînteți nedrepti cu tatăl meu. Dacă el își întoarce ochii de la mine, vina este numai a mea. Sînt un fiu rău, care-și întristează părinții prin fapte necuvenite.

YU

Ce faptă necuvenită ai făcut tu?

ȘUN

Nu știu și de aceea sînt mîhnit. Făpturile firii au o pricină și o urmare, faptele omenești au un rost și un înțeles; a cunoaște pricinile și urmările, rosturile și înțelesurile înseamnă a-ți însuși înțelepciunea cu care ajungi la desăvîrșire.

Nu ești îndatorat să răspunzi cu iubire cui nu te iubește și cu supunere cui nu te ocrotește.

ȘUN

Cine nu este supus față de părinții săi nu este cinstit la suflet nici față de prieteni.

KAO-YAO

Răspunde cu nepăsare și dispreț la nepăsare și dispreț; așa poruncește dreptatea.

ȘUN

Ceea ce osîndești la cei mari nu face față de cei mai mici, ceea ce osîndești la cei de jos nu face față de cei de sus, ceea ce osîndești la cei mai bătrîni nu face față de cei mai tineri, ceea ce osîndești la cei tineri nu face față de cei mai bătrîni, ceea ce osîndești la cei din dreapta nu face față de cei din stînga, ceea ce osîndești la cei din stînga nu face față de cei din dreapta; iată ce ne poruncește cereasca înțelepciune.

SIE

Șun merge pe calea de mijloc care e nestrămutată.

ȘUN

Ce neasemănate făpturi vin înspre noi? Oare duhurile vor să-mi ia mințile cu vedenii cerești? N-am văzut pînă acum două tinere fete mai frumoase decît acestea. Părul le închide capul într-un coif de abanos și trupul le este sprinten ca trestia de bambu.

KI

Ele sînt îmbrăcate în veșminte de mătase și doici cu colți de cîine le feresc și de ochii aerului.

Cu astfel de aspră ceremonie sînt duse victimele pe altarul de jertfă.

ȘUN

Înima mea tremură cum n-a tremurat vreodată brațul pe arcul întins împotriva gurii cu trei limbi a șarpelui. Calc ca pe o pojghiță de gheață, mă simt pe marginea unei prăpăstii. Prieteni, stați în jurul meu, mă aflu în clipe de mare cumpănă.

SIE

Să fugim numaidecît, Șun. Acestea sînt fetele împăratului care se întorc cu alai de la templul Marilor Strămoașe unde au stat trei luni în schivnicie înainte de a purta numele de mirese.

(Toți, afară de Șun, fug înspăimîntați.)

ȘUN

Mirese? Aceste plăpînde flori sînt de pe acum sortite acului unui fluture? Am pierdut soțiile visate în chiar clipa cînd le-am aflat. (Fetele cu însoțitoarele intră în scenă.) De e un sacrilegiu să vă contemply, vina este a acelei puteri care mă țintuiește pe loc. Picioarele mele au devenit rădăcini pe care nu le mai pot trage din pămînt. (Fetele îl contemplă sfioase, fără să-l evite.) Am făptuit o fărdelege și voi nu mă ocoliți cu fața acoperită în mîini. De bună seamă, osînditului i se hărăzește o privire miloasă. De vreme ce voi muri, vina este aceeași de a vă privi o clipă sau zece clipe. Lăsați-mă să apun în fața ochilor voștri. Două flori de salcîm nu sînt mai gemene decît voi. Sprîncenele voastre sînt subțiri ca antenele viermilor de mătase, pielea obrazilor moale ca puful piersicei, buzele voastre ude ca miezul vișinei, dinții voștri sticloși ca boabele

de orez, unghiile voastre subțiri ca acele de pin. (Fetele se apleacă *politicos în fața lui.*) Vă smeriți înaintea mea? Dacă riturile ar îngădui să cunosc numele vostru tainic pregătit mirelui, aş merge la jertfă cîntînd.

NAN-CIU

Numele meu e Ciuang.

CIAl-CIU

Numele meu e Kiang.

ȘUN

Un demon mă zăpăcește cu vise. Fecioara nu-și destăinuie numele decît logodnicului venit cu daruri de nuntă. Nu-nțeleg visul, dar sufletul meu are aripi de zmeu. Salutul osînditului va fi un poem :

Cînd pasărea se leagănă pe craca mărului înflorit
Florile se scutură pe jos.

Cînd crivățul suflă prin frunzele cu chiciură
Se aude clinchet de armuri.

Cînd dragostea intră în inima bărbatului tînăr
Poruncește genunchilor să se-ndoale.

(*Ingenunchează. Intră Hi-Ho.*)

HI-HO

Bătrînii sosesc totdeauna prea tîrziu.

(*Fetele și doicile ies.*)

ȘUN

Știu ce mă așteaptă și sînt pregătit de moarte.

HI-HO

Cine-ți vorbește de moarte? Am însărcinarea de
32 peșitor și urechile mele sînt vinovate de a nu fi ascultat

de la început cinstita peșire. Însă genunchii tăi au vorbit limpede.

ȘUN

Dacă guriile mele i-ar fi îngăduit să îndrăznească a peși fetele unui împărat, ar vorbi ca genunchii mei.

HI-HO

Genunchilor tăi, ilustre Șun, le răspund. Fetele luminosului împărat sînt urite și neghioabe. Împăratul n-a avut puțința să le dea o creștere mai bună. Ilustre Șun, dorința ta e o poruncă. Împăratul n-ar cuteza să te jignească. Fiul Cerului îți dă fetele de neveste.

ȘUN

O, nemaipomenită fericire, geniile s-au jurat să mă amăgească.

HI-HO

Însă fiindcă împăratul nu poate da fetele sale în căsătorie unui om fără rosturi, te face king, mai mare peste toți sfetnicii. Cinstite Șun, mă închin ție.

ȘUN

Mă prostern în fața voinței de nepătruns a Fiului ceresc.

HI-HO

Ilustre Șun, împăratul te-a ales ascultînd glasul norodului, prin care vorbește Cerul. Du-te și fă sacrificii strămoșilor și întreabă duhurile pe care ți le urez binevoitoare. Apoi vino împodobit înaintea tronului cu darurile de nuntă. (*Iese.*)

ȘUN

Cînd se va ridica luna, pieile cerbilor celor mai minunați vor zăcea la picioarele logodnicilor. Gîsca sălbatică ce va striga mai tare deasupra bălților va fi semnul meu de mire.

(Intră Ku-Seu și Siang.)

KU-SEU

Iată-l în sfîrșit pe fiul nostru Șun. Pe unde cutreieră fiul nostru Șun, cînd părinții nu-și văd capul de treburi? Siuan-Siang, iubita ta mamă, este mîhnită.

ȘUN

Palmele îmi sînt încă pline de țărînă și fața mi-e brăzdată de sudori. Pentru voi am plivit lanurile.

KU-SEU

Prea bine, prea bine, avem treburi multe în casă. Veșmintele trebuiesc spălate și scuturate, odăile dereticate, cămara umplută cu vinat, porcii tăiați. Vom avea ospăț mare, bucurie nemaivăzută se coboară asupra căminului nostru. În curînd vom avea nuntă.

ȘUN

O, tată iubit, știam prea bine că inima unui părinte bate pentru odrasla sa. Tu te înveselești de nunta fiului tău și-l mustri de zăbavă. Așadar ai aflat vestea care mă ferește tocmai cînd voiam să cer binecuvîntarea ta.

KU-SEU

Ce binecuvîntare? Nu-i vreme de vorbe acum. Siuan-Siang te așteaptă să-i dai o mîină de ajutor.

SIANG

Iubite frate, ești cu adevărat așa de fericit? Mă mir!

ȘUN

Cum s-ar putea altfel? Cînd tînărul și-a găsit tovarășa vieții sale, el e puternic și voios. Privește pe țărmul rîului ce verzi și dese sînt firele de bambu! Așa sînt tulpinele sufletului meu.

SIANG

Vorbești ca și cînd ai fi intrat cu gîndul în inima mea. Cum se vede că ești poet! Poetul înțelege și cîntă ceea ce simte altul.

ȘUN

Am spus ceea ce simt eu.

SIANG

Însă mirele sînt eu!

ȘUN

(aparte)

Auguști Strămoși, ce-aud! (Tare.) Mirele ești tu? Și tu faci nuntă?

SIANG

Cum, și eu? Dar cine altcineva oare?

KU-SEU

Prea multă vorbă, Șun; avem mult de lucru acasă. Noi mergem la curtea împărătească. Află că fratele tău Siang s-a învrednicit de mila Fiului ceresc. Slăvitul împărat l-a pețit pentru fetele sale.

ȘUN

Este cu puțință?

KU-SEU

Venerabilul Hi-Ho, întîmpinîndu-mă ca pețitor, mi-a spus astfel: Tatăl fericit cu o odraslă aleasă

e dator să facă părtaş și pe tatăl nostru al tuturor de asemenea bucurie.

ȘUN

Ești încredințat că venerabilul Hi-Ho s-a gândit la Siang?

SIANG

Dar la cine? (Aparte.) Fratele meu Șun e plin de invidie.

KU-SEU

La cine vrei să se gîndească? Pețitorul a vorbit limpede: Tinărul asupra căruia Cerul și-a lăsat harul său, acela este vrednic de nuntă împărătească.

SIANG

Cerul m-a ales, fiind eu născut dintr-o mamă-fecioară și spuma unui zmeu.

KU-SEU

Așa, așa.

ȘUN

Cerul să fie îngăduitor cu tine, iubite frate Siang.

SIANG

(aparte)

Cuvintele lui sînt întunecate.

KU-SEU

Să mergem, Siang. Șun, supune-te poruncilor noastre părintești.

ȘUN

36 Duhurile să-ți aducă mîngîiere, frate Siang.

(Ku-Seu, Siang ies; intră Sie, Yu, Kao-Yao, Y, Ki.)

YU

Prietenii tăi credincioși se bucură împreună cu tine, Șun, de știrea cea bună. Te-am urmat pretutindeni ca tovarăși, te vom urma ca fii prea plecați.

KAO-YAO

Fiul Cerului a făcut dreptate.

Y

Geniile pomilor roditori și ale semănăturilor au vorbit pentru tine.

KI

De acum apele și uscatul au un stăpîn inimos.

ȘUN

Frați iubiți, în fructul dulce am găsit un mic vierme, îmi simt fericirea vrednică de mustrare.

YU

Totdeauna ai fost sfios, Șun, în a primi ceea ce ți se cuvine. Ce piedici îți mai pui ție însuși?

ȘUN

Fratele meu Siang a trecut adineaori însoțit de tatăl meu să pețască pe fetele împăratului.

SIE

Pețire zadarnică și nesocotită.

ȘUN

Da. Tatăl meu a înțeles greșit vorbele venerabilului Hi-Ho despre un fiu care, cu mila împăratului, sînt eu.

KAO-YAO

Șun, ai inima îngăduitoare. Ku-Seu, ațîțat de Siuan Siang, te vede cu ochi răi. El știa prea bine ce voia să spună Hi-Ho și numai dușmănia l-a îndemnat să te dea la o parte.

ȘUN

Un tată nu se cade să fie și deci nu este în chip firesc dușmănos, și părintele meu Ku-Seu putea fi de bună credință tălmăcind astfel vorbele lui Hi-Ho.

KAO-YAO

Siang e invidios.

ȘUN

Cînd frații trăiesc în bună învoire, bucuria și fericirea domnesc printre ei. Fratele meu n-a căpătat aceleași învățături ca și mine? El este tînăr și însetat de dragoste și cred că fără cuget rău s-a socotit cel ales drept mire. Și de ar fi altfel, oricine pierde nădejdea de a se însoți cu zeeștile Ciuang și Kiang e merit mîhnirii. Plîng pe bietul meu frate Siang.

SIE

Cînd ai cerut lui Ku-Seu învoirea părintească nu s-a aflat greșala?

ȘUN

N-am cerut tatălui meu învoirea.

SIE

După obiceiuri s-ar fi convenit. Pravila glăsuiește: Cînd un bărbat își ia soție, el întreabă pe tatăl și pe mama sa.

ȘUN

A-și întemeia un cămin este datoria cea mai însemnată a omului. Dacă aș fi cerut învoirea tatălui meu, i-aș fi adus supărare, fiindcă aș fi stat împotriva dorințelor sale. Dacă i-aș fi adus supărare, n-aș fi putut să-mi îndeplinesc rostul omenesc. Tatăl meu nu mi-a zis nici da, nici nu, fiindcă nu l-am întrebat, iar eu ascult poruncile tatălui nostru obștesc, slăvitului împărat.

KAO-YAO

Vorbele tale sînt pătrunse de înțelepciune.

HU-HE

Să ne grăbim, prieteni. Altarul strămoșilor ne așteaptă.

(Ies; intră Yao cu gardă și curteni, între care San-Miao, Yn-Ce-Ciu, Kong-Kong, Kuan, Huan-Teu, Hu-He; un negustor.)

YAO

Ce jalbă ne aduce iubitul nostru supus Hu-He?

HU-HE

(cu un balot de mătase)

Împărate luminate, fă-mi judecată dreaptă, nu mai putem trăi de negustori.

YAO

De ce?

HU-HE

Sînt lacomi și necinstiți și se îmbogățesc pe spinarea norodului. Bunăoară acesta.

NEGUSTORUL

Slăvite Fiu al Cerului, n-am nici o vină.

YAO

S-auzim pricina.

HU-HE

Voind, Slăvite, să-mi fac un veșmînt de ceremonie ca să pot păși cu cinste la nunta cereștilor tale fiice, am cumpărat cîțiva coți de mătase de la acest negustor. El mi i-a măsurat în pripă și mi i-a dat. Cînd am ajuns acasă și i-am măsurat din nou cu cotul, am văzut că-mi dăduse lipsă. Acum el nu vrea să-mi adauge partea cu care m-a păgubit.

YAO

Cinstite negustor, împărăția are trebuință de breasla voastră spre răspîndirea bunurilor și înlesnirea vieții. Însă după chipul convenit. Nu sînt decît două căi pe lume: omenia și neomenia.

NEGUSTORUL

Am măsurat, Strălucite, mătasea cu cotul meu, cum mi-e obiceiul și învoiala. El a măsurat-o acasă cu cotul lui, care e mai mare.

YAO

Fă dovada. (Negustorul măsoară un cot de mătase pe brațul lui și pe brațul lui Hu-He.) Într-adevăr. Kong-Kong, încearcă și tu. (Kong-Kong face măsurătoarea.) Cotul tău e mai mic. Dacă Kong-Kong ar fi vîndut pînză, ar fi fost un negustor cinstit pentru tine, Hu-He.

HU-HE

Pielea de tigru tăbăcită e ca și pielea de ciine tăbăcită.

YAO

Nimeni nu-i deocamdată vinovat. N-avem măsuri și greutăți statornice și de aceea negoțul suferă

mare lipsă. Dregătorii mei de pînă acum n-au avut răgaz să se îndeletnicească și cu astfel de lucruri.

KONG-KONG

A-ți face datoria ca împărat e greu; a ți-o face ca sfetnic nu-i ușor.

YAO

Șun, noul nostru king, va desăvirși totul.

(Intră Ku-Seu cu Siang.)

HU-HE

Fie-i Cerul prielnic.

(Glasuri din norod: Șun, Șun, Șun să fie king!)

KU-SEU

Prea luminos suveran și venerat cuscru, aduc pe ginerele tău și fiul meu iubit Siang spre a-și ferici urechile, precum hotărâsc riturile, cu numele tainic al grațioaselor mele nurori Nan-Ciu și Ciai-Ciu.

YAO

Fii bine sosit, fericit tată al virtuosului Șun. Ca un har deosebit din partea celestialei mele inimi, am îngăduit fiicelor mele, nevrednice de a fi nurorile unui bărbat însemnat ca tine, să-și împărtășească numele lor de fată mai curînd decît cer obiceiurile. Nevoile împărăției îmi fac trebuincios fără zăbavă pe Șun ca ginere și king.

SIANG

(aparte)

O, blestemat frate!

KU-SEU

Mă iartă, Plinule de slavă, nu Șun este acel hotărit să-ți fie ginere. Siang ți se închină și te roagă să-ți ții cuvîntul dat de pețitor.

YAO

Scump îmi este și fiul tău Siang, duhurile strămoșilor să-i călăuzească pașii spre o bună soție când îi va suna ceasul.

KU-SEU

Venerabilul Hi-Ho a pețit pe Siang. Acesta-i ginerele potrivit pentru fiicele Slavei tale, în vinele lui curgînd sînge de zmeu.

HU-HE

Tăranul își laudă ogorul și părinții odrasla.

YAO

Cerul te-a binecuvîntat cu astfel de fii. Însă am sortit pe fiicele mele întîiului meu sfetnic, ca să-l leg mai strîns de tron, iar Șun este acum întîiul meu sfetnic.

SIANG

(*aparte*)

Sufletul mi-e un clocot de ură.

KU-SEU

(*Aparte.*) Siuan-Siang mă va certa aprig. (*Tare.*) Păstor înțelept al supușilor tăi, datinele sfinte îndeamnă pe fiu să capete și învoirea mamei sale. Să întrebăm și pe onorata mea soție Siuan-Siang.

YAO

Fiece mamă își apără pe feciorul său și răspunde pentru el. Siuan-Siang e mama lui Siang și Siang îi va cere învoirea când se va logodi. Șun s-a dus să se prosterne duhului răposatei lui mame.

KU-SEU

42 Am socotit să dau tronului odrasla cea mai bună, spre binele obștesc. Siang a urmat toate învățăturile

școalei mici și școalei mari : să stropească, să măture, să răspundă îndată la întrebări, să intre și să iasă după pravilele buneii cuvînțe, să primească oaspeți, să tragă cu arcul, să mîne carul, să scrie, să socotească, să pătrundă cu rațiunea pricinile tuturor lucrurilor, să le împartă în soiuri și celelalte.

YAO

Fiicele mele, iubite cuscru, nu știu să se poarte cu un om așa de învățat. Ne mulțumim pentru ele cu Șun.

(*Intră Hi-Ho.*)

HI-HO

Sacru urmaș al lui Fu-Hi, îți aduc vești bune. Duhurile au primit rugăciunea lui Șun cu bunăvoință. Preoții au găsit trestia Și plină de fire vestitoare de întîmplări minunate, iar broasca țestoasă a tremurat din picioare în chip de alegere norocoasă. Au fost și sîmne deosebite, printre care ivirea unei stele cu coadă dinspre muntele Kong-Tong, ceea ce, după prezicători, e un lucru de foarte bun augur. Cerul întărind hotărîrea împărătească, Șun poate să se înfățișeze înaintea razelor tale orbitoare.

(*Șun intră.*)

YAO

Vrednicule Șun, celestiala noastră minte ne-a sfătuit să ne alegem ca sprijin al domniei un bărbat tînăr și plin de virtuți care să desăvîrșească lucrările începute spre folosul împărăției. Fii cel ales. Te înfățișăm Cerului ca să întărească alegerea noastră. Ce zice Cerul?

ȘUN

Am încuviințarea duhurilor, a broaștei țestoase și a trestiei Și.

YAO

Mă închin în fața poruncilor cerești. Te înfățișăm dar acoperit de slavă norodului ca să te primească drept al lui cîrmuitor.

TOŢI

(afară de Ku-Seu și Siang.)

Şun să fie cîrmuitorul nostru.

YAO

Supuși de orice vîrstă și treaptă, fără deosebire, ascultați cuvîntul cînstîtului meu king Şun. Fiii mei, (arată pe cei nouă fii așezați în ordine descrescîndă în frunte cu Tan-Ciu) Şun este stăpînul și tatăl vostru. Dați-i ascultare după cuviință.

ŞUN

Voi fi pentru fiii și pentru supușii tăi un tată blind și cu ochiul pururi treaz.

YAO

Cărturari ai împărăției, adunați-vă în jurul sfetnicului nostru Şun.

ŞUN

Nu voi face un pas fără a mă sfătui cu cei înțelepți și plini de învățătură.

YAO

Slujitori de tot soiul, dați lui Şun boi, oi, orez, mei și tot ce este de trebuință pentru hrana casei sale, potrivit cu meritul și cinul său.

TAN-CIU

(aparte)

44 Tata dă acestui om cînstiri ca unui obraz împărătesc. Gîndul lui e de a mă dezmoșteni.

ŞUN

Tot ce primesc de la slăvitul scaun va fi înapoiat cu prisosință obștei.

YAO

Slobod ești, Şun, a face și desface, a lega și dezlega treburile din Ciug-kuë, statul suzeran, și din cele unsprezece provincii. Prinți vasali, kiuni și oricare kong, heu, po, ceu și nan, supuneți-vă supraveghetorului vostru Şun.

ŞUN

Voi da tuturor cîntea ce se cuvine după drepturi și rituri.

YAO

Îți hărăzim dinainte învoirea de a-ți alege dregători: supraveghetor al lucrărilor pe uscat și pe apă, supraveghetor al muncilor pe ogoare, supraveghetor al munților, pădurilor, lacurilor, mlaștinilor, arborilor, ierburilor și animalelor, supraveghetor al celor cinci pravili, supraveghetor al celor cinci ceremonii, supraveghetor peste judecătorii, supraveghetor al muzicii, al sculelor prețioase și ceilalți. Fie-ți mîna bună.

ŞUN

Cu voia ta, voi alege oameni de chibzuință și cu dragoste de bunul obștesc.

KUAN

(incet către ai săi)

Un dușman de moarte s-a ivit pentru noi.

SAN-MIAO

(la fel)

Sub înfățișarea lui pocăită se ascunde o fire semeață, fără respect pentru marii vasali.

HI-HO

Soare strălucitor, Șun, vrednicul tău king, se încumetă a-ți peți, prin mine, pe cele două domnești fiice Nan-Ciu și Ciai-Ciu.

YAO

Primesc ca o cinste fără seamăn să mă încuscresc cu venerabilul Ku-Seu. Iubite ginere, aruncă un ochi îndurător asupra ficelor mele, pe numele lor de fată Ciuang și Kiang, pe care n-am fost în stare să le cresc și să le-mbrac mai bine.

SIANG

(aparte)

Două cuțite înveninate îmi străpung inima.

ȘUN

Luna crepusculară nu e mai netedă și mai albă ca obrajii logodnicelor mele. Pe veșmintele lor și-au desfăcut cozile prinții păunilor. Duhurile pietrelor prețioase le-au presărat unghiile cu nestemate.

YAO

Scumpe fiice, iată pe socrul vostru. Purtați-vă față de dînsul cu fiască plecăciune. Iată soțul vostru. El vă este părinte și frate, stăpîn și tovarăș. Toarceți cînepă și mătase pentru sporul casei lui, iar Cerul milostivească-vă cu prunci mulți, dar mai ales cu băieți.

ȘUN

În casa părinților și strămoșilor mei cina sacră vă așteaptă. Șezînd ingenuncheați pe aceeași scoartă, vom vărsa vin pentru morți și vom gusta de cite trei ori din fiertura de mei și din cei șapte pești,

bînd de trei ori din aceeași cupă. Făcliile vor arde trei zile în toate odăile.

HI-HO

Cinstite Ku-Seu, îmbrățișează cum se cuvine pe noile tale fiice. (După oarecare codire, Ku-Seu îmbrățișează pe Ciuang și Kiang; pare încîntat.) Șun, îmbrățișează, potrivit canoanelor, pe noii tăi frați. (Șun îmbrățișează pe rînd pe cei nouă fii ai lui Yao; ceremonie monotună, hieratică și deci ușor comică.)

ȘUN

Tată, întîmpină-mă cu dragoste în pragul casei părintești. Eu și soțiile mele te vom respecta și îngriji, precum cere pietatea filială. Dimineața și seara, spălîndu-ne fețele, te vom saluta. Bucatele cele mai gustoase vor fi pentru tine, îți vom pregăti veșmintele cele mai călduroase și-ți vom urma cuvintele ca pe niște porunci.

KU-SEU

(după o lungă rezistență, îndemnat din ochi de ceilalți de a îndeplini ceremonialul)

Un fiu al meu își aduce neveste în casa părintească. Noile mele fiice fie binevenite.

YAO

Duceți-vă, vasali, dregători și curteni, și pregătiți-vă de nuntă.

(Ies; rămîn Șun și Ku-Seu.)

KU-SEU

Șun, nu zăbovi la curte; fratele tău Siang este plătînd și nededat cu truda cîmpului. Nădăjduiesc că slujba împărătească nu te va răpi prea mult înda-

toririlor tale de fiu. Avem gospodărie grea și eu sînt istovit de puteri. Șun, ai de cules orezul, de tuns oile, de tăiat lemne în pădure și mai știu eu cîte. Mama ta Siuan-Siang îți va da porunci.

ȘUN

Sînt fiul vostru ascultător.

(Ies; intră Tan-Ciu, Siang, San-Miao, Kuan, Yn-Ce-Ciu, Kong-Kong, Huan-Teu.)

SAN-MIAO

(către Tan-Ciu)

Înduri fără să murmuri, Tan-Ciu, ca Șun să-ți uzurpe dreptul de moștenire? Ginerile visează să fie împărat.

TAN-CIU

Sînt încredințat de acest lucru.

SIANG

Surorile tale mi se cuveneau mie. Pentru mine au fost peșite.

KONG-KONG

Împăratul a ascultat bîrfeli nedrepte împotrivă-mi. O, cît sînt de necăjit! Am fost scos din fruntea dreptăților tocmai cînd aveam în minte gînduri mari.

KUAN

Slăvitul nostru stăpîn s-a lăsat înșelat de un venetic. Printre noi, cei hîrșiți cu cîrmuirea țării, se cădea să fie ales ginerile și marele sfetnic.

YN-CE-CIU

Șun e om aspru și neînduplecat; el nu îngăduie bietului slujbaș să primească un dar, oricît de mărunț. Vai mie, am să mor sărac!

HUAN-TEU

Oare Șun nu ne va tăia capetele?

SAN-MIAO

Va face și aceasta de va trăi și domni.

SIANG

Jur că nimic nu m-ar da înapoi de la orice faptă prin care aș spăla rușinea ce mi-a pricinuit.

KONG-KONG

Să lucrăm cu socoteală și cu duhul blîndeții. Lumea pune nădejdi mari în Șun, dar Șun e om ca și noi, iar nu un sfînt. Curînd, tuturor li se va urî cu dînsul.

YN-CE-CIU

Atunci se cheamă că pierzînd încuviințarea norodului e izgonit și de Cer, și împăratul trebuie să-l alunge.

KUAN

Am rude nenumărate, voi de asemeni, toți împreună ținem firele sufletelor a mii de supuși. Să-i îndemnăm să se împotrivescă poruncilor lui Șun. Împăratul se va scîrbi de neiscușința lui.

SAN-MIAO

Jivinele și beznele mlaștinilor și pădurilor mele vor întîmpina pe cutezător cu urlete și furtuni. Voi porunci crivățului să-l țină de plete și gerului să-i prefacă ochii în două boabe de sare.

SIANG

Pe peretele odăii mele e atîrnată o sabie pe care am învățat s-o mînuie.

TAN-CIU

Știu să arunc lancea în firul de trestie și să-l despici în două.

SAN-MIAO

Voi chema într-ajutor demonii din marea genune de unde izvorăsc cele nouă izvoare galbene

(Ies; intră Șun, Yu, Ki, Y, Kao-Yao, Sie.)

ȘUN

Prieteni, nu avem timp de pierdut. Neorînduiala țării e mare și nu-i drept ca mirele să uite că e king, în mijlocul veseliei nuptiale. Yu, cu ajutorul pîrtilor și zăgazurilor, apele trebuiesc aduse din nou în albiile lor. Să se scoată bolovanii rostogoliți în râuri, să se taie maluri, să se deschidă poteci, cărări și drumuri de țară pretutindeni unde e nevoie. Yu, te fac, cu voia împăratului, supraveghetor al lucrărilor pe uscat și pe apă.

YU

Mărite king, slujba e grea, peste slabele mele puteri. Sînt cu totul nevrednic.

ȘUN

Du-te, Yu, fă ce-ți poruncesc. (Yu iese.) Y, cordii sînt nestrăbătuți și plini de lighioane, în lacuri tîrtoarele monstruoase stîrlesc peștii aurii. Dă foc pădurilor, alungă sălbăticiunile, împrejmuiește și curăță heleșteiele, pune rînduială la munte și la șes. Te fac supraveghetor peste moșiile țării.

Y

Înțeleptule king, cunoști nepriceperea și neghiobia mea. Pentru astfel de lucrare se cere un bărbat de

ȘUN

Du-te, Y, astfel îți poruncesc. (Y iese.) Ki, cunoști prea bine că oamenii nu știu să semene și să are, să folosească vitele și îngrășăminte, țarinele sînt în suferință. Văzînd știința ta, te fac supraveghetor peste ogoare.

KI

Grea povară arunci, Șun, pe umerii celui mai prost plugar dintre supușii tăi.

ȘUN

Du-te, Ki, așa am hotărît. (Ki iese.) Sie, poporul e neînvățat, cele cinci canoane n-au străbătut încă peste tot. Adună pe tineri în școli ca să învețe principiile, virtuțile și purtările. Pe tine, vestit cărturar, te pun supraveghetor al învățaturii norodului.

SIE

O, doamne, pe mine, care abia știu să silabisesc și să prind pensula în mină, mă socoți în stare de această slujbă măreață?

ȘUN

Du-te, Sie, aceasta e voința mea. (Sie iese.) Kao-Yao, cel drept la inimă și la minte și priceput în pravili, oamenii sînt sătui de județuri strîmbe, fă-le dreptate. Te înalț supraveghetor peste judecătorii.

KAO-YAO

Sufletul meu n-are tărie, uit repede și încurc treburile. Nu sînt omul nimerit.

ȘUN

Du-te, Kao-Yao, îți poruncesc. (Kao-Yao iese.)

Casa părintească a lui Șun. Din cînd în cînd se văd în fund vlvădăi de incendii. Hi-Ho, Hu-He, San-Miao, Kong-Kong, Huan-Teu, Kuan, Yn-Ce-Ciu în colocviu.

HI-HO

Și acum mai ard pădurile aprinse de onorabilul Y.

HUAN-TEU

Trei ani de pîrjol și groază fi-vor, socotesc, de ajuns.

YN-CE-CIU

(adulmecînd aerul)

Simțiți? Vai, ce mireasmă plăcută de vînat fript! O gîscă sălbatecă, gonită de flăcările din păpurișuri, a bătut deunăzi din aripi istovită deasupra casei mele și mi-a căzut la picioare de-a gata rumenită.

HU-HE

Ostenește-te pînă la baltă, onorabile Yn-Ce-Ciu, poate va sări la mal vreun crap clocotit.

HI-HO

Ispravă fără seamăn a făcut îndrăznețul Y, nemai-gîndită de mintea omului. Ochiul înțeleptului Șun este ager și gura lui știe să poruncească.

KONG-KONG

(între adulație și ironie)

Cine ar fi crezut ca dintr-un tînăr tăcut și sfios să iasă un bărbat așa de strașnic?

HU-HE

Pasărea care iese din valea adîncă zboară pe copacul înalt.

KUAN

Și capra nelegată zburdă pe pășunea vecinului.

HI-HO

Acolo unde era desiș nepătruns acum e loc de arat. Smîrcurile au fost zvîntate și lanurile curățite de trestia netrebnică.

HU-HE

Am venit în trei zile de la moșia mea, tăind drum drept. Înainte făceam două săptămîni ocolind, căci de acolo pînă aici era tot pădure vîrtoasă și mlaștină. Copacul ședea în apă pînă la pîntec, iar balta nu se vedea de buruiana deasă. Onorabilul Y a tras cu gîndul drum drept peste inima codrilor și a apelor, apoi a pus să se sape șanțuri adînci pentru ca pîrjolul de la partea hotărîită arderii să nu vatăme pădurea cea bună. După aceea a dat foc. Unde nu s-a încumetat să între cu făclia, a rărit cu topoarele. Sute de elefanți și de boi au tras trunchiurile pînă la țărnul fluviului care le-a luat la

vale. Lacurile și smîrcurile au ars de asemeni înăbușit săptămîni și luni, umplînd cerul de neguri. Ploile au spălat în urmă scrumul, lăsînd locurile limpezite. Pe unde se afla bîrlogul ursului tărcat și al leopardului trece acum drum de țară bătătorit. În zăvoi cîntă păsărelele. Cînd ajungi la malul iazului, minune. Apa e pașnică și limpede ca cerul. Bîtlani cu picioare lungi, lebede, rațe sălbatece cutreieră păpurișurile rărîte. O luntre te așteaptă la un capăt și te duce la celălalt, iar în jurul ei te urmăresc pești roșii și aurii, cu gurile căscate, țîșnînd din apă pe dinainte-ți.

SAN-MIAO

Și care e folosul, cinstite Hu-He? Trei ani de zile duhurile brazilor, pinilor, stejarilor, sălciilor, cedrilor au trosnit de groază și au alergat izbite și învîrtite de vînt. Aerul mirosea ca sanctuarele templelor. Toate mi-au cerut milă și adăpost, încît la mine nu-ți tragi sufletul de neguri. Dar bielele vietăți? Elefantul încurcat în desîșul aprins s-a prăjit ca pe rug, rinocerii s-au uscat în carapacea lor, cerbii și-au înțepenit coarnele în jărătic, urșii, tigrii, leoparzii au urlat cu blana sfîrîind, șerpîii au încremenit pe trunchiuri, ochii buhelor, cucuvelelor au plesnit de lumină; ciorile, țârcile, ciocănitorele s-au răscopt în cuiburi. Apele mlaștinilor au dat în undă și în spuma fierturii pluteau crocodilii, broaștele țestoase, bielele lipitori, șerpîii de apă și celelalte ființe ale nămolului. Duhurile sălbăticiunilor au zburat și s-au tîrît pînă la moșia mea, unde le-am dat adăpostire.

HU-HE

Urît trebuie să-ți miroasă țara, grațios prinț San-Miao!

HI-HO

Fapte mari a făcut deopotrivă harnicul Yu. Spăr-gînd albiile astupate și întărînd malurile fluviilor Ci și Ta, le-a îndrumat spre mare, zvîntînd astfel șesurile pe care se iezeau.

HU-HE

Pe locul iezăturii pasc acum caii și bivolii.

HI-HO

Rîurile Ju și Han se rostogolesc azi fără piedici pe prundișul lor. Yu le-a scormonit fundurile și le-a curățat de stînci și trunchiuri. Rîurile Se și Hoăi se varsă nestăvilite în fluviul Kiang.

HU-HE

Locurile pe care-și cloceau apele sînt acum arătură.

HI-HO

Cele nouă fluvii se mișcă din nou maiestoase către mări.

SAN-MIAO

Geniile apelor au fost jignite, scoase de pe calea lor nepătrunsă și sacră. Nebun e cine încearcă să întoarcă luna din drum, să reverse marea și să abată rîul. Omul trebuie să se supună Spiritelor. Auguștii Niun-Kua și Fu-Hi, cei cu coada însozită și încolăcită, s-au născut din apa neturburată.

HI-HO

La început a fost înțelepciunea, una și veșnică, din care s-au desfăcut cerul și pămîntul. Din unul au ieșit două și din două trei și din trei toate cele ce se văd avînd trup și chip. Înțelepciunea poruncește

omului să desăvîrșească fața pămîntului dîndu-i înfățișarea strălucită a Cerului.

KONG-KONG

Și unde este acum onorabilul Yu?

KUAN

Fiul a uitat îndatoririle față de un biet tată văduv.

HU-HE

De trei ori în trei ani Yu a trecut prin fața casei lui și n-a putut să intre, fiind adîncit în gînduri și copleșit de treburi. Cînd cea din urmă punte va fi aruncată peste ape, vrednicul Yu va fi aici.

HI-HO

Priviți! Vrednicul Yu sosește împreună cu ceilalți dregători.

(Intră Yu, Y, Ki, Kao-Yao, Sie.)

YU

Salut pe grațiosul prinț San-Miao și pe toți cei de față, iar tatălui meu mă închin cu filască supunere.

KONG-KONG

Ne bucurăm că ai sfîrșit muncile și te-ai întors acolo unde este tatăl tău.

YU

Nu am sfîrșit muncile și am venit să le desăvîrșim cu voia voastră.

Y

Grațios prinț San-Miao, lămurește-ne de ce în țara ta focurile noastre mîntuitoare au fost înăbușite și oamenii puși să le aște omoriți?

SAN-MIAO

(Aparte.) Vă mulțumesc, duhuri negre. (Tare.)
Am dușmani mari.

HU-HE

Omul omenos nu are dușmani.

KI

Pe moșiile tale, Kong-Kong, arăturile au fost stricate, șanțurile de apă sparte, astfel că orezul și legumele s-au ofilit din lipsă de udătură.

KONG-KONG

Oamenii mei sînt tare nepricepuți!

SIE

Pe moșiile voastre, cărturarii puși să învețe pe copiii slova au fost goniți.

KAO-YAO

Vinovații pedepsiți de judecătorii mei au fost scoși din obezi.

YU

Tată, riul Wei trece pe moșia noastră. Am pus maluri înalte ca să nu se mai reverse și am aruncat poduri din loc în loc. De ce ai îngăduit să se dărîme zăgazurile și să se abată punțile?

KUAN

Stăpîn sînt pe moșia mea să fac ce voiesc și fiul trebuie să se supună poruncilor părinților săi.

YU

Toți laolaltă sîntem datori a urma poruncile Fiului ceresc.

(Intră Șun.)

ȘUN

Din care pricină frații mei sfetnici au vrajbă cu venerabilii noștri curteni?

KUAN

Numai împăratul poate să hotărască peste noi pe moșiile noastre.

ȘUN

Într-adevăr, Yu, numai un împărat poate face aceasta. Să nu aducem atingere pravilei.

SAN-MIAO

Stăpîn este oricine în umbra casei lui pe trupul și pe faptele sale.

ȘUN

Nu face nici în loc ascuns nimic de care să roșești.

KAO-YAO

Șun, acești venerabili bărbați sînt învoiți laolaltă să împiedice lucrarea ta măreață. Îngăduie-mi să-i pedepsesc.

HU-HE

Nu tăia găina cu toporul cu care înjunghii boul.

ȘUN

Răbdarea și pilda să fie mijloacele noastre. Virtutea într-o bună ocîrmuire se răspîndește ca un fluviu și merge mai iute decît hrisoavele domnești.

KAO-YAO

Oamenii sînt îndărătnici, Șun, virtutea singură nu-i urnește.

ȘUN

Cine-și călăuzește bine țara seamănă cu steaua polară care stă nemișcată pe locul ei, în vreme ce celelalte stele se învîrtesc în juru-i. Iubiți sfetnici, veniți la sfat.

(Iese urmat de toți; intră Siuan-Siang, însoțită de Ciuang și Kiang.)

SIUAN-SIANG

Măturați, dereticați, niciodată casa aceasta n-a fost mai neorînduită. Parcă n-aș avea nurori. Ce-ați învățat de la doicile voastre?

CIUANG

Tot se se cade să știe o fată de împărat.

KIANG

Să toarcem, să țesem, să pregătim ospețele pentru slujba strămoșilor, să ne împodobim potrivit stării noastre, să luăm parte la ceremonii.

SIUAN-SIANG

Măturați, măturați. Am văzut ce știți. Pe vremea mea era altfel. La treisprezece ani știam să țes, la paisprezece ani croiam, la cincisprezece ani cîntam din lăută, la șaisprezece ani citeam Cartea Stihurilor și Isto-riile, la șaptesprezece ani am fost nevasta lui Ku-Seu...

KIANG

Știm și noi să cîntăm din lăută, dar cine ar îndrăzni să atingă coardele în preajma marelui muzicant Șun, compunătorul divinului cînt Ciao?

SIUAN-SIANG

Nu-i vorba de Șun acum. Șun și iar Șun! Mîinile îți sînt grele de podoabe, Kiang. Cînd torceai firul, brățările tale de aur și jad zurnuiau.

CIUANG

Lui Șun îi plac giuvaerurile și țesăturile foșnitoare.

KIANG

El zice că înțeleptul sobru ostenit de muncile grele trebuie să-și odihnească ochii pe chipul înflorit al femeii tinere.

SIUAN-SIANG

Mi-ați stricat cînepa. E murdară, plină de zgrăbunțe. Ah, că nu m-au învrednicit Strămoașele de nurori harnice.

CIUANG

Tot ce ne-ai poruncit am făcut. Sîntem roabele tale, pentru tihna și bucuria lui Șun. (*Se aude un mic zgomot de obiect căzut.*)

SIUAN-SIANG

Ce-ați mai răsturnat, ce-ați mai spart?

KIANG

Un ac de fildeș a căzut din părul meu pe cînd îmi plecam capul măturînd.

SIUAN-SIANG

Firește. Capul vostru e ca un arici de fildeș, urechile voastre sînt ciorchini de pietre prețioase, unghiile voastre sînt aurite, rochiile de pe voi sînt bătute în fir, sandalele vă sînt încrustate cu sîdefuri; cum o să măturați? Cum o să știe gospodăria niște fete de împărat? Casa lui Șun e grea, cere neveste voinice.

CIUANG

60 Dragostea dă putere femeii plăpînde.

SIUAN-SIANG

Șun nu e un soț bun pentru voi. E aspru, tăcut, cu grija numai a cîmpului, a vitelor.

KIANG

Cele mai frumoase poeme sînt ale lui Șun.

SIUAN-SIANG

Ku Seu nu m ar fi lăsat niciodată să înălbesc cînepa. Șun nu-i seamănă. Se trage înspre partea mamei lui.

CIUANG

Șun are pentru noi cuvinte mîngîietoare, cum niciodată n-au ieșit din gura unui bărbat.

SIUAN-SIANG

Dereticați mai repede, ce stați? Șun are pe limbă la tot pasul o pildă și o zicătoare. N-am văzut om mai posac. De altfel e și vîrstnic.

KIANG

Cine întrebă de vîrsta Soarelui?

SIUAN-SIANG

Fetele de azi sînt nebune. Siang era mai nimerit pentru voi. A fost un copil frumos și plin de daruri. Ah, Siang știe să se poarte în lume, să stea drept ca bradul în veșmintele lui, să mîne carul fără să-și cîntească o cută a hainei, să vorbească femeilor. Fața i se roșește ca unei fete și glasul îi e șoptit, blajin.

CIUANG

Siang este binecuvîntat cu iubirea părinților săi, Șun are nevoie de credința soțiilor.

61

Nu-mi mai vorbiți de Șun. E un fiu rău care a păgubit pe fratele lui. Hotărîrea noastră părintească a fost ca Siang să fie ginerele împăratului, pentru ca Șun să ne rămînă în sprijinul casei. Siang are ținută împărătească, ar fi fost tatălui vostru un falnic moștenitor. Iată-l ce mîndru pășește, îmi crește inima văzîndu-l. Vino, Siang, iată pe cumnatele tale. Au de scuturat și dereticat prin casă. Ține-le de urît pînă ce vor isprăvi treaba.

(Iese; intră Siang.)

SIANG

Cumnatele mele țin mătura în mînă? O, unealtă netrebnică pentru degete așa de subțiri. Lira de fildeș era sortită pentru ele. Urăsc pe fratele meu care-și umilește soțiile.

CIUANG

Mama ta ne-a dat de lucru.

SIANG

E cu putință? De-aș fi fost bărbatul vostru aș fi știut să vă feresc și de tăișul vîntului. Ochii tăi sînt limpezi, Ciuang.

CIUANG

Fiindcă nu m-am făcut vinovată cu nimic față de Șun.

SIANG

Kiang, mijlocul tău e sprinten ca un arc. Mina mea dorește încordarea lui.

KIANG

62 Nu-ți părăsi arcul de vînat. Șun e mîndru de tine.

Nu-mi trebuie ocrotirea lui Șun. El mi-a răpit logodnicele. Cînd cineva te pradă și încerci a-ți lua înapoi lucrurile furate înseamnă că te atingi de bun străin? Nicidecum. Voi nu sînteți cumnatele mele, voi sînteți soțiile mele furate, vă vreau înapoi.

CIUANG

Șun este fratele tău mai mare, Siang.

SIANG

Frate mai mare și frate mai mic, iată vorbe care îmi apasă viața. Fiindcă zodiile m-au trimis pe lume cu cîteva ceasuri, ori luni, ori ani mai tîrziu, sînt blestemat să am doi tați. Voi sînteți nurorile tatălui meu și el vă încredințează cui crede de cuviință. Veți fi ale mele, orice s-ar întîmpla.

CIUANG

Iubite cumnate, îngăduie să mergem în iatacul nostru.

SIANG

De sînt cumnat, fratele mic moștenește pe fratele mare și obiceiul vă sortește culcușului meu.

(Intră Ku-Seu).

KU-SEU

Ce caută scumpul meu fiu Siang în preajma unor soții tinere? Du-te, du-te, locul tău e pe lîngă fecioare. (Siang iese.) Ființa mea bătrînă întinerește cînd vede făpturile voastre în floare. Numai un bătrîn știe să prețuiască gingășia tinereții, fiindcă e un bun pe care l-a pierdut.

CIUANG

Tată, te venerăm cu cea mai adîncă pietate filială. 63

KU-SEU

Tată, tată, cuvîntul acesta nu-mi place. Iubirea mea pentru voi nu este paternă, nefiind voi sînge din sîngele meu. Sînt un bărbat și eu, simțitor la frumusețea femeii. De ce numai tînărul să se bucure de ce e bun în viață? Tînărul este ușuratic, bezmetic, calcă cu piciorul pe flori.

KIANG

Putem să ne întoarcem în iatacul nostru, tată?

KU-SEU

De ce, lumini scumpe, de ce, flori de piersic? Mireasma voastră îmi dă suflet nou, căldura trupului vostru îmi subțiază sîngele.

CIUANG

Tată, ești obosit, vîrsta ta cere odihnă.

KU-SEU

Nu este adevărat, nu-mi vorbiți mereu de nepuțințele vîrstei. Tinerii trebuie bătuți cu nuiiele la tălpi, învățați ce este adevăratul respect pentru părinți. Cum? Sub cuvînt că sînt tineri să ne soarbă laptele și vinul vieții și să ne amăgească cu supuneri ipocrite?

KIANG

Șun te iubește.

KU-SEU

Nu-mi trebuie iubirea lui. Aci sînt singur stăpîn și bărbat. În casa mea, orice femeie de alt sînge îmi este roabă și soție.

CIUANG

Onorata Siuan-Siang se va întrista auzind acestea.

KU-SEU

Sst, păuniță, sst, floare de nufăr, dragostea cea mare e șoptită. Strălucitul Fiu al Căii laptelui, părintele vostru, a fost rău sfătuit cînd v-a încredințat unui mire tînăr. Nici Șun, nici Siang nu sînt copți pentru fericirile alcovului. Știu să întind arcul ca orice tînăr, știu să mîn calul. În viața mea am fost un strașnic cîntăreț. Am să viu să vă cînt un cîntec, un cîntec nemaiauzit din timpurile eroice.

(Intră Șun.)

ȘUN

Sfîrșind treburile obștești, am venit ca fiu să-ți aduc salutul de seară și să-ți veghez cina, ajutat de soțiile mele. Ai tu, tată, tot ce-ți trebuiește, veșmintele îți sînt curate și fără stricăciune?

KU-SEU

(scoate un deget printr-o gaură a hainei)

Haina mea e ruptă.

ȘUN

Soțiile mele ți-o vor coase îndată!

KU-SEU

Căciula mea are o pată.

ȘUN

Nurorile tale o vor curăța cu apă și cenușă.

KU-SEU

Veșmintul acesta e ros și de cînepă, ține frig. Vreau îmbrăcăminte nouă, frumoasă, ca pentru un bărbat de seama mea.

ȘUN

Aduceți tatălui meu veșmîntul de mătase cel mai frumos, cu flori și balauri de firețuri. (*Ciuang și Kiang aduc haina, ajutînd lui Ku-Seu s-o îmbrace.*)
Ce altă dorință mai are tatăl meu?

KU-SEU

Pielea trupului meu e aspră, neplăcută femeii.

ȘUN

Mîine în zori căldarea cu apă de orez va clocoti și trupul tău venerat va fi îmbăiat.

KU-SEU

Vreau mîncare îmbelșugată și gustoasă ca să prind puteri.

ȘUN

Soțiile mele ți-au pregătit mîncarea cea mai aleasă și mai hrănitoare.

KU-SEU

Ce?

ȘUN

Peștele, iepurele, nuferii, ouăle de furnică, greierii în miere așteaptă pe masa ta. Vinul aromatic și friptura grasă te vor întări.

KU-SEU

Îmi veți da și carne de cîine?

ȘUN

Îți vom da. Am tăiat cîinele cel mai gras, cu carnea mai dulce decît a șoricelului, mai gustoasă decît a mascurului și decît a găinii.

KU-SEU

Prea bine, prea bine.

ȘUN

Binevoiește a ne urma,

KU-SEU

Șun, sufletul meu slab mai are o poftă. Ascultă dorința mea, vreau să zic porunca mea.

ȘUN

Un fiu ascultă prea plecat poruncile tatălui.

KU-SEU

Căminul nu mi-e îndestulat cu fii, împăratul are unsprezece copii, eu numai doi. Siuan-Siang nu-i o soție harnică. Datoria mea este de a spori familia, de a da împăratului războinici pentru curtea lui și fete pentru partea bărbătească a casei sale. Mă simt verde, tare ca bronzul, vreau să-mi mai iau neveste ca să am pat binecuvîntat.

ȘUN

În locu-ți m-aș feri, la această vîrstă, de ostenele unui cămin greu. Copiii tăi îți vor da nepoți. Dar un fiu nu trebuie să mustre pe tatăl său.

KU-SEU

De bună seamă. Șun, tu ești prins de treburile circumuirii, femeile tale stau răzlețe și întristate. Am hotărît să le fac nevestele mele.

ȘUN

La grea încercare pui pietatea mea filială.

KU-SEU

Datinile îmi dau acest drept. Fiul nu este stăpîn pe trupul lui care e al tatălui și pe nimic din preajma

trupului lui. Soțiile tale sînt ale mele împreună cu zestrea lor, așa glăsuiesc pravilele. Șun, scumpul meu fecior, să-mi trimiți nevestele.

ȘUN

Avutul meu, tată, îl poți lua, fiindu-mi de ajuns mintea și brațele spre a călăuzi țara. Însă soțiile mele mă iartă că nu ți le dau.

KU-SEU

Pentru ce?

ȘUN

Traiul laolaltă sub același acoperămint al bărbatului și femeii este cea mai înaltă menire a omului.

KU-SEU

Ciuang și Kiang vor trăi laolaltă cu mine sub același acoperiș.

ȘUN

Omul tânăr dorește să aibă copii, îndemnat de legea cerească. Nu e drept ca bătrînul să împiedice mersul firesc al vieții.

KU-SEU

Fiul meu Șun nu mă iubește, el calcă poruncile mele.

ȘUN

Cînd omul e tânăr, el iubește pe tatăl și pe mama sa. Cînd apoi ajunge la vîrsta bărbăției și inima îi bate cu putere pentru tînăra sa soție și pentru copiii săi, atunci el își iubește întii femeia și copiii și apoi pe tatăl și pe mama sa.

KU-SEU

Am să mor de supărări, în casa mea nu este rînduială. Fiii mei și nurorile mele n-au cruțare pentru slaba mea ființă.

ȘUN

Tată, ora cinei a sosit. Vino și te ospătează!
(Ies; intră Yao și curtea; surle.)

YAO

Am venit să văd pe scumpul meu ginere și să șed la masa lui.

KUAN

Se cade oare ca un stăpîn al Căii cerești să se obosească pînă la pragul unui supus?

YAO

Așa precum supusul cercetează pe stăpînul său, smerindu-se înaintea darului împărătesc, împăratul coboară la supușii săi spre a cinsti și slăvi pe omul înțelept.

KONG-KONG

Ca muntele stîncos ce se vede în depărtare, spre miazăzi, așa strălucește împăratul, privit cu smerenie de norodul său.

YAO

Din palatul meu cu atîtea odăi cite zile are anul am ieșit să privesc lucrările sfetnicilor. Mîndru este palatul meu strămoșesc. Strașinile îi sînt de aur, ușile de bronz, tavanele bătute cu stele. În grădinile mele trăiesc toate vietățile pămîntului, între care și șase giște roșii. Apele lacurilor se izbesc departe în Ostrovul Fericiților. La scara mea trage calul ceresc

cu spumă purpurie. Dar împărăția, așa cum a întocmit-o Șun cu sfetnicii săi, atinge desăvîrșirea Cerului.

KUAN

Maiestatea voastră augustă a fost totdeauna darnică în laude pentru sfetnicii săi.

YAO

Nici o laudă nu e prea mare pentru vrednicul Șun. Am hotărît jertfe pe cei cinci munți cardinali. Mă bucur că atunci cînd oboseala bătrîneții mă înfrînge pot aștepta dragonul care mă va sui la cer cu inima împăcată.

SAN-MIAO

Slava ta celestă nu trebuie să se gîndească la moarte. Un împărat este rudă cu geniile veșnice, cu prințul vîntului, cu domnul fulgerelor și poate afla cu ajutorul învățaților taina morții.

YAO

Cînd nu știm ce e viața, cum vom putea ști ce e moartea?

SAN-MIAO

Departate în insulele fericite trăiesc nemuritorii, oamenii adevărați. Ei pot intra în apă fără să se ude, în foc fără să se ardă, să zboare pe nori și pe aburi. Pe prispa de sus a turnului tău care dă de-a dreptul în cer pune fete și băieți să joace spre a ispiti pe zei. Atunci vor răsări stele mari cît merele.

YAO

Nu mă pasc cu basme, grațios prinț San-Miao. Cele două sicrie așteaptă oasele mele bătrîne.

Veșnicia se hărăzește doar numelui, pentru fapte alese.

HU-HE

Cînd vine iarna, atunci recunoști chiparosul de alți pomi care-și pierd frunzele.

YAO

Iar pentru trăinicia tronului, socotesc să-mi aleg un moștenitor.

KUAN

Grațiosul fiu al Slavei tale, Tan-Ciu, nu este moștenitorul firesc?

YAO

Cerul nu-și lasă harul după voia părinților.

HU-HE

Iarba crește, dar nu dă flori.

YAO

Bărbatul e cerul iar femeia e pămîntul, păstrător al semințelor. Din împerecherea augustului Cer cu suverana Țărîină iese tot ce apare sub soare. Fetele mele iubite vor duce mai departe seminția împărătească, însă sînul lor va primi raza înțelepciunii cerești. (Intră Șun.) Șun, te fac moștenitor al tronului veșnic și cîrmuitor suprem al împărăției încă din timpul vieții mele. Vei îngădui să dau fiului meu trupesc Tan-Ciu o moșie de cîte o sută de li în lung și în lat cu titlu de prinț vasal. Cer pentru el pîrinteasca ta ocrotire.

YN-CE-CIU
(Incet)

Tan-Ciu a scăpat de grijile domniei.

KONG-KONG

(la fel)

Înțeleg că Tan-Ciu e dezmoștenit și Șun stăpîn peste noi toți.

HUAN-TEU

(la fel)

Șun se va răzbuna acum pe noi.

ȘUN

N-am căutat cu mintea ceea ce depășea priceperea mea și n-am încercat a face fapte peste puterea firii omenești. N-am făcut minuni spre a uimi lumea, ci am urmat calea dreaptă. Îndatoririle omului sînt cinci: către împărat, către părinți, către soție, către frați, către prieteni. Pot eu călca porunca Fiului ceresc?

SAN-MIAO

(încet)

Este prefăcut cum nu se mai poate.

ȘUN

Supusul nu va cîrți, dar fiul va mărturisi tatălui său sufletesc tristeța inimii sale. Pe omul înălțat, ochii îl privesc încruntați.

HU-HE

E greu să fii sărac și să n-ai pică.

ȘUN

Sînt încă tînăr. Soțiile mele au nevoie de un soț, nu de un stăpînitor de țară.

YAO

Duhurile să-ți vină într-ajutor. Îmbracă veșmînt galben și poștește-ne la cina ta.

(Ies; intră Siuan-Siang și Ku-Seu.)

SIUAN-SIANG

Om de nimic, iată fructul neghiobiei tale, Șun va fi împărat.

KU-SEU

E o cinste pentru noi.

SIUAN-SIANG

Cinste? Îneebunesc! Șun posomorîtul, Șun plivitorul de orez și tăietorul de trunchiuri, împărat! Mai bine muream. Iar Siang, lumina ochilor mei, dat la o parte; un curtean al fratelui său vitreg.

KU-SEU

Poate Șun ne va împărți la toți cinstiri mari.

SIUAN-SIANG

Șun cel zgîrcit și cumpătat, aspru cu el și cu ceilalți!

KU-SEU

Într-adevăr, Șun nu îngrijește îndeajuns slaba mea ființă.

SIUAN-SIANG

Plecăciunile lui sînt porunci, blîndețea lui e muștrătoare.

KU-SEU

Nu ne putem pune în calea voinței împărătești.

SIUAN-SIANG

Am fost slabă și te-am lăsat de capul tău. Nu se întîmpla ce s-a întîmplat dacă nu țineai pe Șun în casa ta. Trebuia trimis departe la marginea țării, sau printre barbari. Acum ar fi pierit sau ar fi fost departe de curte.

KU-SEU

Tăria îmi lipsește.

SIUAN-SIANG

Timpul nu-i pierdut, împăratul trăiește. Dacă Șun moare, moștenirea trece asupra soțului văduvelor sale.

KU-SEU

Așa, așa.

SIUAN-SIANG

Îți citesc gândurile, bătrîn nepotolit și fără obraz. Dar n-ai să îndrăznești a te pune în calea lui Siang. Siang poate moșteni nevestele și tronul.

KU-SEU

Însă Șun trăiește.

SIUAN-SIANG

Ești greu de cap. Ku-Seu, ochii tăi aleargă după femei tinere, tu vrei să-ți mai iei neveste.

KU-SEU

(cu capul plecat)

Inima bărbatului e veșnic însetată de dragoste.

SIUAN-SIANG

Nu mă voi împotrivi. Îți voi găsi o fată de neam ca a doua soție. Însă pe Siang vreau să-l văd Fiu al Cerului.

KU-SEU

Ne vom sfătui, voi face tot ce-mi vei spune. (Siuan-Siang iese; intră Siang.) Siang, fratele tău va fi împărat.

SIANG

Ciuda pe care o simt pentru noua umbră pe care o aruncă Șun asupra-mi nu e atît de mare pe cît mă așteptam. Tronul împărătesc înțepenește picioarele, iar eu vreau să alerg, să călăresc. Mă chinuie gîndul de a pierde pe Ciuang și Kiang. Soțiile unui împărat sînt greu de răpit.

KU-SEU

Ciuang și Kiang sînt frumoase, de-aș fi fost tînăr aș fi murit dacă le pierdeam.

SIANG

Stîrnești sufletul meu în flăcări. Și ce-ai mai fi făcut, dacă erai tînăr?

KU-SEU

O, pe vremea mea tinerii erau aprigi. Femeia era răpită cu sabia și cel ce s-ar fi împotrivit, culcat la pămînt. Acum au ieșit pravili grele.

SIANG

Aș ucide, dacă plata mi-ar fi Ciuang și Kiang. Sînt blestemat, căci răpitorul e fratele meu și Fiu al Cerului. Fărădelegea mă înspăimîntă.

KU-SEU

Cine omoară un om părăsit de toată lumea făptuiește oare un lucru neîngăduit?

SIANG

Nu.

KU-SEU

Bărbatul care răpește părinților și fraților drepturile lor, care le aduce rușine și mîhnire este un om osîndit de legi, părăsit de toată lumea.

SIANG

Într-adevăr.

KU-SEU

Prin urmare, dacă tu ridici sabia asupra lui Șun, tu nu ucizi un frate, ci un uzurpator, un părăsit de toată lumea.

SIANG

Pământul se învîrtește cu mine. (*Pornește spre ușă.*)

KU-SEU

(*strigîndu-i din urmă*)

Siang, sabia mea cea grea și ascuțită e atîrnată în odaia strămoșilor.

(*Iese; intră Tan-Ciu, San-Miao, Kong-Kong, Kuan, Yn-Ce-Ciu, Huan-Teu.*)

HUAN-TEU

Cîtă vreme trăiește Șun, noi sîntem niște osîndiți la moarte.

KONG-KONG

Cîtă vreme Șun moștenește tronul, Tan-Ciu este un fiu dezmoștenit.

TAN-CIU

Trebuie să fac ceva.

SAN-MIAO

Așa socotesc. Sînt multe căi și vreme destulă pentru omorîrea lui Șun. Cu toate acestea pentru tine, Tan-Ciu, cuminte ar fi ca mîine Șun să se plimbe în lumea duhurilor.

KUAN

76 Ceremoniile și sacrificiile n-au fost îndeplinite, Șun nu-i încă moștenitor adevărat. Dacă Șun pierce

pînă mîine, tatăl tău se va gîndi din nou la tine, în lipsă de alt urmaș.

YN-CE-CIU

Dar dacă Șun e doborît prea tîrziu, după moartea împăratului, norodul va dori pe Yu.

KUAN

Norod nebun. Acest lucru nu trebuie să se-ntimple.

SAN-MIAO

Ești cel mai tînăr și mai ager; pentru tine, os împărătesc, nu e pedeapsă. Apoi noi, vasali și curteni, te vom sprijini.

TAN-CIU

Ce trebuie să fac?

SAN-MIAO

Sabia e grea și lucitoare, ea descoperă pe omul care o ține în mîini. Dar săgeata e ușoară și vine de departe, ea este a nimănui. Tu ești un arcaș rar, Tan-Ciu, fiu dezmoștenit.

TAN-CIU

Alerg să-mi iau arcul.

KONG-KONG

Să aduci vînat de seamă, ilustre vînător.

(*Tan-Ciu iese, urmat de ceilalți; apoi intră Șun.*)

ȘUN

O singură familie de ar fi plină de omenie, ar răspîndi în norod omenia. Un împărat apucător și lacom aduce stricăciune nației. Arta de a călăuzi

bine țara stă în a pune rînduială în familia ta. Șed
sfîit în fața cerescului Yao, fiindcă în casa noastră
nu e unire și voie bună. Mama mea vitregă, onorata
Siuan-Siang, nu e veselă de înălțarea mea, Siang stă
înbufnat prin colțuri, tatăl meu mi-a spus vorbe care
au amărit inima mea. Lună, semn al împărăteselor,
loc de păstrare a semințelor veșnice, fă ca familia
să-mi fie rodnică precum e Cerul de stele și nedes-
părțită cum ești tu de soare. *(Se aude un vîjlit.*
Tan-Ciu a aruncat o săgeată de după un pin.)
Un vîjlit a trecut pe lingă urechea mea. Fiul Cerului
mi-a cinstit casa și s-a milostivit să guste din buca-
tele mele, iar eu nu-i pot spune: iată, acesta e tatăl
meu, acesta e fratele meu. Tatăl și fratele s-au
ascuns făcînd rușine feței mele. *(Se aude alt vîjlit.)*
Un duh se învîrtește în juru-mi țiuind. *(Zărește*
pe Tan-Ciu cu arcul încordat.) Tan-Ciu? Ce vinează
fratele meu Tan-Ciu la acest ceas? *(Tan-Ciu tace*
rușinat.) Mă mustru de gîndul nesocotit care mi-a
trecut prin mintea slăbită de vinul de orez. Tan-Ciu,
frate al soțiilor mele, frate al meu, acum am înțeles.
Bătrînii și vîrstnicii petrec, lăsîndu-te singur cu
arcul tău. Ai dreptate, arcul e cel mai bun tovarăș,
iute ca un armăsar, zbirnîitor ca o liră. Nu stai
bine. *(Îi ia arcul.)* Ești mult mai slobod în mișcări
dacă îngenunchezi cu piciorul drept. *(Îngenunchează.)*
Stîngul îl ții încovoiat. Dacă ținta e jos în zare și
arcul e lung, un capăt al lui îl rezemi de pămînt.
Dacă ochești în sus și arcul e ușor, îl poți pleca
puțin peste genunchiul stîng. Îmi plăcea, cînd
eram de vîrsta ta, să trag cu arcul noaptea, în trun-
chiul pinilor, spre culme, țintind pe lumina lunii
pline. Copacii se clătinau ușor ca izbiți de o adiere
și cîntau în liniștea nopții. Așa! *(Trage o săgeată,*
se aude departe un sunet metalic.) Ascultă! Într-o

zi, cînd treburile țării mă vor lăsa mai slobod, vom
merge împreună la vînătoare. *(Surle.)* Auzi, slăvitul
tău părinte pleacă. Să mergem să-l călăuzim pînă
la porți.

(Ies; intră Siang cu spada, San-Miao cu ceata sa.)

SAN-MIAO

Tan-Ciu a dat greș. Iată o întîmplare neplăcută.

HUAN-TEU

Mina îi va fi tremurat de frică, fiindcă Șun e
un om cu uitătură piezișă.

KONG-KONG

L-am văzut pe Șun împreună cu Tan-Ciu, pășind
înspre porți. Părea a privi la fiul împărătesc fără
bănuială.

SAN-MIAO

Șun are o mare stăpînire de sine.

KUAN

Dacă îl scăpăm acum, cînd a prins de veste,
nu ne va cruța.

SAN-MIAO

Sabia e mai sigură decît arcul. Siang, fi bărbat,
printr-o clipă de hotărîre cîștigi pe Ciuang și pe
Kiang.

HUAN-TEU

Șun se-ntoarce, să fugim.

SAN-MIAO

Să stăm în apropierea lui Siang, spre a-i da
inimă.

(Ies; Șun reintră.)

ȘUN

Nu e cu puțință. Tan-Ciu e încă un copil care se joacă cu arcul, prea mare pentru a mai sta în ceata fraților săi, prea crud spre a fi luat în seamă de cei bătrâni. Mă voi îngriji de el. Tan-Ciu și Siang, ce minunați tovarăși mi-aș face din ei, dacă m-ar privi cu încredere! (*Siang înaintează în scenă, ținând sabia cu amândouă mâinile.*) Siang, pentru ce această sabie?

SIANG

Tăișul ei e pentru tine. (*Încearcă a lovi.*)

ȘUN

Siang, nu te-nțeleg, voiești să lovești în mine?

SAN-MIAO

(*șoptind prin apropiere*)

N-avem noroc. Privirea lui Șun încremenește. Siang și-a pierdut cumpătul.

HUAN-TEU

(*asemeni*)

Socotesc cuminte să ne ascundem o vreme la moșiile noastre.

KUAN

(*asemeni*)

Sfatul nu-i bun. Vom da de bănuț.

ȘUN

Te întreb încă o dată, Siang, pentru ce ai ridicat sabia asupra mea?

SIANG

Sabia mea nu se va odihni în teacă pînă ce nu te va izbi.

ȘUN

(*prefăcîndu-se a înțelege altfel*)

O, cum m-ai speriat, Siang, inima-mi vine la loc. Acum pricep totul. Tu vrei să încrucișezi paloșul cu mine, să ne dedăm ca altădată îndeletnicirilor cavaleresti. Într-adevăr, toată lumea este voioasă și cu gust de petrecere, numai eu sînt îngîndurat și obosit. Bieți frați prea tineri în căutare de tovarăși de joc, unul își încearcă arcul, altul își învîrtește sabia. Ei bine, vreau să-mi măsoz din nou puterile cu tine, iubite frate! (*Strigă.*) Hei, slujitori, aduceți-mi sabia mea cu teaca învelită în purpură. (*I se aduce sabia, fiecare își ține sabia sa cu amîndouă mâinile.*)

SIANG

Ridic această sabie grea în cinstea gingașelor mele cumnate Ciuang și Kiang.

ȘUN

Mă copleșești cu bunăvoința, nu găsesc în mintea-mi ostenită o răsplată pentru cuvintele tale alese. (*Se bat.*)

SIANG

Mă înțelegi greșit; în cinstea gingașelor mele cumnate care îmi vor împodobi patul nupțial cînd te voi culca la pămînt.

ȘUN

O amenințare aspră în luptă dă un spor de puteri. Nu mă cruța, iubite Siang.

SIANG

Isprăvește odată cu vorbele nobile. Te urăsc. Cîinelui meu nu i-aș da voie să-ți lingă sîngele.

ȘUN

Ai școală bună. Metafora și injuria plastică spuse în toiul încăierării produc impresie epică.

SIANG

Nu fac figuri de stil, Șun, îți deșert toată fierea sufletului meu.

ȘUN

A tăgădui o figură și a o face în aceeași clipă e iarăși o figură. Ai primit o bună instrucție poetică și mă osîndesc că nu te cunosc mai de aproape.

SIANG

Dacă m-ai cunoaște ai ști cât de-ntuneric este la rădăcinile arborelui Kien-Mu.

ȘUN

Siang, lupta nu e dreaptă, sabia mea e mai bună.

SIANG

Tot ce e mai bun e al tău. Tu ai partea cea mai bună din moștenirea părintească, tu ești ginerele împăratului, ale tale sînt Ciuang și Kiang. Dacă sabia ta e mai bună, pe-a mea o va ascuți ura.

ȘUN

Ferește-te de vârful săbiei mele, oamenii risipiți cu gîndul aruncă paloșul în neștire și pot vătăma, împotriva canoanelor cavaleștești.

SIANG

Șun, tu minți. Ești cel mai iscusit mînuitor de sabie din cîți s-au născut vreodată între cele patru mări și cei cinci munți cardinali. Mă jignești cu ocrotirea ta. Dacă nu sînt în stare să teucid, ucide-mă.

ȘUN

(*Aparte.*) Fratele meu e neprevăzător. (*Tare.*) Siang, va trebui să sufăr privirea ta disprețuitoare, căci sînt obosit.

SIANG

Tu nu ești ostenit. Te-am văzut bătîndu-te două ceasuri fără să-ți pice un strop de sudoare de pe frunte. Îți voi plăti curtenia oprindu-mă să-mi suflec mînele. (*Se opresc.*)

ȘUN

Într-adevăr, nu m-am gîndit să-ți dăruiesc un veșmînt potrivit pentru asemenea jocuri. Grijiile țării m-au împiedicat să-mi văd de familie.

(*Intră Yu, Y, Ki, Kao-Yao, Sie pe o parte, apoi San-Miao, Yn-Ce-Ciu, Kuan, Kong-Kong, Huan-Teu pe altă parte.*)

YU

Șun, te bați cu fratele tău ?

ȘUN

Ca să-mi dezmoțesc oasele în această zi de bucurie, am primit să încrucieșez sabia cu Siang. A ajuns la o îndemînare pe care nu i-o cunoșteam.

SIANG

(*aparte*)

Nu voi îndrăzni să lovesc pe fratele meu. Sînt nevoit să mă prefac.

Y

Dacă e un joc, priveliștea e rară, am putea chema și pe alții să judece mișcările.

ȘUN

Nu, Y. Nu chema pe alții. E un joc de familie și m-aș sfii să fiu văzut de alții bătându-mă cu fratele meu, chiar în glumă.

SAN-MIAO

O luptă, fie și în joc, nu-i lipsită de primejdii. Vă vom da îndemnuri.

ȘUN

Tema luptei este dușmănia între doi frați — totul e firește un joc — din pricina moștenirii. Eu înfățișez fratele hrăpitor, Siang fratele supărat.

SAN-MIAO

Începeți. (În șoaptă.) Siang, ai putea lovi! (Lupta reîncepe; spectatorii fac îndemnuri.)

YU

Lovește, Șun!

SAN-MIAO

Lovește, Siang!

KU-SEU

(apărind într-o parte)

Siang, prunc nemernic, el se joacă. (Iese iar.)

KI

(ironic)

Fii cu fereală, Șun. Potrivnicul e un copil fraged!

KUAN

Izbește mai rar, Siang, ca dușmanul să-și poată trage răsufierea.

SIB

Șun, retează-i mijlocul și isprăvește.

HUAN-TEU

Dacă-i tai un deget, Siang, moare!

(În acest timp Ku-Seu s-a apropiat tiptil cu sabia în mână, înapoia lui Șun. Ridică sabia pe care o ține îndelung în sus pînă la o clipă potrivită. Apoi se repede să dea. San-Miao și ai lui fug. Șun n-a fost lovit, însă cînd zărește pe Ku-Seu, pune mina la inimă și se retrage în casă abătut și zovdînd ca un muribund. Consternație. Prietenii lui Șun se reped la Ku-Seu și pun mina pe el, trăgîndu-l în mijlocul curții.)

KAO-YAO

Bătrîn ticălos, ți-ai omorît fiul!

KU-SEU

Nu eu! (Privind cu ochi umili spre vârful sabiei.)
Sabia!

3

HI-HO

Este adevărat, onorabile Sie, că stăpînul nostru Şun a fost rănit cu sabia de tatăl său, onorabilul Ku-Seu?

SIE

Măreţul Şun n-a fost rănit, ci este, mulţumită planetelor şi astrilor, teafăr şi în deplină sănătate. Nu pot să tăgăduiesc totuşi că onorabilul Ku-Seu a ridicat sabia asupra sa.

HU-HE

Toţi l-au văzut pe Şun ducînd mina la inimă şi plecînd cu paşi şovăitori ca un om lovit de paloş.

SIE

Părerea mea e că avem dreptate şi unii şi alţii. Şun a fost rănit, însă în suflet.

HI-HO

De ce?

SIE

Pentru că sufletul unui fiu adevărat capătă totdeauna o rană cînd tatăl ridică mina asupra sa.

HI-HO

Nu mi-am închipuit ca onorabilul Ku-Seu să fie așa de hain față de feciorul său.

HU-HE

Peștele se pitește-n apă, însă limpezimea undei îl dă de gol.

HI-HO

Şun este moștenitor al tronului ceresc și cîrmuitor al împărăției. O faptă ca aceea a onorabilului Ku-Seu este o fărădelege care se pedepsește după pravili. Slăvitul Şun n-a dat poruncă să se urmeze legea?

SIE

Nu.

HU-HE

În satul meu era un om plin de dreptate; tatăl său furînd o oaie, făcu mărturie împotriva-i.

SIE

Şun nu poate crede că tatăl său a voit să-l omoare, fiindcă un părinte nu varsă bucurosi sîngele odraslelor sale! El a văzut doar că onorabilul Ku-Seu este minios și ridică mina asupra sa, ceea ce l-a mîhnit tare, fiindcă a socotit că a greșit cu ceva. Într-adevăr, Şun se juca cu fratele său Siang în loc să îngrijească de părinții săi.

HU-HE

Era un împărat care jertfea oi de mila boilor. Şun este prea slab de inimă.

SIE

Venerabile Hu-He, pe cît am priceput cu mintea mea, Şun respectă virtutea. Tatăl are putere să-și

pedepsească fiul chiar luându-i viața. Cum ar putea
Șun să nu se supună tatălui său?

HI-HO

Eu gîndesc că Șun, fiind acum domn peste țară,
se cade să se ferească și de cei mai de aproape.

SIE

Șun nu pune la îndoială cugetul părintelui său.
De vreme ce onorabilul Ku-Seu a mărturisit că nu
el a lovit pe Șun, ci sabia, înseamnă că onorabilul
Ku-Seu s-a simțit tras de o forță demonică fără
voința sa. Șun e mîngîiat și se străduiește a vindeca
de năluciri pe onorabilul Ku-Seu.

HU-HE

Dacă e așa, judecătorii vor pedepsi de acum îna-
inte numai săbiile.

HI-HO

Eu cred, onorabile Hu-He, că Șun se poartă ast-
fel ca să ne dea o pildă. Pentru împărat ca și pentru
omul cel mai de rînd este o singură datorie: să se
desăvîrșească pe sine însuși.

SIE

Drept ai vorbit, venerabile Hi-Ho. Împărații de
odinioară care doreau să răsădească în țările lor
principiul luminos al înțelepciunii pe care-l primim
din Cer se sileau mai întii să-și călăuzească bine
noroadele; cei care doreau să-și călăuzească bine
noroadele se sileau mai înainte să pună rînduială
în familiile lor; acei care doreau să pună rînduială
în familiile lor se sileau mai întii să se îndrepte pe
ei înșiși; cei care doreau să se îndrepte pe ei înșiși
se sileau mai întii să-și facă inimi drepte; cei cari

doreau să-și facă inimi drepte se sileau mai înainte
să fie curați la suflet și fără strîmbătate; cei care
doreau să fie curați la suflet și fără strîmbătate se
sileau mai întii să-și desăvîrșească cunoștințele mo-
rale; cine își desăvîrșește cunoștințele morale pă-
trunde mai adînc rostul faptelor omenești; cînd
ai pătruns mai adînc rostul faptelor omenești,
cunoștințele morale ating cea mai înaltă treaptă a
desăvîrșirii; cînd cunoștințele morale ating cea mai
înantă treaptă a desăvîrșirii, gîndurile devin curate
și neprihănite iar sufletul se face cinstit și drept;
sufletul făcîndu-se cinstit și drept, omul se îmbună-
tățește și pune rînduială în familia sa; cine pune
rînduială în familia sa călăuzește bine împărăția,
iar cînd împărăția este bine călăuzită, lumea tră-
iește în pace și bună învoire. Cu plecăciune, vene-
rabili curteni. (Iese.)

HU-HE

Venerabilul Sie vorbește ca o tăbliță de bambu.

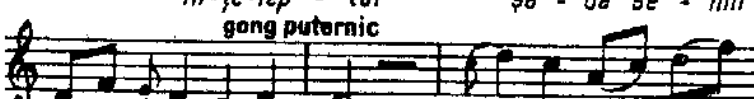
(Se aude muzică de coarde, apoi vocală; cînte-
cul Ciao: instrument de coarde cu acompaniament
de tambur și gong.)

monoton

În-țe-lep - tul șa - de se - nin

gong puternic

și ne - tur - bu - rat Îm-pă - ra - tul

gong formidabil

ș-a-de se-nin și ne - tur -- bu - rat.

HI-HO

Stăpînul nostru Şun se odihneşte de treburile împărăteşti cîntînd.

HU-HE

Oh, cîntec minunat, oh, cîntec minunat, sufletul mi se topeşte ca ceara, îmi vine să rid şi să plîng.

HI-HO

Să ne prosternăm. Glasul Slavei sale se apropie.
(Şun intră cu lăuta pe care o va lăsa aici.)

HU-HE

Iertare, mărite Şun, urechile noastre hoţeşti au îndrăznit să pătrundă în unda dumnezeiască a glasului tău.

ŞUN

Bucuros este cîntăreţul de a împărtăşi fericirea sa cu alţii.

HI-HO

Mare este mîngîierea supusului de a auzi glasul armonios al prinţului imperial.

HU-HE

Şun, soarele meu, luminează sufletul unui om bătrîn şi neghiob: prin ce taină muzica ne străbate astfel şi ne cutremură?

ŞUN

Te voi lămuri. Legea care stăpîneşte universul este armonia. De la firul mărunţ de nisip şi pînă la marele glob solar, totul se ţine şi se leagă ca sunetele unui cîntec, care pare unul şi e făcut din cinci sunete împerecheate. Muntele ce ni se arată de de-

parte ca un grunţ de sare îl vom găsi de aproape înalt şi întins, plin de buruieni şi copaci, de păsări şi jivine cu patru picioare, de comori nesăpate încă. Marea, privind-o de aici, crezi c-ar intra într-un pahar, dar dacă cobori la ţărnul ei o găseşti fără fund; în sînul ei trăiesc broaşte ţestoase, crocodili, balauri şi tot soiul de peşti. Dacă aruncăm o clipă privirile la cer nu zărim la început decît o mică întindere luminoasă; dar dacă ne-am putea înălţa pînă la acel loc sclipitor, l-am găsi nemărginit; soarele, luna, stelele, planetele sînt atîrnate de el ca pe o aţă şi acoperă toate fapţurile universului ca un baldachin. Iar dacă ai avea urechea ascuţită ai auzi, cînd acest baldachin se mişcă, sunete uriaşe de flaute şi clinchet de clopoţei.

HI-HO

Neasemuită este ştiinţa ta, mărite Şun.

HU-HE

Cine-i oare marele nostru învăţător dacă nu slăvitul păstor al norodului? Mai îngăduie-mi o întrebare prostească: de ce uneori stăm fără glas, întunecaţi la suflet, iar alteori avem gust de cîntare?

ŞUN

Sufletul, asemeni tuturor elementelor, se luptă să împlinească legea armoniei, fiind învrăjbit în chip trecător de către demonul haosului şi neorînduiei. Aşa precum apa care vine de la izvoare se iezeşte şi se îngălbeneşte dacă e împiedicată să-şi meargă drumul ei, şi apoi, dacă învinge piedicile, se rostogoleşte cîntînd pe prund, limpezită, urmîndu-şi calea spre mare, astfel sufletul nostru se întunecă de supărări şi de grijile zilnice şi-şi pierde firea armonioasă; dar cînd învingem mîhni-

rea și întrezărim ținta vieții, el scapă din zăgazuri asemenea izvorului abătut din albie și se preface în cîntec.

HI-HO

Iată adevăruri veșnice.

ȘUN

Un împărat, mai mult decît oricare dintre muritori, trebuie să cultive muzica, pentru că temelia împărăției este armonia. Un clopoțel ce sună prea devreme ori prea tîrziu strică rînduiala. Și afară de aceasta, iubiți curteni, sufletul unui adevărat împărat năzuiește către liniștea și nepăsarea cîntecului. Ura, minia, dragostea furtunoasă, invidia, slăbiciunea părintească ori fiască, aceste toate turbură ființa cerească a unui călăuzitor de oameni. De aceea un împărat iscusit se spală în fiecă zi cu cîntec și armonie. Rămîneți în pace, venerați curteni.

(Ies; intră San-Miao, Kong-Kong, Kuan, Huan-Teu, Yn-Ce-Ciu; toți vor vorbi aproape în șoaptă.)

SAN-MIAO

Tan-Ciu și Siang n-au putut răpune pe Șun. Trebuie să găsim altă cale.

HUAN-TEU

Pot să încerce din nou cu alt prilej.

SAN-MIAO

Ei singuri nu mai pot îndrăzni, căci Șun îi bănuiește și-i supraveghează.

YN-CE-CIU

Să-l atragem pe Șun la petreceri și acolo să-l omorîm după cum vor îngădui împrejurările.

SAN-MIAO

Șun e sobru. Mănîncă și acum numai fructe uscate, bînd apă, iar la vînătoare nu merge decît cu ai săi.

KUAN

Cînd va porni să cerceteze împărăția să-i aținem calea.

SAN-MIAO

Șun nu va călători prin provincii atîta vreme cît trăiește Yao, din prefăcută supunere față de împăratul bătrîn.

KONG-KONG

Să chemăm prinții barbari să năvălească în țară.

SAN-MIAO

Nu vor îndrăzni. Faima de bărbat strașnic a lui Șun stăpînește, ca și muntele Tai-Șan, pînă în depărtări.

HUAN-TEU

Să-i facem vrăji. Tu ai înțelegere cu duhurile negre.

SAN-MIAO

Șun e apărat de duhurile bune.

HUAN-TEU

Atunci vom pieri.

SAN-MIAO

Nu-i decît o cale: să întețim ura familiei lui împotriva-i. Dar mai ales s-o înrăim pe onorata Siuan-Siang. Ura unei mame vitrege nu cunoaște margini: ea întrece în născocire pe a demonilor subpămînteni.

KUAN

Sfatul îmi place. Să mergem.

(Ies; intră Șun, Yu, Y, Ki, Kao-Yao, Sie.)

ȘUN

Așadar, prieteni, socotiți și voi că un frate trebuie să se poarte cu iubire față de fratele său, avînd mereu grija vieții lui.

YU

De bună seamă.

ȘUN

Ce-ar merita un frate care nu și-ar îndeplini această sacră datorie?

KAO-YAO

Pedeapsa cea mai grea.

ȘUN

Dar dacă acest frate se va căi și aducîndu-și aminte de legea sacră a familiei, se va întoarce cu dragoste către fratele său, nu va merita el iertarea?

Y

Desigur. Dea Cerul înstelat ca Siang să capete alt cuget.

ȘUN

Eu sînt fratele vinovat care vreau să mă îndrept.

KI

(aparte)

Vorbele lui Șun sînt neașteptate.

ȘUN

Am păcătuit față de Siang, lăsîndu-l părăsit și neîntrebuințat. Îmi voi răscumpăra greșala, făcîndu-l

prinț vasal de Yeu-Pi. Treburile cîrmuirii îi vor întări sufletul iar încrederea noastră va vindeca cugetul său de gînduri negre. Căutați pe fratele meu Siang.

(Ies toți; intră Siang.)

SIANG

(contemplînd sabia, pavăza, lancea, arcul, lăuta, expuse în colțurile antecamerei)

Șun mă cheamă. De nu cumva nutrește împotrivă-mi vreun cuget ascuns, se desfătează dînd porunci alor săi. El nu este acum numai fratele întii născut cu puteri de părinte, ci prințul împărătesc, împăratul adevărat, pe lîngă care Yao e o umbră cu tălpile în mormîntul strămoșilor. Toți trebuie să ne prosternăm la picioarele lui. Cu toate acestea, cîteodată un glas din fundul inimii îmi șoptește că Șun merită iubirea. Nu-mi aduc aminte să-mi fi făcut ceva care să nu fie frățesc și nobil. Tocmai aceasta îmi răscolește ciuda. Plăcerea de a face binele este neasemuit mai mare decît aceea de a-l primi. Să fii mereu supus, ocrotit, să nu poți porunci, să nu fii slobod a hotărî singur. Urăsc pe Șun, urăsc pe Șun! Numai moartea lui îmi va alina fierea. Nu am trebuință de averile lui. Boii și oile lui fie ale părinților mei; lor le las hambarele și grîncele lui Șun. Dar Ciuang și Kiang sînt ale mele. Lăuta aceasta care vrăjește urechile curtenilor și-i face supuși o vreau. Lancea aceasta și pavăza m-ar face respectat la război. Arcul acesta care urnește aerul și-l pune să cînte mi-ar da înțietate printre tinerii prinți ai imperiului. Iar sabia aceasta lată, turnată în vremuri imemorabile pentru o lume de uriași, o visez din anii fragezi ai copilăriei.

(Intră Șun.)

ȘUN

Siang, m-am născut, precum știi, la Ciu-Fung, mai aproape de locul unde răsare soarele din dudul găunos. Fiul Cerului era departe și strălucirea lui o închipuia prințul vasal al locului. El făcea legătura între împărat și norod și se străduia să înfăptuiască virtuțile. Ieșea împreună cu ai săi la muncile câmpului, jertfea spiritelor celor cinci anotimpuri câte un bou negru sau roșcat, după cum era trebuință de apă ori de arșiță. O, ce viață simplă și sănătoasă, ferită de zgomotul marilor cetăți. Prințul este brațul prin care voința împăratului se întinde pînă la granițele țării. Siang, fii un asemenea braț credincios și puternic. Te fac prinț vasal în provincia Yeu-Pi. Ia-ți cai, veșminte de preț, care, vite și pleacă.

(Siang se inclină. Șun iese.)

SIANG

Fratele meu voiește să mă înlătore de la curte făcîndu-mă prinț într-o provincie îndepărtată. Oamenii din Yeu-Pi sînt pricinași, cu mîna pe cuțit în orice împrejurare. Peste un astfel de cuib de hoji mă pune Șun cîrmuitor, ca să mă scoată din calea gingașelor Ciuang și Kiang. Fie! Voi fi un prinț învrăjbit, urmat de o ceată de ucigași. Îmi voi face din Yeu-Pi o tabără de război. Dar înainte de a pleca, să cer sfatul mamei mele, onoratei Siuan-Siang, și mai ales al iscusitului San-Miao. Slujitori, să mi se aducă îndată un cal înșeuat.

SLUJITORUL

Dorința grațiosului prinț vasal de Yeu-Pi va fi
96 numaidecît adusă la îndeplinire.

SIANG

Plăcerea de a porunci e neasemuită.

(Iese; intră Ku-Seu și Siuan-Siang.)

SIUAN-SIANG

Ku-Seu, ești tu tatăl, stăpînul familiei care poruncește copiilor și-i pedepsește cînd sînt neascultători?

KU-SEU

Sînt.

SIUAN-SIANG

Atunci pentru ce Șun își pierde vremea și nu face munca trebuitoare casei?

KU-SEU

Șun este prinț al reședinței imperiale, prins cu îndeletnicirile obștești. Cum pot să-l chem pentru lucrările casnice?

SIUAN-SIANG

Nu este nimic mai presus ca un părinte, și un tată rămîne tată orice ar deveni fiul său.

KU-SEU

Așa gîndesc și eu.

SIUAN-SIANG

Și apoi Șun nu e împărat ca să poruncească tuturor, el este numai moștenitor. Mă mir că Yao stă la o parte și toată lumea se închină în fața lui Șun ca la singurul împărat.

KU-SEU

Cerul n-are doi sori, norodul n-are doi stăpîni. 97

SIUAN-SIANG

Atunci Yao este singur împărat.

KU-SEU

Mulțimea proastă nu vede pe cer decât pe Șun.

SIUAN-SIANG

Oh, duh îndurător al Strămoașei mele, cu cine-mi duc zilele; cu un om slab, încălecat de copii.

KU-SEU

Te înșeli, iubită consoartă, mîna aceasta a ținut sabia cu care a vrut să pedepsească un fiu nesupus.

SIUAN-SIANG

Da, ca să aștepte toată suflarea că venerabilul Ku-Seu umblă să-și piardă feciorul. Șun a devenit bănuitor, mă tem de viața lui Siang și de viața noastră.

KU-SEU

Puterea mea părintească va preîntîmpina răul. Șun este fiul meu și trebuie să vadă de gospodărie. Ce lucrare grabnică socotești că i se poate încredința, onorată Siuan-Siang?

SIUAN-SIANG

Hambarul cel mare de grîne, din deal, a rămas neacoperit de cînd Șun își pierde vremea la curte. Ploaia intră în el și putrezește grinzile. Șun și-a făcut pentru el șuri și pătule ca niște palate, lăsînd ograda părintească de rușine. În loc să ținem grîul și orezul, am umplut hambarul cu fin. Să-l pui pe feciorul tău să sfîrșească acoperișul, făcîndu-l țuguat și înalt ca un turn împărătesc, cu grinzi cioplite și vopsite cu lac roșu. Să nu se dea jos de acolo pînă ce nu isprăvește totul. Îi vom trimite

de mîncare acolo sus. (*Mai încet.*) Poate pînă atunci dă un trăsnet în șură și-mi ușurează sufletul necăjit. Dacă nu cade trăsnetul, focul se poate aprinde și altfel. Stăpînul trebuie să vegheze ce fac argații săi, să meargă seara cu facla în mînă în jurul hambarului. Dacă o scinteie sare de la facă la fin nu e vina lui. Ku-Seu, mă înțelegeți tu?

KU-SEU

Înțeleg că un tată trebuie să fie ajutat de fiul său mai mare. Mă duc să dau porunci.

SIUAN-SIANG

Fii tare. Nu te lăsa înduioșat. (*Iese.*)

KU-SEU

Hei, slujitori, chemați îndată pe fiul meu.

SLUJITORUL

Înapoi, strînge-ți haina și pleacă-te după rituri.

KU-SEU

Slugă obraznică, un tată nu se închină în fața ușii fiului, fie ea și de jad verde. Am să pun să-ți reteze picioarele să nu te mai poți urni de acolo.

ALT SLUJITOR

Venerabile tată al stăpînului nostru luminat, iartă-ne, nu facem decât să urmăm riturile. Un prinț împărătesc este alături de Fiul Cerului mai presus de orice muritor.

KU-SEU

Nimic nu e mai presus decât un tată.

SLUJITORUL

Merg să vestesc pe sfetnicul celor trei ceremonii.

(*Intră Șun.*)

ȘUN

Nu este nevoie. De ce n-ai dat voie înăuntru tatălui meu?

SLUJITORUL

Slăvite, riturile! Părintele eminent al Slavei tale n-a făcut ceremoniile cerute de pravili.

ȘUN

Scutesc pe tatăl meu de asemenea osteneți. Părinte venerat, mă închin ție.

KU-SEU

Slujitorii tăi obraznici m-au jignit, Șun, au vătămat slaba noastră ființă!

ȘUN

Slujitorii mei s-au purtat după riturile imprescriptibile. Vina este a mea, căci n-am alergat mai repede la glasul părintesc. Ce dorește iubitul meu tată?

KU-SEU

Șun, eu și mama ta, onorata Siuan-Siang, îți poruncim cu toată autoritatea paternă să mergi fără întârziere să pui acoperiș la hambarul cel mare de pe deal. Să-l faci țuguat și înalt ca un turn împărătesc, cu grinzi cioplite și boite cu lac roșu. Să nu te dai jos — aceasta-i dorința mamei tale — pînă ce nu isprăvești totul. Îți vom trimite de mîncare sus.

ȘUN

Tată, poruncile tale și ale mamei mele sînt sfinte pentru mine. Nu se va zice sub domnia lui Șun că un fiu a nesocotit cuvintele părintești. Împăratul să fie împărat, sfetnicul sfetnic, tatăl tată și fiul fiu. Veșmîntul meu imperial împodobit cu semnele soarelui

și luni va filfia pe grinda cea mai de sus cît timp voi săvîrși lucrările folositoare ale dulgheriei. Capul mi se va odihni pe o grămadă de fin. Fii liniștit.

KU-SEU

Bine faci, fiul meu. (*Aparte.*) Mă duc să vestesc pe San-Miao și pe ceilalți. (*Iese.*)

ȘUN

Să vină onorabilii sfetnici. (*Intră Yu, Y, Ki, Kao-Yao, Sie.*) Spuneți-mi, iubiți frați, ce se mai petrece în țară?

YU

Cu durere te vestesc că n-am putut îndupleca pe tatăl meu de a lăsa slobode lucrările noastre. Aceasta aduce multă turburare pe tot cursul rîului Wei. Apa stă pe moșia lui și nu vine îndestulă mai la vale.

ȘUN

Yu, ca să nu mai ai nici o pricină cu tatăl tău, decretez că rîul Wei face un ocol pe lîngă moșia lui Kuan. Pune să se scurteze albia și abate rîul pe o nouă cale, în afara moșiei. Astfel apa își va urma neîmpiedicată drumul iar tu nu vei mai face pe moșia părintească fapte neplăcute tatălui tău.

KI

Iar arăturile lui Kuan se vor usca de secetă.

Y

Ce voi face eu cu ucigașii din provincia lui San-Miao, care sting focurile și pun capcane oamenilor noștri?

ȘUN

Făgăduiește-le simbrile bune, fă cu ei o armată și trimite-o la hotarele de miazănoapte unde sîntem

supărați de barbari. Firile gîlcevitoare uită o pricină prin alta. Hoții se prind cu hoți.

Y

Am să-ți urmez porunca întocmai.

KI

În ținutul lui Kong-Kong oamenii sînt năvăși, încît nu le e greu să asculte îndemnurile rele ale stăpînului. Îmi bat capul și nu le dau de rost. De n-ar fi Kong-Kong. . .

ȘUN

În loc să-i iei lui Kong-Kong stăpînirea moșiei lui, ceea ce e mai primejdios, deoarece nobilii se vor teme și se vor uni împotriva noastră, ridică pe toți locuitorii din acele părți și du-i în alte ținuturi, risipindu-i ca să nu rămînă mulți laolaltă, iar lui Kong-Kong hărăzește-i din mila noastră imperială tot atîtea capete de oameni harnici și potrivnici îndemnurilor proaste.

YU

Minunată hotărîre! Cine va cîrți împotriva cui răsplătește cu supuși mai vrednici?

KAO-YAO

Dar ce vom face cu aceia care nu se supun legilor, zădărnîcind sentințele judecătorești?

ȘUN

Trage pe judecători din acele locuri și învață pe dregători să ocrotească pe față jafurile împotriva ne-supușilor. Închide ochii o vreme în fața fărădelegii pînă ce oamenii se vor hotărî să-ți ceară judecători. Dacă nici așa nu vei izbuti, scoate-i pe toți de acolo și risipește-i în alte locuri cu oameni cinstiți.

KAO-YAO

Așa voi face.

SIE

Mărite Șun, semne și știri din toate părțile mă ncredințează că grațiosul prinț San-Miao, împreună cu venerabilii Kong-Kong, Huan-Teu, Yn-Ce-Ciu și Kuan uneltesc la curte lucruri ce pot fi spre primejdia vieții tale. Nu găsești cu cale să-i îndepărtăm de reședința împărătească — aceasta-i și părerea fraților mei sfetnici — trimițîndu-i la moștile lor?

ȘUN

Dimpotrivă. Izgonindu-i la moșii, le vom da prilej să strice pe mai mulți. Aici sînt sub ochii voștri. Să-i ținem cu mari cinstiri și măguliri, fără vreo slujbă adevărată, ca să-i împiedicăm să scape de sub supravegherea noastră.

UN SLUJITOR

Luminos prinț împărătesc, turnătorul curții, auzind că ții divan, a venit să se prosterne la picioarele tale cu o jalbă.

ȘUN

Să se infățișeze. (Turnătorul intră.) Ce pricină te aduce, meștere turnător?

TURNĂTORUL

O mare întrebare chinuie sufletul meu și am venit să cer sfatul celui mai înțelept om de sub cer. Din porunca ta am topit metale ca să torn cu ele o căldare de patru coți înălțime, împodobită de jur împrejur cu șirurile pravilelor.

SIE

Într-adevăr, i-am dat învățăturile să le sape în tiparul căldării ca să rămînă acolo scrise de vecl.

TURNĂTORUL

Metalele au fiert în cuptor suflate de trei sute de băieți și trei sute de fecioare. Când am stropit fiertura cu apă rece am văzut că se bulbuca, semn că duhul amestecului era de parte bărbătească. Am turnat fiertura în tipar, dar căldarea a crăpat și s-a risipit. De trei ori am încercat zadarnic. Bănuiam ce înseamnă aceasta. Întrebând pe cititorii de semne, m-am lămurit că duhul metalului fiind bărbat dorește să se împerecheze cu tinăra mea nevestă. Acum, ce-i de făcut? Dacă nu fac voia duhului, nu pot îndeplini porunca ta. Să-mi arunc nevasta în cuptor, nu mă lasă inima, oricât de mare ar fi cinstea însoțirii cu un duh. Curmă îndoiala din sufletul meu, Slăvite.

ȘUN

(*Încet, către sfetnici.*) Superstiții barbare! A le înlătura cu totul nu-i cu putință fără cîrtire din partea norodului. (*Tare.*) Meșter turnător, cine dă o parte dă totul. Nu-i de trebuință să arunci pe femeia ta în cuptor, ci numai câteva suvițe de păr și unghii. Duhul va cunoaște astfel mireasma trupului nevestei tale și se va veseli. Și fiindcă s-ar putea să te înșeli cumva asupra părții duhului, care poate să fie și femeie, taie-ți și ție unghiile și câteva suvițe de păr și aruncă-le în cuptor. Astfel duhul, bărbat ori femeie, își va găsi pereche.

TURNĂTORUL

Slăvite Șun, fie-ți binecuvîntată mintea ta dreaptă. (*Iese.*)

ȘUN

Duhurile, fiind zămislite din Înțelepciunea veșnică, nu pot cere omului jertfa vieții lui. Legăturile noastre cu lumea lor se fac prin simboluri.

SLUJITORUL

Slăvite, un om care a văzut pe turnător ieșind din divan cu sfatul Strălucirii tale vrea neapărat să se întindă la picioarele tronului. El zice că numai înțelepciunea ta poate să-l scape de necazuri.

ȘUN

În ce pricină?

SLUJITORUL

Pe cît am înțeles, ogorul nu-i dă roade și el crede că geniile rele îl năpăstuiesc.

ȘUN

Spune omului că prințul imperial e obosit de treburile țării, nu poate sta de vorbă cu norodul. Cît despre roade, să se ducă la țăranul al cărui ogor va fi mai rodnic și pe acela să-l întrebe.

(Slujitorul iese.)

YU

Iartă-mi prostia, mărețe Șun, luminează-mă. Adineaori ai primit pe turnător, acum îndepărtezi un om din popor. Oare norodul nu va spune că prințul reședinței împărătești nu voiește să știe de păsurile lui?

ȘUN

Iubite Yu, era odată un prinț, bun la inimă dar rău cîrmuitor. În țara lui oamenii treceau apele pe la vaduri, cu piciorul, nefiind poduri. Unii rugau pe prinț să-i ia în carul lui cînd trecea riul, iar prințul, milos, își pierdea vremea făcînd pe podarul. N-ar fi fost mai cuminte să fi stat tihnit în palatul lui și să fi poruncit să se facă punți? Cîrmuitorul de țară veghează cu grijă și dreptate peste tot, dar se poate

feri fără păcat din calea mulțimii. Căci ce prinț, oricît de binevoitor, ar putea petrece peste rîu pe toți supușii înfilniți în cale? Dacă aș sta de vorbă cu fieștecare supus, o domnie nu mi-ar fi de ajuns.

YU

Acum te-am înțeles, adîncule Șun. Ca păstor de oameni ești nevoit să cauți singurătatea și depărtarea spre a putea judeca fără părtinire.

ȘUN

Da. Însă mai întîi trebuie să cunoști ținta către care se cade să tinzi, sau rostul tău adevărat, și numai după aceea să iei o hotărîre; luînd hotărîrea poți avea sufletul liniștit și împăcat; sufletul fiind liniștit și împăcat, poți să te bucuri de acea tihnă desăvîrșită pe care nimic n-o poate turbura; cînd ai ajuns să te bucuri de acea tihnă desăvîrșită pe care nimic n-o poate turbura, poți să cugeți și să-ți faci o judecată asupra miezului lucrurilor; cînd ai cugetat și ți-ai făcut o judecată asupra miezului lucrurilor, poți atinge starea de desăvîrșire.

SIE

(aparte)

Voi pune să se sape aceste cuvinte minunate pe o căldare de bronz.

ȘUN

Mergeți în pace, iubiți frați. (Y, Ki, Kao-Yao, Sie ies.) Cinstite Yu, rămii. Am făgăduit tatălui meu să-i acopăr hambarul cel mare de grîne. Vei veghea în lipsa mea.

YU

De ce această grabă?

ȘUN

Cînd frunza îngălbenește, zice cîntecul, urcă-te în pripă pe casă și drege-ți acoperișul.

YU

Onoratul tău tată are la îndemină alți oameni. Pentru ce te duci tu, slăvite Șun?

ȘUN

Pentru că părinții mei mi-au poruncit. Dacă mi-ar fi spus: ia în brațe muntele Tai-Șan și du-l în oceanul de miazănoapte, aș fi putut răspunde: nu pot, căci acesta e adevărul. Dar dacă părintele meu îmi poruncește să sfîrșesc hambarul, nu-i chip a mă da înapoi, lucrul fiind cu puțință.

YU

Aș îndrăzni să spun că poți trimite pe altul în locu-ți. Sfetnicii sînt brațele și picioarele tale și ceea ce fac ei se cheamă că tu faci.

ȘUN

Da. Dar sfetnicii nu sînt fiii tatălui meu, iar acum e vorba de o poruncă a unui tată către fiul său.

YU

Tatăl ar putea să se gîndească la grijile cele mari ale unui prinț împărătesc.

ȘUN

Nu pot ști ce gîndește veneratul Ku-Seu. Eu însă mă port cum se cuvine față de părinții mei, față de frații și femeile mele, ca să călăuzesc bine țara, care nu e decît o familie.

YU

Hambarul e înalt, departe de orice apă; de s-ar întâmpla, ferească Cerul, vreo nenorocire, cu greu și s-ar putea da ajutor.

ȘUN

(către slujitori)

Slujitori, luați acest veșmînt împărătesc și duceți-l în hambarul de pe deal. Atirnați-l de grinda cea mai de sus. (Către Yu.) Un proverb spune: Plugul bun n-ajunge, mai trebuie și ploaie. Bolta înstelată e nepătrunsă pentru mintea noastră.

YU

Scările hambarului sînt neînchipuit de ușoare și subțiri, schelele putrede de ploaie. Cineva le-ar putea ridica cu ușurință.

ȘUN

Mi-ar fi greu ca oarecine să spună: vedeți ce hambar rău au părinții lui Șun, ale lui sînt trainice și încăpătoare.

YU

Cum te-ai putea coborî jos, dacă oameni răi ar da foc finului?

ȘUN

Cînd eram acolo sus am compus un poem:

Pasărea Yuan zboară pînă la cer,
Peștele se scufundă pînă în prăpăstii.

Privirea îmi alerga departe peste cîmpuri și păduri și sufletul începuse să nutrească dorul schivniciei. Atunci m-a ademenit gîndul să arunc într-o zi schelele și să rămîn sus, deasupra lumii, pînă ce m-aș fi pătruns de frumusețea singurătății. Greierii țîriiau,

108 Yu, în jurul meu, de la călcîiele mele pînă la mar-

ginea împărăției. Cînd credeam că am dat unuia de urmă, el răspundea din lună. Ca să mă pot da jos mi-am adus o frînghie lungă de mătase pe care am ascuns-o după o grindă. Din păcate, alte griji m-au cuprins și m-am coborît pe scări.

YU

Slăvite Șun, iartă-mi îngustimea minții. Nu trebuia să mă îndoiesc de prevederea ta.

ȘUN

Fii fără grijă, Yu. Iată încă două versuri compuse în podul hambarului:

Zămislițiile tainice ale Cerului
N-au nici sunet, nici miros.

YU

Le voi învăța pe de rost.

(Ies; intră Yn-Ce-Ciu, Huan-Teu și Kong-Kong.)

YN-CE-CIU

Șun este avar, fără grijă pentru curtenii și vasalii săi. Sînt lihnit de foame. La masa lui nu vezi decît castraveți, pepeni și poame uscate. Dacă îți dă carne, atunci e ce-i mai de rînd: mațe de lup, rinichi de cîine, creier de purcel de lapte, măruntaie de pește ori mai de cerb. La ospetele lui Yao găseai melci în oțet, pilaf de fazan, fiertură de iepure și de cîine, pește proaspăt umplut cu icre sărate, tocătură de crap, friptură de broască țestoasă și cite și mai cite! Am ajuns să mă duc la temple să mănînc de la masa jertfelor.

HUAN-TEU

Eu, să-ți spun drept, nu sînt mîncăcios; mă mulțumesc cu brînză de soia și cu must de prune. Nu mă simt bine aici din pricina asprimii moravurilor.

KONG-KONG

Șun nu ține tradiția curților împărătești. E adevărat că umblă îmbrăcat în haine brodate cu fir și desfășură mare fast. Însă trece cu vederea pe curteni, n-ascultă vorbele bătrînilor.

YN-CE-CIU

În cele ce bănuiesc că se vor petrece, dați-mi voie să fiu măsurat și să mă trag ceva mai la o parte. Totul e pentru tineri, bătrînii n-au ce cîștiga. Am nevoie de liniște. Tan-Ciu, firește, își apără moștenirea, Siang umblă să ia locul fratelui, Kuan e ambițios. Eu însă n-am dorinți nebune. Slaba mea ființă dorește bunăstarea.

HUAN-TEU

La drept vorbind, nici eu nu am visuri mari. Aveam o slujbă tihnită pe care mi-a răpit-o un om vrăjmaș al odihnei.

KONG-KONG

Pentru un curtean schimbarea nu-i lucru bun: Ce mi-e Fu și ce mi-e Pu!

(Se aud lovituri de ciocan în fund.)

YN-CE-CIU

Auziți?

HUAN-TEU

Oarecine bate cu ciocanul într-o grindă. Iată-l și pe venerabilul Kuan.

(Intră Kuan.)

KUAN

110 Grațiosul prinț San-Miao ne-a chemat. Nu mă îndoiesc că pentru o consfătuire ce nu suferă întârziere. Dar mă întreb ce anume pune la cale.

YN-CE-CIU

Vom ști îndată.

KUAN

Sînt un om bătrîn, fără ambiții, n-aș voi să fac un pas primejdios. Meargă înainte cei tineri, ca Tan-Ciu ori Siang. Dacă unul din ei ar ajunge împărat m-aș mulțumi să fiu king. *(Aparte.)* Apoi l-aș izgoni!

HUAN-TEU

Ne potrivim în gînduri.

(Bătăi de ciocan mai dese.)

KUAN

Dar ce bate astfel? Oh, priviți, colo sus în hambarul de pe deal filfiie ca un steag veșmintul imperial. Oare ce s-a întîmplat?

(Intră San-Miao.)

SAN-MIAO

Șun, prințul împărătesc cu însușiri minunate, pune coperiș pe hambarul tatălui său, onorabilul Ku-Seu. Este un fiu care ascultă cu sfîntenie poruncile părinților.

KONG-KONG

O, așadar aceasta! Grația ta ne va împărtăși de bună seamă gîndurile ce o muncesc în această neașteptată împrejurare.

SAN-MIAO

Prevăd întîmplări neobișnuite, inima mea se strînge de o presimțire rea. Să stăm pe aproape ca să fim la îndemînă.

YN-CE-CIU

Atît de aproape ca să tragem folos la izbîndă, destul de departe ca să fugim de va fi primejdie. 111

HUAN-TEU

Aceasta-i întocmai părerea mea.

SAN-MIAO

Șun e un bărbat pătrunzător și ascuns, înconjurat ca un cioban de câini buni. Nu poți să-i furi oile cu ușurință. Eu n-am pentru mine nici o dorință. Voiesc numai să fac binele unor ființe crude și fără știința lumii. Siang și Tan-Ciu au cerut sprijinul nostru sufletesc.

KUAN

Le-ai dat vreun sfat?

SAN-MIAO

Aș vrea să-i văd mulțumiți, puși la locul ce li se cuvine. (*Aparte.*) Îmi va fi ușor să-i înlătur.

YN-CE-CIU

Tan-Ciu și Siang vin. Au aerul foarte miniat.

SAN-MIAO

Oare!

(*Intră Tan-Ciu și Siang.*)

TAN-CIU

Cum lămurești, grațios prinț San-Miao, că ai făgăduit lui Siang scaunul împărătesc care mi se cade mie?

SIANG

Cum se face, grațios prinț, că ai făgăduit lui Tan-Ciu tot ce mi-ai dat nădejde că pot căpăta eu?

SAN-MIAO

Sînt un om năpăstuit pe nedrept.

TAN-CIU

Scaunul ceresc este al meu, ca fiu al eminentului

SIANG

Tot ce este al lui Șun cade pe drept în moștenirea mea.

SAN-MIAO

N-am zis altfel. Voești tu Tan-Ciu să-i iei lui Siang pe Ciuang și Kiang?

TAN-CIU

Nicidecum.

SAN-MIAO

Socotești tu, Siang, că Tan-Ciu nu-i vrednic să recapete iubirea tatălui său?

SIANG

N-am zis altfel.

TAN-CIU

Nu-i vorba de iubire, ci de tronul ceresc.

SIANG

Onorata mea mamă Siuan-Siang îl dorește pentru mine.

SAN-MIAO

O, tineri fără minte, care vă certați pentru pasărea din pom în loc să trageți cu arcul. Vrajba voastră întărește pe Șun.

TAN-CIU

Pentru ce ne amăgești?

SAN-MIAO

Fiți cu dreptate, iubiți fii sufletești, aveți îngăduință frățescă unul pentru altul. Tu, Siang, vrei să iei soțiile lui Șun, arcul, sabia și celelalte lucruri scumpe. Le vei avea. Lasă-l pe Tan-Ciu să-și recapete tronul, iar el te va face king sau prinț al reșe-

dinței imperiale. (*Aparte.*) Fii cu răbdare. Ca ginere al lui Yao îl vei alunga.

SIANG

Sînt mulțumit.

SAN-MIAO

Tan-Ciu, tu vrei tronul tatălui tău, însă Siang va fi bărbatul surorilor tale, e drept să-i dai o slujbă cinstită, să-l faci prinț al locașului împărătesc. (*Aparte.*) Îl vei surghiuni numaidecît.

TAN-CIU

Sînt mulțumit.

SAN-MIAO

De vreme ce v-ați împăcat, veniți să vă împărtășesc o știre de seamă. (*Îi ia deoparte și le șoptește ceva.*)

TAN-CIU și SIANG

Alergăm. (*les repede.*)

SAN-MIAO

Cînd stau laolaltă cu tinerii, mă simt un om sprinten. Aș merge bucuros la o vînătoare de noapte pe lumina faclelor. Venerabili curteni, Siang și Tan-Ciu s-au dus să numere stelele. Pînă ne vor da o știre, nu găsiți nimerit să ne ascuțim mintea cu o petrecere literară?

KONG-KONG

Asemenea întreceri erau în cinste la curțile noastre.

SAN-MIAO

Întîlnindu-mă cu onorabilul Yu, acesta mi-a recitat niște stihuri noi ale măritului Șun:

Zămislirile tainice ale Cerului
N-au nici sunet, nici miros.

Care socotiți să fie tilcul lor?

YN-CE-CIU

Eu gîndesc că prin zămisliri ale Cerului, Șun se înțelege pe sine, fiind el un Fiu al Cerului, adică împărat. Zice « tainice », fiindcă chemarea lui la tron nu era bănuită de nimeni, rîndul pîrînd a fi al lui Tan-Ciu. « N-au nici sunet, nici miros ». Fiul Cerului — acesta e gîndul lui — nu e simțitor nici pentru sunetul cupei, nici pentru aroma mîncărilor, el desprețuiește lumea noastră pămîntească. Precum e și adevărul. Șun nu bea și nu mîncă, el e un adevărat pustnic.

HUAN-TEU

Ai multă pătrundere, onorate Yn-Ce-Ciu, însă cred că tălmăcești după propria-ți fire. Șun nu-i dușmanul sunetelor, căci el e compunătorul vestitelor cîntece șao-wu. Eu văd altfel. Mă învoiesc cu venerabilitatea ta că prin « zămislirile tainice ale Cerului » trebuie să înțelegem pe Șun însuși, însă numai în parte. Șun este Cerul, cum am zice, cugetul, iar zămislirile tainice înseamnă gîndurile lui ascunse. Prin urmare: gîndurile ascunse ale lui Șun sînt fără sunet și miros, cu alte cuvinte așa de nepătrunse că nu le poate auzi pisica și mirosii co-poiul. Luați seama. Șun ne pregătește o răzbunare groaznică.

KONG-KONG

Oare nu te lași împins de o teamă afară din cale cînd faci asemenea tălmăcire? Eu aș dezlega ceva mai neted. Cerul este mintea, primesc, zămislirile Cerului vra să zică faptele cumiņi. Ei bine, faptele cumiņi n-au nici sunet, nici miros, adică sînt tainice. Cum ai spune: să nu-ți știe dreapta ce-ți face stînga. Învățătură înțeleaptă pentru un curtean.

KUAN

Părerea mea e că lucrul este mai adînc. Şun îşi dă pe faţă o temere, o tristă presimţire. Zămislire a Cerului nu poate să însemne decît « Fiu al Cerului », împărat, cum a zis onorabilul Yn-Ce-Ciu. Fiii Cerului cei tainici, adică hotărîţi peste prevederile oamenilor, vin fără sunet şi miros, pe neaşteptate. Şun simte că nu-i el cel menit a fi împărat şi că Cerul va trimite pe adevăratul fiu, zămislit în taină dintr-o fiinţă divină şi o fecioară-mamă.

SAN-MIAO

(ironic)

Fii treaz,enerate Kuan, de vreme ce eşti o astfel de zămisleală. Cît despre mine, eu tălmăcesc aşa: Zămislirile, adică osînde, tainice, negîndite ale Cerului, vor fi fără sunet şi fără miros. Adică eu, Şun, nu voi muri de zgomot — trăsnet, sabie şi celelalte — nici de putreziciune, ci voi pieri, mistuindu-mă cu carne şi oase, fără sunet şi miros. (*Se aude o surpătură puternică de schele.*) Siang şi Tan-Ciu au sfîrşit de numărat stelele!

YN-CE-CIU

Ce s-a întîmplat, graţios prinţ San-Miao, ce s-a întîmplat?

HUAN-TEU

Nu ne ţine în neştiinţă!

SAN-MIAO

Şoarecele s-a prins în capcană. Veniţi cu mine.

(Ies.)

GLASURI

Schelele hambarului s-au prăbuşit! Aduceţi facle!

(Intră Hi-Ho şi Hu-He.)

HI-HO

Măreţul Şun ar trebui să se poarte cu mai multă grijă de sine. Hambarul e înalt ca un brad uriaş, aducerea scărilor e anevoioasă. Schelele păreau trainice, cum de-au putut să se surpe?

HU-HE

Fără ajutorul unor mîini rele nu s-ar fi surpat. Siang şi Tan-Ciu dădeau tîrcoale hambarului. Nu cumva Şun se juca şi acum cu ei?

HI-HO

Dacă e aşa mă tem de mai rău. Repede. Şura e înşesată cu fin. Scări, să se-aducă scări.

(Ies; se văd în fund oameni cu scări uşoare.)

GLASUL LUI KU-SEU

Pentru ce umblaţi cu scări, nu e nevoie de nici o scară. Fiul meu mi-a spus astfel: « Voi rămîne sus pînă voi săvîrşi lucrările. Capul mi se va odihni pe o grămadă de fin ». Nu trebuie scări, întoarceţi-vă cu ele înapoi.

(Oamenii cu scările se întorc; Ku-Seu intră în scend.)

KU-SEU

Cînd fiul are slujbă împărătească, tatăl nu mai e ascultat cum se cade. Toţi se amestecă în treburile mele. Dacă a căzut o schelă parcă a căzut catapetasma cerului. Şun va şede acolo pînă miine dimineaţă. Nu văd pe Siang. Copilul acesta strică totul.

(Intră Siuan-Siang.)

SIUAN-SIANG

Bătrîn zăpăcit, pentru ce-ţi pierzi vremea? Aştepti să se strîngă lumea, să se ducă cu scări să-l scoată

pe Șun de pe coperiș? O scinteie și scăpăm odată de pacoste. O facă aruncată în fin. Mișcă-te mai repede, alt prilej nu mai găsim ușor.

KU-SEU

Onorată Siuan-Siang, inima mea se teme, picioarele îmi tremură, sînt bătrîn. Să facă altcineva începutul.

SIUAN-SIANG

Ții la Șun al tău.

KU-SEU

Nu țin la Șun, ci la liniștea vieții mele. Pot fi văzut. Lucrurile trebuiesc făcute cu socoteală, cu mare socoteală.

SIUAN-SIANG

Duhuri atotputernice, îmi vine să mor! Ku-Seu, te cunosc prea bine, n-ai inimă în tine nici cît rechinul, dar ești fricos, iubitor de viață.

KU-SEU

Plăpînda mea ființă mai are puține zile de trăit.

SIUAN-SIANG

Vom merge împreună, Ku-Seu; eu cu mîinile mele voi arunca tăciunele.

KU-SEU

Așa da, să mergem, slaba mea făptură are nevoie de ajutor. (Se vede o lumină roșie.) Privește, finul a luat foc! Siang l-a aprins.

SIUAN-SIANG

Dragul meu Siang!

(Ies; intră Yu, Y, Ki, Kao-Yao, Sie.)

Y

În numele Cerului, Yu, trebuie să dăm un ajutor grabnic stăpînului nostru.

KI

Să adunăm oameni, să răscolim finul, trăgîndu-l afară pînă ce flăcările n-ajung la grinzile de sus.

KAO-YAO

Să-i aruncăm frîngii ude.

SIE

Am o slugă sprintenă care suferă arșița focului.

YU

Priviți! (Flăcările au cuprins hambarul în întregime.)

Y

Yu, pentru ce ești așa de liniștit cînd viața stăpînului nostru e în primejdie?

YU

Am învățat liniștea de la Șun. Cu voia Cerului viața lui e ferită. De n-ar fi astfel, priviți și cugetați dacă mai e ceva de făcut. Hambarul se mistuie de flăcări.

KI

În ce chip viața lui Șun e ferită?

YU

Șun avea bănuiele că se va da foc hambarului și a luat măsuri. Sînt incredințat că s-a coborît îndată ce a auzit prăbușirea schelelor. Cînd va putea trece nebăgat în seamă de nimeni, va intra în palat. Îmi cufund privirile în întuneric să-l zăresc.

Să ieșim în întâmpinarea lui, să-l căutăm.

YU

Am înțeles că Șun nu vrea acest lucru, precum n-a voit să m-amestece mai mult în pricinile lui de familie. El socotește că ceea ce i se întâmplă ca fiu în ograda părintească nu privește pe sfetnicii săi. Nu trebuie să vadă că-l vedem, căci i-ar fi rușine. Unui fiu îi e greu să se aștepte că părinții și fratele său îi dau foc în hambar.

SIE

Prea adevărat.

YU

Sst. Vine. Să ne ducem fără a fi văzuți.

(Ies; intră Șun.)

ȘUN

Tăciunile grindei nu dogora mai tare ca obrazul meu ars de rușine. Abia m-am coborât cu trudă ca un răufăcător, pe frînghie, și am zărit din dosul stîlpului lingă care mă pitisem pe Siang și pe Tan-Ciu zvîrlind faclele în inima finului. Tatăl meu și onorata Siuan-Siang soseau gîfîind din urmă. Amîndoi își scuturară faclele în hambar fără a privi în sus. Un tată care-și dă foc fiului său! Am văzut cu ochii mei aceasta, deci lucrul este adevărat, însă fapta nu e în glăsuire cu legea cerească a armoniei, deci nu e adevărată și o resping. Decretez că orice fiu care vede pe tatăl său înaintînd cu facla spre el este pradă amăgirilor demonice.

(Se aud glasuri. Șun se dă la o parte. Vin San-Miao și ceilalți ai săi cu facle în mînd.)

Iubiți curteni, cred că slăvitul nostru Șun e în primejdie, să alergăm în ajutorul său. Să-l căutăm cu faclele în hambar.

YN-CE-CIU

S-a pierdut în beznă și are nevoie de cît mai multă flacără!

HUAN-TEU

Oare să fie adevărat că măritul Șun arde în para focului?

KUAN

Așa nădăjduiesc! Pricina trebuie luminată! Veniți cu facle. (Ies.)

GLASURI

Repede apă, spargeți stavila de la șanțurile cu apă din grădini. Așa, repede, așa.

KU-SEU

(Inti afară, apoi dînduntru)

Nu trebuie apă, nu este îngăduit!

GLASURI

Pentru ce nu trebuie apă? Fiul tău arde!

KU-SEU

Vai, vai, vai, iubitul meu fiu arde, vai, vai, vai, nu pot să-l ajut cu slaba mea făptură. Nu umblați la șanțurile cu apă.

GLASURI

Tată nebun, îți pierzi fiul.

KU-SEU

Zeul Foc dorește ca sfetnic pe fiul meu, zeul Foc se împotrivesc.

GLAS

Aruncă apă pe foc și se va stinge.

KU-SEU

Zeul Foc e în vrăjmășie cu zeița Apă, zeul ne-ar pedepsi.

GLAS

Pedeapsa Cerului cadă asupra ta.

ȘUN

(ascuns)

Focul arde pe obrazii mei.

(Intră Siang.)

SIANG

Nu este colț pe care să nu-l fi împuns cu facla, am ridicat cel mai mareț rug strămoșilor. Hambarul s-a mistuit. Iată-l se prăbușește.

(Intră Tan-Ciu.)

TAN-CIU

Siang, mă duc să vestesc pe tatăl meu Yao că Șun s-a prefăcut în scrum. (Iese.)

(Șun privește nemișcat în gol, apoi se îndreaptă încet și nevăzut spre ușa odăilor lui.)

4

ȘUN

(Ingenuncheat pe o rogojină între Ciuang și Kiang, asemeni ingenuncheate)

Ciuang, la ce te gîndești tu cînd mă privești astfel?

CIUANG

(dă să răspundă, Șun o oprește cu un gest al minii.)

ȘUN

Nu, taci! Femeia să nu turbure cu vorbele limpezimea ochilor ei. Voi răspunde eu pentru tine. Te gîndești că sufletul bărbatului e bătut de griji pe care nu le cunoști și ai vrea să afli măcar o parte din ele. Kiang, bănuiești care sînt acele griji?

KIANG

(dă să răspundă, Șun o împiedică.)

ȘUN

Nu, să nu-mi spui! Poate le vei ghici și atunci mă voi simți rușinat de durerile mele și încovoiat înaintea voastră. Poate nu le vei bănuși și atunci îmi va părea rău să vă simt așa străine. Ochii voștri mi-ajung, ei mîngîie și vorbesc pe placul inimii mele; pașii voștri mi-ajung, trosnetul moale al încheieturilor voastre tinere mi-aduce aminte că

am o familie. Ciuang și Kiang, să nu stricăm armonia divină. După ce s-au ivit cerul și pământul, au fost făcuți bărbatul și femeia. Bărbatul a primit din cer principiul luminos al înțelepciunii, din care pricină este aprig ca soarele și adesea noros ca el; femeia a căpătat rotunzimea adormitoare a lunii care e supusă și blîndă și veghează peste culcușuri. Nebun bărbatul care-și rănește femeia cu săgețile iuți ale minții lui. Iubite soții, odihniți-mi sufletul un cu cîntec. (*Melodie pe coarde*). Cîntecul acesta e cuviincios și măreț, potrivit pentru un păstor de oameni, dimineața, cînd dă porunci sfetnicilor. Îmi simt din nou cugetul tare și armonios.

(*Ciuang și Kiang se ridică ușor și trag o perdea peste gînditorul Șun; intră Siang*).

SIANG

Ziua cea mare a sosit pentru mine. Șun a murit și vin să-mi primesc moștenirea. Ciuang și Kiang, flori văduve, vă iau să-mi împodobesc patul cu voi. Nimeni n-a lăsat fratelui său o avere mai mare ca aceasta. Nu v-aș schimba pe toate comorile din munții cardinali. Las fratelui vostru Tan-Ciu împărăția, la nevoie, tatălui meu turmele și bucatele, dar voi sînteți ale mele. Și mai vreau sabia cu teacă purpurie ca să vă apăr, arcul ca să săgetez ochii care v-ar pîndi, lăuta ca să vă cînt. Șun, bietul meu frate, este acum un colb purtat de vînturi. (*Se aude cîntec pe coarde*.) Cine cîntă acolo? De aci înainte acea lăută vrăjită nu va mai fi atinsă decît de mîinile mele. (*Trage perdeaua și rămîne înmărmurit*.)

ȘUN

Ce treburi te aduc la curte în zorii zilei, Siang?

124 Te credeam în drum spre Yeu-Pi.

SIANG

Slăvite prinț al locașului împărătesc și iubite frate...

ȘUN

Obrajii tăi sînt roșii, Siang.

SIANG

Vîntul m-a lovit în față.

ȘUN

Bietul meu frate! Iată această năframă, Ciuang și Kiang, ștergeți de colb obrazii cumnatului vostru.

SIANG

Nu merit atîta cinste!

ȘUN

Glasul tău, Siang, este stins și gîfîit.

SIANG

Am venit în goană.

ȘUN

Nu trebuie să mai alergi, frate scump. Pentru ce te-ai grăbit?

SIANG

Eram îngrijorat de soarta stăpînului și fratelui meu mai mare. Hambarul a ars pînă în temelii.

ȘUN

Hambarul a ars într-adevăr. Paguba tatălui nostru e mare și-l voi despăgubi.

SIANG

Ne temeam cu toții de viața ta. Te credeam sus. 125

ȘUN

Din întâmplare am avut la mine o frînghie. Cînd focul a izbucnit m-am coborît jos. Eram atît de obosit și de mîhnit de această întâmplare încît am intrat îndată în iatacul meu.

SIANG

Cerul merită jertfe pentru grija care ți-a purtat-o. Mă bucur din toată inima.

ȘUN

Siang, nu poate fi bucurie mai mare ca aceea a unui om care vede pe fratele său dînd semne de iubire. Deoarece ești ostenit de cale și de noaptea frămîntată, încuviințez să mai stai la curtea noastră pînă te vei odihni. Acum, iubite frate, ieși rogu-te în calea curtenilor, al căror glas se aude, și convorbește cu ei în numele nostru imperial. (*Siang iese.*) Voi, iubite soții, mergeți în tihna odărilor voastre. Iertați pe cumnatul vostru care e tînăr și focos. (*Ciung și Kiang ies.*)

UN SLUJITOR

Slăvite, doctorul curții cere să se închine cu o veste grabnică.

ȘUN

Îl așteptăm cu smerenie. (*Intră doctorul.*) Dacă ai venit să vindecî trupul meu de arsuri, află că trupul meu e nevătămat. Numai sufletul meu are o racilă care nu se mulțumește cu lecurile tale. Vorbește.

DOCTORUL

Mărețe Șun, n-am venit să te vindec pe tine, 126 ție-te Cerul sănătos, ca să n-ai nevoie de proasta

mea știință. Îți aduc o știre despre starea luminosului împărat Yao.

ȘUN

Strălucitul meu împărat și părinte este oare bolnav?

DOCTORUL

Mai greu nici nu se poate, cu voia Slavei tale.

ȘUN

Mă mîhnești cu această veste. Ce boală grea apasă pe trupul ceresului meu stăpîn?

DOCTORUL

O boală pe care nici o doftorie n-o poate vindeca.

ȘUN

Spune-mi partea care suferă.

DOCTORUL

Nu-i locșor care să nu fie bolnav.

ȘUN

Ciudată, neașteptată boală. Cum lucrează ea?

DOCTORUL

Pe nesimțite. Părul se subțiază, se ofilește și cade, pielea se usucă și se zbircește, carnea se strînge și se înmoaie, sîngele se îngroașă, oasele se fărîmă, brațele și picioarele tremură, limba se împleticește, mintea se întunecă. E o pătimire pe care o căpătăm cu toții...

ȘUN

Și cum se cheamă molima?

DOCTORUL

Se cheamă bătrînețe.

ȘUN

Ah, aceasta este, ai dreptate. Dar tagma voastră nu cunoaște nici un mijloc de a prelungi viața celor bătrâni?

DOCTORUL

Puține și slabe.

ȘUN

Spune-le.

DOCTORUL

Mulți sînt de părere că de vreme ce bătrînețea e o lipsă de sînge cald și viu de care e înzestrată cu prisosință copilăria, bolnavul trebuie să bea sînge de prunc, cîte o oca pe zi.

ȘUN

Leac crud și neînțelept. Cînd tremur de viața bătrînului, pentru ce aș jertfi sufletul copilului? Dacă viața se cumpără cu moarte, cine are dreptate să trăiască?

DOCTORUL

Negreșit că pruncul. Slava ta vorbește ca un glas din Cer. Să ne supunem pravilei firii.

ȘUN

Cu greu ne despărțim de cei scumpi și plini de daruri. Spune-mi alt leac, cuminte.

DOCTORUL

Ca să trăiască, o ființă are nevoie de hrană îndesulătoare.

ȘUN

Dați împăratului cele mai bune bucate.

DOCTORUL

Vai, măruntaiele sale sînt putrede, nu mai pot mistui. Bătrînul e asemeni copilului care nu are dinți. Ii trebuie o hrană dulce și plină de tărie, gătită de firea însăși, iar nu de mîină omenească. Fie-mi iertat că întreb pe Înțelepciunea ta, cu ce se nutrește pruncul?

ȘUN

Cu laptele maicii sale.

DOCTORUL

Adevăr ai zis. Mulți socotesc că bătrînul, fiind plăpînd ca un copil, se poate întrema sugînd lapte de mamă.

ȘUN

În țara în care bătrînii vor suga laptele hotărit pruncilor, copiii vor pieri de foame. Nu-mi place leacul vostru.

DOCTORUL

Nu știm altele, mărețe Șun.

ȘUN

De-ar fi, prăsila omenească s-ar îngrămădi prea tare pe pămînt și un bob de orez ar deveni hrană pentru doi. Frunza se îngălbenește și moare, riul seacă, pădurile se usucă, stelele cad, soarele însuși se va înnegri; ce mirare dar că bătrînii mor? Numai Cerul hotărăște cît e popasul fiecăruia pe această lume. Să facem jertfe duhurilor văzduhului și strămoșilor să sufle încă viață bătrînului nostru părinte.

(Doctorul iese; intră Sie.)

SIE

Zorile să se reverse blajine asupra ta, mărite Șun. Iartă-mă că-ți turbur cugetarea de dimineață.

ȘUN

Nu, Sie, ai făcut bine că ai venit. Voi sînteți brațele mele, eu sînt inima voastră. Ce s-ar face unele fără alta?

SIE

Șun, am să-ți turbur inima.

ȘUN

Inima mea este neturburată. Spune-mi, Sie, care sînt pravilele pe care un împărat se cade să le urmeze? Săpatu-le-ai pe vreo căldare?

SIE

Săpatu-le-am, Slăvite. Împărații trebuie să urmeze nouă pravili nestrămutate: să se desăvîrșească pe ei înșiși; să slăvească pe înțelepți; să iubească pe părinți; să cinstească pe marii sfetnici ai țării; să fie în bună înțelegere cu toți ceilalți dregători; să-și iubească și să-și ocrotească poporul ca pe un fiu; să adăpostească pe învățați și pe artiști; să găzduiască frumos pe oamenii care vin de departe; să fie prietenoși cu vasalii lor.

ȘUN

Încerc pe cît mă ajută puterile să îndeplinesc aceste canoane, ca să rămîn pe calea de mijloc, cea fără schimbare. Cum poți să-mi mai turburi inima?

SIE

Sînt un om de rînd care vede lumea întunecat. Ochii mei au privit lucruri neplăcute.

ȘUN

Ce-au privit ochii tăi?

SIE

Gurii mele să-i fie îngăduit a mărturisi că ochii au zărit pe Siang sfătuindu-se cu grațiosul prinț San-Miao și cu venerabilii foști sfetnici ai luminoșului Yao. Iar urechile mele au auzit vorbe primejdioase.

ȘUN

Unde și cînd aceasta?

SIE

Acum pe cînd treceam spre iatacul Slavei tale, aci pe sub bolțile marilor săli.

ȘUN

Fratele meu Siang a ieșit adineauri de aici. M-a bucurat îngrijorarea lui de sănătatea mea.

SIE

Binevoiește, înțelepte Șun, și aruncă-ți privirile spre stîlpii din fund ai tindei. Siang și San-Miao mai sînt acolo.

ȘUN

(după o ezitare)

Sie, ia-ți pensula și scrie acest canon pe o tăbliță de bambu. Voiesc să-l torni și pe acesta în bronz. Adevăratul împărat se spală dimineața de orice necurățenie, se îmbracă totdeauna curat și după cuviință, nu privește, nu ascultă, nu vorbește, nu se așează, nu se scoală, nu intră, nu iese, nu face nici o mișcare decît după cum poruncesc riturile. Să mergem la sfat.

(Ies; intră Siang, Ku-Seu, San-Miao, Kong-Kong, Kuan, Huan-Teu, Yn-Ce-Ciu.)

SIANG

Șun merită să trăiască, recunosc frățește, dar trebuie să moară neapărat. Îmi este nesuferit să mai dau ochii cu el. Ori nu bănuiește nimic și atunci bună-tatea lui mă roade, ori știe. Dacă știe, se preface. Poate nu voiește să mă pedepsească din mărinimie și asta mă umilește. Nu vreau îndurarea lui. Poate îmi pregătește o răzbunare groaznică și atunci trebuie să i-o iau înainte.

SAN-MIAO

Eu socotesc, iubite prinț de Yeu-Pi, că Șun știe ce unelțești. Cum s-ar putea altfel?

SIANG

Atunci puterea lui de stăpînire e nemaivăzută. E zeu sau demon. Am strigat că vin să-mi iau moștenirea, iar el a poruncit soțiilor lui să mă șteargă de pulbere pe față, sub cuvînt că am alergat în bătaia vîntului.

YN-CE CIU

Oamenii care mănîncă poame uscate și beau numai apă sînt lipsiți de simțire. Am văzut un schivnic pășind cu tălpile goale pe jărat, liniștit ca și cînd ar fi călcat pe iarbă jilavă. Șun nu vede, nu simte.

KUAN

Te înșeli, onorabile Yn-Ce-Ciu. Oamenii frugali ca el au o ascuțime a minții nemaipomenită. Vegetalele sînt pline cu o hrană iute. Șoarecele roade un

bob de grîu și totuși vede și miroase ca nimeni altul.

KUAN-TEU

Dacă văzul lui Șun seamănă cu al șoarecelui, mînia lui însă e grea ca piciorul elefantului.

KONG-KONG

Venerabili curteni, să nu ne pierdem vremea cu metafore. Să luăm hotărîri.

SAN-MIAO

Cum a putut Șun ieși la timp din hambar e un lucru pe care nu-l înțeleg. Scările erau luate, din flăcări n-a putut zbura.

KUAN

Șun a fugit pe dată ce-a auzit zgomotul prăbușirii schelelor, pe vreo scară pe care și-a pregătit-o dinainte. Asta vorbește limpede că ne bănuia.

SAN-MIAO

Ne bănuiește în chip hotărît. Trebuie să-l încolțim de data asta în așa fel încît orice scăpare să fie cu neputință.

YN-CE CIU

Într-un loc unde să nu fie nici aer ca să poată sări ajutat de geniile văzduhului, nici apă ca să poată înota.

KUAN

Ce altfel de muncă i s-ar putea da? Căci altă cale decît aceea a unei lucrări din poruncă părintească nu vād. Ca fiu, Șun merge oriunde și se coboară la orice îndeletnicire; ca prinț al locașului împărătesc nu l-am ademeni ușor.

SIANG

Binevoii a asculta gîndul meu. Nu departe de hambar, spre poalele dealului, Şun a început a săpa mai de mult un puţ adînc. Pămîntul scos stă şi acum movilit la marginea groapei. Mai trebuie săpate cîteva picioare şi dai de vîna de apă. Dacă tatăl meu, veneratul Ku-Seu, porunceşte lui Şun să sfîrşească puţul, cînd fratele meu va fi în fund vom arunca pămîntul peste el. Atunci îi va fi peste putinţă să mai iasă.

SAN-MIAO

Socoteala ta, graţios prinţ de Yeu-Pi, nu-i rea. Vor trebui braţe multe şi grăbite care să arunce pămîntul. Totdeodată oamenii împărăteşti să se îndepărteze. De vom fi văzuţi astupînd groapa va fi nevoie să spunem îndată pricina pentru care facem acest lucru. În privinţa aceasta, duhurile mele negre vor avea grijă. Ce zice veneratul Ku-Seu de asemenea lucrare?

KU-SEU

Avem mare nevoie de puţ; bunul nostru fiu Şun nu ne va lăsa în suferinţă.

KONG-KONG

Bunul tău fiu, venerabile Ku-Seu, va face puţul dacă-l vei ruga.

KU-SEU

Îi vom porunci negreşit.

YN-CE-CIU

Ce familie plină de virtuţi! Fiul ascultă poruncile tatălui, tatăl are încredere în fiul său!

(Intră Şun şi sfetnicii săi.)

ŞUN

Mă închin veneratului meu părinte şi mă bucur că-i pot face cu o clipă mai devreme salutul de dimineaţă. Mă smeresc în faţa onoraţilor mei curteni. Nu sînt vrednic de plecaciunile voastre.

KONG-KONG

Inimile noastre saltă de bucurie că Cerul a mîntuit viaţa slăvitului nostru Şun.

SAN-MIAO

Am făcut rugăciuni genilor.

HUAN-TEU

Focul s-a sfiit s-atingă făptura zeliască a Eminenţei tale.

ŞUN

M-am purtat ca un om neprevăzător şi ca un fiu fără grijă de avutul părinţilor. Merit mustrarea voastră şi minia tatălui meu.

KUAN

Venerabile Ku-Seu, fiul tău aşteaptă de la tine o mîngiere.

KU-SEU

Şun, eu şi mama ta, onorata Siuan-Siang, te iertăm de supărarea pe care ne-ai făcut-o. Săracii tăi părinţii se hrănesc cu nădejdea că-i vei despăgubi.

ŞUN

De bună seamă,enerate tată. Cea mai mare cinste pe care un păstor de oameni poate s-o facă părinţilor săi este de a le da cele de trebuinţă vieţii pe socoteala vistieriei. Poruncesc tuturor slujii-

torilor mei să ducă tatălui și mamei mele tain după cuviință.

KU-SEU

Bieții tăi părinți, sărmani și bolnavi, îți mulțumesc. Mai avem nevoie, fiule, de sprijinul brațelor tale. În curțile noastre nu-i destulă apă pentru grădini. Focul din hambar s-ar fi stins dacă era fântină prin apropiere. Șun, tatăl tău îți poruncește să sfirșești în grabă puțul pe care l-ai început.

ȘUN

Tată, îți voi da slugi să-ți facă puțul.

YN-CE CIU
(în șoaptă)

Fuge de capcană.

KU-SEU

Ferească Cerul, Șun. Un tată nu-și face treburile cu slugi păcătoase. Tatăl se mîndrește cu copiii săi.

SAN-MIAO

Puțul e o lucrare grea, cere iscusința unui meșter mare.

KU-SEU

Feciorul meu se cuvine să-mi facă asemenea treabă.

KUAN

Așa spun riturile.

SAN-MIAO
(în șoaptă)

ȘUN

Tată, sînt fiul tău ascultător, dar sînt păstorul atîtor supuși. Răspundere mare apasă asupra mea și asupra sfetnicilor mei. Mai păsuiește-mă.

SAN-MIAO

Țara are sfetnici mulți, un tată n-are decît pe feciorii săi.

KU-SEU

Așa, așa, eu n-am decît pe fiul meu, Șun.

ȘUN

Îți voi da ție și mamei mele case mari cu grădini, heleșteie, puțuri și toate cele trebuitoare, ca să nu mai ai nevoie de nici o silință și grijă.

KUAN

Niște oameni bătrîni nu părăsesc voioși căminurile lor strămoșești.

KU-SEU

Nu putem să ne lăsăm vatra, Șun.

ȘUN

Siang este un tînăr voinic și plin de minte. Este fiul tău. Cu sfaturile mele și cu ajutorul cîtorva meșteri îți va putea face în grabă puțul. Îngăduiesc prințului de Yeu-Pi să rămînă pe lingă curtea noastră atît timp cît e de trebuință.

SAN-MIAO

Fratele tău Siang e plin de daruri, tu ești neîntrecut, slăvite Șun.

KUAN

Siang e prea crud pentru asemenea treburi. 137

KU-SEU

Onorata Siuan-Siang, mama ta, m-ar certa negreșit. Nu sufăr ca altcineva decît fiul meu cel mare să se amestece în gospodărie.

KUAN

Nici un tată n-ar suferi asta.

KONG-KONG

Feciorul cel mare e al doilea stăpîn al casei.

KU-SEU

Inima mea se mîhnește, Șun, văzînd că fiul nu mai ascultă poruncile tatălui.

ȘUN

Pravila glăsuiește: Cînd tatăl tău te cheamă, nu zăbovi. Nimeni nu va spune că Șun calcă de-a curmezișul căii celei drepte. Iubite tată, du-te în pace. Azi chiar, fiul tău îți va săpa puțul.

KU-SEU

Ființa mea slabă așteaptă ajutorul tău. (*Iese.*)

SAN-MIAO

Ne închinăm înaintea celui mai virtuos fiu de sub cer. (*Iese cu ai săi.*)

YU

Îndrăznesc să-ți spun, înțelepte Șun, că puțul pe care vrei să-l sapi nu-i decît o nouă capcană în care vor să te prindă.

ȘUN

O, Yu, nu am nici o îndoială în această privință.

Y

Tatăl tău, Șun, îți dorește moartea.

KI

Fratele tău Siang te urăște și-ți pîndește soțiile și averea.

ȘUN

Vai, așa este precum ziceți.

SIE

Au căutat să te înjunghie, să te săgeteze, să te arză în hambar; ce vor mai cuteza acum?

ȘUN

Se gîndesc să mă îngroape de viu.

KAO-YAO

Așadar recunoști, mărețe Șun, că tatăl tău Ku-Seu e un părinte rău, iar fratele tău Siang un frate vitreg și ucigaș.

ȘUN

Cerul m-a încercat astfel.

YU

Știu prea bine, Șun, că tu ești pătrunzător și cu prevedere. Cu toate acestea un puț nu e un hambar. Cum vei ieși de acolo? Lasă-ne să punem pază în jurul locului, să veghem la marginea groapei spre a împiedica pe răi să te omoare.

ȘUN

Dacă voi vegheați la marginea puțului, cine mai veghează asupra împărăției?

Y

Dar dacă tu pieri în puț, cine mai cîrmuiește împărăția?

ȘUN

Fiți liniștiți, Cerul e veșnic luminos.

KAO-YAO

Șun, Siang a alergat la iatacul tău încă rumen de pîrjolul finului și a strigat soțiilor tale să-l urmeze. Tu în loc să-l pedepsești l-ai mîngîiat. Pentru ce această slăbiciune? Fărădelegea nu trebuie oare osîndită?

ȘUN

Siang m-a salutat de dimineață și mi-a zis: iubite frate...

YU

A mințit.

ȘUN

Așa cred și eu.

KAO-YAO

Atunci?

ȘUN

Cînd un frate se smerește după cuviință, dator sînt să-l primesc cu dragoste.

Y

Gura și trupul lui Siang s-au purtat potrivit riturilor, însă sufletul lui era plin de fiere.

ȘUN

10 Acesta e și gîndul meu.

KAO-YAO

Atunci?

ȘUN

Siang mi-a zis: Sînt îngrijorat de soarta stăpînului și fratelui meu mai mare.

KI

Se prefăcea.

ȘUN

De bună seamă. Purtarea lui urma întocmai riturile.

SIE

Siang îndeplinea riturile numai cu gura, nu și cu inima.

ȘUN

Siang avea obraji roșii, căci nu se aștepta să mă vadă. Cînd un frate se rușinează e semn că are un suflet în stare de a se îndrepta. De ce n-aș fi crezut în cuvintele lui Siang? Arătați-mi omul care să nu tragă nădejde că tatăl și frații săi vor începe să-l iubească.

KAO-YAO

Sufletul lui Siang e negru.

ȘUN

De-ar fi mai negru decît bezna, Kao-Yao, îi voi primi voios orice cuvînt, după rituri. Lumea nu poate merge fără canoane, virtutea e sufletul ei. Dacă părinții îșiucid fiii, iar fiii părinții, dacă frații se dușmănesc între ei, aceasta nu-i decît o întunecare trecătoare a Cerului sau o părere, fiindcă lumea ar

pieri de atîta neorînduială. Împăratul se bucură cînd vede armonia în jurul lui și se mîhnește de haos, el însă crede în virtutea veșnică și o urmează nestrămutat după canoane. Căci mai presus decît oamenii stau riturile, care sînt icoana înțelepciunii cerești.

SIE

Am înțeles că împăratul, urmînd ca fiu ceresc rînduiala bolții înstelate, săvîrșește nestrămutat virtutea, respectînd riturile, spre a fi la rîndu-i pildă muritorilor de rînd.

ȘUN

Întocmai. Yu, prințul reședinței împărătești lasă țara în grija ta și a celorlalți sfetnici, iar Șun merge să îndeplinească porunca onoratului său părinte Ku-Seu.

(Iese; ies și ceilalți; intră San-Miao, Tan-Ciu și Siang.)

SAN-MIAO

Șun a plecat. În curînd va fi înmormîntat înainte de a i se fi cules sufletul pe un ghemotoc de bumbac și fără cele două sicrie rituale. Va sosi mai repede în marea genune. Cum se află tatăl tău, iubite prinț dezmoștenit?

TAN-CIU

Cred că nu va mai vedea de trei ori luna alergînd după soare.

SAN-MIAO

Așadar în curînd moștenirea cea mare se va deschide. Veneratul Hi-Ho, ca tai-pao, va fi locțiitor de împărat pînă se va scurge sorocul pentru jelanii.

Șun fiind sfetnic al lui Yao și în lumea umbrelor, aci pe pămînt nu mai este alt moștenitor afară de cel legiuit (*face un semn de potolire lui Siang*)... adică tu.

TAN-CIU

Prietenii lui Șun se vor face luntre și punte să mă înlătore, fiindcă Șun voiește să lase după el pe Yu.

SAN-MIAO

Să n-ai grijă, gîngăș prinț. Noi toți îți vom sări în ajutor. Grațiosul prinț de Yeu-Pi, cumnatul tău, va rămîne în cetate ca să împiedice orice turburare. Lui Yu, ca king, îi vom găsi pricină că a ucis pe stăpînul său Șun. Tatăl său, veneratul Kuan, va da mărturie și Siang va răzbuna pieirea soțului fetelor împărătești. Tu te vei retrage, precum e obiceiul, spre marginea țării, așteptînd ca prinții vasali, curtenii și norodul să te strige drept împărat. Îți vei strînge acolo oaste ca să vii cu ea în Ciung-kuë. Nu vād cine ți-ar sta împotriva. Noi, prietenii tăi, ne vom aduna la San-Wei, ca să chemăm pe toți prinții vasali și curtenii care îți sînt credincioși. Vom intra astfel în Ciung-kuë deodată, înfrîngînd orice rea credință.

SIANG

Îndată ce strălucitul Yao va închide pleoapele vei porni.

SAN-MIAO

Se-nțelege. Trag nădejde că tatăl tău va trăi încă atît încît să putem să-i izgonim sfetnicii și să așezăm pe Siang king, dar nu prea mult încît voința sa să stea împotriva noastră.

TAN-CIU

Jumătate din duhul tatălui meu plutește prin preajma trupului amorțit.

SAN-MIAO

Prea bine.

TAN-CIU

Dacă mă urc pe scaunul legiuit al tatălui meu, ție, Siang, îți voi hărăzi moștenirea cerească prin fiul tău mai mare.

SAN-MIAO

Ești milostiv față de soțul surorilor tale, căci Ciuang și Kiang vor fi ale lui.

TAN-CIU

Lui Kuan îi voi da averea fiului său Yu.

SAN-MIAO

(imperceptibil ironic)

Va fi foarte mulțumit, neavînd nici un gînd de mărire.

TAN-CIU

La toți vă voi da slujbele pe care le-ați avut.

SAN-MIAO

Yn-Ce-Ciu e cel mai grăbit dintre toți.

TAN-CIU

Ție, prețios prinț de San-Miao, îți voi hărăzi titlul de rigă în provincia ta, pe lângă alte milostenii pe care ți le voi face.

SAN-MIAO

Mă închin înaintea ta și aștept cu nerăbdare ziua
144 cînd vei deveni solul soarelui pe pămînt. Eu n-am

altă dorință decît să-mi văd prietenii fericiți și scăpați de lanțurile unei cîrmuiri prea aspre.

SIANG

(privind afară)

Șun a ajuns la marginea puțului. Tatăl meu este cu el și nimeni altul.

SAN-MIAO

Nu-i timp de pierdut. Tan-Ciu, te-ai gîndit la toți și la toate ca un adevărat prinț moștenitor. Geniile să fie cu tine. Calul să-ți stea înșeuat, oamenii tăi să țină de asemeni caii înhămați la care. Cînd cealaltă jumătate a duhului părintesc se va rupe din rădăcini, pleacă fără întîrziere. Vom ieși și noi pe altă poartă a cetății. (Tan-Ciu iese.)

SIANG

Șun se coboară în puț pe o frînghie.

SAN-MIAO

În curînd va striga să i se lase găleți. Atunci vei alerga.

SIANG

Da. Voi scoate cîteva găleți ca să-l amăgesc, apoi vom arunca pămîntul peste el.

SAN-MIAO

Și atunci pofta inimii tale va fi împlinită.

SIANG

Care gîndești, grațios prinț vasal San-Miao, că este pofta inimii mele?

SAN-MIAO

O bănuiesc, grațios prinț vasal de Yeu-Pi.

SIANG

Dorința mea este de a fi împărat. Da. Eram aproape să mă mulțumesc cu cumnatele mele, dar acum simt că nu-mi ajung. Acum, când se apropie clipa cea hotăritoare, inima-mi tremură de grijă.

SAN-MIAO

Te-nțeleg. Grija de a nu te vedea dat la o parte de altul.

SIANG

Sînt în dreptul meu ca ginere al împăratului, precum voi fi: Ciuang și Kiang nu se cade să rămînă soțiile unui prinț vasal.

SAN-MIAO

Fii fără grijă. Ți-am făgăduit.

SIANG

Cum vei face? Tan-Ciu pleacă, îndemnat de tine, să ridice pe prinții vasali.

SAN-MIAO

Pe cine? Aci sîntem doi prinți care nu-l vrem. Nici ceilalți nu-l vor. Tată-său, celestul Yao, l-a dezmoștenit, ascultînd glasul norodului care spune că Tan-Ciu nu e copt ca să fie păstor de oameni.

SIANG

Așa este. Dar de ce l-ai sfătuit să plece la marginea țării?

SAN-MIAO

Ceruri fără margini, ca să scapi de el. Dacă pleacă Tan-Ciu, rămii stăpîn în Ciung-Kuë. Cel de față are totdeauna dreptate. Afîindu-te aci, în cetatea împărătească, cu puteri de prinț și de ginere împă-

rătesc, înconjurat de prieteni, ușor vei putea înfrînge orice piedică.

SIANG

Așa e. Dar învață-mă mai de aproape cum să-mi ating scopul.

SAN-MIAO

Ascultă. Cînd Șun va fi astupat de pămînt, vei striga că Yu a făcut această fărădelege împotriva stăpînului său. Ca să pedepsești moartea iubitului tău frate, vei străpunge pe Yu cu spada. De va mai fi sau nu cu suflare, Yao e ca și mort. Te vom cere king. Vezi bine că dacă vei fi king vei tăia și vei spînzura. Pînă la ceremonia urcării pe scaunul ceresc, îți vei strînge în jurul tău pe toți sprijinatorii.

SIANG

Dar dacă Hi-Ho, ca tai-pao, se va împotrivi, cerînd în lipsa lui Șun o moștenire legiuită, adică chemarea lui Tan-Ciu?

SAN-MIAO

Ți-am spus că Tan-Ciu nu e iubit.

SIANG

Dar dacă Hi-Ho întreabă norodul și Cerul? Norodul ascultă pe Hi-Ho.

SAN-MIAO

(confidențial)

Întimplător, fiind tare bătrîn, Hi-Ho va răposa. Vom cere ca tai-pao pe Kong-Kong.

SIANG

Tan-Ciu, chiar fără încuviințarea prinților, poate să vină cu oaste. Barbarii din miazănoapte sînt ori-cînd gata să se plimbe prin împărăție.

Înainte de a putea face aceasta, vei trimite slujitori să-l prindă și-l vei aduce aci cu cinstea cuvenită unui taur pentru jertfă. Il vei ucide pe altarul soarelui sub cuvânt că glasul din Cer al lui Yao îl cheamă spre a ține tovărășie tatălui, sub amenințare de secetă.

SIANG

De tatăl meu mă cam tem. El rîvnește în taină la Ciuang și Kiang și poate să le ceară după obiceiuri. Devenind ginere al împăratului, ușor ar visa și tronul.

SAN-MIAO

(cu prefăcută oroare)

Ce fiu ar îndrăzni să ridice mîna asupra tatălui, fie acesta oricît de primejdios? Dar onorabilul Ku-Seu e bătrîn, e mîncăcios, va muri... întîmplător.

SIANG

Voi ști să vă răsplătesc pe toți, scumpi prieteni.

SAN-MIAO

Nu mă îndoiesc. Lui Kong-Kong, Huan-Teu, Yin-Ce-Ciu, Kuan le vei da slujbele precum le-a făgăduit și Tan-Ciu.

SIANG

Ție îți voi hărăzi tot ce-mi ceri.

SAN-MIAO

Pe Tan-Ciu l-am amăgit din dragoste pentru tine. E firesc ca de la tine să aștept un lucru mai mare.

SIANG

Spune. Te voi mulțumi, de mi-ai cere și moștenirea tronului ceresc pentru fiii tăi.

O, n-am astfel de gînduri mărețe. Vreau să-mi dai slobozenia să rup toate zăgăzurile ca să iezesc din nou fluviile, să las pădurile să crească peste lanuri, să stîrlesc toate păsările de zi, îndeosebi corbul, pasărea roșie a Focului, prăsilă a Soarelui, și să înmulțesc bufnița, pasărea galbenă a Lunei, stăpîină a săbiilor și a oglinzilor vrăjite.

SIANG

Dorința ta se va împlini. Tatăl meu face semne, Șun cere găleți să arunce pămîntul afară. Alerg.

SAN-MIAO

Nu zăbovi o clipă. Morții nu se lasă dezgropați. *(Siang iese.)* Tinerii sînt lesne încrezători și ușuratici. Pe ei îi amăgești numaidecît. Dar bătrînii sînt vicleni și cu poftă aprige. Îmi va fi mai greu să mulțumesc pe veneratul Kuan, om ascuns și îmbătrînit în rele. Nu trebuie să pierd prietenia lui. De voi putea fi eu împărat, cu atît mai bine. De nu, unul din aceștia e nimerit. Însă după luptă multă și cruntă. Vreau ca luna, negurile și puterile amestecate ale haosului să biruie seaca rînduială. Șun, cu înțelepciunea și riturile lui, e dușmanul geniilor firii slobode.

(Intră Kuan.)

KUAN

Iată-te, grațios prinț San-Miao.

SAN-MIAO

Te-am așteptat, după învoială.

KUAN

Cum vom întîmpina întîmplările care ne așteaptă?

SAN-MIAO

Am chibzuit totul. Tan-Ciu. . .

KUAN

Ținăr de nimic, fără vlagă. Vom cere să se urmeze
voința strălucitului Yao. Il vom jertfi.

SAN-MIAO

Cît ești de înțelept! Siang. . .

KUAN

Siang este ucigașul fratelui său, mărețul Șun.

SAN-MIAO

Il vom jertfi.

KUAN

Neapărat.

SAN-MIAO

Rămîne Yu, un sfetnic prețuit, iubit de mulți.

KUAN

Ca pe un fiu nesupus tatălui, îl voi izgoni la moșie,
iar la nevoie. . .

SAN-MIAO

Il vei trimite să țină de urît răposatei sale mame.

KUAN

Am avut visuri în care mi se cerea aceasta.

SAN-MIAO

Astfel vei fi singurul în drept să rîvnești scaunul
ceresc.

KUAN

Ca unul ce sînt născut dintr-o fecioară-mamă
împerecheată cu un dragon.

SAN-MIAO

Cronicele marilor seminții domnitoare își întind
rădăcinile în basm. Ca Fiu al Cerului îți vei lua
neveste ca să ai urmași.

KUAN

Soțiile lui Șun vor trece în patul meu.

SAN-MIAO

Sînt frumoase, vrednice de puterea ta.

KUAN

Totuși mă tem de sfetnicii lui Șun, de prostime,
care nu pricepe rostul hotărîrilor aspre.

SAN-MIAO

Mulțimea crede în semne cerești.

KUAN.

Crezi că Cerul mă va ajuta?

SAN-MIAO

Dacă nu Cerul, geniile de dedesubt. Norodul nu
face deosebire între o stea și o văpaie de balaur.
Tu, fiu de dragon, nu vei fi părăsit de duhuri.

KUAN

Nu știu să le chem.

SAN-MIAO

Te voi învăța. Avem nevoie de geniul Vîntului și
de dragonul Ploii ca să înlănțuie puterea bărbătească
a Focului de care se slujește orice Fiu al Cerului.
Cînd e prins, Focul de supărare tună și fulgeră,
plîngîndu-se lui Huang-Ti, zeul Tunetului. Huang-
Ti, mîncător de bufnițe, are chip de darabană și se

potolește dacă aude sunet de zurgălăi, fiind el născut pe muntele Clopotului. Știi că vînturile sînt în număr de opt și sînt puterile de temelie ale lumii. Din conlucrarea lor armonioasă ies toate cele văzute. Însă fiindcă armonia se desăvîrșește în muzică și dans, vînturile stăpînesc aceste două meșteșuguri și orice vrajă care ar voi să stîrnească geniile trebuie să folosească jocul și cîntecul.

KUAN

Mă sperii, n-am iscusința de a cînta.

SAN-MIAO

Nu-i nevoie să fii cîntăreț ca Șun. Fulgerul stă cînd nu plouă, amorțit de iarnă ori de beznă, de aceea bufnița este semnul lui, fiindcă bufnița pîn-dește în întuneric, unde scîlpesc doar săbiile și lacurile, fugind de lumina soarelui. Vom cînta dar ca bufnița, dînd din aripi. Așa. (*San-Miao face un semicerc în sală dînd din brațe ca un cocoș cînd cîntă; mersul îi e mărunț și tîrît ca al unui călușar.*)
Cucumau, Cucumau!

KUAN

(imitîndu-l în totul)

Cucumau! Cucumau!

(*Se aud tunete îndepărtate, începînd cu un ropot surd de darabane și sfîrșind cu o canonadă.*)

SAN-MIAO

Ca să împăcăm pe Huang-Ti, zeul Tunetului, vom juca asemeni ursului, fiindcă ursul se ascunde iarna precum face fulgerul, și vom suna din clopoței. (*San-Miao face un ocol trepădînd mărunț din picioare, tîrînd mai mult un picior și scuturînd zurgălăi. Mormăie ușor din gură. Se aud tunete, apoi scena e luminată de două puternice fulgere.*)

KUAN

Răsplată mare vei primi de la mine, grațios prinț San-Miao, cînd voi deveni Fiu al Cerului.

SAN-MIAO

Sînt un biet fiu al pădurii, onorabile Kuan, mă tem de arșiță. Duhurile să te aibă în pază. (*Iese.*)

KUAN

Acum înțeleg de ce Șun are atîta putere asupra oamenilor. El stăpînește, cîntînd, cele opt vînturi. Lira lui e vrăjită. Va să zică astfel. (*Bate puțin din aripi, apoi merge ca ursul mormăind. Se aud tunete, apoi fulgeră. Kuan, înspăimîntat, fuge din sală; intră Hi-Ho și Hu-He.*)

HI-HO

Venerabile Hu-He, cum lămurești asta? Afară e senin, dar tună.

HU-HE

Nu tună, venerabile Hi-Ho, s-a prăbușit ceva. E un zgomot ca de pămînt aruncat într-o groapă.

HI-HO

Vai de mine! Vai de mine!

HU-HE

Pentru ce te vaiieți astfel?

HI-HO

Pentru că mi-am adus aminte că înțeleptul nostru Șun se află în fundul puțului. Se va fi surpat malul peste el.

HU-HE

Copilul mic se-nțarcă după douăsprezece luni, Șun nu voiește să se despartă de părinții lui. Cine

culege mere putrede nu e cuminte, pomul face
altele în fiecă vară.

HI-HO

Pentru ce iubitul nostru stăpîn nu se ferește?

HU-HE

Șun ridică poalele hainei cînd trece prin vad și
le lasă cînd dă de apă mare.

HI-HO

El e plin de virtute, face totul din bunătatea
inimii.

HU-HE

Cînd săgeata cade mai departe de țintă, e ca și
cînd n-ar fi nimerit.

(Tunete surde.)

HI-HO

Auzi?

HU-HE

Să mergem în pripă, venerabile Hi-Ho, să
nu facem ca prințul care cînd i-a spus un curtean:
«Arde palatul, mărite», a răspuns: «Vestește întîi pe
cei trei sfetnici, după rituri».

HI-HO

Onorabilul Ku-Seu vine încoace.

(Intră Ku-Seu.)

KU-SEU

Cerul mă copleșește cu dureri, Cerul mă cople-
șește cu dureri.

HI-HO

În ce chip, onorabile Ku-Seu?

KU-SEU

Răpindu-mi sprijinul bătrînețelor mele, pe iubitul
meu fiu Șun.

HI-HO

Șun a pierit? Genii atotputernice, cum?

KU-SEU

A fost îngropat în puț.

HI-HO

O presimțire rea îmi turbura inima!

HU-HE

Tată fără suflet, pentru ce ai lăsat pe fiul tău să
între în puț?

KU-SEU

(rece)

Era datoria lui! I-am poruncit ca un părinte
care are nevoie de ajutorul copilului său.

HI-HO

În ce fel a pierit Șun, onorabile Ku-Seu?

HU-HE

Nici vorbă, s-au prăbușit malurile șubrede.

KU-SEU

Nu s-au prăbușit malurile, eu și cu fiul meu
Siang am aruncat pămînt deasupra.

HI-HO

Cum, venerabile, ți-ai ucis însuși feciorul?

HU-HE

Prefăcut nemernic, vorbește odată!

KU-SEU

Vă rog să respectați durerea unui biet tată vă-
dăvit de copilul său cel mare. Nu eu l-am ucis pe

Șun, eu am aruncat numai pământ deasupra, astupînd groapa.

HI-HO

Pentru ce, om nelegiuit, ai astupat puțul înainte ca fiul tău să fi ieșit din el?

KU-SEU

Pentru că Prințul Focului, fiind supărat pe bietul meu fiu și văzînd că acesta a fugit din calea lui, pe cînd vorbea cu el în hambarul aprîns, a trimis draconi de fum și de foc în puț, ca să-l răpească. Dragonii au scos flăcări pe gura puțului, amenințîndu-ne, de unde am înțeles că trebuie să-i lăsăm să călăuzească pe Șun la Prințul Focului.

HU-HE

Nu trebuia să zvîrli pământ în groapă.

KU-SEU

Focul ar fi pirjolit totul, sărînd afară.

HI-HO

Poate a fost o părere. Din gropile prea adînci ies cîteodată aburi înecăcioși.

KU-SEU

Fiul nostru ne-a strigat: «Pământul trebuie aruncat, pământul trebuie aruncat!»

HU-HE

Demone, Șun a spus că pământul trebuie aruncat afară, iar tu l-ai aruncat peste el.

KU-SEU

Sînt om bătrîn, slaba mea făptură nu poate suferi mustrarea nedreaptă.

HI-HO

Mai repede, mai repede, să scoatem țărîna, poate Șun nu-i mort.

(Ies; intră Siang.)

SIANG

S-a isprăvit; Șun e în fundul pământului, de acolo nu va mai ieși. Am azvîrlit bulgării așa de repede încît nici nu-mi vedeam brațele mișcîndu-se. Ku-Seu, onoratul meu tată, m-a ajutat. E un om care mă înfricoșează. Dacă a fost în stare să îngroape pe fiul său cel mare, va îndrăzni să mă omoare și pe mine. Vom vedea ce este de făcut. Tan-Ciu stă gata să plece. Yu mă neliniștește mai mult decît oricare altul. Yao îl prețuiește îndată după Șun și fratele meu visa să-l lase moștenitor. Yu este un om cu înfățișare blîndă, dar mai neiertător decît fratele meu, care este un filozof și un poet, cu setea virtuții desăvîrșite. Yu înțelege cu greu purtarea lui Șun. El ar stîrpi pe toți dușmanii fratelui meu. San-Miao m-a sfătuit să-l învinovățesc că a îngropat pe Șun. Cum voi face aceasta cînd onoratul meu tată Ku-Seu a strigat din răspuțeri cu lopata în mînă: «Dragonul cere să-i lăsăm pe Șun, aruncați pământ!» Nu are de a face, să fiu îndrăzneț și grabnic la faptă, totul e să scap de Yu.

(Yu, Y, Ki, Kao-Yao, Sie intră.)

YU

Iată pe ucigașul fratelui și suveranului său.

SIANG

Tu ai pierdut pe Șun, tu meriți pedeapsa Cerului.

KAO-YAO

Nerușinat frate vitreg, cum îndrăznești să învinovățesti pe marele king?

(Intră aproape năvălind San-Miao, Kuan,
Yn-Ce-Ciu, Kong-Kong, Huan-Teu.)

SAN-MIAO

Și tu cum cutezi să ameninți pe grațiosul prinț vasal de Yeu-Pi și pe ginerele luminosului Yao? Șun a pierit, soțiile lui sînt ale lui Siang.

SIANG

Curteni, veniți-mi în ajutor. Acest sfetnic ne-credincios a uneltit împotriva stăpînului său.

KI

Tu și cu neomenosul tău tată, Ku-Seu, ați astupat puțul. Cum poate fi Yu vinovat?

KONG-KONG

Pofta de mărire turbură mințile. Onoratul Yu va fi avut o asemenea clipă de rătăcire.

Y

Dar Ku-Seu și Siang au aruncat pămîntul în puț

SIANG

Da, am aruncat, însă cu inima strînsă. Vinovatul este Yu.

YU

Bați cîmpii, ucigașe, ce vrei să spui cu asta?

KUAN

Yu, tatăl tău îți poruncește să-ți măsoari vorbele. Respectă riturile.

SIE

Cine nu respectă pe fratele său cel mare și pe suveranul său este în afară de orice canoane.

KI

Siang a călcat riturile și omenia.

SAN-MIAO

Greșiți, onorabili curteni. Yu, cu gîndul de a fi cît mai curînd prinț al locașului împărătesc, a făcut vrăji, umplînd puțul cu fumuri înecăcioase și cu flăcări care au amețit și au ars pe cerescul nostru Șun. Grațiosul prinț de Yeu-Pi, din milă frățească, a aruncat pămînt spre a stinge flăcările, el nu-i vinovat.

HUAN-TEU

(în șoaptă)

N-am văzut nici o flăcără.

YN-CE-CIU

(la fel)

Nici eu. Yu nu-i în stare de asemenea fapte și nimeni nu va crede. Nu știu ce urmărește prințul San-Miao.

SAN-MIAO

(în șoaptă)

Tăceți din gură. Trebuie să găsim pricină lui Yu.

KI

Întunecat prinț San-Miao, care ai ucis oamenii mei puși să curețe codrii, tu ești meșterul vrăjilor.

SAN-MIAO

Voi sinteți aprinzători de focuri. După ce ați lăsat scrum bietele noastre păduri, ați pus foc lui Șun în hambar și l-ați afumat în puț. Cerul să vă plătească.

(Intră Hi-Ho și Hu-He.)

HI-HO

Am pus să scormonească și să se scoată pământul pînă-n fund. N-am dat de trupul lui Șun.

HU-HE

N-apucaseră a arunca multă țărină, atît cît să fărîmi și să înăbuși un om.

HI-HO

Dar destulă ca omul să n-o poată urni cu spatele.

SAN-MIAO

Dovada vinovăției lui Yu e făcută. Șun a ars întîi, el n-a fost ucis de Siang.

SIANG

(*Aparte.*) Mă uimesc, n-a fost nici o flacăra. (*Tare.*) N-ați săpat îndeajuns, Șun trebuie să fie înăuntru.

KAO-YAO

Prin urmare l-ai văzut întreg și ai astupat puțul.

SAN-MIAO

(*În șoaptă către Siang*)

Cearta se lungește prea mult, scoate spada.

SIANG

(*trăgînd spada*)

Yu, am ascultat prea mult cuvintele tale necuviințioase. Spada mea va sfărîma dinții ucigașului fratelui meu.

YU

(*trăgînd spada*)

160 Dacă ești vinovat, precum sînt încredințat, ajute-mi Cerul să te tai în bucăți și să te arunc la cîini.

(*Intră Șun.*)

ȘUN

Oricare ar fi pricina vrajbei voastre, încetați lupta. Așa vă poruncește Șun.

SIANG

Poate ești duhul lui Șun, căci peste trupul lui am văzut cum cădeau bulgării de pământ.

ȘUN

Și eu i-am văzut și auzit. Am visat, sau a fost aievea? Fiiște vrăjmașe luaseră chipul și asemănarea ta și a tatălui meu. Însă nu erați voi, ci numai niște umbre mincinoase ale voastre. Un tată și un frate nu-și îngroapă de viu pe fiul și pe frațele lor.

KAO-YAO

Ei erau, slăvite Șun.

ȘUN

Nu erau ei, îți zic.

SAN-MIAO

(*Către ai săi, încet.*) Siang a stricat iar lucrurile și viața ne e în primejdie. Să ne plecăm capul. (*Tare.*) Celeste Șun, de vreme ce ești viu și nevătămat, spre bucuria prinților vasali și a tuturor curtenilor și supușilor tăi, înseamnă că nimeni nu ți-a făcut vreun rău. Eu socotesc că s-au surpat cîteva bucăți de mal.

ȘUN

Nicidecum. Cînd am ieșit, am aruncat o privire înăuntru. Puțul era astupat pe sfert cu pământul scos din el. Lopețile erau încă fierbinți de palmele vrăjmașilor.

KONG-KONG

(*Aparte.*) E un demon împielit. Trece prin foc și prin apă. (*Tare.*) Să-ți dea Cerul viață lungă și să te apere de toți dușmanii. Noi sîntem prietenii tăi.

KUAN

Siang certa pe fiul meu Yu, și pe bună dreptate, că n-a avut grijă de viața ta.

HUAN-TEU

Noi toți căutam pe ucigași.

ȘUN

Ucigașii sînt acum morți.

SAN-MIAO

Morți?

ȘUN

Pieriți pentru totdeauna din calea inimii mele. Aveam un frate, unde este el?

SIANG

Sînt aici, iubite frate.

ȘUN

Grațios prinț de Yeu-Pi, știi cum am scăpat de mînia lopeților umbrelor cu chipul tatălui și fratelui meu?

SIANG

Voiam tocmai să te întreb, onorat frate.

ȘUN

Află, grațios prinț vasal de Yeu-Pi, că atunci cînd, mai demult, am început a săpa puțul, am văzut că

un perete e slab, la fund, și se surpă cînd apeși cu mîna. Scoțînd pămînt din spărtură am dat de o încăpere alăturată, în care am intrat, luminînd cu o faclă. Care nu mi-a fost mirarea găsindu-mă într-un mormînt încăpător și bogat. Dealul pe care ședea hambarul este locul de îngropare al unui prinț de altădată, pe nume Tai-Ting, după cum am deslușit pe inscripții. Poarta de piatră de pe latura dealului fusese acoperită cu țărîna și iarbă. Am desfăcut-o, ieșind la poalele movilei, apoi am reze-mat-o la loc. Firește, n-am mai săpat mai departe puțul, ca să nu turbur cu apă liniștea răposatului prinț.

SAN-MIAO

(*în șoaptă*)

V-am spus că Șun e prefăcut.

ȘUN

Cînd dar am auzit țărîna rostogolindu-se de sus, m-am vîrît pe spărtură în mormîntul de alături. Am privit cum pămîntul apăsa pe sufletul meu și am făcut cu trupul viu invocații pe sicriul prințului care mi-a dat găzduire. În acest chip mă afu iar aici, prinț de Yeu-Pi.

(*Intră un slujitor.*)

SLUJITORUL

Slăvite prinț al locașului împărătesc, te vestim cu inima cernită că eminentul tău tată sufletesc și strălucitul nostru împărat Yao s-a ridicat în cer, spre steaua polară. (*Pauză lungă, tăcere.*)

ȘUN

Părintele meu m-a părăsit, părintele meu m-a părăsit. Șun e acum de două ori orfan de tată.

HUAN-TEU

Ce-i de făcut, grațios prinț de San-Miao? Spune-ne ce-i de făcut?

SAN-MIAO

Pe toate duhurile negre, onorabile Huan-Teu, sîntem înfrinți.

HUAN-TEU

Vai mie, simt sabia călăului retezîndu-mă între piept și pîntece.

YN-CE-CIU

Nu, Șun e sobru, nu poate suferi vederea prapurului și a măruntaielor. O să ne usuce la vînt, după ce ne va sugruma, fără vărsare de sînge.

KUAN

Să încercăm să fugim.

SAN-MIAO

Nu-i cu putință. Șun e soarele, ale cărui raze de foc răzbat în pădurile dese ale dragonului verde și în gerurile apelor războinicului negru. El e corbul roșu care scoate ochii bufniței galbene. El păzește

toate căile noastre și ne pîndește fiecă pas. Este un singur mijloc de scăpare.

HUAN-TEU

Spune-I repede.

SAN-MIAO

Să ne supunem.

KUAN

Aceluia care ne ia dreptul nostru și poruncește pe moșiile noastre?

SAN-MIAO

Să ne prefacem că ne supunem.

KONG-KONG

Grațiosul prinț San-Miao vorbește cu înțelepciune. Șun este un om luminat de Cer, încărcat de cele mai înalte virtuți, totdeauna am recunoscut aceasta.

YN-CE-CIU

Crezi oare că Șun ne va ierta după ce l-am urmărit cu sabie și foc?

SAN-MIAO

Așa trag nădejde. Prinții vasali, curtenii, norodul, totul e de partea lui și el nu mai are de ce să se teamă de noi. Șun e iubit fiindcă îi merge vestea că e bun, drept, milos și nu văd de ce și-ar strica icoana pe care lumea și-a făcut-o despre el. Fiului care a îndeplinit fără murmur poruncile tatălui nu-i șade bine să se poarte aspru cu dușmanii.

HUAN-TEU

Deie Cerul să fie așa.

SAN-MIAO

La drept vorbind, ce rău am făcut noi? Nu sîntem decît niște supuși ai luminatei curți împărătești. Prințul Tan-Ciu este fiul cerescului Yao. El ne-a chemat și ne-a poruncit să-i dăm sfaturi. Puteam noi cuteza să fugim din fața feciorului împărătesc?

KONG-KONG

Așa este, vorbești minunat.

SAN-MIAO

Siang ne-a așinut calea împreună cu tatăl său, onorabilul Ku-Seu, cusrul fericitului Yao. Puteam noi, călcînd riturile, să lăsăm capetele în jos?

KONG-KONG

Este adevărul curat.

SAN-MIAO

Și unul și altul ne-au înșelat, încredințindu-ne cu dovezi mincinoase că Șun are gînduri rele, primejdioase pentru împărăție.

KONG-KONG

Sîntem niște ființe plăpînde, supuse greșelii.

SAN-MIAO

Dar acum s-a făcut lumină, am pătruns înțelepciunea dumnezeiască a mărețului Șun.

KONG-KONG

Da, da, s-a făcut lumină. Slavă neasemuitului Șun.

HUAN-TEU

Și apoi noi n-am cășunat nici un rău.

YN-CE-CIU

(ironic)

Noi doar am văzut răul și ne-am bucurat.

SAN-MIAO

N-am făcut nici un rău, curteni onorabili, Cerul e martor. Am ridicat noi sabia asupra lui Șun, datu-i-am noi foc în hambar, aruncat-am noi pămînt peste el în puț?

KONG-KONG

Nimic din toate acestea.

SAN-MIAO

Numai Siang, Tan-Ciu și Ku-Seu au umblat să ucidă pe Șun. Niște bieți vasali și slujbași ca noi nu pot fugi din calea răzvrătiților.

KUAN

Va crede oare Șun aceasta?

SAN-MIAO

Nicidecum. Însă Șun propovăduiește respectarea riturilor și nici o pravilă nu-l va încuviința să pedepsească pe cine n-a fost prins asupra faptei. Greutăți mari va întîmpina în cîrmuire și va fi mulțumit să aibă liniște din partea noastră.

KUAN

Mă îndoiesc că Șun va uita așa ușor piedicile pe care i le-am pus în lucrările lui.

SAN-MIAO

Onorabile Kuan, fiul tău Yu este king. Este fiul tău așa de neînduplecat încît să-și trimită tatăl la moarte? Și de-ar voi el aceasta, Șun nu s-ar po-

trivi, căci ce împărat chibzuit își sperie sfetnicii,
ucigîndu-le părinții?

KUAN

Mă liniștești oarecum.

HUAN-TEU

Încep să răsufli.

SAN-MIAO

Lingușește pe Yu, poartă-te drăgăstos și cu
umilință, bătrînii nu trebuie să aibă nici una din
prosteștile mîndrii care pierd pe tineri.

YN-CE-CIU

Nu mai avem mult de trăit, să ne ferim pielea
și să luăm vieții tot ce ne poate da.

SAN-MIAO

Eu îi voi face lui Șun mari plecăciuni în fața
curții, voi mărturisi prostia mea și-i voi ridica în
slavă înțelepciunea. Mă va privi cu dispreț și bănu-
ială în sinea lui, însă un prinț vasal care recunoaște
cumințenia suzeranului e o pildă pentru alții. Un
cîrmuitor are nevoie de asemenea ceremonii.

HUAN-TEU

Tan-Ciu și Siang sînt vinovații. Ei să-și primească
pedeapsa cuvenită.

KUAN

Mă voi încovoia, mă voi tîrî de va fi nevoie, dar
izbînda lui Șun îmi sfredelește cele cinci măruntaie.

YN-CE-CIU

Splina, plămîinii, inima, ficatul și rinichii.

SAN-MIAO

Vremea trece, vremea schimbă multe. Să aștep-
tăm, onorabile Kuan, lupta neîncetată a elemente-
lor.

KUAN

Însă de cumva Tan-Ciu și Siang se mișcă și
izbutesc, ce ne vom face? Ne vom atrage și minia
lor.

SAN-MIAO

Cu neputință să izbutească. Tan-Ciu a adus cu
sine, este adevărat, o oaste de barbari fără căpătii,
cu care s-a oprit la marginea cetății. Șun a chemat
pe căpetenia lor, un fost hoț de drumul mare,
și l-a făcut ta-fu într-un oraș de la alt capăt al
împărăției. Oamenilor lui le-a dat simbrie ca
să se războiască la apus. Tan-Ciu a rămas așadar
singur. Cît despre Siang, el e ținut din scurt.

KONG-KONG

Siang și Tan-Ciu vin încoace. Ce le vom răs-
punde?

SAN-MIAO

N-avem nici în clin nici în mîneacă cu acești
tineri descreierați, nevrednici de familiile lor.

KONG-KONG

Vorbirea ți-e adîncă asemeni prezicerilor broa-
ștei țestoase.

(Intră Tan-Ciu și Siang.)

SIANG

Grațios prinț San-Miao și venerabili curteni,
doliul s-a ridicat și Șun intră în cetate. Știți ce
înseamnă aceasta?

KONG-KONG

Aceasta înseamnă că soarele luminos strălucește asupra noastră răspîndind căldura verii, după noaptea iernii reci.

TAN-CIU

Înseamnă că Șun ne va tăia pe toți.

SAN-MIAO

Nu vă înțelegem vorbirea, grațioși prinți. Șun va tăia pe cei vinovați.

SIANG

Firește, iar cei vinovați sîntem noi toți, fiindcă ne-am pus de-a curmezișul poruncilor lui și am încercat să-i luăm viața.

KUAN

Ticăloși sînt aceia care pizmuiesc zilele stăpînului lor!

TAN-CIU

Nu-i vreme de pierdut. Dacă trebuie să murim, să mai încercăm o dată. Poate că de data asta spiritele ne vor fi prielnice. Nici un fel de pază nu se obișnuiește la porțile din sala strămoșilor. Să ne aruncăm cu toții asupra lui. Șapte săbii îl vor sfîrteca.

SIANG

Eu voi învîrta cel dintîi fierul în aer.

SAN-MIAO

Urechile mi se înspăimîntă la cuvintele tale, grațios prinț de Yeu-Pi. Cum? Îndrăznești să ridici sabia asupra împăratului și fratelui tău?

170 O, fărădelege nemaiauzită!

KUAN

Ființă blestemată! Zmeul secetei, cel cu ochii pe cap și cu gura plină de flăcări, n-are inima mai uscată ca a ta!

HUAN-TEU

Sufletul vă e așa de negru încît ați otrăvit cu el și pe zeii celor patru mări.

YN-CE-CIU

Fulgerul te pîndește cu ciocanul, nefericit Tan-Ciu.

TAN-CIU

Ce fel de vorbe sînt acestea? De ce rituri vă țineți? N-am urmărit noi împreună pieirea lui Șun?

HUAN-TEU

Minți, fecior al lui Yao, n-am vorbit niciodată cu tine, te-am salutat de departe.

YN-CE-CIU

Eu abia acum am cinstea să-ți văd fața pentru întîia oară.

SIANG

Bătrîni bezmetici, v-ați îmbătat cu vin de orez. Cine ne-a învățat să dăm foc lui Șun?

SAN-MIAO

Tineri seci, numai din capul vostru a putut ieși asemenea gînd demonic.

KUAN

Mai mult în calea noastră să nu vă ațineți.

KONG-KONG

Sîntem niște bieți curteni credincioși stăpînului lor.

171

YN-CE-CIU

Avem nevoie de tihnă.

HUAN-TEU

Iar pielea trupului nostru ne e foarte scumpă.

SIANG

Ah! vulpi bătrîne, acum vă jupoi de vii. Din pielea voastră am să-mi fac darabane să chem pe zeul grindinei.

TAN-CIU

Scoate spada, Siang, mînia mă strînge de gît.
(Amîndoi se reped cu săbiile la cei cinci.)

HUAN-TEU
(tremurînd)

Şang-Ti, zeu suprem, care stai înconjurat de curtea ta dumnezeiască la mieznoapte, lîngă steaua polară, privind cum se învîrteşte cerul deasupra pămîntului pe osia lumii, ocroteşte-mă, apără-mă de aceşti ucigaşi!

(Intră Yu, Hi-Ho şi Hu-He.)

KUAN

Yu, fiul meu iubit, Siang şi Tan-Ciu, aceşti prinţi ai răului, voiesc să ucidă pe măritul nostru împărat Şun. Ia seama.

SAN-MIAO

Ei au venit să ne ispitească. Noi i-am izgonit cu ruşine şi iată, au ridicat săbiile asupra noastră.

HUAN-TEU

172 Yu, king plin de milă şi de înţelepciune, pedepseşte pe răufăcători. Spune măreţului Şun că sîntem supuşii lui smeriţi, însetaţi de dreptate.

YU

Strălucitul nostru Şun va plăti şi răsplăti pe fiecare după cuviinţă. Aşteptaţi cu smerenie şi răbdare judecata lui. Siang, prinţ de Yeu-Pi, şi Tan-Ciu, fecior împărătesc, nu turburaţi ceremonia înscăunării. Graţioşi prinţi, venerabili curteni, ieşiţi din sala strămoşilor şi intraţi după rînduială atunci cînd Fiul Cerului se va înfăţişa ochilor noştri.

(San-Miao şi ceilalţi şase ies.)

HU-HE

Onorabile king, cu mila celestului tron, m-ai făcut supraveghetor al riturilor şi ceremoniilor pe mine, om bătrîn şi cu mintea zăpăcită, care încurc paşii şi mă-mpiedic în veşminte.

HI-HO

Slăvitul împărat a voit a da a înţelege norodului său că riturile nu sînt numai nişte seci mişcări ale buzelor şi trupului, ci simţiri ale unei inimi drepte şi curate.

HU-HE

Dacă e vorba de dreptate, dreptate să-mi faci, onorabile king.

YU

În ce chip?

HU-HE

Îţi voi spune îndată. (Cu un fir măsoară pe Yu de la tălpi pînă la cap. Firul este în chip vădit cu vreo palmă mai scurt decît statura lui Yu.) Vezi acest fir? Văzînd că eminentul Şun mă face dregător al ceremoniilor, am alergat să-mi cumpăr mătase

roșie de la negustorul meu, bată-l fulgerul în cap!
Acum nu mai mi-a măsurat cu cotul, ci cu acest
fir cam de statura ta.

HI-HO

Desigur. Măritul nostru Șun a hotărît ca înălți-
mea lui Yu, onorabilul nostru king, să slujească
drept măsură.

HU-HE

Poftim de vezi acum, asta-i măsura hoșului de
negustor, cu ea mi-a dat mătasea. Tu ești mai mare
decît ea, deci negustorul a scurtat-o și mi-a dat
mătase mai puțină.

YU

Nu este așa, venerabile Hu-He, îmi pare rău de
supărare. Măsura negustorului e bună, iată-i sigi-
liul împărătesc. Toți negustorii au cîte o măsură
la fel. Însă eu am mai crescut de atunci, aceasta-i
toată pricina.

(Yu iese.)

HU-HE

Oare?

HI-HO

Înțeleptul Șun a păzit doliul cu mare băgare de
seamă, arătînd smerenie față de rituri și de răpo-
satul Yao.

HU-HE

Da, am umblat trei ani de zile încheiați în haine
de cînepă aspră și am mîncat orez necurățat fiert
în apă.

HI-HO

Așa e. O asprime cerută de rituri. Însă Șun a
făcut jertfe dese, în temple și în sala strămoșilor,
lui Yao și tuturor înaintașilor lui, încît tot curteanul
s-a bucurat de ospătare aleasă și de băuturi.

HU-HE

Eu nu, căci sînt bătrîn și nemîncăcios. Însă am
văzut cum se-ndesa care mai de care.

HI-HO

Se îndesa nu e bine zis, îndrăznesc a te îndrepta,
venerabile Hu-He, de vreme ce fieștecare vine
precum îi e rangul. După ce duhurile se hrănesc
din pomeni, se împărtășește împăratul, apoi prinții
vasali, precum le e culoarea părului, apoi sfetnicii,
după sfetnici curtenii, după curteni slugile.

HU-HE

Apoi oasele sînt scoase la ușă și prostimea se
aruncă asupra lor.

HI-HO

Nu tocmai, iartă-mi îndreptarea, venerabile
Hu-He, căci săracii vin și ei cu socoteală: bătrînii
neputincioși și copiii cruzi întîi și numai după
aceea bărbații și femeile de vîrstă mijlocie.

HU-HE

Starostele cerșetorilor se înfruptă înaintea tuturor.

HI-HO

Bineînțeles, onorabile Hu-He.

HU-HE

Iar după aceea vin cîinii să lingă blidele.

HI-HO

Sînt și ei fapte privegheate de ochiul veșnicului Șang-Ti.

HU-HE

Aș dori să aflu, venerabile Hi-Ho, cîinii cu ce socoteală ling talgerele?

HI-HO

Cutez să te mustru, venerabile Hu-He, nu bîrfi canoanele sfînte. Nu uita că ești dregătorul riturilor și ceremoniilor.

HU-HE

O durere tăcută e mai nimerită decît o pompă îngîmfată și zgomotoasă.

HI-HO

Riturile, venerabile Hu-He, preîntîmpină neorînduiala ca zăgazurile revărsarea apelor.

HU-HE

Îmi place că slăvitul Șun le-a urmat fără a-și întuneca fața.

HI-HO

Luminatul Șun a înțeles că un împărat veneratează pe răposați, dar trebuie să ducă grija celor vii.

HU-HE

Mormîntul pe care l-a ridicat fericitului Yao e de minune.

HI-HO

176 Într-adevăr. După ce trupul lui Yao a stat între trei trepiede timpul convenit, a fost vîrît în cele

două coșciuge și apoi călăuzit în lăcașul de veci. Un deal întreg a fost scobit și prefăcut într-o criptă împodobită. Poartă mare de zid și piatră a fost deschisă la poalele dealului.

HU-HE

Ce m-a-nduioșat mai mult, venerabile Hi-Ho, este chipul de piatră al calului împărătesc, care își așteaptă stăpînul la poartă. Crezi tu, venerabile Hi-Ho, că Yao va mai ieși vreodată din mormînt să călărească?

HI-HO

De bună seamă.

HU-HE

Oare!

HI-HO

Duhul omului este veșnic. O dată ce și-a îndeplinit rostul lui pe lume, el ar trebui să se întoarcă pentru totdeauna în liniștea neturburată a înțelepciunii supreme. Însă lumea îl ispitește din cînd în cînd și duhul își caută un trup aci, între cele cinci piscuri cardinale. Yao va mai veni.

HU-HE

Lămurește-mă, pentru ce atîta ceartă în pricina calului?

HI-HO

Unii ziceau că un cal de piatră nu poate fi folositor duhului, decît dacă este întocmai calului mortului. De aceea cereau ca să se ucidă calul din grajd, pentru ca duhul lui să treacă în chipul cel cioplit.

HU-HE

Împăratul s-a împotrivit. De ce?

HI-HO

Strălucitul Șun s-a temut că oamenii, luându-se unul după altul, au să înjunghie caii răposaiilor, împuținând aceste ființe trebuitoare la munci și la război. Deci a hotărît astfel: Duhurile răposaiilor să binevoiască a nu călări decît noaptea, cînd caii dorm și duhurile lor sînt slobode să alerge unde vor.

HU-HE

Înțeleaptă hotărîre.

HI-HO

Tot astfel, stăpînul nostru Șun e împotriva obiceiului care îndeamnă nevestele celor mari precum și slugile să se omoare pe mormîntul proaspăt al răposatului, pentru ca acesta să le aibă și pe lumea cealaltă. Șun crede că în vis, noaptea, cei vii au destul răgaz să se întilnească cu cei morți.

HU-HE

Nici vorbă. Mulți dintre curtenii noștri sînt jumătate oameni, jumătate duhuri, fiind născuți care din unda mării, care dintr-o sămînță de pă-tlagină (*se aud darabane*), așa că trăim mai mult printre zmei decît printre muritori de rînd.

HI-HO

Îți place să glumești, venerabile Hu-He, îți place să glumești. Împăratul vine. Să luăm seama la tipic.

(Intră Șun prin colțul din fața stîngă a sălii și se îndreaptă spre ușa din dreapta, în fața căreia stă smerit. Curtenii intră prin dreapta și prin stînga și rămîn aci ca pe două laturi octogonale, planul întii reprezentînd sudul.)

HU-HE

(în exercițiul funcțiunii, solemn)

Iată pe cerescul nostru luminos împărat. El stă prosternat și cu fața cernită de jale la poarta dinspre răsărit.

HI-HO

De ce stă astfel strălucitul Fiu al Cerului?

HU-HE

Fiindcă jelește din adîncul inimii pe eminentul împărat Yao, care s-a ridicat în locașul cel veșnic.

HI-HO

Însă cei trei ani de doliu legiuit s-au săvîrșit. Se cuvine ca luminosul stăpîn să-și arunce ochii milostivi și asupra noastră, care sîntem slabi și fără călăuză.

HU-HE

Într-adevăr, doliul s-a sfîrșit. Venerate tai-pao, fă cele de cuviință spre a aduce pe împărat la tronul său.

HI-HO

Prinț Ta-Hui, ia doi halebardieri și zece slujitori și călăuzește pe strălucitul nostru tian-ceu Șun de la poarta răsăriteană la zidul de miazănoapte unde se află scaunul ceresc.

(Ceremonia se indeplinește. Șun se așează în fund cu fața spre spectatori, curtenii îl salută, el îi salută cu capul în palme. În tot timpul salutarilor, acum și mai tîrziu, Ku-Seu va sta nemișcat, țanțoș și nemulțumit.)

HU-HE

Prea bine. Venerabil tai-pao Hi-Ho, arată mării-tului împărat voința răposatului Yao.

HI-HO

(cu o tăbliță de bambu pe care se văd caractere
chineze.)

Slăvit Fiu al Cerului, acesta este testamentul
fericitului Yao, îl cunoști?

ȘUN

Îl cunosc. (Face trei reverențe.)

HU-HE

Prea bine. Grațioși prinți, venerați sfetnici,
onorabili curteni, măritul împărat cunoaște voința
strămoșilor săi, va fi un stăpîn cuminte, fiindcă-i
plin de învățătură. (Hi-Ho a dat lui Șun o cupă,
acesta varsă de trei ori din ea spre poarta de miază-
noapte.) Pentru ce,enerate tai-pao, varsă de trei
ori vin din cupă spre miazănoapte slăvitul împărat
Șun?

HI-HO

Fiindcă la miazănoapte este palatul de purpură
al cîrmuitorului veșnic Șang-Ti. Împăratul nostru
va respecta totdeauna Cerul.

HU-HE

Foarte bine. (Șun se întoarce spre Hi-Ho și-i
toarnă de trei ori să se spele pe mînă.) Pentru ce,
enerate tai-pao, ți-a turnat împăratul de trei ori
vin în mînă?

HI-HO

Eminentul împărat voiește să ne arate că așa
precum s-a smerit Cerului, va respecta obiceiurile
țării și pe slujitori. El s-a umilit în fața unui păcătos.

HU-HE

Prea bine. Dar tu de ce te-ai spălat?

HI-HO

Ca să mă purific și să fiu curat la suflet precum
mi-a poruncit stăpînul strălucit.

HU-HE

E bine. Grațioși prinți, venerați sfetnici, onora-
bili curteni, închinați-vă în fața împăratului.

(Toți, afară de Ku-Seu, se închină de trei ori,
iar Șun le răspunde cu capul în palme; după
aceasta Șun face ocolul sălii, oprindu-se la
fiecare poartă cîte puțin și la aceea închipuită
dinspre spectatori, a sudului, apoi se oprește în
mijlocul sălii.)

HI-HO

Pentru ce, Hu-He,enerate sfetnic al riturilor
și ceremoniilor, împăratul nostru a ocolit sala
strămoșilor, oprindu-se la cele patru porți și apoi
așezîndu-se în mijloc?

HU-HE

Aflați că slăvitul împărat îmbrăcat în cele cinci
colori ale lumii: alb, negru, roșu, verde și galben,
a străbătut împărăția pînă la cele patru graniți,
aruncînd înțelepții lui ochi la răsărit, miazăzi, apus,
miazănoapte și mijloc.

HI-HO

Sînt lămurit. Avem un împărat care veghează
asupra noastră.

HU-HE

Acum luminosul Fiu al Cerului va săvîrși cere-
monia nô spre a goni duhurile rele.

(Șun aprinde ierburi și afumă la cele patru
porți.)

HI-HO

De ce aprinde ierburi sacre la cele patru porți ale cetății marele nostru Șun?

HU-HE

Ca să amortească spiritele rele și să le izgonească.

HI-HO

Prea bine.

SAN-MIAO

Iată duhurile vrăjmașe care au încercat să-ți împiedice mărețele fapte, strălucite Șun. Numele lor este Tan-Ciu și Siang.

HU-HE

Ce rele au săvârșit aceștia, spuneți îndată Fiului ceresc.

KUAN

Au încordat arcul împotriva celestului împărat, au ridicat sabia asupra lui, l-au prigonit cu foc și cu pământ.

HI-HO

Împăratul nostru va judeca.

ȘUN

Făcut-au, venerați sfetnici, Tan-Ciu și Siang aceste fapte rele?

KAO-YAO

Le-au făcut întocmai, august suveran.

ȘUN

Sînt tineri și au fost rău sfătuiți.

HU-HE

Omul unic vorbește drept: sînt tineri și au fost rău sfătuiți.

ȘUN

Cine sînt aceia care le-au dat sfaturi rele?

YU

Niște curteni bătrîni fără credință față de scaunul instelat.

SAN-MIAO

(în șoaptă)

Sîntem în cumpănă grea, venerabile Kuan, răspunde fiului tău.

KUAN

Spune, Yu, fiul meu și cinstit king, cine sînt acei curteni bătrîni fără credință față de scaunul instelat, ca să-i cunoaștem și să-i disprețuim?

YU

Sfetnicul riturilor și ceremoniilor nu m-a întrebat de numele lor.

ȘUN

Oricine ar fi sfătuitoarul, un copil care greșește se ceartă și se pedepsește.

HU-HE

Așa glăsuiesc riturile.

ȘUN

Ce pedeapsă se cuvine unui fiu împărătesc care calcă poruncile cerescului său tată?

HI-HO

Pedeapsa prevăzută de rituri este jertfirea lui pe altarul Soarelui, pentru ca duhul său să se ridice lângă acela al tatălui și să se pătrundă mai bine de veșnica înțelepciune.

ȘUN

Voi respecta riturile.

HUAN-TEU

(aparte)

Vai de mine și de mine, judecățile împăratului sînt crude.

(Doi halebardieri și Kao-Yao vin să ia pe Tan-Ciu.)

KAO-YAO

Grațios prinț împărătesc, vino să dai Soarelui trupul tău.

ȘUN

Venerabile supraveghetor peste judecăți, riturile spun că altarul trebuie stropit cu sîngele vinovatului. Preotul va înțepa așadar un deget al grațiosului prinț și va lăsa să curgă cinci picături de sînge. În chipul acesta Soarele va fi mulțumit. Cît despre duh, acesta se va putea întîlni noaptea în vis cu tatăl său. Fericitul Yao este veșnic și răbdător, va aștepta moartea firească a feciorului său spre a-l avea întru veci cu sine. Ca să fie mai aproape de reședința părintelui său Yao, îl vei duce pe grațiosul prinț la granița dinspre miazănoapte în provincia Yen, al cărei cîrmuitor îl facem, fără încuviințare din partea noastră de a ieși de acolo pînă la alte porunci. Dea Cerul ca fiul tatălui meu sufletesc Yao și fratele soțiilor mele prea respectate să se pătrundă de marea lumină cerească.

HUAN-TEU

(răsufîind adînc)

Judecata slăvitului Șun este sfîntă. Săpați-o pe toate căldările.

(Tan-Ciu e însoțit pînă la ușa de Kao-Yao și halebardieri, apoi aceștia se întorc.)

ȘUN

Ce pedeapsă se cuvine prințului vasal care își părăsește supușii în voia soartei?

HU-HE

Riturile glăsuiesc așa: duhul vinovat va fi muștrat în fața curții de către slăvitul împărat, iar trupul purtînd numele lui se va jertfi.

GLASURI

Deci să se-njunghie.

HUAN-TEU

(aparte)

Iar îmi tremură inima.

YU

Legea e întunecată.

ȘUN

Siang, grațios prinț de Yeu-Pi, te mustru în fața întregii curți spre pilda tuturor prinților, că n-ai dat ascultare poruncilor noastre de a pleca în provincia ta, lăsîndu-ți astfel supușii fără cîrmuire. Vei pleca îndată acolo unde ți-e scaunul de prinț și nu-l vei mai părăsi fără voia noastră.

HUAN-TEU

Judecată cinstită, judecată minunată.

SIE

Dar pravila cere jertfirea.

ȘUN

Într-adevăr, trupul purtînd numele lui se va jertfi. Luați un taur negru pe care-l veți boteza cu numele Siang și jertfiți-l.

KONG-KONG

Cît de înțelept este împăratul nostru, cît de înțelept!

SAN-MIAO

(în șoaptă)

Precum vedeți, Șun se ferește de pedepse aspre, nu vrea să treacă drept un stăpîn crud.

KUAN

(la fel)

Așa mi se pare, trag oarecare nădejde.

ȘUN

Voiesc să știu cine sînt sfătuitoarii răi ai celor doi vinovați, pedepsiți după rituri?

HU-HE

Onorabile king Yu, cine sînt curtenii bătrîni fără credință față de tronul ceresc care au dat sfaturi rele grațioșilor prinți Tan-Ciu și Siang?

YU

Sînt San-Miao, grațios prinț, Kuan, Kong-Kong, Huan-Teu, Yn-Ce-Ciu, venerabili curteni.

ȘUN

Sînteți cinci la număr, numărul sunetelor de temelie, dar faptele voastre nu înfăptuiesc armonia divină, ele turbură muzica înțeleaptă.

KUAN

Scumpul meu fiu, Yu, mă viră pe nedrept în tagma răzvrătiților. Asprimea mea părintească i-a întunecat judecata.

YU

Ca fiu, sînt mîhnit, iubite tată, de a-ți striga numele la judecată; ca king cunosc un curtean Kuan, nesupus poruncilor scaunului ceresc.

SAN-MIAO

Tan-Ciu și Siang sînt tineri răi din fire, nimeni nu i-a ispitit.

ȘUN

Tinerii nu sînt din fire nici buni, nici răi. La șes apa stă iezită; dacă o povîrnești spre răsărit, curge spre răsărit, dacă o povîrnești spre apus, curge spre apus; dacă o strivești în mină țîșnește în sus, dacă o stăvilești se-ntoarce spre izvor. Astfel tînărul devine bun ori rău după cum îi e călăuza.

KONG-KONG

Sîntem niște bieți bătrîni nevinovați, uimiți de mintea ta dumnezeiască.

SAN-MIAO

Ce faptă rea am făcut eu, slăvite Șun?

ȘUN

Te-ai pus de-a curmezișul faptei, răspunzînd cu nemîșcare mișcării, asemeni unei stînci care oprește mersul rîului.

SAN-MIAO

Știi prea bine, puternice Șun, că două sînt puterile veșnice din conlucrarea cărora iese lumea:

Yang, puterea bărbătească, și Yin, puterea femeiască. Întîia este aprigă și în neconținută revărsare, cealaltă este potolită și nemișcată. Eu sînt de soiul Yin, mărite, locuința mea e la miazănoapte.

ȘUN

O, ce bine de-ar fi fost astfel. Yang și Yin ar fi stat mereu îmbrățișați într-ajutorul meu. Tu ești toate și nimic, tu ești o răspîntie în care se-ncurcă toate drumurile, un loc de întunecare a punctelor cardinale, o cifră nefastă, un sunet dinafara gamei, un timp fără anotimp. Numele tău e neorînduială haotică și supără lucrările de rînduială ale împărăției.

SAN-MIAO

Nu te-nțeleg, duh ceresc.

ȘUN

Zici că locul tău e la miazănoapte, spre întinderea sărată a apelor de sub steaua polară. Întunericul friguros din această parte a lumii îngăduie puterii bărbătești să se odihnească în așteptarea primăverii. Iarna fulgerele dorm, urșii se trag în pădurile cu zăpezi, iar țăranul își reazimă uneltele de perete.

SAN-MIAO

Nu gîndesc altfel.

ȘUN

Însă tu ai gerul iernei care amorțește și totdeodată arșița toamnei. Ești un balaur al mlaștinei și un demon al secetei. Limba se face iute în apropierea ta și ficatul se usucă. Ce cauți tu, ființă de miazănoapte, în părțile de la apus?

SAN-MIAO

Îmi place să mă preumblu.

ȘUN

Fără a da pămîntului icoana cerului! De-ai fi fost arșiță de apus mi-ai fi ajutat să ard pădurile netrebnice. Însă tu te-ai dovedit dragon verde al pădurilor. Ai suflat în foc și l-ai stins, ai ajutat buruienii fără folos să crească în paguba celor cinci roade ale cîmpului. De ce ai făcut aceasta?

SAN-MIAO

Mi-e milă de copiii primăverii de la răsărit.

ȘUN

Atunci pentru ce alergi la miazăzi și sfătuiești aprinderea finului și ațîțarea războiului?

SAN-MIAO

Mama era de soiul Yin, însă tata era străbătut de duhul Yang.

ȘUN

Ești toate și nici una, burduf negăurit încă de șapte ori de fulgere, bufniță cu trei trupuri, căldare cu trei picioare, demon malefic stricător al calendarului prin care cerul rînduiește tot ce-i pe pămînt.

SAN-MIAO

Vai mie, sînt un biet prinț vasal, cel mai nemernic dintre toți și care nu cunoaște mișcarea astrelor.

ȘUN

De ajuns. Așteaptă pedeapsa noastră la poarta răsăriteană. Iar tu, Kuan, nu ești mai puțin vrednic de pedeapsă.

KUAN

Cerul vede, el știe că n-am stat ca o ceață greoaie fără cele șapte deschizături: ochi, urechi, nări și gură. Fulgerele înțelepciunii au străbătut ființa mea și mi-au dat tăria să cîrmuiesc.

ȘUN

Da, tu nu ești potrivit oricărei mișcări ca San-Miao, ești plin de bărbăție și de viclenie, însă pentru scopuri mici și în folosul tău. Marea țintă a plămuirii lumii după icoana cerului ți-e străină și bați din picioare pe loc ca broasca țestoasă întoarsă pe spate.

KUAN

Broasca țestoasă e jivină sfântă: spatele închipuiește cerul și pîntecele pămîntul.

ȘUN

Așa este, dar spatele tău se îmbină rău cu pîntecele și sufletul tău are numai trei picioare, din care pricină se poticnește.

KUAN

Ce rău am făcut eu, slăvite Șun?

ȘUN

În vreme ce vrednicul tău fiu, Yu, se silea să usuce mlaștinile și să îndrepte râurile, tu alergai ca un duh demonic să-l împiedici. Ai puterea vîntului de la răsărit al primăverii, dar suflai toamna cu uscăciunea de apus, sfărîmînd lucrările oamenilor. Ai uscăciunea secetei de toamnă, dar bați vara uscînd orezul și apele din jgheaburi. Ai căldura de miazăzi a verei dar arunci flăcările ei în răceala chibzuită a septentrionului. Ești Yang și țiți ca o femeie, ești Yin și te înverșunezi ca un bărbat.

KUAN

Nu pricep, stăpîne al Căii de lapte.

ȘUN

Virtuțile cu care Cerul te-a înzestrat tu le folosești întors, ca pe niște viții, fiindcă nu mai cunoști ținta cea adevărată către care fiecăru om trebuie să tindă. În tine cele cinci puncte cardinale sînt așezate pieziș: iarna uneltești, primăvara dormi amorțit de ură, vara strici și toamna risipești munca altora. De-ai fi folosit aceste puteri ca fiul tău, lucrînd vara spre a te odihni iarna, ai fi fost un sfetnic bun.

KUAN

Lumea mă bîrfește, fiindcă dau porunci strașnice.

ȘUN

De-ajuns. Așteaptă pedeapsa noastră la poarta apuseană.

HUAN-TEU

Duhuri de orice fel, aveți grijă de mine, acum vine rîndul nostru.

ȘUN

Kong-Kong, Huan-Teu și Yn-Ce-Ciu, sînteți de asemeni vinovați. Vina voastră după pravili e mai mică, însă foarte primejdioasă pentru marile munci de întocmire. San-Miao e un duh rău al nepăsării, Kuan e un geniu malefic al răzvrătirii, unul e negru ca norul gros, altul iute ca fulgerul, unul e pămînt rău, altul e foc rău. Dar sînt totuși puteri nobile în felul lor, fețe ale elementelor veșnice. Voi însă n-aveți nici o virtute mare și nici un vițiu puternic și de aceea înșelați pe toți.

KONG-KONG

Fii cu îndurare, soare de înțelepciune, sintem oameni de nimic, cu vină mică după pravili, precum însuși zici.

ȘUN

Nimic nu e mai păgubitor pentru marea faptă a bărbatului ales de Cer decît vorba și fapta omului de nimic. Tu, Kong-Kong, ești lingușitor, căutînd folosul fără sfortare. Tu slăbești virtutea cîrmuitorului ascunzîndu-i adevărul și nutrindu-i dragostea de sine.

HUAN-TEU

Eu nu fac nimănui nici cel mai mic rău.

ȘUN

E o părere. Ești fricos și fugi de orice ispravă mare, bîrfînd-o și dîndu-te din fire de partea lenesului. Tu tocești îndrăzneala omului înțelept.

YN-CE-CIU

Eu nu lingușesc, eu nu bîrfesc.

ȘUN

Tu cauți folosul zilnic și bunăstarea, cu dispreț de marile fapte prin care se dă forța pămîntului. Încetul cu încetul tu faci pe plugar și pe zidar să se rușineze de sudorile lor.

KONG-KONG, HUAN-TEU, YN-CE-CIU

Astfel ne-a făcut firea. Sintem ființe de rînd care așteaptă mila ta.

ȘUN

De-ajuns. Pedepsa e hotărîtă. Pe tine, Kong-Kong, te surghiunesc la Yen-Ceu, departe de

curtea noastră. Vei sta acolo pînă la sfîrșitul vieții fără a încerca să ieși de acolo, sub pedeapsa morții. Pe tine, Huan-Teu, te trimit în surghiun la Ciung-San, unde vei rămîne asemeni pînă la moarte. Pe tine, Yn-Ce-Ciu, te izgonesc la Yu-San, unde vei sta cît timp vei trăi. Plecați de aici, duhuri necurate.

(Cei trei ies fiecare pe cîte o poartă.)

HI-HO

Hotărăște, mărite Fiu al Cerului, pedeapsă pentru San-Miao și pentru Kuan.

HU-HE

Riturile cer moartea.

ȘUN

Nu voi călca riturile.

SAN-MIAO

Gîndește-te, strălucit suveran, sînt prinț vasal.

KUAN

Sînt tatăl căpeteniei sfetnicilor, eu insumi de viță zeiască.

ȘUN

Săbiile slujitorilor mei nu se vor mînji cu sîngele vostru negru. Duceți pe prințul San-Miao pe muntele cu trei piscuri al Fulgului, la apus, unde păsările își schimbă penele în fiecă an; pe Kuan duceți-l pe muntele Clopotului. Lăsați-i acolo în paza spiritelor. Hotărască ele pedeapsa. De vor voi ele să-i trimită în închisorile pămîntului, în infernalul Yi-Yu, sau dimpotrivă să le îngăduie ridicarea spre cele nouă ceruri, primim dinainte cu

smerenie judecata lor. (Se apleacă și după el toată curtea, afară de Ku-Seu.) Pieriți din fața ochilor mei, genii vătămătoare!

(Halebardierii împing afară la dreapta și la stînga pe San-Miao și Kuan.)

HU-HE

Ceremonia nò pentru izgonirea duhurilor rele s-a sfîrșit.

HI-HO

Împărăția a rămas curată și stăpînul orînduiei poate lucra în tihnă, ferit de demonii neorînduiei.

HU-HE

Să facem plecăciune luminosului Fiu al Cerului.
(Toți fac plecăciune, afară de Ku-Seu.)

HI-HO

Pentru ce, venerabile Ku-Seu, calci riturile, nefăcînd plecăciunile prescrise de rituri în fața tronului înstelat?

KU-SEU
(Ințepat)

Eu nu calc riturile, venerabile Hi-Ho, eu nu calc riturile.

SIE

Le calci, de vreme ce nu te prosterni, om fără cuviință.

KU-SEU

Tu ești fără cuviință, sfetnic ticălos. Riturile spun că nimic nu e mai presus decît un tată, iar eu văd înaintea mea pe fiul meu Șun. Spuneți-mi, tatăl trebuie să se închine fiului sau fiul tatălui?

HI-HO

Datina zice: Dacă străbați împărăția în lung și în lat, nu găsești un petec de pămînt care să nu fie al împăratului; dacă cutreieri satele și cetățile, nu afli un om care să nu fie supus al Fiului Cerului.

KAO-YAO

Deci ești supusul luminosului Șun.

KU-SEU

Nemernic sfetnic, nu e nici o datorie mai mare — spune pravila — decît să slujești tatălui și mamei tale. Cine e tată și cine e fiu aici?

YU

Una din cele cinci datorii este respectul supușilor pentru împărat.

KU-SEU

Una din cele cinci datorii este respectul fililor pentru părinți.

SIE

Păstorul călăuzește oaia, nu oaia pe păstor.

KU-SEU

De la împărat și pînă la cel mai mic dregător, toți trebuie să păzească pietatea filială.

SIE

Așa precum Șang-Ti călăuzește cerul și pămîntul la miazănoapte, împăratul călăuzește ca un prinț vasal pămîntul.

KU-SEU

Tu însuși ai săpat pe căldare: Împăratul trebuie să iubească pe părinți.

YU

Mărețul Șun nu s-a îndepărtat niciodată de la această lege: el își iubește părinții.

KU-SEU

Fiul meu Șun nu are pietate filială; sînt un părinte necăjit, neajutorat de nimeni; n-am hambar, n-am puț, n-am de nici unele.

KI

Slăvitul Șun ți-a ridicat hambar.

KU-SEU

Hambarul a luat foc.

Y

Nu e vina lui. Strălucitul Șun ți-a săpat puț.

KU-SEU

S-a umplut de duhuri și l-am astupat.

KI

Nu e vina fiului tău. Împăratul ți-a dat tain pe socoteala vistieriei și tot ce-i trebuitor vieții.

KU-SEU

Părinții au nevoie de respectul copiilor. Voi mă batjocoriți.

HI-HO

Greșești, venerabile Ku-Seu, ți s-a dat locul de cinste, după rituri.

KU-SEU

196 Ce fel de cinste e aceea, dacă tatăl trebuie să se prosterne în fața fiului?

HI-HO

Așa spun riturile.

KU-SEU

Riturile nu spun asta, sfetnici fără știință. Sînt bătrîn și cunosc mersul lumii. Tatăl este tuen respectabil, el poruncește fiului, precum principiul Yang poruncește principiului Yin.

YU

Da, dar Șun e stăpîn.

KU-SEU

Tatăl e totdeauna stăpîn. Trupul fiului său e trupul său. Tatăl e suzeran și fiul vasal, tatăl e strămoș și urmașul preot la altarul strămoșului. Șun, copiii lui și copiii copiilor lui vor face jertfe după moartea mea pe altarul meu — și eu, zeul seminției, să mă închin lui Șun?

Y

Dar Șun e împărat!

KU-SEU

Dacă Șun e împărat, eu sînt împăratul împăratului.

HI-HO

Venerabilul Ku-Seu e ascuțit la minte și sucește cu iscusință riturile. Aici e ceva încurcat, care cere dezlegare din partea unei minți cinstite.

HU-HE

Vorbele omului cu piciorul în groapă devin adînci.

(Se aude o larmă profundă ca de stol de ciori și câteva răcnete îndepărtate cu timbrul lui San-Miao, apoi niște tunete și țipetele lui Kuan.)

YU

Auziți? Ce semne vor fi acestea? Parcă Cerul s-ar fi umplut de ciori.

KI

Tună.

(Intră prin dreapta un slujitor și un halebardier.)

SLUJITORUL

August suveran, s-a întâmplat o minune mare.

ȘUN

Vorbește.

SLUJITORUL

Așa cum ne-ai poruncit, am adus pe prințul San-Miao pe drumul muntelui Fulgului. Cu gândul de a scăpa de sub supravegherea noastră și de a chema în ajutor duhurile sale — așa cel puțin socotesc — prințul a început a juca și a da din brațe ca o pasăre când prinde să zboare. Atunci au venit filfiind în juru-i câteva bufnițe cu ochi galbeni. Numai decît însă s-a auzit un croncănit nemai-pomenit și cerul s-a umplut de ciori cu ochii roșii. Ciorile au izgonit bufnițele și s-au repezit la prințul San-Miao, ciugulindu-l, pînă ce n-au mai rămas din el decît oasele. Duhul lui negru ca smoala a stat o vreme nemișcat ca un crîmpei de abur pe o baltă. Apoi s-a prefăcut într-o bufniță grozavă cu trei trupuri și un singur cap, care, strigînd: cucumau, cucumau, a zbughit-o înspre muntele Fulgului.

HI-HO

Cerul și-a spus cuvîntul.

YU

Acum s-a dovedit că prințul de San-Miao era un geniu rău care aducea neorînduială în calendar.

ȘUN

În numele Cerului, decretez că jocul bufniței este sacru. Prin el, jucîndu-l, împăratul și prinții vor izgoni timpul vechi și stricat, începînd un an nou.

HU-HE

Decretul Fiului Cerului va fi păzit, scris pe table de bambu și săpat pe căldări.

(Toți se prosternă, afară de Ku-Seu; intră alt slujitor cu un halebardier.)

SLUJITORUL

Suprem stăpîn, s-au petrecut lucruri neînchipuite.

ȘUN

Ce fel?

SLUJITORUL

Îndată ce ne-ai dat porunca, am luat pe veneratul Kuan și am apucat cu el pe calea care duce la muntele Clopotului. După o bucată de drum, venerabilul Kuan, voind să fugă de sub paza noastră și pe cît am înțeles să cheme duhuri în ajutor, a început să joace ca urșii tîrînd un picior și mormăind din gură. Atunci au început să bată vînturi mari care ne izbeau la pămînt și să se-ntunece, încît nu mai vedeam pe unde călcăm și pierdusem din ochi pe venerabilul Kuan. Deodată a început să tune grozav și să fulgere și apoi a trăsînit în vrăjitorul nostru pînă ce a rămas un tăciune. Apoi

tăciunile, începînd să se umfle și să se miște, s-a prefăcut într-un urs uriaș care a luat-o la goană, mormăind, spre muntele Clopotului.

KI

S-a făcut dovada că veneratul Kuan era un geniu care împiedica împerecherea principiului Yang cu principiul Yin.

HI-HO

Cerul l-a trimis acolo unde-i este locul și unde poate fi de folos.

ȘUN

De acum încolo, spre binele obștesc și în cinstea sfetnicului meu iubit Yu, jocul ursului, jucat de venerabilul Kuan, este sacru. Cînd bronzul turnătorului nu se încheagă, cînd e secetă grozavă, cînd apele curg năvalnic și vîntul rupe coamele copacilor, într-un cuvînt ori de cîte ori elementele sînt prea insuflețite de duhul bărbătesc, neputîndu-se împerechea cu duhul femeiesc, împăratul și prinții împodobiți cu o blană vor juca jocul ursului.

HU-HE

Decretul Fiului ceresc va fi păzit, scris pe table de bambu și săpat pe căldări.

(Toți fac mătînit, afară de Ku-Seu.)

ȘUN

Prea onorat tată, iartă fiului tău că nu ți-a făcut plecăciune. Cine are grija tuturor trece cu vederea pe fiecare în parte, iar eu am făcut închinăciune tuturor.

KU-SEU

Sînt incredințat că fiul meu Șun nu va uita cele datorite părinților săi.

ȘUN

Cînd am uitat eu vreodată aceasta? Am păzit riturile cu sfințenie. Te-am salutat dimineața și seara împreună cu soțiile mele, te-am îmbrăcat cu veșminte călduroase și te-am nutrit cu mîncări hrănitoare, am stat cu smerenie în fața ta și am ascultat fără murmur poruncile tale.

KU-SEU

Riturile spun astfel.

ȘUN

Riturile și firea; și cînd riturile sînt urmate împotriva firii, omul își face datoria fără bucurie. Firea și riturile glăsuiesc: iubește pe părinții tăi. Și eu am iubit pe părinții mei.

KU-SEU

Te-ai purtat după rituri.

ȘUN

Cînd eram numai fiul tău m-am purtat după rituri, cînd fericitul Yao m-a chemat în brațele lui ca fiu sufletesc, m-am purtat asemeni după rituri, prințul locașului împărătesc Șun n-a uitat o clipă riturile. Legea spune: împăratul respectă pe părinții săi. Iată, eu te respect. Eu, Fiul Cerului, stăpîn al Căii lactee, suveran august pînă la cele patru mări, cobor de pe tronul împărătesc și mă prostern în fața ta, iubite tată. *(Face ce zice.)*

KU-SEU

(foarte mîndru)

Așa se cuvine.

ȘUN

(întorcîndu-se pe tronul său; din ce în ce mai solemn)

Împăratul a dat pildă fiilor cum să venereze pe părinți. El a respectat riturile. Acum toți, fără deosebire, să urmeze riturile. Veneratul Ku-Seu este într-adevăr tatăl lui Șun. Șun i-a făcut închinăciune. Șun este însă de azi înainte împărat, iar împăratul este tatăl și mama supușilor săi. Așadar Șun este tatăl și mama veneratului Ku-Seu. Ca atare veneratul Ku-Seu este la rîndul lui îndatorat să facă plecăciune părintelui său obștesc.

(Ku-Seu pare foarte surprins.)

HI-HO

Acesta-i adevărul.

HU-HE

Gura ți-e vrăjită.

ȘUN

Pînă deunăzi, Șun era numai fiul tău. Acum este fiul Cerului, iar Cerul e mai presus de noi toți. Fiul Cerului este unul și toți sînt datori a-i face metanie.

HI-HO

Acesta este adevăratul înțeles al riturilor.

HU-HE

Îmi crește inima. Stăpînul nostru e picat din stele.

ȘUN

Toate ființele ies din haosul veșnic și se intrupează, apoi se întorc în liniștea veșniciei. A se întoarce în liniștea veșniciei înseamnă a se odihni; a se odihni înseamnă a-și îndeplini rostul; a-și îndeplini rostul înseamnă a urma rînduiala divină; a urma rînduiala divină înseamnă a fi luminat.

HI-HO

Învățătura e adîncă.

ȘUN

Cine stă prea mult în lumea de jos își pierde lumina. Împăratul se ridică deasupra supușilor săi pentru a contempla Cerul și a înfăptui rosturile omenirii. El e tăcut și plin de gînduri, întemeietor și cunoscător al riturilor. Supusul să-i asculte poruncile fără să-l întrebă. Împăratul, fiind icoana veșniciei, nu iubește, nu urăște, nu dorește, nu lovește, el urmează riturile precum Soarele merge de la răsărit la apus. El este un duh curat, întocmitor al lumii, care pășește pe calea neturburată. *(Se înțepenește pe tron și ia o poziție foarte hieratică, cu capul în palme.)*

HU-HE

Prinți vasali, venerabili sfetnici, onorabili curteni, slujbași, oameni din prostime, închinați-vă înaintea Fiului Cerului.

(Toți se apleacă pînd jos la pămînt. Ku-Seu, rămas discordant în picioare, privește descumpănit în toate părțile, apoi se prosternă și el. În acest timp mulțimea nevăzută întonează din ce în ce mai tare cîntecul Ciao. Gong formidabil.)

TEATRU

(1965)

LUDOVIC AL XIX-lea

Piesă in cinci acte

În cinstea anului 1964

PERSONAJELE

REGELE FRANȚEI — *Ludovic Moldovan*, zis și *Ludovic la XIX-lea*, șef-miner

CARDINALUL-ARHIEPISCOP — inginerul *Al. Castroian*

MAREȘALUL — artișterul *Ilie Vlvoi*

CONTELE-GVERNATOR al Bastiliei — cimentarul *Marcel Rivalet*

CONTROLORUL GENERAL — electricianul *Vasile Ursachi*

MINISTRUL ADULATOR — specialistul în hidrolizare

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE — șeful de echipă *Cirimpei*

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE — *Iftimescu*, responsabilul cu aerisirea

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE — pietrarul *Droc*

DOAMNA DE ONOARE — doctorița de la dispensar

MAÎTRE D'HÔTEL — bucătarul cantinei

BARONUL-COLONEL — *Ion Mitache*, specialist în drenarea apelor

CHRISTINA, amanta regelui — *Cristina Mitache*, specialistă în drenarea apelor

AGAMEMNON, AHILE, PĂRIS — foratori de tunele

ALTE PERSONAJE — toți lucrători în felurite echipe

REGIZORUL

PAZNICUL DE NOAPTE

ACTUL I

Intră orologerul și întâiul Gentilom al Camerei, primul medic și primul chirurg. Orologerul întoarce ceasul, care începe să cînte. După plecarea orologerului, exact la bătaia orei 8, gentilomul se strecoară după perdeaua patului. Se aude căscătura. Îndată intră prin deschizătura perdelei medicul și chirurgul și ies după câteva clipe, plecînd pe ușa solemnă. În fine, gentilomul trage cortina, Regele se dă jos din pat, îmbrăcat pe jumătate (chiulotă, ciorapi și cămașă). Valetul de cameră și cel de garderobă îi întind cu ceremonial o robe-de-chambre, în timp ce doi ușieri deschid batantele ușii, lăsînd să pătrundă curtenii admiși la scularea Regelui. Duhovnicul întinde Regelui un breviar, Regele, rezemîndu-se cu spatele de balustrada ce înconjură patul, murmură o rugăciune, apoi înapoiază cartea. Spălarea pe mîini cu parfum, pudrarea perucii, punerea pantoflor, cravatei, justaucorps-ului se fac în fața tuturor. O mică orchestră cîntă pe scenă piese instrumentale « au lever du roi », apoi pleacă. Regele se lasă servit, dar își face toaleta și singur, foarte familiar, ca și cînd n-ar fi nimeni de față, privindu-se într-o oglindă pe care i-o țin înainte, mișcîndu-se după el, doi valeți. Între timp, interpelează pe cei de față.

REGELE

Nu văd pe domnul conte; neobișnuit îmi pare
Ca fără el în ceată să merg la vînătoare.

GENTILOMUL CAMEREI

Prin curier vestește că va sosi-ntr-o oră,
Pe maiestatea-voastră să-l ierte o imploră.

REGELE

Nici Phoebus nu era pe cer mai impecabil.

GENTILOMUL

I s-a-ntîmplat ceva cu totul deplorabil.
Pe cînd se pregătea să urce-n echipaj,
O gloată de țărani, gonind valeți și paj,
Deși loviți de bice, s-au năpustit cu coase
La cai și i-au mîncat, lăsînd în ham doar oase.

REGELE

De ce?

CONTROLORUL GENERAL

De foame, sire!

REGELE

Puteau mînca găină,
Mistreț, clapon, curcan sau o omletă fină.

CONTROLORUL GENERAL

Sînt oameni, sire, care n-au ce pe foc să fiarbă
Și se hrănesc ca vita, pascănd pe dîmburi iarbă.

REGELE

E cu putință?

CONTROLORUL GENERAL

Dijma și dările-i apasă,
Companiei de ferme să-și scoată bani-i pasă.

REGELE

Să fiu în locul lor m-aș răzvrăti. Săracii!
Noroc că după moarte pe ei îi cruță dracii

Și în apoteoză li se deschide cerul —
Sau cel puțin așa ne-ncredințează clerul.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP

E-un adevăr dogmatic, clar pentru orice minte,
Ce-atestă bunătatea supremului părinte.

REGELE

Și-n care cred de-adîncă evlavie pătruns.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP

Drept sol divin un rege al Franței este uns.

REGELE

Biserica-i scutită în schimb de orice dare,
Deși deținătoare de bunuri seculare.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP

E un depozit sacru al milei, maiestate!

REGELE

Cum aș avea nevoie de-a voastră caritate!
Ne costă foarte mult a statului paradă
Și domnul controlor nu are-o livră-n ladă.
Mulți sînt înscriși cu pensil de mii, sute de mii.

CURTENII

Regele este bun.

REGELE

Sînt bun!

CONTROLORUL GENERAL

Economii!

A lua de la popor nu m-aș încumeta.

REGELE

Să fiu în locul lui, spun drept, m-aș revolta!

Ca rege însă n-am astfel de atribuții,
Sortit fiind să păstrez sacrele instituții.
De aș avea măcar noroc la faraon,
Dar am pierdut aseară un sfert de milion.

(Aparte.)

Vreau falnic ca un prinț să răsplătesc c-o rentă
Cea mai frumoasă fată din lumea aparentă.

(Către miniștri.)

Pentru nevoi secrete, ce-ar fi cred temerar
A divulga acum, îmi trebuie numerar.

CONTROLORUL GENERAL

De-mi cereți doar un sfat, să spun «nu pot» cutez,
De-mi porunciți, lăsați-mi răgaz să meditez.

MINISTRUL ADULATOR

Putem spori gabela pe sare!

CONTROLORUL GENERAL

E un risc.

Și-așa fac contrabandă ferindu-se de fisc.

MINISTRUL ADULATOR

Propun alte corvezi în următorii ani,
Firește-i vom scuti dacă plătesc în bani.

CONTROLORUL GENERAL

Acest sistem barbar nu poate să dureze,
De-atîta sărăcie încep să emigreze.

MINISTRUL ADULATOR

Avem prea mulți baroni cu titlu îndoielnic,
Conți, cavaleri ieșiți dintr-un fictiv pomelnic.
Chemîndu-i cu dovezi la o verificare
Am strînge de la ei o sumă oarecare.

REGELE

Acești obscuri iluștri sînt ale curții stele,
Au legături ducale, și-au cumpărat castele,
Sînt secretari de stat, miniștri, fermieri,
Cu aur e ușor să-ți născocești un ieri.

MINISTRUL ADULATOR

A fi numit marchiz produce oricînd emoții,
Din oamenii de rînd să facem noi promoții.

CONTROLORUL GENERAL

Maestrul de capelă a zis că nu se drege
Prin bani nașterea joasă, că-n muzică e rege.

REGELE

Geniul refuză, vai, scrisorile patente.

MINISTRUL ADULATOR

Propun să vindem, sire, vreo șase regimente.

REGELE

La Fontenoy erau prea mulți imberbi la număr.
Pe colonel, fiind prunc, l-au ridicat pe umăr.

MINISTRUL ADULATOR

Nu văd decît un mijloc: o mică-n sus schimbare
De preț la pîine. Strîngem și punem în hambare
Cît mai mult grîu.

REGELE

Poporul își va ieși din fire.

MINISTRUL ADULATOR

Atunci veți scoate grîul, vînzîndu-l mai scump,
sire.

REGELE

Să măsur cu coroana făina pe tarabă?
Aceasta cere timp, eu am nevoie-n grabă.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE

La arhiepiscop am pus oameni de pază,
Moneda este rară, ei teaurizează,
În saci aurul vine de pe la minăstiri,
Din sacristie noaptea ies flăcări și sclipiri.
Eu, câțiva gentilomi cu arme și mascați,
Luînd și doi hoți de breaslă cu totul devotați,
Călcînd cu spada scoasă cardinalescul sediu,
Am « acceptat » un dar după un scurt asediu.

REGELE

Cum? Eu, care mă trag din Ludovic cel Sfînt
Și pipăind bolnavii cu mîna în stare sînt
Să vindec scrofuloza, să-mi spurc cu crime harul,
Ca un Cartouche satanic să jefuiesc altarul?

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE

N-atingeți dogma, sire, ci răii slujitori
Care uitînd de cer strîng pe pămînt comori.

REGELE

Așa e! Cardinalul e-o inimă uscată,
A-l sancționa e-un act de dreaptă judecată.
Dar dacă hoții tăi, beți, răspîndesc omilia?

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE

I-adăpostim o vreme cu-onoruri la Bastilia.

REGELE
(Subtil.)

Și-n cazul cînd vreun zvon se răspîndește-n
gloată,

Îi acuzăm de furt și-i osîndim la roată.

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE

Ambasadorul Prusiei dorește un răspuns.

REGELE

S-aștepte.

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE

Regele-i viclean și nepătruns.
Ascultă în consilii și-aprobă tot, orbește,
Pe-ascuns scrie misive și le pecetluiește,
În toată Europa trimite apoi ștafete,
E plin de gînduri cînd pare să se desfete.

REGELE

Prea multe afaceri grele! Să le lăsăm pe mîine.
Am gust de șuncă, ouă, pui pe felii de piine.

*(Valeții aduc o masă cu mai multe tacîmuri,
Regele se așează și face semn altora să se așeze.
Dar aceștia, printre care Mareșalul, stau în
picioare, numai privind. Maître d'hôtel strigă:
« Regele vrea gustarea ». Sînt aduse platourile
de către valeți, înainte pășind l'huissier de la
salle cu un baston, apoi doi guarzi, gentilomul
servant panetier, l'écuyer de cuisine, le garde-
vaisselle, încadrați între guarzi. Pompoase
uniforme. Tăvile sînt prezentate Regelui, maître
d'hôtel se face a gusta din fiecare. Apoi totul
e pus pe masă și Regele mînîncă lacom și în
contrast cu ceremonialul.)*

REGELE

Iubite mareșal, acesta este un ou.

MAREȘALUL

Spuneți un adevăr în chip succint și nou.

REGELE

Șunca păstrează încă parfum de vin în ea.

MAREȘALUL

Permiteți-mi s-adaog că-i și părerea mea.

REGELE

Hm! Puiul fript exală o dulce abureală.

MAREȘALUL

După miros și-aspect nu-ncape îndoială.

REGELE

(*Aparte.*)

E-un om perfect de curte, amabilă stafie,
Ignar în strategie, istorie, geografie,
Confundă țarul rus cu marele Mogol,
Cap cu desăvârșire copilăros și gol,
Urmaș colateral al lui Philippe le Bel,
La orice-naintare de oameni noi rebel,
Ca nimeni altul știind a balului cadență,
Să joace menuet, să facă reverență.
De nu-i zîmbesc o zi e vînat ca un nor,
Seniorul de-altădată e-acum un vid sonor.
Aici valet smerit, la tric-trac dîndu-mi sfat,
Față de servii lui prădalnic și-ngîmfat.
Din ușă va fugi, nestînd să-mi dau suflarea,
Grăbit noului rege a-și îndoii spinarea.

MAREȘALUL

(*Către un vecin.*)

Cînd regele-i pe gînduri, privindu-ne posac,
E semn că-n capul lui intenții negre zac.
Curteanul stă-ntr-o baltă a intrigii și-a urii,
Mai liniștit te simți pe un ocean în furii.

(*Face reverențe preventive.*)

REGELE

Pentru-a mi-aduce un pui pe-o tavă aurie,
Alaiul falnic vine de la bucătărie

Prin coridoare unde ard luminări într-una,
Prin galerii pe care le zguduie furtuna.
Un pui! Se frig cinci sute, iar pentr-un pic de jar
Plătesc un codru-ntreg de fag și de stejar.

(*Către o marchiză.*)

De-al vostru nou hotel, marchiză, sint gelos,
Totul e delicat, de gust, ingenios.
Curtea interioară cu peristil încîntă
Prin mici cascade de-apă ce gîlgîie și cîntă.
Pe balustrada scării opt grupuri statuare,
Două pe-o treaptă, sus, imense felinare.

MARCHIZA

Dar...

REGELE

Iar salonul galben, unde citiți romane
De-acel perfid Voltaire, întinsă pe-otomane
Sub o tapiserie c-un rege cipriot,
Este superb.

MARCHIZA

Dar, sire...

REGELE

Un rege știe tot.

Aseară s-a jucat cu măști și travestiuri
În strict incognito, în sala cu lambriuri,
Un faraon pe mize fantastice. O, cer,
Norocul copleșește statornic pe bancher.

(*Către Prévôt.*)

Ai dumitale agenți cu-auzul ascuțit
Ce spun?

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Convulsionarii cu săbii și cuțit

Se bat și seucid, dacă-i împiedici riști
Să te blesteme și, de nu-i lovești, sînt triști.

REGELE

Să-i duceți la ospiciu!

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Iscîndu-li-se arșagul

De la subtilități, școlarii au scos briceagul
Și s-au bătut la sînge. Sînt doisprezece morți
La iezuiți.

REGELE

Nebuni! Să pui lacăt la porți.

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Pentru negustorime războiul nu-i năpastă.
Una-a țipat la alta: « Ca pacea ești de proastă! »

REGELE

Vom medita la asta.

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

În cîrciuma burgundă

Azi-noapte ați intrat, un tont v-a tras de fundă.
C-un pumn vînjos l-ați dat de-a berbeleacul, fla!
Cu doi în travesti ați fost pe urmă la...

REGELE

Am fost la... Am fost la... Iubite magistrat,
Îți mulțumesc! Sînt bine păzit... (*aparte*) supra-
vegheat.

(*Către o doamnă de onoare.*)

Cum a dormit regina?

DOAMNA DE ONOARE

A auzit viole,

Glasuri țipînd pe săli, pași grei; în girandole

Și-n candelabre-ntr-una lumina a oscilat,
Credea că duhuri rele au dat buzna-n palat.
Tot timpul a privit înspăimîntată ușa
Și a ținut de frică în brațe cățelușa,
De frig s-a zgribulit sub trei învelitori,
Abia acum, spre ziuă, a-nchis ochii-n sudori.

REGELE

Regina aparține unei focoase nații.
Acesta-apartamente-i produc halucinații.
Să-i spuneți că n-am vrut s-o turbur cînd dormea
Și c-o încredințez de-afecțiunea mea.

(*Către Contele-guvernator.*)

În fine ați venit, multășteptate conte,
Guvernator, senior, prinț al tăcerii, arhonte
Al unei fortărețe teribile. Ciudat
Ca-n vila de la țară să fiți asediat.

CONTELE-GUVERNATOR

Intențiile plebei îmi sînt mereu neclare,
Pe căi întortocheate abia sosii călare.

CONTROLORUL GENERAL

Cînd pînea-i de ferigă, tărîțe și nutreț,
Noroc că n-au mîncat și cal și călăreț.

REGELE

Supravegheați opt turnuri, privit de mulți cu
spaimă,

Aveți, plătit de mine, un bucătar cu faimă,
Un personal distins, o pensie măreață
Și cîteodată nici un captiv în fortăreață.

CONTELE-GUVERNATOR

Sînt, maiestate!

REGELE

Știu, cînd nu vin prin scrisori,
Aduceți muribunzi din alte închisori.
Să trecem peste asta; ticsită ori pustie,
Bastilia e-un sigiliu regal pe-orice hîrtie,
Perpetuu memento că eu, urmaș de sfînt,
Sînt marele arbitru și ultimul cuvînt.

(Valeții aduc doi ciini de vîndtoare.)

O, dragii mei prieteni, Leroy, Leduc, ce grea
E meseria noastră cînd cauza e rea.
Mă simt îndreptățit a porunci, privirea
Piezișă o detest, urăsc împotrivirea.
Seniorii în mătăsuri îmi sînt plecate slugi,
Îmi fac procesiuni călugării cu glugi.
Spre-a-i ține-n jurul meu îi las să fie hoți,
Eu însumi jefuiesc ca să-i plătesc pe toți.
Pentru persoana mea mai dăinuie un cult
Pilpîitor, nesigur, de care-orbește-ascult.
Într-o caretă de-aur, înmănușat, pudrat,
Trec admirat de mulți, de nimeni adorat.
Eu voi muri tihnit, dar tună de pe-acuma
Vestind pentru urmaș potopul, focul, ciurma.
Nu am de-ales: trăiesc din specularea pîinii.

MAREȘALUL

(Căutînd a potoli zgomotul făcut de Cardinal
și un abate.)

Sst! Maiestatea-sa e-n sfat secret cu cîinii.

REGELE

Timpul e altul, haina, peruca-mi sînt la modă,
Dar sceptrul e vetust. În zvelta mea comodă
Țin chei de porți de temniți, și cînd petrec în
danțuri
Saloanele răsună de un ecou de lanțuri.

Urăsc pe filozofi; departe de profan,
În pod, experiențe fac ca fizician;
Convins sînt uneori că lumea-i rațională,
Aștept cu frică totuși pedeapsa infernală;
În fața tuturor mă culc, mănînc, mă-mbrac,
Sclipind de diamante sînt singur și sărac.

(Arătînd spre curteni).

Vedeți? Fac reverențe, gîndind ceva să-mi ceară,
Așa zîmbesc de rece figurile de ceară.

(În timp ce Regele vorbește cu cîinii, un abate
comunică ceva în șoaptă Cardinalului-arhi-
episcop, care-și împreună mîinile de cîteva ori,
vădit scandalizat, și ridică, suspinînd, ochii
la cer.)

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI

Urgie, maiestate! Dreptate, ocrotire!

REGELE

Ce este, eminentă, de v-ați ieșit din fire?

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI

În zori, bruscînd pe clerici, un cîrd de hoțomani
Ne-au luat sacii cu bani culeși pentru sărmani,
Cu spada profanînd un sfînt așezămînt.

REGELE

O, Doamne, de ce strîngeți averi pe-acest pă-
mînt?

Prea bine știți că hoțul respect de nimeni n-are,
Chiar mie mi-au furat ce-aveam prin buzunare.

(Către Locotenentul de poliție, cu fină ironie.)

Ca om prea iscusit, locotenente, du-te
Și vezi de dai de urma pomenilor pierdute.

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI

Trimiteți trupe, sire, mulțimea-mpinge-n porți,
De nu ne apărați, vor fi răniți și morți,

Căci sîntem atacați cu bolovani și drugi;
Toți tremură-năuntru, se-nchină și fac rugă.

REGELE

De loc nu înțeleg!

CARDINALUL-ARHIEPISCOP

Bandiții au aruncat,
La toți cîți întîlneau în drum, cîte-un ducat,
Spunînd c-avem comori. Desculții vin cu pizmă,
Răcnind să le-mpărțim ce-am strîns, zic ei, din
dijmă.

REGELE

Vom apăra, desigur, pe eminența-ta,
Dar eu în locul lor, spun drept, m-aș revolta.
(Iese cu alai; fanfară.)

REGIZORUL

Halt! Bravo, tovarășe rege, bravo, tovarășe
cardinal, bravo toți.

MAREȘALUL - ARTIFIȚIER

Tovarășul Ludovic Moldovan are mult talent.
(Reverență.)

LUDOVIC MOLDOVAN - ȘEF-MINER

Și dumneata nu mai puțin, tovarășe Ilie Vilvoi.
(Reverență.)

MAREȘALUL - ARTIFIȚIER

Așa și-așa!

REGIZORUL

224 Are să iasă perfect. Nu uitați că tunelul va fi
gata înainte de termen și de 23 August și că piesa,
scrisă de unul din voi și jucată de echipa noastră

artistică, va fi văzută de persoane de mare vază,
insist, de foarte mare vază. Permite-mi, tovarășe
Ludovic, o mică observare. În antipatia dumitale
firească pentru clasa feudală, hrăpăreță și parazită,
comunică regelui un exces de indignare care-l face
simpatic, încît îți vine să-l săruți. Însă știi bine,
regele n-are nici el mai multă sensibilitate morală,
cum de altfel ai descifrat foarte subtil. E vorba
deci de a nuanța și mai clar că critica suveranului
absolut e o simplă maliție față de complici pe
viață și pe moarte. Nu intru în amănunte, fiind
încredințat că vei lustrui rolul singur. Lasă-mă,
totuși, să te sărut ca interpret eminent. *(Îl sărută
zgomotos.)* Repetiția actului doi, mîine, după ce
schimbul din care faceți parte s-a odihnit și a luat
masa. Mă retrag, dînd locul tovarășului inginer.

CARDINALUL - INGINER

Tovarăși, am ajuns cu inelele tunelului de o
parte și de alta așa de aproape, după calculele
noastre, încît în cîteve zile ne vom întîlni unii cu
alții, cei de dincolo și cei de aici. Pornim de la un
inel terminat, de la o campadă, cum se zice tehnic.
Acum am intrat pe ambele versante pe o porțiune
calcaroasă, încît e cazul, după conducerea șanti-
erului, de a o socoti din prudență punct slab și
de a lucra ca la campioane, întărind excavația
superioară spre a proceda la consolidarea calotei
cu o boltă solidă și impermeabilă. Cu iluminatul
cum merge?

CONTROLORUL GENERAL - ELECTRICIAN

Bine.

CARDINALUL - INGINER

Ventilația prin aer comprimat?

Din partea mea supraveghez mereu. Pînă acuma a mers bine.

CARDINALUL - INGINER

E-adevărat. Cu lemnăria cum stăm? Cînd atingeți extradosu, completați, ca în schema pe care o aveți, cintrul de lemn din cîte trei popi solizi pe tălpi bune și celelalte. E mai sigur așa. Vom vedea dacă roca se ține. Artișierii să distribuie explozibilul după schiță, în așa chip încît să nu se fisureze blocul. Șeful miner va supraveghea perforarea, burarea găurilor, aprinderea fitilelor.

LUDOVIC MOLDOVAN - ȘEF-MINER

Negreșit.

CARDINALUL - INGINER

Dumneata, tovarășe secretar de stat, asta, Cirimpei, ca șef de echipă, ce zici, cum arată stînca?

SECRETARUL DE STAT
AL AFACERILOR STRĂINE - ȘEF DE ECHIPĂ

Eu zic că bine, pînă acum nimic suspect, așchia de piatră e uscată.

MAREȘALUL - ARTIȘIER

Uite ce e, am lucrat în multe mine ca artișier. Mie-mi miroase a apă. O simt cu nasul. Terenurile astea inegale sînt periculoase. Lemnul de la prop-tirea provizorie cîntă.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

Asta ar însemna că o împingere disimetrică se exercită de sus.

Ce spune Ilie Vilvoi merită atenție, îl cunosc de mult.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

De aceea am și recomandat prudență tuturor echipelor. Pe urmă, dacă nu lucrăm cu băgare de seamă, întîrziem și se pot întîmpla accidente regretabile. Cred că nu vreți să aveți de-a face cu tovarășa doctoriță de la dispensar.

DOAMNA DE ONOARE-DOCTORIȚĂ

Chiar vă rog, tovarășe inginer, să-mi permiteți să mă retrag. Trebuie să revăd cîteva mici pacienți din tabără. Dumnealor să lucreze în așa fel, să nu-i văd pe la mine.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

(Face, ca și cînd ar continua rolul din piesă, o binecuvîntare cu mîna.)

DOAMNA DE ONOARE - DOCTORIȚĂ

(La fel, continuînd rolul, face o reverență și iese.)

MAÎTRE D'HÔTEL - BUCĂTARUL CANTINEI

Și mie îngăduiți-mi să plec. Eu sînt bucătar. Intrați în echipa de noapte unii dintre dumneavoastră. Înainte de a vă odihni, vreau să arunc ochii pe la bucătărie. Poate vă fac o surpriză plăcută.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

(Semn de binecuvîntare.)

MAÎTRE D'HÔTEL - BUCĂTARUL CANTINEI

(Se închină ceremonios.)

Eminență!

În fine, eu voi intra în tunel mâine dimineață, cu echipa întâi, să văd cum stau lucrurile. Tovarășe Droc, în piesă dai lovituri la arhiepiscopie, aci mînuiești ciocanul de pietrar. Mîine lucrezi în continuare cu meșterii dumitale. Bolțul de la cheie și cele laterale să fie frumos buciardate. Să cîștigăm timp finisînd timpanul și coronamentul în vreme ce spargem peretele subțire care ne mai desparte de versantul celălalt.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE – PIETRAR

Va trăi veacuri și milenii și va fi cel mai frumos portal.

CONTROLORUL GENERAL – ELECTRICIAN

Nimic nu trăiește milenii. Mările rod uscatul, munții se surpă, zăpezile și gerurile se mută.

LUDOVIC MOLDOVAN – ȘEF MINER

Iar l-a apucat melancolia.

CONTROLORUL GENERAL – ELECTRICIAN

Ce melancolie? Eu sînt mulțumit că facem un lucru bun pentru generațiile care urmează. Ce-o fi peste mii și sute de mii de ani nu e în puterea mea să știu. Omul o să facă față de-o veni și oceanul peste el. Păcat că eu n-o să mai fiu!

CONTELE-GVERNATOR – CIMENTAR

Noi construim tunele, baraje, uzine, spitale, teatre, orașe.

CARDINALUL-ARHIEPISCOPIU – INGINER

228 În piesă guvernezi Bastilia.

Joacă omul ce poate. În viață sînt cimentar.

MINISTRUL ADULATOR – SPECIALIST ÎN HIDROLIZARE

Eu am visat într-o noapte că tunelul era tăiat și sclipea ca marmura, și prin el trecea ca un luceafăr un tren electric, din care se dădea jos nu-ți mai spun cine și ne zicea: Bravo, tovarăși, ați făcut o operă măreață.

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Să mă slăbești cu visele tale. Nu cumva ai visat că te-a decorat?

MINISTRUL ADULATOR – HIDROLIZATOR

Nu m-a decorat, dar mi-a strîns mîna.

(Își privește mîna încîntat.)

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Superstiții. Mai bine să fim cu ochii-n patru.

MINISTRUL ADULATOR – HIDROLIZATOR

(Furios.)

Ești o cucuvea! Și ce dacă visez? Fac vreun rău cuiva? Din vise ies faptele mari.

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Și lucrările pripite!

MINISTRUL ADULATOR – HIDROLIZATOR

Cobe! (Trage spada, se încaieră, duel.)

CARDINALUL-ARHIEPISCOPIU – INGINER

Pax vobiscum. De ajuns pentru azi. Ascultă, Ludovic Moldovan, de ce-ți spune ție acasă Ludovic al XIX-lea?

LUDOVIC MOLDOVAN – ȘEF-MINER

Să vedeți, tata a fost miner grevist, și eu la fel, de la optsprezece ani. Fiind bănuț că am legături cu organizațiile de tineret, am fost arestat, apoi furat ori cedat, și m-am trezit lucrând forțat într-o mină germană, unde erau de asemeni cehi, polonezi, de toate națiile. Erau atît de mulți Ludovici, Hölzel, Schästner, Freihube — nu mai țin minte cum îi chema pe toți — încît ne-au numerotat, și mie, fiind cel mai tînăr, mi-au zis Ludovic al XIX-lea.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Va să zică pentru asta. E timpul să plecăm. Maies-tate!

LUDOVIC MOLDOVAN – ȘEF-MINER

Eminență!

GENTILOMUL DE CAMERĂ

Vive... (Se răzgîndește.) Trăiască puterea populară! (Pune mîna pîlnie la gură și cîntă ca din trîmbișă. Ieșire reverențioasă, plecîciuni.)

Cortina

ACTUL II

Muncitorii intră pe rînd, în costume de repetiție.

MINISTRUL ADULATOR – HIDROLIZATOR

Să vezi ce-am visat! E drept că eram mort de oboseală. Se făcea că aveam cinci alune în mînă și veneau cinci veverițe să mi le roadă. Eu mă întristam. Repede se lăsară din văzduh cinci vulturi, care apucară de coadă veverițele și acestea deteră drumul în palma mea celor cinci alune. Atunci răsunară cinci trîmbișe și m-am sculat vesel-vesel, nevoie mare.

SECRETARUL DE STAT
AL AFACERILOR STRĂINE – ȘEF DE ECHIPĂ

Fii serios, tovarășe. Azi în zori, cînd am ieșit din mină, n-am văzut noi o veveriță?

MINISTRUL ADULATOR – HIDROLIZATOR

Se poate. Soacră-mea, care are nouăzeci de ani, zice așa: O să aveți cinci hibe, timp de cinci zile, și vor veni cinci inși iscusiți și vă scapă de ele. Dar nevastă-mea: Joacă la loterie pe numărul cinci, poate cîștigi. Ei, dumneata, tot posac?

Fugi de-acolo, că nu sînt posac. Nu lucrez cu rivnă? N-am fost citat pe tabloul de evidențiați? Eu mă gîndeam așa: facem noi acum tunelul, găurim muntele, băgăm parale în el, și iese pe urmă o inovație de transporti ca cu telefericul cîte tone vrei într-o mică de ceas sau îți faci treaba cu elicoptorul. Atunci, la ce o muncă zadarnică?

MINISTRUL ADULATOR - HIDROLIZATOR

Mergi cu gîndul prea departe. Trenul are rostul lui. Trece ascuns, încarcă mult. Știi de colectivisti care, avînd tractoare, au omorît caii ca să nu le dea nutreț degeaba. A venit o primăvară mocirloasă, tractoarele s-au împotmolit, caii, drăguții, au intrat cumiși pe ogoare. Cînd ai conductă de apă nu astupa repede puțul. Pentru orice întimplare. Mereu tot înainte, fără a renunța la ce-i bun din trecut. Înțelesu-m-al?

CONTROLORUL GENERAL - ELECTRICIAN

Am priceput. Mai mult încă, soacră-mea zice că lecurile băbești sînt mai bune.

MINISTRUL ADULATOR - HIDROLIZATOR

Fugi de-acolo, te cred mai mult mehenghi. Cînd lucrezi, judeci altfel și ne bați pe toți.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER
(Ținînd de braț pe Mareșalul-artișier.)

Tovarășe Vilvoi, e adevărat ce s-a zis, că ai nas fin. Azi dimineață, cînd am intrat în tunel, piatra mustea. E o porțiune mică calcaroasă permeabilă la apă. Virful muntelui e greu de controlat, se strînge sus zăpadă sau un ochi de apă, care apoi se infiltrează. Mai tîrziu punem noi rînduială și acolo. Acuma lucrăm

tunelul ca și cum l-am scobi în straturi moi. Zidim solid și izolăm. Se și auzeau în zori ciocanele celor de dincolo, care fac la fel. Atenție la barbacană, la rigola de scurgere. De e cazul, facem drenaj.

CRISTINA

Am înțeles, tovarășe inginer.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

Și aerul mi s-a părut sufocant. Nu rareori, o dată cu apa pătrund și gaze. Pe aici sînt zăcăminte. Tovarășe cu aerisirea, fii cu ochii în patru.

PRÉVÔT-UL - RESPONSABIL CU AERISIREA

Voi fi cu ei în opt.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

Pentru simplificarea manevrelor, noi am fixat șinele pe traverse dinainte, și într-o parte și în alta, așa că transportul oamenilor și uneltelor, îndepărtarea sterilului la haldă le facem pe vagoane adevărate. Ce mă interesează în primul rînd este hidrolizarea.

MINISTRUL ADULATOR - HIDROLIZATOR

Sînt treaz și vă ascult cu smerenie.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

Smerenie nu-mi trebuie, sînt cardinal doar în piesă. Aci să nu visăm.

MINISTRUL ADULATOR - HIDROLIZATOR

Nu visăm.

CONTROLORUL GENERAL - ELECTRICIAN

...Decît vulturi răpînd veverițe care stau să roadă cinci alune.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Lăsați-l în pace. La nevoie, manevrăm erectorul și montăm tubinguri de metal, ca să puteți introduce prin prese hidraulice căptușeala impermeabilă în dosul marceavantelor. Pe urmă, pietrarii vor face bolți solide din blocuri de granit. Îl transferăm acolo pe locotenentul de poliție, vreau să zic pe tovarășul Droc, cu echipa lui.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE – PIETRAR

Tot ce e de trebuință, ca să iasă o lucrare grozavă, voi face.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Mai avem un hop și vom striga toți ura! Acum dau cuvântul regizorului. (*Toți stau cumiți în jurul lui.*)

REGIZORUL

Vedeți și dumneavoastră cum e la noi, sub regim socialist! Facem lucrări mărețe și din punct de vedere material, și sub raport cultural. O echipă care forează un tunel în cinstea lui 1964 și joacă o piesă despre regimul feudal-absolutist e ceva nemaiauzit aiurea. Piesa noastră e și ea un tunel spre lumină, spre noul umanism. O observație pentru tovarășul Ludovic al XIX-lea: regele e om, nu-i cazul să-l golim de orice simțire. E o expresie a vremii lui. Să nu te înduioșezi de pretinsele lui tristeți. Fundamental e viclean, cinic, rece, hrăpăreț. Trebuie să știți că toate faptele ce pot să pară neverosimile și brutale sînt perfect adevărate: specula cu pâinea pusă de memorialiști pe socoteala regelui, intenția *des menus plaisirs* în Parc aux cerfs, cartier de metrese, metoda înobilării acestora prin căsătorii, fantasmagoriile reginei etc., etc. Toți însă

ați citit că secolul al XVIII-lea s-a ilustrat prin finețe, prin tapiserii, prin vase de Sèvres, prin mobilele Louis Quinze, prin delicatețea moravurilor. Cum împăcăm cele două aspecte, amîndouă adevărate? Foarte simplu. Printr-o gestulație amabilă, prin protocolul impecabil, prin spiritul verbal, prin reverențe. Totul trebuie jucat fin, fin, fin, fin, . . . Acum trageți masa de tric-trac în mijloc. Așa. Sting lumina. Vă așezați fiecare la locul respectiv și începeți.

REGELE

(*Jucînd tric-trac cu Mareșalul.*)

Ce noutăți?

CONTROLORUL GENERAL

Parisul de pîine duce lipsă,
Făina s-a scumpit.

REGELE

Mă mir. E o eclipsă.
Care pe cerul nostru aduce o schimbare.
De hrană, pe cît știu, gem brutării, hambare,
De peste graniți ieftin am cumpărat cereale.
Cum își explică asta consiliile regale?

CONTROLORUL GENERAL

Făpturi hidoase dau pe la răscruci tîrcoale.
Încearcă, îmi închipui, a izvodi răscoale.
Cu facile-aprind recolta și morile de grîu,
Pe cărauși i-atacă și-aruncă sacii-n rîu,
Împiedică intrarea chervanelor în vamă.
În negustori s-aducă provizii bagă spaimă.

CURTEANUL I

(*Către Curteanul II.*)

Afacerile negre n-o iau pe drumuri scurte,
Nu m-aș mira să fie unelte de la curte!

REGELE

Ați prins dintre briganzi?

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Sînt sprinteni de picioare,
Doar unul surd și mut se află la-nchisoare.

REGELE

Ha, ha! La stîlp! De gîtu-i citeț s-atirne-așișul:
« Eu și cu alți infami înfometăm Parisul ».
Să sufere supușii ar fi o mare vină,
Dați din belșug la mori și brutării făină
C-un preț puțin scăzut.

MINISTRUL ADULATOR

Înlăturați dezastre
Și-un bun venit ieși-va și maiestății-voastre.

REGELE

La zaruri n-am noroc.

MAREȘALUL

Hotăritor temei
Că veți culege, sire, mulți lauri la femei.

REGELE

Ascunse sub perucă am tîmplele cărunte.
De mult nu mai încerc decît plăceri mărunte.
Cu Eros sînt, fiind rege, șăgalnic și prudent.
De-a inimii bătaie se-ocupă un intendent.
Ce zar ingrat!

MAREȘALUL

În schimb, fecioarele v-adoră,
Ca pe supremul mire v-așteaptă casta soră,
În grație și farmec întreceți pe Dauphin.

REGELE

(Aparte.)

Adulator viclean și rufian obscen!
Chiar fata lui mi-ar vinde-o pentr-un desfrîu de
noapte

Spre-a se-ntări la curte și a culege șoapte.

(Tare, împingînd cu mina damterul.)

Partida e pierdută.

HUISSIER-UL

Regina cu suita!

REGELE

Sosiți la vreme, doamnă, sînt în nefericita
Postură a celui care-a pierdut o bătălie
Și nu mai are arme în a sa panoplie.

REGINA

De oastea imperială sînteți iar combătut?

REGELE

O, nu, ci la tric-trac de mareșal bătut.

REGINA

Mă speriasem. Este cu mult mai trist să fi
În fiecare noapte chemată de stafii.
Un om a fost, cred eu, ucis și îngropat
Sub dușumea, și-acum se vaietă sub pat.

REGELE

Fiți liniștită, doamnă. A fost răpus un om?
Vai, un palat regesc e-asemeni unui dom
În care ziduri, scări, podele, bolți sînt cripte
Cu-asasinați obscuri, nepomeniți în scripte.
De-atîtea generații sînt lespezile roase.
Un arbore ilustru face-un morman de oase.

Dar, fiți încredințată, nu țipă nici un duh.
Cu moartea orice suflet se mistuie-n văzduh.

DUHOVNICUL

Pioasele vedenii sînt totuși salutare
Spre-a umili trufia și-a ne-ndrepta spre-altare.
Tot ce-i terestru-i fum.

CURTEANUL II

Afară de ducați,
De la creduli prin predici sinistre extorcați.

REGINA

Părintele mi-a dat al unei fete craniu,
Cînd simt că-mbătrînesc, privesc acest cap
straniu.
Se zice c-ar fi fost de-o frumusețe rară,
C-ar fi ademenit chiar o papală tiară.

DUHOVNICUL

E o legendă veche rămasă din străbuni
Și de-un truver cîntată.

REGELE

(Aparte.)

Aici sînt toți nebuni.

(Către regină.)

Ieșiți la vînătoare, la baluri, cu respect
Voi fi față de voi un gentilom perfect.

REGINA

Tereza cățelușa a fost bolnavă greu.
A tremurat din labe și-a scheunat mereu.

REGELE

Și-acum?

REGINA

E mult mai bine, urmînd strict ordonanța.

REGELE

(Ironic.)

Ce fericită fi-va de-această știre Franța!

REGINA

Acel care mi-a dat medicamentul are
Un fiu; să-l faceți paj la grajduri e-o favoare
Pe care-o cer.

REGELE

E nobil?

REGINA

Păstor din Alpi ori Var.

REGELE

Atunci, cel mult e bun să fie potcovar.

REGINA

Îmi refuzați favoarea, pe cîte înțeleg!

REGELE

E o suplică gravă, ce nu pot să dezleg
Făr-a-ntreba consiliul. Umilul post de paj.
E-al celor mai de vază familii apanaj.

REGINA

Permiteți, maiestate, să mă retrag!

(Iese.)

REGELE

Îmi pare

Nespus de rău că pleacă fierbind de supărare.
Eram copil aproape cînd mi-au adus-o-n pat

Dintr-un pierdut pe hartă minuscul principat,
Dar răposatul unchi neștrămutat credea
Că socrul, moștenind, o țară avea să-mi dea.
Castelul ei păzit de-un halebardier
Era o șură naltă cu negre uși de fier.
În păpurișul apei pășteau câțiva bițlani,
Prin mobilele vechi rodeau mari șobolani.
Am fost soț și soție, pereche-n toată firea,
Am zămislit copii, n-am cunoscut iubirea.
Acum sînt sterp la suflet, plin numai de dorinți,
Pe fata cea mai pură o fur de la părinți,
Mă-ncîntă cîtva timp pudoarea-i grațioasă,
Apoi mă plictisesc și o trimit acasă.
Cer alta. Că prin ele, după căpătuială
Curtenii ar umbla, mă prinde-o bănuială.
La Trianon am dat de un spectacol rar,
O fată-ncîntătoare a unui pădurar
Se bălăcea-ntr-un șipot aproape goală. Iute
Văzîndu-mă-a fugit asemeni unei ciute.
Pe tată l-am făcut mai mare peste ape,
Le-am dăruit o casă cu mobilier, pe-aproape,
O maică ocrotește, în duh de-austeritate,
O nimfă de candoare și de naivitate.
Ce fericire-ncerc simțîndu-mă sfios!
Voi ataca vînatul în chip ingenios.

INTENDENTUL PLĂCERILOR MĂRUNTE

Priviți, furat în pripă, acest superb contur.

REGELE

Iert hoțul dacă este Maurice Quentin La Tour.

INTENDENTUL PLĂCERILOR MĂRUNTE

Chiar el!

MAREȘALUL

Ce-asemănare!

MINISTRUL ADULATOR

În ochi ce inocență!

CURTEANUL I

Ce grație infantilă!

MAREȘALUL

Dar și magnificență!

CURTEANUL II

Diana lui Goujon nu-i mai frumoasă. *Quoi!*
E o minune rară, *c'est un morceau de roi.*

REGELE

(*Ipocrit.*)

De sabia divină încep să mă-nspăimînt,
Un rege exemplar să fiu vreau pe pămînt.

(*Către Cardinalul-arhiepiscop.*)

Ce ziceți, eminență?

CARDINALUL-ARHIEPISCOP

Cu cei ce sînt pe tron
E mult mai indulgent al nostru sfînt patron.

REGELE

Nu. Vreau să fiu un prinț patern și caritabil.

(*Către Mareșal.*)

Printre strămoși aveți un falnic conetabil,
Copacul vostru are arborescență vastă.
Baronul este vrednic de-o splendidă nevastă.

MAREȘALUL

Vorbiți de fiul meu de la Colmar?

REGELE

De el.

Din chiar această clipă devine colonel,
Și dacă, precum sper, mă va sluji leal,
Nimic nu-mpiedică s-ajungă mareșal.

CURTEANUL I

Îmi pare curioasă atîta-nsufletețire.
În gestul suveran ghicesc un țel subțire.

MAREȘALUL

Trimit ștafeta-ndată să-l cheme pe Odon.

REGELE

(Decis.)

Să stea în garnizoană, la postul său, ordon.

MAREȘALUL

Prea bine, maiestate. Am totuși o uimire:
Cum va păși l-altar mireasa fără mire?

REGELE

Acesta e-un detaliu de ceremonial
În care se pricepe smeritul cardinal.

(Către Cardinalul-arhiepiscop.)

V-am apărât de moarte, de flăcări și hoție.
Cum doi ce sînt departe pot fi soț și soție?

CARDINALUL-ARHIEPISCOF

Mireasa e supusă voinței părintești,
Baronul-colonel, poruncilor regești.
Acesta fiind din spiță întru nimic obscură,
Ba chiar din os ducal, ajunge o procură.
Cei doi vor fi legal de față la altar
Spre binecuvîntare prin cîte-un mandatar.

REGELE

Prea bine. Actul sacru să se-mplinească, și
La cei doi, după aceea, îl vom împărtăși.
Ce fumegă pe-afară? Se-aude-un murmur

jălnic

Și burnițează, vîntul îndoaie ulmul fălnic,
Trec șiruri de călugări, în mâini duc un coșciug.
Stațiile reginei exorcizate fug!
Ce-nseamnă toate-acestea?

DUHOVNICUL

Marchiza de la Hire
S-a săvîrșit din viață și-o duc la cimitir.

REGELE

Marchiza de la Hire? N-am auzit de ea!

INTENDENTUL

Jeanetta, sire, fata cu ochi de peruzea.
Pînă acum un an, metresa adorată,
În haine băiețești adesea îmbrăcată.

REGELE

(Distrat.)

La Hire, Jeanette la Hire, da, da, mi-aduc aminte!
Ce fată delicioasă, parcă o văd nainte.
Coama-i sclipea pe umeri și gîlgiia spumoasă.

(Indiferent.)

Săraca! Merita o vreme mai frumoasă!

(Meditativ.)

Pe bronzul meu ecvestru oare ce-a vrut să spuie
Cel care-a scris obraznic: *Statuie de statuie?*
Că sînt o umbră a umbrei, un monument livid,
Sonor pe dinafară, pe dinăuntru vid?
Mă plictisesc.

LĂCTORUL

Permiteți să vă citesc o carte.

REGELE

Detest pe literați. Au limbile de șarpe.
De filozofi perverși, iconoclaști, n-am chef.
Mă plictisesc. Mai bine să trecem la gherghef.

*(Se aduc două mici gherghefuri de tapiserie,
unul pentru Rege și altul pentru Mareșal.)*

Ca uragan afară! Nu cred nici în femei.
Contesa mea se culcă cu toți supușii mei.

MAREȘALUL

Vai, sire!

REGELE

Cu Choiseul a fost în confidență.

MAREȘALUL

Fiirec! Acesta are o mare influență.

REGELE

Cu pajul meu!

MAREȘALUL

Efect al tinereții sale!

REGELE

V-a fost amantă, știu, chiar vouă, mareșale!

MAREȘALUL

(Modest.)

Zicea că am mult spirit.

REGELE

Dar cu acel imberb

MAREȘALUL

I se părea c-avea picior superb.

REGELE

Admit. D'Aumont e șchiop, de bube devastat.

MAREȘALUL

Dar maiestății-voastre cu totul devotat.

REGELE

He! Gurile maligne din sexul femeiesc
Vă dau optzeci de ani!

MAREȘALUL

(Cu umor.)

Eu însă nu-i primesc.

(Bătăi repetate în ușă. Regele se duce și deschide.)

NEGUSTORUL DE VINURI

Iertați, ca-ntr-o pădure am rătăcit cărarea.

GENTILOMUL

(Șoptit, la urechea Regelui.)

Pentru oricine azi e slobodă intrarea.

NEGUSTORUL

(Către Rege.)

Și dumneavoastră, care păreți un ofițer,
Vizitator, ca mine?

REGELE

O, nu, sînt tapițer.

Lucrez mobilier.

NEGUSTORUL

(Făcîndu-i cu ochiul, dîndu-i cu cotul.)

De bună voie n-ați

Venit. Dar dumnealor, așa-mpopoțonați?

REGELE

Pălării, blănari, de mode negustori.
Vor fi la curte baluri acum de sărbători.

NEGUSTORUL

Și vă plătește sau lucrați pe datorie?
Săracul rege n-are un ban în visterie.
Și eu din vinul meu i-am dat nouă butoaie
Și n-am primit din preț nici azi nici o lețcaie.
Îl iert, căci e mâncat de trîntorii regali,
Și-mi place că-i iubeț ca și strămoșii gali.

(Bătăie pe pîntece.)

HUISSIER-UL

Sire, acea pe care-ați chemat-o vine-ndată.

NEGUSTORUL

Pfi! Regele-n persoană! Sînt ca și tras pe roată.

(Ies toți, afară de Rege.)

REGELE

Doamnă baroană, sînt umilul vostru serv.

CHRISTINA

Că ați uitat de mine, și nu mă mir, observ.
Nu-s doamnă, nici baroană, ci-o fată simplă, sire,
Trăind, cu voia voastră, ca într-o mînaștire.

REGELE

Ce inocență rară! Rămîn înmărmurit!
Sînteți și una și-alta. Găsind mai nimerit
Unui supus al meu de neam să-i fiți soție,
De astăzi faceți parte din aristocrație.
Baronul-colonel desigur v-onorează,
Fiind fiu de mareșal, cu mulți strămoși de vază.

CHRISTINA

Dar tata-i pădurar!

REGELE

E intendent, scuzați.

CHRISTINA

Cu-a voastră bunătate, spun drept, mă turburați.
Nici n-am visat vreodată să mă mărit. În fine,
Aș fi voit un soț fără blazon, ca mine,
Un om trăind onest din a lui osteneală,
Ca stînd în fața lui să nu simt vreo sfială.
Un colonel nu poate-n căminul lui să șadă,
Cînd nu e la război, călare-i la paradă.
Limbajul lui e fin, fraza meșteșugită,
Va rîde pe furiș de-o vrabie rebegită.

REGELE

Ce ingenuitate! N-aveți drept a vă plînge,
Ați străluci-ntre regi și între prinți de sînge.
În fond, baronul meu are-un noroc nebun,
Primește-un crin suav pentr-un oscior străbun.

CHRISTINA

Și dacă așa cum sînt baronului nu-i plac?

REGELE

Ar fi lipsit de gust, la inimă opac,
Aș socoti scandal, ba chiar o infamie
Ca unul să ignore un bun ce-mi place mie.

CHRISTINA

Dar poate, maiestate, nici eu să nu-l iubesc.

REGELE

Nu m-aș gîndi cu sila iubirea s-o nutresc.

E greu cu-orice metal să legi un diamant,
Eu v-am găsit un soț, iar nicidecum amant.

CHRISTINA

Nu înțeleg de loc ce rost are să stăm
Sub un acoperiș ca să ne detestăm.

REGELE

În protocol nu intră nici dragoste, nici ură.
Curteanul se însoară spre-a avea progenitură —
Legală ori bastardă, ce fel nu-i pasă anume;
Femeia, ca să aibă în lumea mare-un nume.
Soții se mulțumesc doar cu formalități,
Cînd nu se văd își scriu și-și fac civilități.

CHRISTINA

Ce viață tristă, sire!

REGELE

O alta n-am gustat.

Căsătoria noastră e-afacere de stat
Premeditată rece de-ai curții secretari,
Negociată prin plenipotențieri.
Soția poate fi o principesă slută,
Sau dimpotrivă, blîndă, sîmoasă și tăcută.
Curtenii indiscreți ascultă pe la uși,
Mireasa prea copilă se joacă cu păpuși.
Cînd inima în piept a început să bată
E prea tîrziu, delfinul-adolescent e tată,
Și cînd abia e-n vîrsta unui bărbat voinic,
Prințul cel melancolic a devenit bunic.
Vă temeți de-nsoțire ca de un fruct amar?
Ce trebuință aveți de soțul din Colmar?
Nici el nu va veni! Pentru conveniență
Veți fi soț și soție doar prin corespondență.
Pe mareașal complice în șiretlicuri am,

Ca să te țin la curte ferindu-te de blam.
Mă plictisesc. Nu pot să stau la chibzuială.
Sînt scelerat, urmașului să-i cereți socoteală.

(Poruncitor.)

Prin uzul ancestral vei fi a mea, Christino,
Mă vrei ori nu mă vrei, cu mine-alături vino.

(O trage de mînd pe toată întinderea scenei.
Christina, uimită dar respectuoasă, se lasă tîrîtă.)

C o r t i n a

ACTUL III

Salon simplu, aproape fără mobile. Portrete pe pereți.

BARONUL-COLONEL

Prin curier primii o știre neașteptată:
Că sînt căsătorit. E drept, iubitul tată
Îmi poruncește strict să nu ies din Colmar.
Glumește, cred, și-nchipuie că-n chipul ăsta m-ar
Făcea mai curios. Schimbînd pe drum trei cai
Am alergat călare, zi, noapte, la Versailles,
Făcînd o escapadă puțin cam temerară.
Aci aflai că fata-i de-o frumusețe rară,
Că numele Christina la curte e vestit,
Nici n-am văzut-o încă și sînt îndrăgostit.

CHRISTINA

Ce ofițer frumos! Ce mîndru ține spada!
Așa-i visez pe-eroii cîntați în *Iliada*.

BARONUL-COLONEL

E-o tînără prințesă! Să-i fac un compliment!
În inima mea simt un vag presentiment.

CHRISTINA

250 Cine sînteți?

BARONUL-COLONEL

Baronul Odon de...

CHRISTINA

Colonelul?

Cu-al vostru nume-mi este împodobit inelul.

BARONUL-COLONEL

Christina!

CHRISTINA

Vai, Christina!

BARONUL-COLONEL

De ce «vai»? Fericirea

De-a te avea soție îmi copleșește firea.
Părinților le-aduc omagiul meu fiesc
Că mi-au ales o zîină. Christino, te iubesc!
(*Ingenunche*).

CHRISTINA

(*Naiu.*)

O, domnule baron, dar este-o nebunie!
Căsătoria noastră e o ceremonie,
Formalitatea pură pentru conveniență,
Vom fi soț și soție doar prin corespondență.

BARONUL-COLONEL

Glumești, fără-ndoială. E-absurd să te însori
Și să te mulțumești a săruta scrisori.
Îți plac?

CHRISTINA

Vai, da!

BARONUL-COLONEL

Iar «vai». Ar fi deci fără rost
Să-mi ignorez soția scriindu-i ca un prost

251

Și predicîndu-i dur moravurile ascete,
Pe-obrajii tăi dă-mi voie să pun cîte-o pecete.

*(O sărută. Christina se lasă imbrățișată cu
tristă voluptate. Locotenentul de poliție și
Prévôt-ul, care apăruseră mai înainte în fund,
sînt zăriți. Christina fuge trăgînd speriată și pe
Baron. Intră Regele și curtea.)*

REGELE

Cu tot consemnul meu, baronul este aci,
O astfel de insultă nu voi permite, ci
Voi lua măsuri. Ce spuneți, iubite magistrat?

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Că merită să fie măcar încarcerat.

REGELE

Pentru ce vină anume? Că și-a văzut soția?
Scandalul ar fi prea mare. Așa-nfrînezi hoția!
Să procedăm prudent, subtil și fără șoapte,
Ca insul să dispară precum un duh de noapte.

*(Regele dansează menuet cu Christina, arun-
cîndu-i din cînd în cînd priviri fulgerătoare.)*

Baronul a-ndrăznit să vină la palat.

CHRISTINA

Respectul pentru voi rămîne imaculat.

REGELE

Tu l-ai chemat, răspunde; aș pune rămășag
C-acest impertinent cu fumuri ți-este drag.

CHRISTINA

N-aș cuteza s-ating pe maiestatea-voastră.

REGELE

252 L-ai sărutat!

CHRISTINA

Un tînăr cu uniformă albastră,
Nici nu știu bine cine, c-un braț dîndu-mi
ocolul,
M-a strîns ușor. Credeam c-așa e protocolul.

REGELE

(Aparte.)

E mult mai rafinată decît mi-nchipuiam.
Cum să conjur stafia baronului infam?

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

La domnul mareșal e-adevărat răzbel,
Servii de mină moartă au dat foc la castel.
Cu drugi de fier și facile drept orice instrumente
O aripă au distrus, cu multe pergamente.

REGELE

Nu-i lucru de mirare, pe robii lui îi stoarce
De dări și de corvezi, mormintele le-ntoarce,
Doar va găsi ceva. Ca cioara cea flămîndă
Ce scoate din pămînt sămînța, stă la pîndă.
Răscoala îl slăbește acolo, deci și-a-ice,
Din el voi face astfel un mai docil complice.

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Se spune, maiestate, că pe rebeli îi mină
Pe-ascuns vecinul duce, zicînd c-au să rămînă
Stăpîni pe-al lor pămînt, c-averea-i uzurpată,
C-a ei transmisiune nu este fără pată.
Toți cred că numai domnul baron e titular,
Că le-a-mpărțit averea, de-aceea-i popular.

REGELE

Deci colonelul nostru-i și el amestecat!

253

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

O, nu! Intrigi locale, uri între frați!

REGELE

Păcat!

Ce zice mareșalul de-această-ncurcătură?

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

De nu mă-nșel, privește pe colonel cu ură.
Iubirea merge toată la primul său născut,
Într-însul recunoaște al stirpei sale scut.

REGELE

Mă bucur. Acest om în adulații harnic
Va deveni acum un serv și mai slugarnic.

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

De-aceste certuri, sire, începe a-mi fi teamă,
Poporul pe furiș se-adună și se cheamă,
Devine îndrăzneț, din orice iese-n drum,
Dreptate-și face singur, preface-averi în scrum,
Cu coase și topoare își caută soluții,
Știrbind autoritatea, clocește revoluții.
Cler, nobili scăpătați, obscuri scribi, gură-cască
Insultă magistrații și a armatei cască.
Iar filozofii, atei merg cu sarcasm în frunte.
Eu cred că-i cazul, sire, să dați pedepse crunte.

REGELE

Aceste răzmerițe de care-atita tremuri
Sînt negurile repezi ale acestor vremuri.
Ce pot să fac? Cînd nava-i cu fundurile sparte,
Lipești aci, dar apa pătrunde-n altă parte.
Cu-abați pudrați de curte cum pot chip sfînt
să am?

254 Cine nu rîde astăzi de șarpe și de-Adam?

Că universul este creat în șapte zile
Poți spune, fără risc, la fragede copile.
La astfel de istorii toți se-ndoiesc ca Toma,
În sinea lui zîmbește chiar Papa de la Roma.
E greu a mai susține c-un fiu de duce pair
E mai deștept decît măgarul de Voltaire.
Marile superstiții se prăbușesc și trec,
Progresul e fatal ca și destinul grec.

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Cum înțelegeți, sire, să-ntîmpinați urgia?

REGELE

Gust madrigalul, stanța, nu-mi place elegia,
N-am părul așa lung spre-a-l ține despletit,
Eu, Ludovic, iubitul, de foc voi fi scutit.
Ce va veni pe urmă, ca să-ți spun drept, nu e
Preocuparea mea, acum joc menuet.

(Joacă menuet cu contesa.)

CONTESA

Pe fruntea voastră, sire, zăresc o scurtă dungă.

REGELE

La orice muritor ar fi cu mult mai lungă.
Să fiu trist mă oprește regala măreție.
Mă-ntreb dacă să cred în nevinovăție.

CONTESA

Precum am înțeles, vorbiți de inocență,
De fetele naive fără experiență.

REGELE

Pe cît sînteți de bine, contesa mea, născută,
Pe-atît aveți o minte cu deosebire acută.
De spirit posedați mai mult decît un drob,
Mă înșelați cu mulți și totuși vă sînt rob.

CONTESA

A înșela înseamnă minciună, impostură!

REGELE

Voi mă trădați cinstit, fățiș și fără ură.
Dar să lăsăm gîlceava. Instinctul ancestral
Pîndește fata pură crescută claustral.
Abia apare-un tînăr c-urechi cam clăpăuge,
Devine languroasă, din toată ființa muge.
Peste-al meu umăr hoață privirile aruncă,
Cucernică înfruntă în gînd orice poruncă.
Îmi stă la sîn și între noi se deschid abise,
Culcușul mi-l inundă cu monstruoase vise.

CONTESA

Trăind în societatea cea mai ilustră, o fată
Începe s-aibă spirit și-un pic de judecată.
Să guste arta, știința, în fine, conversații,
Plăcerea fără patimi și fără ostentații.
Deci cită vreme-n ea dorinți comune fierb,
E bine s-alungați turburătorul cerb.

REGELE

Am priceput, Minervă. Îl voi vîna cu goarne
Și haite, să se-ncurce în marile lui coarne.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE

Baronul plănuieste să plece cu careta
C-un atelaj puternic de șase cai. Subreta
Baroanei strînge-n ladă îmbrăcăminte, rochii.
Agenții mei nu-și iau de pe la grajduri ochii.

REGELE

Ha! Veți zădărnici cu orice preț hoția!
Pentru întîia oară un soț fură soția.

(Continuînd menuetul cu Christina.)

Pe scurtă vreme, domnul baron va întrerupe
Șederea la Colmar, vor fi mișcări de trupe.
Îi voi încredința instrucții noi!

CHRISTINA

Oh, sire,

E-adevărat că-i dați o astfel de-nvoire?

REGELE

Îți pare bine, nu? Ai tresărit voioasă.

CHRISTINA

Nu, maiestate, aș fi desigur curioasă
Să văd la față omul al cărui nume-l port,
Să știu că nu trimit mesagii unui mort.

REGELE

(*Aparte.*)

Ce viclenie! Ce minciună infantilă!
În floarea parfumată se-ascunde o reptilă.

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE

Sînt cîteva știri, sire, cu deosebire grave,
Tratatele, cum știți, sînt petice frave.
Mișcări neobișnuite se-ntîmplă în Lorena,
E bine ca din vreme să prevenim cangrena.
La graniți prusienii aduc în taină trupe,
Fiind, ca de-obicei, avizi ceva a rupe
Și, lucru mai ciudat, a noastră aliată
Imperială stringe în mare pripă armată.
Vorbînd cînd serios, cînd doar în anecdotă,
La Potsdam, Viena, sire, rîvnesc a voastră dotă.
Și ca vreunul, cinic, să n-o ia înainte,
Împărăteasă, rege se-amenință din flinte,
Sperînd în slăbiciunea, bancruta noastră. Ieri
Au fost prinși lîngă Sarre doi dintre curieri --

Mai bine zis spioni. Un gest de-autoritate
Va-mprospăta la toți a Franței maiestate
Și-o va feri de-acești colți rinjitori de ciine.
Ștafeta pleacă acum. Dați-mi un ordin.

REGELE

Miine.

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE

Compania din Indii e la strîmtoare mare,
De merge tot așa, vom fi zvîrliti în mare.
Prin forță și prin intrigi, decizi a destrăma
Posesiunea noastră fundată de Dumas,
Englezii de la Madras ne-au hărăzit din porturi
Doar vechile contoare, fără soldați și forturi.
Colonii noștri sînt împiedicați să vîndă,
Fregate și corvete pe coastă stau la pîndă.
Sub ochii lor pirații intră-ndrăzneți în radă
În vreme ce-alte haite depozitele pradă.
Chandernagor a fost aproape ars. Pieri
Un negustor de vază de la Pondichéry.
De la Coromandel și pîn'la Malabar
Lipsiți de apărare sîntem loviți barbar,
Comerțul nostru scade. Nu vom avea iar piine.
Trimiteți trupe, sire. O flotă pleacă.

REGELE

Miine.

MINISTRUL MARINEI

Bătuți în Noua-Franță, sîntem scoși din Antile,
Trupe venind perfid pe vase mercantile
Atacă Martinica, Tobago, Guadelupa
Și tot arhipelagul occidental. Șalupa
Unei fregate a fost lovită lîngă port
Cu tunul, pe furiș, un comisar e mort.

Oriunde sînt corăbii franceze, un cioc rapace
Le sfișie, deși avem tratat de pace.
O navă ce-arbora pavilion regal
A fost de el vînată în drum spre Senegal.
Și am temei să cred c-așteaptă lîngă Brest
Un lung convoi cu mărfuri ce vine dînspre est.
Pe mări eram stăpîni, acum sîntem nomazi.
Să domolim jivina. Dați ordine.

REGELE

Nu azi!

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE

De la Constantinopol am vești prin curier.
Sultanul a numit un nou seraschier.
Dar Marele Vizir, avînd plenipotență,
Ne roagă să uzăm de-a noastră influență
Spre-a stăvili războiul. Sînt încolțiți de toți
Și se rostogolesc asupra-le mari roți.
Cît timp la Dardanele stă otomana clanță,
Păstrăm în Europa o netedă balanță.
Aceasta e o lege, cum știți, de căpătîi
Pe care o avem de la Francisc întîi.
Pierim și noi privind cum ard păduri de brazi.
Dați-mi instrucții, sire, cît mai urgent.

REGELE

Nu azi!

(După o pauză.)

Ce-mi pasă de Quebec, Tobago, Carical,
O răpitoare albastră îmi dă tîrcol pe-un cal.
Să fie uciși toți caii, stîrpiți toți albatroșii,
Armata să se-mbrace în uniforme roșii.
Un rege atins acasă în sacrul lui prestigiu,
Lipsit e de putere-n al statelor litigiu.

De vrea, dușmanul vină chiar mâine la Paris,
Dar azi se va-ntîmpla ce-n lege este scris.

SECRETARUL DE STAT AL AFACERILOR STRĂINE
(Către ministrul marinei.)

Cu regele la capăt nu este-acum de scos,
Nu l-am văzut nicicînd așa de mînios.

REGELE

Voi șterge de sub soare, dar nu cu a mea mîină,
Pe falnicul baron, din el să nu rămînă
Nici umbră pe pereți, să fie aci aproape
Și să trăiască mort ca-n fundul unei groape,
Să se întrebe uimiți de-a existat, urmașii,
Să nu-i audă nimeni nici glasul și nici pașii.

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI – INGINER
(Intrînd deodată cu un lucrător.)

Iertați-mă că vă întrerup repetiția, dar am să vă
comunic lucruri importante. Infiltrarea apei pe
porțiunea ultimă a devenit evidentă. S-a desprins
chiar un bloc de calcar, ceea ce înseamnă că piatra e
friabilă prin umiditate.

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Probabil pe undeva există un gol și terenul se
tasează.

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI – INGINER

Așa gîndesc și eu. Cu avionul s-au luat fotografii.
Priviți. Culmea e plină de zăpadă și, după dîra
asta, ar exista și un izvor. Am trimis alpiniști să
exploreze locul. Deocamdată s-au prevăzut toate mă-
surile, scurgerea se face normal, prin rigole și canalul
colector, aerisirea e suficientă. Printr-un orificiu,
am străbătut peretele despărțitor. Dincolo însă s-au

sistat exploziile, din prudență. Se lucrează doar cu
ciocane de miner.

REGELE – LUDOVIC MOLDOVAN

E bine, oricum, să existe un punct de sprijin
pentru orice accident.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE – PIETRAR

Să sperăm că nu va fi nici unul.

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

N-am văzut în viața mea lucrare de proporțiile
astea fără accidente.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE – PIETRAR

Le vom învinge.

CONTROLORUL GENERAL – ELECTRICIAN

Cu entuziasm rece și spirit pozitiv.

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI – INGINER

Echipele s-au pregătit să facă injectări cu mortar
și cu ciment. Materialele sosesc pe vagonete și sînt
adăpostite în apropiere, în nișe. Echipele lucrează
atent, încît puteți repeta în liniște. Totuși, nu uit că
cei mai buni actori sînt și cei mai buni lucrători.
De se-ntîmplă ceva neprevăzut, lăsăm totul baltă aici
și mergem cu toții la fața locului. La orice accident,
oricît de mic, vă solicit o sfortare colectivă. Auzi,
tovarășe Ludovic al XIX-lea? Asta am avut să vă
spun. Acum putem continua.

MAREȘALUL

Mi-e teamă că mă clatin ca pe-un prea vechi podeț,
Odon a început să fie prea isteț,
Știînd că Christina este de rege agreată,

De la Colmar să-și ia răsplata vine-ndată,
Rangul de mareșal pe loc i se promite,
Desigur suveranul la curți îl va trimite,
Tinărul monsenior devine secretar,
Afacerile toate le pune pe cîntar,
Se va înconjura de-ai săi noi favoriți
În fața căroră vom tremura smeriți.
Pe mine o să mă roage, fiind vremurile dure,
Să mă ocup de-ogoare, de vie și pădure,
Iar primul meu născut se va trezi cărunt
Într-un castel rural, sărac senior mărunt.
Rea piață-a fost Christina pe capul meu; cu ea
Pe viața-mi de curtean s-a tras o grea perdea.

REGELE

De colonelul nostru ce zice cardinalul?

PRÉVÔT-UL DE POLIȚIE

Attila, maiestate, intrînd în dom cu calul
I-ar fi mai drag. Prelatul educă o nepoată
Pe care cu baronul nădăjduia s-o poată
Căsători. Dar visul s-a spulberat în vînt.
Cînd îi vorbești de tinăr, abia scoate-un cuvînt.

REGELE

(Către Mareșal.)

Careta merge greu, îmi trebuie alți pinteni,
Consilieri, miniștri mai tineri și mai sprinteni.
Ne-mpotmolim, intrăm cu roatele-n noroi,
Stăm în mocirlă; în jur dușmanii se strîng roi.
Sfătuitoarii mei sînt paraziți de curte,
Avizi, adulatori, bufoni cu vederi scurte.
Baronul mi se pare a fi un om isteț,
E sobru, măsurat, la faptă îndrăzneț.
Ce ziceți?

MAREȘALUL

(Indispus.)

Ministerul desigur cere trudă,
Experiență, vîrstă; nu-i pentru-o minte crudă.

REGELE

De-asemeni în armată vreau altă socoteală,
Mai multă disciplină unită cu-ndrăzneală.
Trimitem peste mări ai curții papagali,
Ne trebuie comandanți iluștri, amirali,
Abili guvernatori. Nu credeți că baronul
Ar fi... ?

MAREȘALUL

(Insinuant.)

În depărtări slujești mai bine tronul.

REGELE

Am înțeles, bătrînul este gelos pe fiu,
N-aș vrea odrasla unui atare om să fiu.

(Către Cardinalul-arhiepiscop.)

Baronul, eminentă, îmi pare-un brav catolic,
Mai bun n-ar putea fi nici nunțul apostolic,
Cînd nu-i la regiment, îl afli-n catedrală,
Extaziat de orgă și muzica corală.
În ceasuri de răgaz citește cărți pioase
Și stă de vorbă numai cu fețe cuvioase.
Este-un soldat la gît cu cruce, drept colier,
De n-ar fi militar, ar fi cordelier.

CARDINALUL-ARHIEPISCOPI

Îl știu entuziast de *Enciclopedie*,
De dogmele creștine făcîndu-și parodie,
Trăiește într-un cerc de filozofi atei,
În sfintele biserici intră la braț cu ei,

Psalmodiind, îngînă cu cîntece de lume
Pe preot; liturghia o-mpiedică cu glume.
În dom pășind cu spadă și platoșă de fier
Cu glas tare-a cîntat: *Malbourgh s'en va-t-en guerre.*

REGELE

De este precum spuneți, e-un tînăr șturlubatic,
Mai bine-așa decît un jansenist fanatic.

(*Aparte.*)

Pe cît văd, cardinalul pe colonel nu-l gustă,
Voi folosi îndată această minte-ngustă.

(*Către Locotenentul de poliție.*)

Pe colonelul nostru vei ține mereu ochii,
Ai grijă să nu zboare pe aripă de rochii.
Careta mea de aur s-o ai mereu la scări,
Să nu pronunțe nimeni blesteme sau ocări,
Să nu se-audă-n curte nici bice, nici ecouri,
Să-l duci, avînd scrisoarea, n palatul meu din
nouri.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE

Voi fi mereu la ordin cu harnica mea ceată,
Porunca voastră, sire, va fi executată.

REGELE

(*Către Contele-guvernator al Bastiliei.*)

Curînd vă voi trimite un nobil musafir,
Mai scump ca diamantul, ca piatra de safir.
E invitatul meu, să-i dați tot ce va cere,
Apartament de prinț, tapiserii, berjere,
Comode, lenjerie, foc bun în șemineu,
Pantofi, cravate, haine. E invitatul meu.
La masă să-l servească al vostru bucătar,
Din vinurile mele să-i dați cîte-un pahar.
E invitatul meu. Să-i dați peruchieri,

Chirurg, duhovnic, medic, valeți, camerieri,
Să-i oferiți volume în orele de studiu
Și-un muzicant vestit să-i cînte un preludiu.
Ferit de opt mari turnuri, ca împărat și zmeu,
Să facă tot ce-i place. E invitatul meu.

(*Către contesă.*)

Contesă mult iubită, aceasta e-o scrisoare
Cu care poți pe-oricine trimite la-nchisoare
Doar numele punîndu-l. Prin arhiepiscopul
Sînt prea încredințat de-a ne atinge scopul
Ca mareșalul însuși, din fire pizmătăreț,
Pe fiul său să-l facă-ntre patru ziduri stareț.

(*Regele dansează menuet cu Christina.*)

CHRISTINA

Pe maiestatea-voastră o văd preocupată,
Cu ochii-ntunecați. Pe cuget nu am pată.

REGELE

(*Evaziv.*)

Am vești, Christina mea, cu deosebire grave,
Tratatele, să știi, sînt petice firave.
Mișcări neobișnuite se-ntîmplă în Lorena,
Mă-ntreb ce-i de făcut să prevenim cangrena.
Compania din Indii e la strîmtoare mare,
De merge tot așa, vom fi zvîrliți în mare.
Bătuți în Noua-Franță, sîntem scoși din Antile
De inamici veniți pe vase mercantile,
Iar Marele Vizir avînd plenipotență
Ne roagă să uzăm de-a noastră influență
Spre-a stăvili războiul. Stau încolțiți de toți
Și se rostogolesc asupra-le mari roți.
Un rege are-n grijă al statului sigiliu.

CHRISTINA

Sînt prea nepricepută spre a vă da consiliu! 265

CONTESA

(Către Cardinalul-arhiepiscop.)

Biserica primește adesea, precum știți,
Scrisori spre-a mîntui pe unii rătăciți.

(Cardinalul-arhiepiscop, onctuos, după o scurtă
meditație, merge la Mareșal.)

CARDINALUL-ARHIEPISCOP

Nu rareori se-ntîmplă ca tatăl de familie
Să-și corecteze fiii în falnica Bastilie.

(După o prefăcută ezitare, Mareșalul scrie în
la lettre de cachet numele Baronului-colonel.
Contesa, care a urmărit jocul, ia ordinul, îl
încredințează Prévôt-ului, acesta Locotenent-
tului, care iese grăbit. Regele privește pe
fereastră plecarea echipajului. După o pauză,
cu muzică, reappare Locotenentul. Se înclină
înaintea Regelui, făcînd semn că ordinul a
fost executat.)

REGELE

(Către Christina, vesel.)

Știri bune, să jucăm, Christino. Fericirea
De-a te avea amantă îmi copleșește firea.
Curtenilor le-aduc omagiul meu regesc
Că mi-au ales o zîină. Christino, te iubesc.

(Joacă languros allemanda cu ea.)

Cortina

ACTUL IV

Încăpere luxoasă la Bastilia, cu un portic de piatră în stînga.
Fereastră cu gratii. Pat cu baldachin, comodă, berjere, masă
cu marchetărie, în mijloc. În dreapta, un mic clavecin. Se
aud opt salve ca de tun, cu hirjlituri de lanțuri. Contele-
guvernator îl zgîlție ceremonios pe Baronul-colonel, întins
îmbrăcat pe pat și foarte hirsut, care a adormit, după toate
semnele, fără a se dezbrăca. Ofițeri, camerier, valet, bucătar
și alt personal așteaptă, plini de simulat respect.

CONTELE-GVERNATOR

Iertați-mi îndrăzneala, dar au bătut opt ore.
Cum ați dormit azi-noapte, prea scumpe
monseniore?

BARONUL-COLONEL

Eu, monsenior?

CONTELE-GVERNATOR

Desigur, căci maiestatea-sa
V-a ridicat la rangul de mareșal.

BARONUL-COLONEL

Așa?

Eram doar colonel. Și sînt acum unde?

CONTELE-GUVERNATOR

Pe-o navă de război, alunecînd pe unde.

BARONUL-COLONEL

Atunci vă înșelați, voi fi poate-amiral!

CONTELE-GUVERNATOR

Sînteți ce vreți, maritim și teritorial.

BARONUL-COLONEL

Îmi pare cam ciudat, văd stîlpi înalți de piatră,
Bușteni lungi de stejar se mistuie în vatră.

CONTELE-GUVERNATOR

E o corabie nouă, cu bună armătură,
În stare să transporte o grea încărcătură.

BARONUL-COLONEL

Din turn eu n-am zărit nici mare și nici valuri,
Ci doar un fluviu lat tăind cîmpii și dealuri.

CONTELE-GUVERNATOR

În stil poetic ancora oricum s-a ridicat,
Și-acum plutim în cer, pe-ocean sau pe uscat.
Ca oaspete înalt, pus sub regescul scut,
Veghez să fiți în toate deplin satisfăcut.
Bucatele vă plac? Pe puntea noastră îngustă
În orice anotimp avem homar, langustă.
Un ordin, monseniore, de dați, nu-i de prisos.
Ce supe preferați, ce condiment, ce sos?

BARONUL-COLONEL

Cît voi șede-a-n acest decor prea admirabil?

CONTELE-GUVERNATOR

Secret inviolabil și deci impenetrabil.

(Iese.)

CHIRURGUL (BĂRBIERUL)

Permiteți-mi la gît șervetul să vi-l pun
Și să vă săpunesc c-un delicios săpun.
Pe față v-a crescut o fioroasă barbă.

BARONUL-COLONEL

(Respingîndu-l.)

Mi-au răsărit ciuperci ca pe copaci; și iarbă.

CHIRURGUL

Are mustăți și plete ca un războinic scit
Și-mi pare, vă spun drept, la minte rătăcit.

BARONUL-COLONEL

(Zgîlțîndu-l.)

Cît timp voi rămînea în acest fort ascuns?
Vorbește!

CHIRURGUL

Monseniore, mister de nepătruns.

MAIORUL

Sînteți într-un palat al maiestății-sale,
Cu scări monumentale, saloane colosale,
Magnific orologiu, opt turnuri, dintre ele
Avînd puțința pe-unul să vă uitați la stele
Sau să priviți la soare.

BARONUL-COLONEL

Sînt însoțit de-o gardă
Oriunde mă duc pașii, un cîine par cu zgardă.

MAIORUL

Greșiți, vă dau onoruri, vi s-au întins covoare,
Doar regele se bucură de-asemenea favoare.
Cu două mii de facile și multe-alte splendori

Francisc întâi primea aici pe-ambasadori.
Lăsați să vă ia sînge, umorile-s de vină,
Chirurgul de la curte are porunci să vină
Dacă voiți.

BARONUL-COLONEL

Sînt singurul om din acest regat
Al cărui sînge este ca sloiul închegat.

MAIORUL

Jucați, beți, băutura e-un elixir de viață.
Avem un vin muscat ce vinele dezgheață.

BARONUL-COLONEL

Visez mereu c-o țară am străbătut călare
Trecînd prin noapte, zi și stări crepusculare.
Mergeam pe culmi de munți sau înotam prin ape,
Zburam sau șchiopătam pe drumuri cu hîrtoape,
Copita luneca de stîncă și noroaie,
Un stol de corbi și pajuri pe umeri-mi stau droaie.
Pin' ce-am zărit palatul în pur cristal lucrat,
Atunci corbi, pajuri, toate himerele-au zburat.
Voiam să-mi văd soția necunoscută. Plină
De grații am aflat-o, ca o statuie elină.
Dar în aceeași clipă m-a prins de piept o gheară
Și pe fereastră iute m-a tras în zbor afară,
M-a ocolit prin aer, apoi pe întuneric
Țipînd m-a aruncat în acest pat feeric.
Mireasa mea se cheamă Christina. Execrabil
Brigand, unde-ai ascuns-o?

MAIORUL

Secret inviolabil.

BARONUL-COLONEL

Toate sînt nepătrunse, fără răspuns, secrete!
Tu, pasăre de pradă, uliu viclean, erete,

Și tu cu cap de mort respingător paing,
Gîndac ieșit din ziduri cînd lustrele se sting,
Navigatori prin nori, pirați hrăpăreți, hoți,
Unde-i Christina, spuneți, sau vă omor pe toți.

MAIORUL

Oricare dintre noi vă este o slugă umilă —
(Acest nenorocit mie-mi inspiră milă).

BARONUL-COLONEL

Mi-aduc aminte totuși că la Versailles eram.
Venisem din Colmar. Nespus mă bucuram
De grația soției. Să fi călcat consemnul?
Dar n-am primit poruncă de sus, ci doar îndemnul
Patern să stau pe loc. Nu este nici o lege
Drept care întîlnirile-ntre soți sînt sacrilege.
Eram gata să plec cu ea în acea seară
Cînd șambelanul curții m-a invitat la scară —
Mi-a spus că i-a dat ordin regala maiestate.
Într-o caretă de-aur cu doi valeți la spate
Am fost poftit. Un oaspete, adăogă, de vază
Nu-i cuviincios la han cu cei de jos să șază,
Ci-ntr-un palat frumos, cu fulgi de aur nins,
Slujit cum se cuvine de-un personal distins.
Caretă a trecut de gardă salutată,
Semn vesel mi-a făcut la geam iubitul tată,
Am ocolit prin parc, printre statui, ecouri
Sunau de mari cascade, de stropituri, jedouri.
Intrarăm într-un codru, pe pîrtia vechii ierbi
Mi s-a părut că văd fugind un cîrd de cerbi.
Aci am fost primit de-un căpitan de porți,
O liniște domnea ca-ntr-un regat de morți.
De-atuncea sînt tratat cu mari încovoieri,
Cu tot ce-i rar la masă, cu lux și cu tăceri.
Toți ceremonioși spun c-am fost invitat,
Nu văd decît valeți, de-ai mei am fost uitat. 271

PERUCHIERUL

Fiți pururi elegant la curte sau răscruci.
Permiteți, monseniore, să vă arăt peruci
Din cele mai la modă, al Franciei bun gust
În toată Europa fiind, precum știți, august.

BARONUL-COLONEL

Și cine să-mi admire coafura în inele,
A nopții cucuvea sau corbii pe crenele?

PERUCHIERUL

Sînteți ca și stăpîn într-un palat superb
Avînd pe zid sculptat al maiestății herb.
Treceți prin mari saloane sub aurite grinzi,
Privit de gentilomi și reflectat de-oglinzi.
Un ofițer francez chiar cînd e la atac
Pornește din tranșee frizat, gătit din ac.
Aceasta-i o perucă în coamă viforoasă
Cu mult tact corijată prin panglici de mătăasă,
Părul distribuit în trei exacte trese,
La spate adunat în coadă lungă iese.
Aceasta, mult mai sobră, cu ondulări profunde
Se-ncheie într-o coadă legată cu mari funde.

BARONUL-COLONEL

Pretinzi, desigur, țeasta să-mi rad, și-orice tului,
Ca să-mi lipesc peruca cu nu știu care clei.

PERUCHIERUL

Așa e moda, nimeni nu poate s-o sfărîme.

BARONUL-COLONEL

Pe cap mi se vor strînge viermi, coropișniți, rîme.

PERUCHIERUL

Am înțeles, prea bine, vreți părul din născare,
Se poartă foarte mult, pot imita oricare

Perucă, folosind podoaba capilară
Printr-o subtilă artă în Franța exemplară.
Veacul înaintează, ne-ntoarcem la natură,
Aleasă, imblînzită, nu fără înfloritură,
Căci nu putem admite, nefiind barbari, această
Oroare, să ne crească un troscot des pe țeastă.
Filozofia care exaltă animalul,
Nesocotind că omul cultivă idealul,
E-a domnului Jean-Jacques Rousseau, dar astea-s
glume,
El e un fost lacheu, iar voi un om de lume.
Deci părul îl frizăm făcîndu-l lungi zuluși,
La tîmple îl întoarcem lăsînd doar cîțiva ciuși,
Îi facem cu panglici la ceafă o mare floare,
Cu pudră suflăm totul, albindu-l c-o ninsoare.

BARONUL-COLONEL

(În șoptă.)

Știi unde e Christina?

PERUCHIERUL

(Prefăcîndu-se a nu auzi.)

Îmi trebuiesc trei ore,
Dar pentru voi nu preget, slăvite monseniore.

PANTOFARUL

Sînt, dacă nu vă supăr, al curții pantofar.
Pantoful din picior e-al sufletului far
Și-un semn al eleganței. Eroii taciturni
Sau plîngăreți din tragici puneau sub tălpi
coturni.

Azi sîntem sociabili și nu primim comenzi
Din toată Europa decît în stil Louis Quinze.
Vă recomand acest pantof cu cataramă
Din pielea cea mai fină și c-o discretă ramă, 273

C-un toc spiritual, cu vârful bont; ca gușa
De porumbel la ton și moale ca mănua.
Acesta are două mai sus de glezne limbi
Ce tremură atunci când prin salon te plimbi.
Pantof încântător și plin de armonie
Și foarte nimerit la o ceremonie.
Coloarea-i după haină, albastră, roșie, pală,
Stropită la mătăsuri c-o fină poleială.

BARONUL-COLONEL

Și baroneasa mea n-a comandat botine
De două săptămîni, n-a apelat la tine?
De colonelul ei nu-și mai aduce-aminte?
Sau jalnică aleargă fără încălțăminte?

PANTOFARUL

Sînt doar un biet artist, deși trăiesc în for,
Tot universul meu nu trece de picior.

CROITORUL

Priviți aceste stofe mai grele ori mai ușoare,
În felurite tonuri: muștar, ou, cuișoare,
Dungate, mușetate, roșcate ca un rac,
Mătăsuri de chiuloți, de redingote, frac.
Curteanului îi trebuie o vastă garderobă,
Vă rog să îmbrăcați acest costum de probă.
Brocartul verde-galben sclipiri de aur scoate,
Și mînele mari se-ntind pînă la coate,
La mijloc bine strînsă, ca pîlnia coboară
Către genunchi, și-n mers pulpana parcă zboară.

BARONUL-COLONEL

Fireturi și galoane de mari foloase nu-s.
Vreau un veșmînt cu aripi, să pot pluti pe sus.

CROITORUL

Covor zburînd prin aer nu este-al meu brocar
Și nu cunosc nici arta lui Dedal și Icar,
Dar pot să vă croiesc un frac scurt à l'anglaise,
Bun de purtat la Londra și-n golful Bengalez,
Cu pantaloni strînși bine la mijloc cu curea,
Cu cizmulițe mici, baston cu bilă grea,
Cu pălărie sobră pe cap, din loc în loc,
La vestă nasturi galbeni, în fine, un breloc.

TAPIȚERUL

Am ordin, monseniore, spre a vă fi pe plac,
Cu-artiștii mei dulgheri și fabricanți de lac
Să schimb mobilierul și-a lui tapiserie.

BARONUL-COLONEL

De ce?

TAPIȚERUL

Domnia-voastră, să zicem, vrea să scrie.
Nu orice masă inspiră. Oeben și Riessener
Cu-al lor birou-cilindru ce-l tragi de un mîner
Dau gînduri îndrăznețe, iar ca să fiți la modă
Aveți neapărat nevoie de-o comodă
În palisandru sau în lemn de trandafir
Cu-aplice largi de bronz, c-o placă de porfir
Și, îndrăznesc a spune, de-un secrétaire-armoire.
Un amănunt, o cheie, un vas de Saxa, o clanță
Produce în salon o altă ambianță.
Suprema artă este de-a pune-un blanc de Chine
Alături de-un fotoliu zis à lui Capucine.

BARONUL-COLONEL

Ce-i pasă unui mort de un fauteuil turnant
Trăind într-un palat clădit în pur neant?
Fără Christina lumea nu are arhitectură

Și țese numai neguri orice manufactură.
Printre colori și forme eu sînt un somnambul.

TAPIȚERUL

Glumiți, un mare-artist, un ebenist ca Boulle
Exaltă, pune vervă, coloare și contur.
Velurul greu, taftaua numită gros de Tours,
Satenu' zis de Bruges în tonuri vii și-n dungi,
Tapetul de Beauvais brodat cu scene lungi
Din Lafontaine, picioarele în ciută sau consolă
Trezesc entuziasm și spiritul consolă.
Să nu uit, Perronneau, ilustrul pictor, dacă
Permiteți, ar veni portretul să vi-l facă.

BARONUL-COLONEL

De prea multe onoruri malițioase am parte!
Cu mine-un demon joacă commedia dell'arte,
Căsătoria mea e-absurdă, fantezistă;
Mă-ntreb dacă Christina cu-adevărat există.

BIJUTIERUL

Îmi împlinesc din ordin plăcuta datorie
Să vă propun s-alegeți orice bijuterie.
Această tabacheră cu mici rondeluri pline
Este din aur pur ornat cu cornaline.
Alegeți și-acest ceas minuscul cu-elegante
Înflorituri în aur de perle și briliante.
Acest briliant enorm cu ape ca rugina
Părîndu-i-se scump, l-a refuzat regina.

BARONUL-COLONEL

Un diamant, o perlă, un pumn de galben lut
Totuna-s, singur fiind și de tristeți umplut.
Și-apoi cu ce să cumpăr aceste scumpătăți?

BIJUTIERUL

Luați tot, sînt daruri ale prea sacrei maiestăți.

BUCĂȚARUL

E timpul, monseniore, de-a vă lua gustarea.
O hrană suculentă îndepărtează starea
De toropeală, viața stă pe veselă plată.
Să-mi spuneți de voiți cafea ori ciocolată.

BARONUL-COLONEL

Cafea ca noaptea neagră, cafea, fiindcă-i arabă,
Iar eu ca-n *Halima* cu duhurile-am treabă.

BUCĂȚARUL

Dar mai întii gustați o supă de stacoji
În zeamă de sparanghel fierți bine, fără coji,
Cu suc gros de legume prin sac de in purcese,
Cu care am la curte într-una mari succese.

BARONUL-COLONEL

Dacă cu sos picant eu pîntecele-ncarc
Crezi oare că mă vindec de al lui Eros arc?

BUCĂȚARUL

Acest clapon excită stomacurile sterpe.

BARONUL-COLONEL

Pe Helicon de foame deci cîntă Euterpe.
Și nu s-ar fi-ntîmplat troiana aventură
Dacă pentru Elena, Pàris primea friptură.

BUCĂȚARUL

Ori suferă la creier de un satanic foc,
Ori, cu subtilitate, de noi își bate joc.
Un pui fript la frigare nu strică înainte,
Și-apoi cafeaua Moka cu mici și dulci plăcinte.

BARONUL-COLONEL

Vreau visurile arabe.

BUCĂTARUL

Vă rog mult, monseniore,
Să-mi ordonați ce vreți să luați la două ore,
Adică la amiază. Am păstrāv și nisetru
Cu sos de unt din care-ar mânca și sfântul Petru,
Faimoase chifteluțe din creste de cocoș
Cu trufe, mirodenii, și de ciuperci un coș
Pe spuză coapte, asemenea un bun ragout de limbi
Încît pe a ta proprie pe toată buza plimbi.
Am un curcan copt bine și-n jurul lui un roi
De porumbei gătiți c-un pic de usturoi.
Am miel crescut în curtea acestei reședinți,
Purcel a cărui crustă trosnește printre dinți.
Drept încheiere, frișcă cu cremă de castane,
Desert cu ananas și fructe industane.
La fiecare, vinuri străvechi ce sînt nectare
Și-o cupă de la rege c-un vin grozav de tare.

BARONUL-COLONEL

Mascur sînt care scurmă-n mocirlă și-n băltoacă
Și ca să mă-ngrășați turnați nutreț în troacă.

BUCĂTARUL

Nu, monseniore.

BARONUL-COLONEL

Mască! Pe-a sa Christină uritul
Porcin va speria apropiindu-și ritul.
Afară, crescători de porci, ieșiți afară!

BUCĂTARUL

(Către valeții cu platourile.)

Încet, încet! Mînia îl scutură, vād, iară.

BARONUL-COLONEL

Sînt cel mai jalnic om ce-a existat vreodată,
Cărarea vieții mele de trăsnete-i brăzdată,

În jurul meu răsună torente, grindini dure
Și parcă-s rătăcit pe veci într-o pădure.
Tresar la orice zgomot de pași, visez într-una,
Și de pe firmament mie-mi lipsește luna,
Suspîn, privind spre zări, și cînd pe cer e soare
O negură funestă stă să mă împresoare.
E liniște și totuși nu pot să dorm o clipă,
Din toate părțile melancolia țipă.
Peste trecutul meu s-a tras brutal cortina
Și mă surprind chemînd: Christina mea,

Christina!

Oare-am murit și-n criptă eu mă tîrăsc pe brînci,
Sau naufragiat m-agăț de colți de stînci?
De mult m-am depărtat de capul Finister,
Tristețea varsă smoală pe-al său hidos crater.

CLAVECINISTUL

Îngăduiți să cînt din opera *Orfeu*
Pe care o compune vestitul Gluck. Căci eu
Din lungă experiență încredințare am
Că muzica la jale e un divin balsam.

BARONUL-COLONEL

Orfeu pe-Euridiké o-avu de la Pluton,
Dar nu cred că cu lira învingi azi un pluton.
Pe sălile acestei monumentale cuști
Îmi dau perfid onoruri săltînd la umeri puști.
Sînt oaspete de marcă, cu regele-s vecin,
Hai, sperie tăcerea cu-al tău sur clavecin.

(Clavecunistul cîntă.)

CLAVECINISTUL

Aceste acorduri triste îmi pare că vă dor,
Deci să vă cînt ceva voios din Philidor.

(Cîntă.)

BARONUL-COLONEL

Din Couperin, Rameau, Scarlatti, Pergolese
De vei cînta, toți urlă ca marea în faleze.
Aci pătrund monahii în ciliciu fumuriu
Și fonfăie pe nas cînd ești scos în sicriu.
Sst! E cu neputință ca-ntr-asta să visez.
Aud pași cadentați. Cadet în gardes françaises.
(Se aud pași. Clavecinistul iese.)

CADETUL

Din ordin de la curte azi am primit consemn,
Ca un excepțional de-naltă stimă semn,
Trei zile să vă dau onorurile gărzii.

BARONUL-COLONEL

Și tu ești va să zică o bucățică a zgărzii.

CADETUL

Nu, căci slăvitul sire foarte afectuos
Mi-a spus să vă întreb de sinteți sănătos.
Iar de doriți ceva, să-l pun în cunoștință
Spre a vă satisface pe cît stă în putință.
Tot timpul v-a numit « văr scump ».

BARONUL-COLONEL

La prinți de sînge
Și regi se scrie astfel. E-n stare a și plînge.
Într-un palat pe veci m-ascunde și mă-ngroapă.
De-acum mă va numi ori împărat, ori papă.
Ești, dacă nu mă-nșel, frate cu Vaugyon,
Bun ofițer, viteaz, rudă cu d'Aiguillon.
Adevărați seniori. Cînd toți sînt așa hizi,
Îndeplinești un ordin, nu cred că vii să rizi.

CADETUL

Nu, monseniore!

(Privește atent în toate părțile.)

Știți ce faptă delicată

E felonia. Poate fi caz de judecată.
Am ezitat. Văzînd că doamna baroneasă,
Soția voastră, plînge și vrea să urmărească
Trăsura mea, făcînd o groaznică eroare,
Am consimțit, de milă, să iau a ei scrisoare.

BARONUL-COLONEL

Tinăr eroul! Și unde-i?

CADETUL

O veți citi, iar eu
Voi arde-o apoi îndată în acest șemineu.

BARONUL-COLONEL

(Citînd.)

« Prea respectate soț, nu-s vrednică de tine,
Din drumul ce-l visasem m-au scos alte destine.
De cînd ai dispărut se năruie-a mea viață
Și plîng din zori și pînă-n cealaltă dimineață.
Că te-am văzut o clipă îmi pare o poveste,
Am înțeles îndată ce chin iubirea este.
Cu tine aș fi mers în lume pîn' la capăt,
Dar n-am știut că numai un nume sarbăd capăt.
Acela care astfel a hotărît, din fire
Gelos, deși nu rău, nu-admite împotrivire,
Dar n-ar fi cutezat desigur niciodată
Să te trimită acolo, de n-ar fi fost un tată.
Vorbesc de mareșalul, curtean umil, pervers,
În stare a zdrobi ce-mpiedică al său mers.
Aș prefera coliba unui palat regesc.
Ai milă de Christina și iart-o. Te iubesc. »

(Cadetul ia scrisoarea și o aruncă în șemineu,
așteptînd să ardă. Apoi salută și iese. Baronul-
colonel iese și el repede, probabil spre a se urca
în turn, apoi reapare exaltat. În acest timp, în

costume de carnaval, intră în stînga Regele și curtenii, iar în dreapta, Christina și o subretă.)

BARONUL-COLONEL

Ascunși în vechi castele, de-aristocrați o droaie
Sug munca robilor ce dorm în mușuroaie
Cu vitele. Săracul plătește dări la fisc,
El strînge grîu, secară pentru albastrul plisc.
De-i pomul plin de-omizi sau încărcat cu poame,
De-i secetă, belșug, el suferă de foame.

Serv de te naști, pe lume lanț greu la ceafă
porți

Și pieri lovit de bice și spangă pe la porți.
De moare un sărac nu-i pun măcar o piatră,
La groapa lui doar cîinele cel cu credință latră.
Sub arme, cei de jos cad vreascuri și găteje,
Iar cetele de nobili cu-oceanul sînt viteze.

Toți în mătăsuri grele, ca niște eminențe,
Cîți scapă neciunțiți, din proști, se-ntorc în
zdrențe,

Desculți, necunoscuți, să-nceapă a lor corvadă.
Dar ducii la Paris apar în cavalcadă
Superbi, cu mari eșarfe, frizați și îmbrăcați
În haine de brocart ca fiii de-mpărați.

Și totuși jos sînt genii trecînd de efemer,
Mai iscusiți ca Caesar, poeți ca și Homer.

REGELE
(În șoaptă.)

Așa e!

BARONUL-COLONEL

La noi scepstrul îl ține un nerod
Care se scaldă-n sînge ca un modern Irod.

(Regele se-ncruntă, doi ofițeri se mișcă spre a
pune mîna pe Baron; Regele face semn să-l
lase în pace.)

CHRISTINA

Trecînd pe pont-levis în echipaj de curte
Intrarăm fără piedici, după saluturi scurte.
Acum îl văd și sînt cuprinsă de un chin,
Ce spune îl va pierde; îmi vine rău, leșin.

SUBRETA

Stați liniștită, regele nu-i bine să vă vadă,
C-ați conspirat cu soțul îi va părea dovadă.

BARONUL-COLONEL

Aud de sus tumultul Parisului și am,
Cînd clopotele sună prelung la Nôtre-Dame,
Un vis: că tot poporul în iureș suind pe
Ev mediu va striga: Să piară Louis Capet.

MAREȘALUL
(Repezindu-se cu spada.)

Aceste vorbe grele eu vreau să le răzbun!

REGELE
(Disimulînd.)

Stai, tată fără suflet. Nu vezi că e nebun?

BARONUL-COLONEL

Eu sînt strălucitorul fiu al imensității
Și mareșal în lupta-mpotriva nedreptății.
Seniorii au să ardă-n al trîmbițelor sunet
Și-acest palat al umbrei se va surpa cu tunet.

CHRISTINA

Oh!

(Cade moartă.)

BARONUL-COLONEL
(Îngenunchînd.)

Zei, Christina moare! Cum s-o împiedic eu?

(Apoi vesel.)

Știu! Am să cînt să-nduplec pe Cerber, ca Orfeu.

(Nebun, își trece degetele pe coardele unei închipuite lire.)

REGELE

(Face și el o genuflexie alături de Baron și pipăie pe Christina, melancolic, apoi indiferent, ca de obicei. Contesa îl ia delicat de braț și-l trage treptat din apropierea moartei. Liniște împietrită.)

Dac-o fi ea sau alta, de-acuma mi-e totuna!
Aud în depărtare cum șuieră furtuna.

(Puțin după aceasta se aude un șuier de sirendă din ce în ce mai tare și un glas care strigă. Un paznic intră cu o lampă de mîner pe scenă.)

PAZNICUL

S-a inundat tunelul! S-a inundat tunelul!

(Moarta se ridică de jos, Baronul, Regele, Contesa, toți cei din scenă o iau la goană, dispărînd pe uși în direcția șantierului.)

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

(Intră repede în costum de cardinal, trage un telefon din comodă, îl pune la priză.)

Alo, șantierul! Alo, șantierul! Alo! Aci inginerul-șef, tovarășul Castroian. Ce s-a-ntîmplat? ...
(Către Paznic.) Zice c-a țîșnit o vină de apă dinspre extradados și a inundat mai ales porțiunea din partea cealaltă, unde au sistat lucrul, iar scurgerea în pantă este împiedicată de peretele de piatră.

PAZNICUL

O altă bucată de calcar s-a desprins, și trei lucrători au rămas între doi pereți, neîndrăznind a se da jos din cauza băltoacei adînci și a aerului greu.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Dați-mi pe tovarășul Ludovic al XIX-lea. Ludovic? Fă ce știi și sparge cu toate mijloacele peretele despărțitor. Dă găuri și jos, ca să se scurgă apa încoace. Mareșalul să-ți ajute ca artificier, după ce-ai scos oamenii din primejdie. Dă-mi pe Cristina... Am uitat toate numele, piesa m-a zăpăcit de tot. Cristina? Ascultă, Cristino, tu și cu baronul îngrijiți-vă de scurgerea apei pe toate căile. Instalați pompe. Spuneți prévôt-ului de poliție să aerisească. Dați-mi pe ministrul de finanțe, pe controlorul general... Alo! Nu știi cine-i controlorul general? Vasile Ursachi, tovarășe, electricianul... Alo! Ascultă, tovarășe Ursachi, lumină, să fie într-una lumină. *(Către Paznic.)* Nu e nimic grav, sînt încredințat de asta. Hai să mergem și noi. *(Își ridică poalele rasei cardinalești.)* E în joc onoarea noastră.

Cortina

ACTUL V

Aceiași decor, a doua zi. Cei care au avut roluri în actele III și IV intră în aceleași costume de epocă cu care au lucrat toată noaptea. Sînt introduși trei inși în costume grecești de epocă troiană. Fiind foarte obosiți, sînt conduși de alții, și, la semnul Doctoriței, pe patul Baronului-colonel.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Știu c-ați petrecut o noapte chinuită. Puteați să muriți asfixiați. Bine că n-a fost mai rău. Toate echipele s-au purtat admirabil, eroic. Ultimul obstacol a fost învins.

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Dar ce naiba ați căutat acolo?

INTIUL GREC

Stai să vezi. Schimbul nostru ieșise de mult și noi îmbrăcasem costumele ca să repetăm piesa pe care o jucăm la inaugurarea tunelului, ca și voi. Era încă devreme. Am făcut cîțiva pași în tunel, care, ca și în partea voastră, e terminat și finisat. Aud un fel de huruit surd, ca de apă care cade de sus. Punem cîteșitrei urechea pe pereți și ascultăm. O locomotivă se pregătea să meargă în sus cu doi tovarăși care duceau o placă de bronz s-o

prindă într-un loc. Ne urcăm și noi sus, cu condiția să ne aducă îndată înapoi. Cînd ne apropiem, curgea apă ca din șipot. Ne cățărăm noi pe dulapi să vedem de aproape cum stau lucrurile. Peretele de piatră fusese perforat sus cît să intri pe brînci. Curgea apa și-ntr-o parte și în alta. Deodată se aude o plescăitură și o bucată de piatră se desprinde de sus. Toate luminile din partea noastră se sting. Locomotiva se trage înapoi. Oamenii strigă, ne caută cu farurile, jos însă era băltoacă mare, fiindcă acolo se întrerupea radierul și canalul de scurgere. La voi cablurile funcționau. Ne-am vîrît, ca păduchii în grindă, în crăpătura de sus, stropiți de apă, mai-mai să ne înecăm de duhoarea apăsătoare. Mecanicul a șuiertat la noi, a strigat, apoi văzînd că nu ne putem da jos și e primejdie și pentru el, ne-a făcut semn că pleacă. Și s-a dus să dea de veste. Curînd după aceea ați venit și voi.

AL DOILEA GREC

Lumina s-a aprins la noi mai tîrziu și, prin contacte provizorii, mai departe. Lîngă peretele de piatră, din cauza căderii blocului a rămas întuneric. În schimb la voi a fost lumină mereu. Un tovarăș Ursachi striga și controla sau agăța cu echipa lui cabluri suplimentare, pentru orice întîmplare, sau așa mi s-a părut, căci eram amețit rău.

AL TREILEA GREC

Ceea ce m-a mirat a fost că primii care au venit erau îmbrăcați ca pe vremea Mariei-Tereza și cu peruci pe cap. Între ei era și un popă catolic, un fel de episcop.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Eu eram.

Am crezut că ne-au amețit gazele și că avem vedenii.

CONTROLORUL GENERAL – ELECTRICIAN
(Intrînd.)

Totul e bine cînd se sfîrșește cu bine.

MINISTRUL ADULATOR – HIDROLIZATOR

Pentru întîia oară nu te aud văitîndu-te că toate sînt zadarnice pe această lume.

CONTROLORUL GENERAL – ELECTRICIAN

Parcă e timpul să stăm cu mîinile-n sîn!

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

A lucrat admirabil, fără lumină era nenorocire. Hazul a fost, tovarășe Ursachi, că, zăpăcindu-mă, am pus să te cheme la telefon cu numele rolului din piesă, de controlor general. Nu știa nimeni cine ești.

CONTROLORUL GENERAL – ELECTRICIAN

În fond, n-am avut mai nimic de făcut, fiindcă instalația definitivă introdusă în zid era fără cusur. Pînă la racordare, făcusem o legătură pe sus, cu două cabluri, unul în funcțiune și altul de rezervă, cu întrerupător. Să zicem, m-am gîndit, că se întîmplă ceva la cablul exterior. Reparația cere oarecare timp. De aceea am adus reflectoare puternice încă dinainte în nișe, și astă-noapte încă patru, în apropiere, cu tot ce trebuie pentru reparații. Nu a fost nevoie de ele și atunci am pus și eu mîna la alte treburi, la drenaj, la descurcarea locului de așchiile de piatră.

Te felicit în numele tuturor. O ispravă strașnică a făcut și prévôt-ul de poliție, tovarășul Iftimescu. Dacă aerul era cîtuși de puțin încărcat cu gaze sau rarefiat, cei trei mureau cățarați sus și nici ai noștri n-ar fi putut lucra. Dar tovarășul Iftimescu a pus în funcțiune alte ventilatoare de absorbție a aerului viciat și compresoare de aer comprimat și totul s-a limpezit ca afară. Însă tovarășul Ludovic al XIX-lea, să nu vă fie cu supărare, v-a întrecut pe toți.

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Toată lumea recunoaște și e mîndră de el. N-a mai așteptat să se tragă apa cu pompele, ci a intrat în ea pînă dincolo de genunchi. Întîi a luat-o de jos și i-a dat cu sfredelul o gaură, pe care a lărgit-o. Apa de dincolo a început să se scurgă și astfel, suptă cu pompele, a descurcat locul. De sus nu mai curgea decît puțin. Atunci, cu scările, i-am scos pe nenorociții ăștia, mai mult morți decît vii.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Nu face pe modestul. Și dumneata ai lucrat ca un înger. Trebuia dat jos tot peretele și nu puteam lucra decît cu explozibile. Primejdia era mare, să nu se prăbușească ceva, deși într-o parte și alta fuseseră puse cINTRURI puternice. Chipul delicat în care ați distribuit găurile de încărcare, evitînd brizarea bruscă, repeziciunea cu care ați dat jos obstacolul ies din comun. Nu v-ați mișcat o clipă. Dumneata ai mai băut, mi se pare, o gură de ceai fierbinte. Ludovic al XIX-lea, nimic.

Acum privești e feerică. Vezi tunelul în adîncime, ca o galerie de oglinzi. Eu, fiind cimentar, n-am prea avut ce face. Am pus și eu mîna pe lopată.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Ceea ce mă bucură este că n-a fost altceva decît o pungă de apă strînsă din ploi și din topirea zăpezii. Sus vom pune să se netezească locul. Nici vorbă de vreo surpare de teren, gabaritul e impecabil, porțiunea cu pricina prea îngustă spre a modifica situația. Nu mai avem acum altceva decît să hidrolizăm locul, apoi să facem o saltea de piatră la extradados și apoi o calotă de calcar, sprijinită jos pe doi pilaștri, cum e în plan, ca să indicăm, printr-un detaliu arhitectonic, jumătatea tunelului. Apoi unim radierele, canalele colectoare și betoanele de umplură, executăm scliviseala și racordăm cele două linii ferate. Și s-a isprăvit.

CADETUL

În cît timp credeți că va fi gata?

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Muncind de zor, și în cîteva zile. Cred însă că nu e bine să lucrăm superficial. Să lăsăm să se zvînte locul, să punem în ordine și culmea dealului, iar tovarășul Droc, locotenentul de poliție, care mi-a furat în piesă banii săracilor, să facă cu echipa lui un arc monumental.

LOCOTENENTUL DE POLIȚIE – PIETRAR

Voi face, n-aveți grijă. Văd însă că-mi păstrați în viață pică pentru ceea ce joc în piesă.

Nici prin gînd să-ți treacă. Mi-a intrat însă teatrul în sînge. Am ajuns ca actorii care cred mai mult în realitatea lor de protagoniști. Iat-o și pe tovarășa Christina. Cum te cheamă, frate, în realitate? Nu-ți știu decît numele din piesă.

CHRISTINA

Cristina.

BARONUL-COLONEL

(Care și-a spălat obrazul de pîr.)

Și e soția mea, dar nu prin corespondență.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Și pe tine cum te cheamă, baroane?

BARONUL-COLONEL

Ion Mitache!

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Benedico vos!

DOAMNA DE ONOARE – DOCTORIȚA

Au și-un copil, care e la creșă!

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

Cînd vom juca *Irod și tăierea pruncilor* îi dăm și lui un rol.

DOAMNA DE ONOARE – DOCTORIȚA

(Examinînd pe cei din pat.)

Tovarășii în costumele astea ciudate n-au nimic. Temperatura normală, puls bun. Mai mult au tremurat de udătură. Le-am dat cîte un piramidon. Să se odihnească, și atît.

Baronul și baroneasa au făcut un lucru bun, au săpat cu o echipă terenul pînă la nivelul canalului colector și au pus și pe alții, dincolo, să facă același lucru. Deși șanțul e provizoriu, scurgerea apei s-a făcut cu repeziciune. Mareșalul nici n-a mai făcut uz de explozibil și a sfărîmat cu ranga cîteva bucăți de calcar înfîpte în pămînt. Nu mai spun că au scos și cu pompele repede apa care stagna mai ales dincolo, punînd în mișcare și echipele de pe versantul celălalt. Vom fi nu numai gata cu mult înainte de termen, dar, după o zi, două de odihnă, putem relua și repetițiile piesei. *(Declamînd.)*

Trimiteți trupe, sire, mulțimea-mpinge-n porți,
De nu ne apărați, vor fi răniți și morți,
Căci sîntem atacați cu bolovani și drugii;
Toți tremură-năuntru, se-nchină și fac rugii.

MAREȘALUL
(Declamînd.)

Rea piază a fost Christina pe capul meu; cu ea
Pe viața-mi de curtean s-a tras o grea perdea.

REGIZORUL
(Intră alarmat.)

Ce-aud? Tovarășul Ludovic al XIX-lea ar fi fost rănit, nu-l găsesc nicăieri. Zice că trebuie să stea o lună cel puțin în spital, și va ieși de-acolo invalid.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

E-adevărat că nu-l văd, dar cînd terminase nu mi s-a părut că avea ceva, cel mult oboseală.

REGIZORUL
(Către doctoriță.)

Pe cît știu, nu.

REGIZORUL

Cum, pe cît știu? Datoria dumitale e să știi tot ce se petrece în serviciul dumitale. *(La telefonul.)* Alo, dispensarul! Tovarășul Ludovic Moldovan este cumva acolo?... Nu? Dar atunci unde e?... Cum?... Auziți, zice că s-a lovit la cap ori la mină cu o așchie de piatră în timpul unei explozii.

CARDINALUL-ARHIEPISCOP – INGINER

Mare mirare!

MAREȘALUL – ARTIFIȚIER

E posibil, dar n-a băgat de seamă, și abia mai tîrziu a văzut dîra de sînge închegat.

REGIZORUL

În scurt, nenorocire. A venit, zice, Salvarea și l-au dus la spital, la oraș. Hai să telefonăm la spital. Alo, dați-mi spitalul... Alo! spitalul! Vă rog, aci e șantierul tunelului. Tovarășul Ludovic Moldovan este internat acolo?... Cum? A fost și nu mai este? De ce?... A fost trimis în altă parte?... Zice că nu știe, fiindcă n-a fost atunci de serviciu. Ce ne facem? ce ne facem? Ziceau cei din echipa de dincolo că repetă aceeași piesă. Vă întreb totuși, putem noi înlocui pe Ludovic al XIX-lea, turnat pentru rolul ăsta?... Dar voi ce faceți acolo? În patul cu baldachin al mareșalului, mobilă rară, cumpărată de la Consignații?... Jos de-acolo! Ia uitați-vă ce costume! Ce înseamnă caraghioslicul ăsta, pulpele goale, coifurile? Așa lucrați voi în tunel?

INTIUL GREG

Dă-mi voie, noi repetam tocmai *Căderea Troiei*.

REGIZORUL

Așa? Va să zică nici nu v-ați gândit să repetați piesa noastră, cum a fost vorba!

AL DOILEA GREG

Responsabilul cultural a zis că de vreme ce jucați dumneavoastră o piesă, e mai nimerit să fie și o a doua.

REGIZORUL

Și tu ce înfățișezi?

INTIUL GREG

(*Mîndru.*)

Eu sînt Ahile.

AL DOILEA GREG

Eu sînt Agamemnon.

AL TREILEA GREG

Eu sînt Pàris.

REGIZORUL

Scandal! Ce ne pasă nouă de un nebun care fură o nebună și de alți doi care pornesc război din pricina ei și se ceartă pentru toate nimicurile? Asta ați învățat că e pricina războaielor? Cînd noi facem aci fapte de eroism constructiv pentru patria noastră, a celor ce muncesc, înțeleg să jucăm o piesă pilduitoare, care să evoace un moment din istoria oprîmării clasei muncitoare, cum a fost acela premergător Revoluției Franceze. Sînt un om pierdut. Afară Ahile, afară Agamemnon,

afară Pàris! (Se șterge de sudoare pe frunte. Cei trei, speriați, pleacă.)

CARDINALUL-ARHIEPISCOP - INGINER

Liniștește-te. Toate au să iasă bine.

REGIZORUL

(*Declamînd.*)

Sînt cel mai jalnic om ce-a existat vreodată.

BARONUL-COLONEL

(*Declamînd.*)

Cărarea vieții mele de trăsnete-i brăzdată.

REGIZORUL

(*Smulgîndu-și părul.*)

Ce-i de făcut? Onoarea noastră, onoarea mea e în joc. Am tipărit și programele. Închipuiți-vă, vor veni oficialitățile, Comitetul Central, cu cine știu eu, guvernul, vor vizita șantierul și apoi le vom da reprezentația, ca o dovadă că muncitorii și-au ridicat, o dată cu nivelul material, și capacitatea de muncă materială și culturală. Cum mă înfățișez eu în fața muncitorilor? (*Declamînd.*)

Să dau ochii cu ei nu m-aș încumeta!

REGELE

(*Venind pînd la rampă, legat la cap.*)

Să fiu în locul lor, spun drept, m-aș revolta!

(*Marș de Philidor.*)

Cortina

PHEDRA

**Teatru abstractionist
Parodie**

ELENA

În fine, vii, Ahile, viteazule trufaș!

LOTTE

O, cum mă înspăimînti cu coiful uriaș!

AHILE

Victorie! Grămadă zac faclele ucise!

NAPOLEON

Mărețul Ilion e inundat de vise.

ELENA

(Către Emma Bovary.)

Cînd ai murit?

EMMA BOVARY

În zori.

PHEDRA

Ah, eu am înviat
Lovindu-mă în somn de muntele-Ararat.

PAPA LEON X

(Către Elena.)

Ave, prin frumusețe de-a pururi suverană.

ELENA

(Către Papă.)

Măninci un ou de Phoenix?

PAPA LEON X

Primesc divina hrană.

AHILE

Spre flăcări zboară iute, în cer deschide-o ușă
Și nu uita să ieși din propria-ți cenușă.

PAPA LEON X

Prințesă, fără tine mi-e drumul lung și greu,
O vrăbie cu pinze m-așteaptă la Pireu.

EMMA BOVARY

Numai bărbatul, vai, în Empireu străbate,
Femeia e gonită de la eternitate.

(Plânge cu hohote; toți caută s-o mîngîie.)

AHILE

(Către Emma, furios.)

Blestem! Mă vulnerezi cu negrul tău neant.

EMMA BOVARY

Cu părul despletit pun nopți și-n diamant.

(Se despletește. Ahile vrea s-o ia de păr și
să i-l taie cu spada. Tumult general.)

PAPA LEON X

Frate-al lui Agamemnon, nu o atinge, stai!

AHILE

Din capul ei cu șerpi Meduza vreau s-o tai.

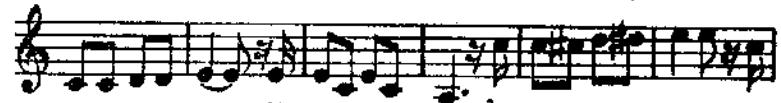
LOTTE

(Cîntă; la vals, protagoniștii dansează.)

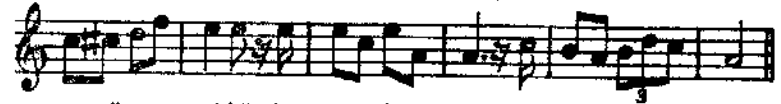
Prelung narativ și legendar

A - fa-ră es-te noap-te, sea-ud prin co-dru șoap-te. La

va-tră în cas-tel Vi-sează A-ri - el. Îl strigă-o zî-nă al-bă fru-

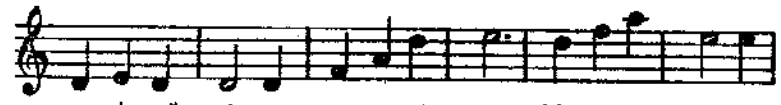

moa-să ca o nal-bă Ju-cind pe lîngă el: Te a-dor, o, A-ri - el.

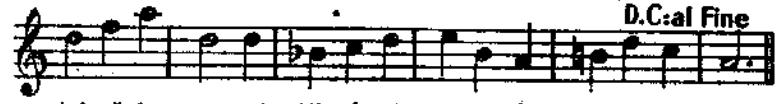
Timp de vals lent

Hai, vin la pă - du re, La stînci-le su-re,

un-de mă țî-ne un ta-tă zmeu. Ma-mă mie na-rul,

doi-că iz - vo-rul. Vin, A-ri - e-le, fii, mi-re-le meu.

Afară este noapte,
S-aud prin codru șoapte.
La vatră în castel
Visează Ariel.

Îl strigă-o zî-nă albă
Frumoasă ca o nalbă,
Jucînd pe lîngă el:
Te-ador, o, Ariel.

Hai, vin la pădure,
La stîncile sure,
Unde mă ține un tată zmeu.

Mamă mi-e norul,
Doică izvorul.
Vin, Ariele,
Fii mirele meu.

(*Ahile cîntă dacapo primele două strofe.*)

ELENA

(*Către Emma.*)

De ce-ai fugit de-acasă?

EMMA BOVARY

Charles armele-arunca,

S-asedieze Troia mereu se-mpotrivea,
Spunea că tot trecutul e năpădit de iarbă,
Că sînt lipsiți de gînduri eroii fără barbă.
Din pricina aceasta ura pe aheeni
Și ridica în slavă pe babilonieni.

PHEDRA

Cum te-nțeleg! Amorul e un efect al urii.
Și-acum cînd mă gîndesc la Yppolit simt furii.

(*Îmbrățișează pe Papă.*)

PAPA LEON X

Te recunosc. Ești Phedra, a lui Theseu soție,
Căruia Ariadna i-a dat un fir să ție
În mină spre-a ieși din vastul labirint...

EMMA BOVARY

Bărbații-s ușuratici și pe femei le mint.

PAPA LEON X

Vestita Ariadna, pe care-o știm că e
Născută din Minos și din Pasiphae.

NAPOLEON

Ispravă foarte absurdă, oricît de temerară!

Un absolvent banal de școală militară,
Fiind vorba nu de-o oaste, de-un taur,
doar de unul,
Punea o baterie și-l distrugea cu tunul.

WERTHER

O, Grecie divină, de unde vine ceața,
Pădure colosală în care dimineța
Cîntînd din corn, călare, aleargă vînătorii
Cu flintele-ncărcate ca să vîneze norii.

(*Cîntă un hallali.*)

PHEDRA

Mai toți mă socotesc caz de psihologie,
De mine însămi știu doar din mitologie.

(*Către Napoleon, galeș.*)

Cîți ani ai?

NAPOLEON

Eu n-am vîrstă, de moarte-s izbăvit.

PHEDRA

Cum semeni cu Theseu! Fii noul Yppolit.

(*Dă să-l îmbrățișeze.*)

NAPOLEON

Fac numai alianțe politice. Mă-ncîntă
Elena, Sfînta Elenă.

ELENA

Dar eu nu sînt o sfîntă.

NAPOLEON

Nu-i vorba despre tine. E-o insulă. (*Către
Phedra.*) Ai zestre?

PHEDRA

Creta, cu peisaje prăfoase și rupestre,
Măslini, lămii, mari turme de vite și de oi.

NAPOLEON

Ce vrei să fac cu chitre și cu cirezi de boi?
Vreau Tigrul, Eufratul, Cambodgia, Java, China,
Canada, Noua Anglie, Brazilia, Argentina.

PAPA LEON X

Eleno, cea de Pàris lui Menelau furată,
De mine, Papa Leon, fii binecuvîntată,
Tu, vrednică de Roma, din nou păgîină ești,
În Vatican sînt rege peste statui grecești.

LOTTE

(Către Ahile.)

Ești un erou, se vede îndată după spadă,
Pe care nu o lași din mîna ta să cadă,
Frumos, plin de minie, lipsit de rațiune,
Dar violența este un semn de pasiune.
German? austriac? englez? italian?
Francez? rus? spaniol? arab? american?
(Ahile face mereu semne de denegație.)

PHEDRA

(Către Werther)

Ce tînăr ești și zvelt. Și tu cu Theseu semenii.
Tu și cu Yppolit sînteți ca frații gemenii.
(Vrea să-l îmbrățișeze.)

WERTHER

Plîng neguri despletite pe-ai munților colți suri.
Dinspre Irlanda vin lupi și croncănituri.
În catedrale celții cîntă la harfe, brazii
Se rup de vijelie. Se pregătesc invazii.

PAPA LEON X

Îngenuncheați. Creștinii conduși de sfîntul Petre
Se strîng în jurul meu și mă lovesc cu pietre.

AHILE

(Punînd la îndoială afirmația de mai sus).

Femei cîntînd aduc pe scumpa Polixene,
Mireasa mea troiană.

NAPOLEON

(Categoric.)

Sînt trupe prusiene.

EMMA BOVARY

N-aud nimic.

LOTTE

Alarma îmi pare curioasă.

PHEDRA

Bărbații vor pretexte spre a pleca de-acasă.
Al meu e totdeauna după ceva în goană:
Cînd după cai și oi, cînd după o amazoană.

NAPOLEON

Soldați, un nou prilej de glorie se deschide
În fața voastră, care-ați luptat la piramide!
Inexpugnabil nu e perfidul Albion,
În ceață, pe Tamisa, să fiu, vreau, faraon.
Pe flotă transportați cai, tunuri, puști, grenade,
Supuneți coasta unei intense canonade.
Eu voi privi, cu-oceanul făcîndu-mi ochi
de uliu,
Prin voi am să devin al doilea Caesar Iuliu.
Băteți din tobe. Ura! Din trîmbițe sunați,
Sub steagurile Franței cu toți vă adunați.

(Tobe, trîmbițe.)

AHILE

De strigăte și plingeri aud un lung ecou.
Războiul de la Troia a început din nou,
Lui Odiseu cu facla prin noapte îi fac semn
Să vie iar la poartă cu calul lui de lemn.

PHEDRA

(Despre Ahile.)

E falnic ca un scit, c-un ce copilăresc.
Oprește-te, fiu vitreg, oroare, te iubesc.
(Îl îmbrățișează; Ahile fuge speriat.)

PAPA LEON X

Cu tiara și cu stola papală-s o momie
Ce mormăie vigili și pute a tămăie,
Strateg peste călugări ce behăiesc pe nări
Făcînd procesiuni cu cruci și luminări.
Pe-aceste animale trăind din superstiții
Le dau cît pot pe mîna sublimei Inchiziții
Cătîndu-le pricină pe cap că nu s-au tuns,
C-au invocat pe Diavol sau n-au postit de-ajuns.
Ca-n marmură tăiat am trupul alb și plin,
De-acum voi merge gol ca un erou elin.
(Încearcă să se dezbrace; toți sar să-l împiedice.)

EMMA BOVARY

Aici unde domnesc Pluton și Rhadamant
Nu văd pe nimeni care-ar putea să-mi fie amant,
Un gal spiritual, sclipind de inteligență,
Cu care la Paris să fug în diligență.

LOTTE

(Către Papă.)

Ai mulți copii?

PHEDRA

Iubesc.

ELENA

Eu sînt iubită.

WERTHER

Tot e
Pierdut pe lume dacă nu pot s-o am pe Lotte.

AHILE

Suiți-vă-n corăbii. Eu nu mai lupt.

NAPOLEON

Trompeta!
Ordon asupra Thebei asalt cu baioneta.

PAPA LEON X

Artiști, pictați, sculptați pe-Elena, iar voi, clerici,
Puneți-o ca icoană pe-altare în biserici.

NAPOLEON

(Către Ahile.)

De ce n-ataci cu spanga, soldat laș, mizerabil?

AHILE

Hei, mi-ai lovit călcîiul, singurul vulnerabil.
Mor. (Cade jos.)

PAPA LEON X

O, numai *pro forma* tu dai lui Caron ort
Căci nu e cu putință să moară iar un mort.

(Ahile se ridică.)

PHEDRA

(Care i-a luat spada.)

Fiu crud al Amazoanei, ingrate Yppolit,
De-amor și de rușine vreau un sfîrșit cumplit.

(Ia spada să se omoare; Ahile i-o trage.)

PAPA LEON X

(Luînd pe Elena în brațe.)

La Roma hai cu mine. . .

ELENA

(Tipînd).

Săriți, ahei, mă fură. . .

AHILE

Aceasta-i soarta ta, Eleno, taci din gură.

EMMA BOVARY

În jurul meu se-ntinde o liniște grozavă.

Bărbatul ideal nu vine. Iau otravă.

(Leșină; toți în jurul ei. O ridică.)

WERTHER

Afară urlă vîntul, cobește o cucuvea.

O, Lotte, niciodată tu n-ai să fii a mea.

(Scoate pistolul și se împușcă, prăbușindu-se
pe dușumea îndărătul celorlalți, care se dau
la o parte.)

PHEDRA

(Și ceilalți, alarmați.)

E Joe care tună? O, zei, ce s-a-ntîmplat?

NAPOLEON

(Cu mina la piept).

Nefericitul Werther c-un glonte s-a-mpușcat.

LOTTE

(Cîntînd lugubru.)

Afară este noapte,

Se-aud prin codru șoapte.

La vatră în castel

Visează Ariel.

Îl strigă-o zîină albă

Frumoasă ca o nalbă,

Jucînd pe lîngă el:

Te-ador, o, Ariel.

BASMUL CU MINCIUNILE

Împăratul, trei fete.

I

IMPĂRATUL

Fetelor, adusu-mi-ați în zori
Trei mănunchiuri de bujori:
Unul de boboci, altul de flori împlinite,
Altul cam pe ofilite.
Aci s-ascunde o filozofie.
Ce-aveți pe suflet, taică, spuneți mie.

PRIMA FATĂ

(Se așează în genunchi.)

Tată, în genunchi te rugăm,
A venit vremea să ne mărităm.

A DOUA FATĂ

De mai stăm, tăicuțul meu,
Nu ne ia nici lup, nici zmeu.

A TREIA FATĂ

Cînd dorm în crivatul mic
Visez noaptea tot voinic.

IMPĂRATUL

Mi-e tare greu să mă despart de voi,
Sînt văduv și plin de nevoi,
Cînd pețitorii or să vie
Vor cere cîte-o parte din împărăție,
Și eu fără schiptru și fără cunună
Sînt ca noaptea fără lună.

(Aparte.)

Noroc că-s cam năzdrăvan,
Mă-mbrac în altă piele jumătate de an,
Acuș îmi aleg una de tot groasă,
Mă fac o broască-țestoasă.

(Învîrtește mîinile ca și cînd s-ar da peste cap.
Se face broască-țestoasă.)

II

IMPĂRATUL

Fetelor, azi mi-ați adus la masă
Trei harbuji pe-o tupsie de aur frumoasă:
Unul cam crud, altul cu miezul aprins,
Altul cam veștejit și stins.
Aci s-ascunde vreo solomonie.
Ce-aveți pe suflet, taică, spuneți mie.

PRIMA FATĂ

Tată, în genunchi te rugăm,
A venit vremea să ne mărităm.

A DOUA FATĂ

De mai stăm vreun an, nu-s semne
Să ne ia nici Strîmbă-Lemne.

A TREIA FATĂ

Eu tot mă visez purtată peste-o apă
De-un Făt-Frumos fecior de iapă.

IMPĂRATUL

Fetelor, mult mi-e drag de voi,
Sînt văduv, încărcat de nevoi,
De fiecare fată măritată
La mire va să-i dau din țară o bucată.
Iar eu, fără moșiile și cătanele mele
Sînt ca și noaptea fără stele.

(Aparte.)

Noroc că sînt cam vrăjitor,
O jumătate de an tot prin aer zbor.
Acum, ca să scap de voi, mintenaș,
Mă fac un galben cănăraș.

(Face din mîini și se preface în canar.)

O BABĂ

Împăratul e frate de cruce cu dușii,
Ascultați coala sfatul mătușii:
Ca să-i tăiați din cea zmeiască fire,
Din barbă smulgeți-i trei fire.

FETELE

(În cor.)

Așa vom face negreșit,
Mănînc și mătrăgună, numai să mă mărit.

III

IMPĂRATUL

Fetelor, azi mi-ați adus pe mîncate
Pe o tupsie trei rodii minunate:
Una cu boabe cam verzi, alta ca soarele
cînd plînge,

A treia ca chiagul de sînge.
Și aci trebuie să fie vreun tîlc.
Spuneți, taică, eu tac milc.

FETELE

(Toate.)

Tată, te rog, mai mult nu uita
C-a venit sorocul a ne mărita.

IMPĂRATUL

Fetelor, v-aș da soți de soi
De nu mi-ar fi drag de voi.
Și-apoi nu mă-ndur ca averea strînsă
de ani

S-o dau de zestre la golani.

(Aparte.)

Noroc că-s năzdrăvan, acuș
Mă fac un cărăbuș. . .

(Fetele îi smulg trei fire din barbă.)

Acum, că m-aveți la strîmtoare,
Fiți cu îngăduință, dragi fetișoare.
Aceleia va cînta popa întii Isaia dăntu-
iește,
Care-o minciună mare pe loc îmi ticlu-
iește.

PRIMA FATĂ

(După un răstimp de gîndire.)

Cînd stam să mănînc un măr domnesc
Văd cum din el niște coarne cresc
De melc și sporesc așa avan
Că ajung de lovesc în tavan.
Atunci iau cuțitul de aur, scobesc o
găurică.
Ce să vezi? Cuțitul pe bortă pică.
De frică, săr și eu după el
Și nemeresc la un izvorel.
Acolo, lingă un pod de aur,
Sforăia grozav un balaur.

Cînd se deșteaptă și mă vede
Nu-i vine a crede.

Zice: Ce cați tu, fată pămînteană,
Pe acest tărîm fără buruiiană?

Și-ndată duhnește în mine un nor
Și mă face din fată fecior.

Cînd, buimăcit, m-am ridicat,
Zburam pe un cal întraripat

Și-astfel sosii pe un munte nant
La o palată de diamant.

Aci era jale mare,

Împăratul plîngea cu lacrimi amare,
Că-l calicise un zmeu fără milă
Nelăsîndu-i lumină decît cea de feștilă,

Fiîndcă-i furase soarele și luna

Și era acum noapte într-una.

În palat mai era cum era,

La opaiț diamantul strălucea,

Dar pe cîmp, cu luminări să fi văzut
strînsă lume

Ca să plivească niscaiva legume.

Atunci eu de la o babă pe loc aflai leacul:

Mă dădai de-a berbeleacul

Și făcîndu-mă iarăși fată

Plecai înspre o pădure întunecată

Unde ședea zmeul cel hoț,

Îl giugiulii, îl trăsei de moț

Și-i smuncii două smocuri albe

Învoalte ca niște nalbe.

Atunci rămase tînjind de lingoare,

Iar pe cer răsăriră lună și soare.

După ce pe balaur l-am răpus,

M-am suit pe-o pajură pe gaura mărului

sus

Și-am sosit la masă când mâncați plăcinte
Din care am gustat ca orice fată cuminte.

IMPĂRATUL

Astea sint basme, cu aligorie,
Pe nimeni nu miri, tot creștinul le știe.

A DOUA FATĂ

Pe când eram mai micșoară,
Văzui în pom o pasăre gălbioară,
Care așa dulce cînta
Și din ochi mă săgeta!
Tot cîntînd cirip-cirip,
Eu văd că mă înfirip.
Pîntecele îmi creștea
Și se rotunjea.
— Doică, zic, ia vezi matale,
Că mă ține un junghi în șale.
— O să văd ce-i cu descîntul,
Te-o fi suflat olecuță vîntul.
Nu trecu mult și simții zvicnitura
Unui prunc care țipa în mine cît îl ținea
gura:

— Nu vreau, mamă, să ies pe tărîm
pămîntesc

Pină nu-mi făgăduiești ce poftesc!

— Taci cu mama, zic, îți dau un cal
Din cei care saltă ca peștii pe val.

Pruncul de loc nu tăcea,
Într-una orăcăia.

— Taci, îi zic, când vei fi împiciorongat
Te face mama împărat.

El din plîns nu înceta,
Tot țipa și se scîncea.

— Taci, i-am zis, nu fi năpastă,

Că am să-ți dau de nevastă
Pe Steluța cea frumoasă,
Cu codița mătăsoasă,
Cu miere pe toată gura,
Cu ochii negri ca mura.
Atunci pruncul a tăcut
Și pe loc l-am și născut
Și pe dată ce-a scăpat
După fată a și plecat.

IMPĂRATUL

Hei, ș-acestea-s parimii
Pentru babe și copii.

A TREIA FATĂ

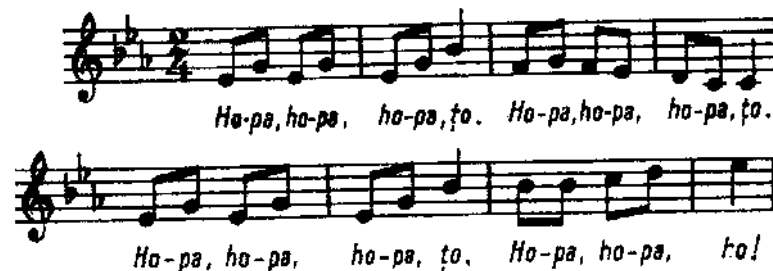
(Repede.)

Tată, jur că bărbatului n-am să-i cer
găteli scumpe și că
Voi fi blîndă ca o mieluşică.

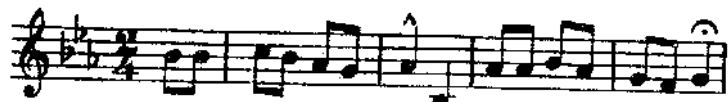
IMPĂRATUL

Ha, ha, ha, cu-asemenea minciuni
Tu minten te cununi.
Să vie îndată popa
Să jucăm toți hopa-țopa.

(Toți țopăie pe aria următoare.)

(Urmează apoi, cîntat de toți,
Cîntec de soare și lună.)

Sus pe cer soare ră - sa - re, Soare sus pe cer ră - sa -
Sus pe cer lu - nă ră - sa - re, Lu - nă sus pe cer ră - sa -

re, Sus pe cer soare ră - sa - re cu lu - mi - nă ma - re,
re, Sus pe cer lu - nă ră - sa - re cu lu - mi - nă ma - re.

Sus pe cer soare răsare,
Soare sus pe cer răsare,
Sus pe cer soare răsare
Cu lumină mare.

Sus pe cer lună răsare,
Luna sus pe cer răsare,
Sus pe cer lună răsare
Cu lumină mare.

NAPOLEON ȘI SFÎNTA ELENA

NAPOLEON

Iată-ne ajunși în țara vestitelor piramide. Din vârful acestor colosale monumente, patruzeci de veacuri ne contemplă. Ați câștigat în câteva săptămîni zeci de victorii, păduri de drapele, ați nimicit mii de șeici și de mameluci. Soldați, v-ați umplut de glorie, sînt mulțumit de voi ! Ați venit în zdrențe, veți pleca înveșmîntați în purpuri cusute cu fir de aur și cu turbane de nestemate. Veți lua cu voi toate comorile, lăsîndu-le numai nisipul. E prea mult pentru ei. Dar privește, Murat ! Văd niște bărbați uriași stînd pe tronuri înalte și aruncînd umbre imense peste dune. Saprîsti, Kléber și Desaix n-au distrus în întregime pe inamic.

MURAT

Mon général, aceștia sînt faraonii.

NAPOLEON

Eu sînt unicul faraon al Egiptului. Dă ordin artileriei să tragă !

(Tobe, bubuituri.)

GLASURI

Victorie, victorie ! Trăiască Republica, trăiască Faraonul nostru !

NAPOLEON

(Contemplativ.)

După Alexandru cel Mare, a cărui glorie nu mă lasă să dorm, sînt al doilea care mă opresc cu armatele pe malul Gangelui. Murat, avem nevoie de o izbîndă răsunătoare, pentru ca vulturul zburînd din clopotniță în clopotniță să ducă renumele meu și al vostru pînă la Nôtre-Dame. Vreau Siria și Libanul, Iudeea, Mesopotamia, Arabia, Tigrul și Eufratul, Colchida, Persia, India, Maldivele și Ceylonul, Birmania, Siamul, Cambodgia, Annamul, Cantonul, Sumatra, Borneo, Java, Celebesul, Noua Guinee, Australia, Melanesia, Noua Caledonie, Canada, Mexicul, Antilele și toată lumea; vreau aurul, argintul, arama, diamantul, smaraldul, rubinul, topazul, safirul, jadul și jaspul, vreau trestia-de-zahăr și cedrul, cafeaua și ciocolata, orezul și ceaiul, curmalele și smochinele, bananele și nucile de cocos, scorțișoara și camforul, naphutul care ia foc și guma, fildeșii elefantului, blana tigrlui și a leopardului; vreau mătasea și bumbacul, grîul, orzul, secara, vinul, laptele, mierea, naramzele și ananasul, vreau tot.

MURAT

Dar lor ce le mai rămîne?

NAPOLEON

Onoarea de a fi sclavii mei și ai armatei mele. Iar voi veți bea în fiecă dimineată bruna ciocolată în cești de porțelan chinez, adusă la patul vostru de abanos de către un rege. *(Pauză exaltată.)* Ceea ce mă miră este că nu zăresc țipenie de om, o tăcere siderală domnește pretutindeni.

MURAT

Maiestate, indienii, fiind oameni pașnici, își văd liniștiți de treabă. Au trimis vorbă că nu știu să se bată și că se supun bucuroși maiestății-voastre, recunoscîndu-vă ca împărat al împăraților.

(Strigăte: Trăiască Por împărat!)

NAPOLEON

Nu se poate. Un general trebuie să se bată. Nici o carieră militară nu-i posibilă fără bătălii. Trageți în apă, unde se mișcă ceva suspect.

MURAT

Sînt crocodili, sire.

NAPOLEON

Nu importă. Pot fi dușmani metamorfozați. În India totul e monstruos și înșelător.

(Tobe, bubuituri.)

GLASURI

Trăiască marea armată! Trăiască împăratul împăraților!

III

NAPOLEON

De două luni de zile străbatem oceanul, Murat, fără să dăm de vreo armată. N-am pierdut speranța unei bătălii strălucite și a unei noi cuceriri. Vom su-pune toate insulele Oceaniei și vom întemeia o vastă colonie numită Napoleonie. Debarcă pe această mică insulă cu palmieri, caută pe suveranul ei și declară-i război în numele vestitului Napoleon Bonaparte, împăratul împăraților. Generalii mei să examineze pozițiile.

(Așteptare.)

MURAT

Sire, suveranul insulei declară că n-a auzit nici-odată de maiestatea-voastră și de altă lume decât insula lui și că împăratul împăraților, regele regilor și vestitul printre cei vestiți este el.

NAPOLEON

E nebun. Îi voi da o lecție exemplară. Ce forță are?

MURAT

Sînt șase oameni cu toții.

NAPOLEON

Trageți cu tunul în regele regilor și vestitul printre vestiți.

(Tobe, canonadă.)

GLASURI

Vive la France! Vive l'Empereur!

IV

NAPOLEON

Murat, am străbătut Oceanul Pacific, am debarcat cu grenadierii mei în Statele Unite, am cucerit Washingtonul, Filadelfia și Boston și apoi suind iarăși pe corăbii, după o lungă și obositoare navigație pe Oceanul Atlantic, sîntem din nou în Europa. Am făcut ocolul pămîntului, îngenunchind toate popoarele la picioarele mele. *(Privind în juru-i.)* Ah, ce țară minunată, ce holde bogate, ce coline încîntătoare. Dar mai ales acest oraș grandios, cu superbe catedrale și splendide palate, încîntă ochii. Acest oraș, Murat, *trebuie*, ai înțeles? *trebuie* neapărat cucerit. Va fi perla cea mai mare din colierul meu. Gloria noastră rămîne știrbită fără o asemenea

victorie. Ordonă generalilor să pregătească trupele pentru atac.

MURAT

Dar, maiestate, acesta e Parisul.

NAPOLEON

(Visător.)

Care Paris?

MURAT

Parisul nostru, capitala Franței, capitala maiestății-voaste.

NAPOLEON

(Decis.)

Murat, nu stăpînește lumea cine n-a cucerit cel mai mare oraș al ei. A lua Parisul e gloria supremă. Ordon artileriei să tragă.

(Tobe, canonadă, Marsiliera.)

GLASURI

Ura, vive la France, vive l'Empereur!

V

MURAT

(Demoralizat.)

Sire, tot Parisul fiind distrus, n-am găsit apartament pentru maiestatea-voastră!

NAPOLEON

Din fericire, această femeie voiește să mă poftască în casa ei.

FEMEIA

Împărat al împăraților, vino la mine și ori de cîte ori vei fi bolnav, infometat, izgonit de toți și lipsit

de adăpost, bate la ușa colibei mele. Locuiesc
colo, spre miazăzi, într-o insulă din mijlocul apelor
zbuciumate, pe un colț de stîncă.

NAPOLEON

Insula ta este bogată?

FEMEIA

Vai, nu.

NAPOLEON

Nu importă, voi face din ea un port militar, cu
care voi controla mișcarea tuturor corăbiilor. Mă
declar împărat al insulei.

FEMEIA

E în zadar, vei fi împărat doar peste un pat de
campanie, pe care vei muri.

NAPOLEON

(Surprins.)

Cum te cheamă?

FEMEIA

Sfînta Elena.

DESPRE MÎNIE
SAU NAPOLEON ȘI FOUCHÉ

MAJORDOMUL

(Anunțind.)

Domnul duce de Otrante, ministrul poliției generale.

NAPOLEON

(Încruntat, cu capul în hirtii, nu face nici un semn de înregistrare.)

FOUCHÉ

(Cu adîncă plecăciune.)

Maiestate !

NAPOLEON

(Consultînd mereu nervos hirtile.)

Ei, Fouché, ce mai nou? Ce se birfește, ce se urzește în Paris? Cum ți-a plăcut balul de aseară dat de Talleyrand, la care a luat parte și Madame de Stäel, această execrabilă intrigantă cu capul plin de idioții metafizice? Ți-a șoptit ceva la ureche.

FOUCHÉ

Nimic nu scapă maiestății-voastre. Într-adevăr, mi-a împărtășit că maiestatea-voastră s-a îngrășat puțin, ceea ce îi dă un aer calm și imperial.

NAPOLEON

(*Jignit.*)

Raționamentul ei este impertinent și pernicios pentru siguranța statului. Și ce i-ai răspuns?

FOUCHÉ

Nimic, maiestate.

NAPOLEON

Male, malissimo. Trebuia să-i spui că maiestatea mea nu este imperială fiindcă e grasă, ci e grasă ca un efect al voințe mele imperiale de a inspira sentimente de liniște și bunăstare în națiunea franceză. Fouché, la acest bal s-au făcut grupuri, s-a vorbit în șoaptă pînă după miezul nopții. Ce impresie ai avut?

FOUCHÉ

Comme çi, comme ça.

NAPOLEON

Vorbește fără enigme.

FOUCHÉ

Maiestate, convingerea mea este că Talleyrand comunică Angliei secretele de stat.

NAPOLEON

Mizerabilul. Prin cine?

FOUCHÉ

Bănuiesc că printr-un valet foarte legat cu o subretă a soției plenipotențiarului maiestății-sale britanice. Valetul strecoară în mîneca subretei bilete pe care sînt notate delațiunile lui Talleyrand, corespunzînd, cum s-ar zice, pe canalul mînecii.

NAPOLEON

(*Distrat.*)

Pe Canalul Mînecii? Și flota mea ce face?

FOUCHÉ

Maiestate, am înțeles să încerc o simplă metaforă.

NAPOLEON

(*Cu o idee fixă.*)

Fouché! Talleyrand trebuie să moară.

FOUCHÉ

Sire, sînt prezumpții dovezile îmi lipsesc.

NAPOLEON

Îl vei aresta, supune unei judecăți sumare și împuşca!

FOUCHÉ

(*Funcționar docil.*)

Prea bine, maiestate.

NAPOLEON

Fouché, ce-ai aflat la bal despre mareșalii mei?

FOUCHÉ

Masséna, maiestate, mi se pare suspect.

NAPOLEON

Suspect Masséna? Ce vrei să spui?

FOUCHÉ

(*Patriot.*)

Masséna, maiestate, conspiră cu dușmanii Franței și ai maiestății-voastre.

NAPOLEON

Maledicție! Crimă nemaiauzită. Fouché! Masséna trebuie să moară imediat.

FOUCHÉ

Dar, maiestate...

NAPOLEON

Am zis! Ah! Condiție fatală a tronurilor. Stau pe o movilă de scorpion și de vipere. Fouché, spune-mi, ce făcea Ney?

FOUCHÉ

Bea cafea, sire.

NAPOLEON

Cu zahăr de struguri inventat de chimiștii mei sau cu funestul zahăr de trestie englez?

FOUCHÉ

Toți au băut aseară cafea cu zahăr de contrabandă, chiar și maiestatea-sa împărătesa Iosefina.

NAPOLEON

Cînd eu, împăratul francezilor, am ordonat cel mai strict blocus continental! Fouché, acești trădători, inclusiv împărăteasa, să moară pe loc. Apropo! Ce făcea Bernadotte?

FOUCHÉ

Sire, Bernadotte îmi inspiră serioase îngrijorări.

NAPOLEON

(Scrîșnind din dinți.)

Îl crezi trădător?

FOUCHÉ

S-a exprimat în sensul că dacă ar deveni împărat, ar căpăta solda la vreme.

NAPOLEON

(Îngrozit.)

Cum? Bernadotte se visează împărat? Canalia! Să fie împușcat.

FOUCHÉ

Sire, a făcut, de fapt, un spirit de care a ris și Madame de Stäel.

NAPOLEON

Madame de Stäel a ris cînd se vorbea de maiestatea imperială? E o femeie lipsită de orice patriotism. E și natural, fiind nemțoaică. Să fie împușcată.

FOUCHÉ

Mi-aș îngădui să observ, sire, că nu e vorba de o conspirație propriu-zisă. Era de față și Lannes.

NAPOLEON

Aha! Bravul meu Lannes, criminal de lezmajestate.

FOUCHÉ

...Era și Grouchy.

NAPOLEON

(Decis.)

Să fie amîndoi împușcați.

FOUCHÉ

(Timid.)

Maiestate...

NAPOLEON

Am zis să fie îm-puș-cați!

FOUCHÉ

Prea bine, sire!

A doua zi.

NAPOLEON

(Bine dispus, plimbându-se prin salon.)

Fouché, vreau să văd pe Madame de Stäel, această femeie eminentă, cu care Franța se onorează. Sugerează-i să-mi ceară o audiență.

FOUCHÉ

Sire, Madame de Stäel a fost împușcată.

NAPOLEON

De cine, Fouché? Nu știu nimic. Crimă pasională? Atacată de bandiți? E o pierdere ireparabilă.

FOUCHÉ

A împușcat-o maiestatea-voastră, vreau să zic, eu; nu eu, tribunalul, din ordinul maiestății-voastre.

NAPOLEON

Ți-am dat eu ordin să împuști pe Madame de Stäel?

FOUCHÉ

Da, maiestate.

NAPOLEON

Ești nebun. Să vie îndată Talleyrand.

FOUCHÉ

Imposibil, sire, Talleyrand nu poate veni. E mort.

NAPOLEON

A murit Talleyrand? Diplomatul cel mai strălucit al Franței și colaboratorul meu neprețuit?

FOUCHÉ

Da, maiestate, a fost executat.

NAPOLEON

Talleyrand executat? De cine?

FOUCHÉ

Din ordinul maiestății-voastre. Era de față și răposata împărăteasă, augusta soție a maiestății-voastre.

NAPOLEON

Cum răposată? Moartă Iosefina, scumpa mea consoartă, tovarășa statornică a gloriei mele?

FOUCHÉ

A fost împușcată, sire, din ordinul maiestății-voastre, fiindcă a băut cafea.

NAPOLEON

Dar e o ineptie, un act de imbecilitate inedit în istorie. Să vină îndată mareșalii mei, Masséna, Lannes, Ney, Bernadotte, Grouchy.

FOUCHÉ

(Zăpăcit.)

Sire, au fost împușcați.

NAPOLEON

(Sarcastic și calm.)

Din ordinul meu. Nu-i așa?

FOUCHÉ

Da, maiestate.

NAPOLEON

Idiotule, nu pricepi o iotă din alfabetul artei politice, deși ți-am făcut cadou operele lui Machiavel legate în peau de chagrin. Ești ministrul poliției cel mai catastrofal. Duh divin al lui Alexandru cel Mare! Cum voi mai da bătălia de la Austerlitz ?

fără Masséna? Ce vor fi Eylau fără Ney, Friedland fără Lannes sau Waterloo fără dobitocul de Grouchy, care urma a se rătăci cu trupele sale? Cum va putea Bernadotte întemeia dinastia regală a Suediei? Și eu cum voi face marea renunțare, divorțind de Iosefina ca să iau pe Maria-Luisa? Află de la mine, nefericit Fouché, mînia unui împărat, ajutată de violențe, e un mijloc teatral de a inspira teamă și respect. Furia fără pedepse exemplare din cînd în cînd este ineficace, o lamentabilă bufonerie; cruzimea sistematică, un semn de demență. Vreau să fiu August, nu Caligula. Prin urmare, lamentabil Fouché, ordinele se execută...

FOUCHÉ
(Umil.)

E ceea ce am și făcut, maiestate.

NAPOLEON

Taci din gură, propre-à-rien! Am zis se execută, însă cu întîrziere sau cu gloanțe oarbe, spre a da prilej împăratului să repare la vreme excesele furiei. (*Scutură clopoșelul.*) Vei face îndată un exercițiu, spunînd gardei să te împuște din ordinul meu. După execuție, nu uita să-mi aduci rapoartele secrete. (*Napoleon iese pe ușă urmat de Fouché.*)

FOUCHÉ

Prea bine, sire! (*Afară, către grenadieri.*) Hei, bravi soldați, împăratul a poruncit să mă executați.

GRENADIERII

Nu-i prost împăratul, prea aveai creierul pus pe moațe, parcă-ți trecea meridianul pe sub pat! (*Dau să pună mîna pe el, să-l ducă la zid.*)

FOUCHÉ

Nu vă atingeți de mine, nu mă împușcați încă. Maiestatea-sa dorește ca aceste ordine de prestigiu să fie executate cu întîrziere sau cu gloanțe oarbe.

GRENADIERII

Ha, ha, ha! Cu întîrziere. Zît, lady, nu face gît. Hai să te fac cu grădiniță pe piept, să te șterg din cartea de imobil. (*Tobe.*) Jos trădătorii, trăiască șeful, vive l'empereur, vive la France!

(*Fouché cade împușcat.*)

RĂZBUNAREA LUI VOLTAIRE

Poem dramatic

VOLTAIRE

De la un timp, Toinon...

SECRETAR I

Voltaire, venind pe apă,
Un cardinal ți-aduce-o scrisoare de la Papă...

VOLTAIRE

De la o vreme-ncoace, Toinon pare distrată...

SECRETAR I

În Vatican dictată, semnată, sigilată...

VOLTAIRE

Distrată, gânditoare...

SECRETAR II

Ambasadorul rus,
Din partea-mpărătesei, o blană ți-a adus.

VOLTAIRE

Adesea ochi vicleni aruncă pe ferești...

SECRETAR I

Din Potsdam, Frederic vrea despre tine vești...

VOLTAIRE

Cînd trece-n sus și-n jos...

SECRETAR II

Poimîine dimineată,
Prințul de Ligne îți cere...

VOLTAIRE

Un tînăr cu mustață,
Probabil ofițer...

SECRETAR II

...îți cere audiență.

VOLTAIRE

În uniformă-albastră și plin de insolență...

SECRETAR I

O mamă-al cărei fiu de-osîndă l-ai scăpat
Ți-oferă chipul tău brodat de ea.

VOLTAIRE

Din pat,
În zorii zilei sare, se-mbracă și dispore.

SECRETAR II

Artiștii Comediei îți dau azi o serbare.

VOLTAIRE

Să fie oare ea atît de mincinoasă?

UN MAJORDOM POMPOS

De maiestatea-sa sînteți poftit la masă.

*(Întuneric, muzică. La reaprindere, balet, apoi
apar, venind de la masă, Regele și Voltaire.)*

REGELE

Voltaire, bun slujitor al tronului regesc,
Cu-acest ordin înalt vreau să te-mpodobesc.

VOLTAIRE

Dar, sire...

REGELE

Înțeleg. Cu pana-nțepi un pic,
Ai însă prea mult spirit spre-a-mi fi un inamic.
Uzînd cu tact și grație de-anume cutezanță,
Tu faci să par în lume dotat cu toleranță.

(Voltaire face o plecăciune.)

Ciudat, ești trist, un lucru ce pare imposibil.

VOLTAIRE

De-aproape mă pîndește un adversar teribil.

REGELE

De-i numai asta, spune și scapi de-orice dușman.

VOLTAIRE

Al meu își bate joc de orice suveran.

REGELE

Impertinent doar Eros este din cînd în cînd.

VOLTAIRE

Acestui rege, sire,-i sîntem supuși de rînd.

REGELE

Totuși cînd el apare cu sabie și cizme,
Nu-i rațional să cazi în ale lui sofisme.
Pe-un ordin de-nchisoare în alb un nume pune
Și Eros, prins de aripi, smerit se va supune.

VOLTAIRE

E de prisos atunci să vă vorbesc de fată,
Căci maiestatea-voastră e bine informată.

REGELE
(*Mereu ironic.*)

Cu-a gloriei coroană tu fiind încununat,
Nu te mira că ești păzit și spionat.
(*Iese. Intuneric; apoi lumina.*)

VOLTAIRE

Ce faci, Voltaire? Tu însuși ai stat la închisoare,
Pus după gratii groase cu-o astfel de „scrisoare”.
Inima mea produce o emanație sumbră
Dacă-nspăimint o față cu a Bastiliei umbră.
(*Pauză; vine Toïnon.*)

Toïnon, cugetă bine, nu-mi place cine-nșeală.
Mă mai iubești?

TOINON
Mi-ești drag.

VOLTAIRE
E altă socoteală.
Te-ntreb dacă iubești.

TOINON
Țin foarte mult la tine.

VOLTAIRE
Însă iubești pe altul.

TOINON
Așa de greu îmi vine...

VOLTAIRE
Să spui tot adevărul.

TOINON
Să te aud făcînd

346 Asemenea distincții ce nici nu-mi trec prin gînd.

VOLTAIRE

Atuncea „mă iubești”!

TOINON

Desigur... îmi ești drag.

VOLTAIRE

Și „ții la mine”, însă, dincolo de fereastră,
Iubești pe ofițerul în uniformă albastră.
(*Toïnon plînge.*)

Cu lacrimi de cristal mărturisești perfid.
Aș vrea să pot să vreau pe loc să teucid.

TOINON

Oh, tu ești bun, Voltaire!

VOLTAIRE

De mult nu-i noutate
Că sînt la suflet negru și-un iad de răutate!

TOINON

Nici nu cunosc un om mai plin de gingășie.
Te-am prins salvînd o viespe picată-n farfurie.

VOLTAIRE

Eu însumi fiind o viespe!

TOINON

Ai plîns adesea.

VOLTAIRE

Minți,
Plăcerea mea supremă e să scrișnesc din dinți.
(*Scrișnește îndelung.*)

TOINON
(*Mîngîindu-l.*)

Călugării și ducii ți-au scos infama faimă.
Eu te cunosc de-aproape și n-am de tine spaimă.

VOLTAIRE

Ca filozof e bine concluziile se trag.
Clar și distinct răspunde: mă mai iubești?

TOINON

Mi-ești drag.

(*Privește îngrijorată pe fereastră.*)

GLAS I

Te-am prins, brigand albastru, de-alcovuri cavalier,
Ce-asediezi chiar templul divinului Voltaire.

SECRETAR II

Stăpîne, -am capturat la ușa de dindos
Un picaro sinistru, suspect și fioros.

TOINON

Nu-i fioros, e-un tînăr sfios, inofensiv,
Să-l maltratați astfel nu văd nici un motiv.

VOLTAIRE

Deci îl cunoști perfect.

TOINON

Nu neg. Într-adevăr,
Mi-e rudă de aproape.

VOLTAIRE

Fără-ndoială „văr”!

Monstru impenetrabil, fînță disimulată!

Tratați pe „văr” c-un mic dejun cu ciocolată.

Nebun e cine speră să scape de destin.
Tot mă iubești, Toinon?

TOINON

Voltaire, la tine țin!

VOLTAIRE

Abia acum pătrund poeziile tragici, o!
Simt că devin scrîntit ca și Jean-Jacques Rousseau.
E drept că sînt bătrîn, cașectic...

TOINON

Ești un zeu.

VOLTAIRE

Strîmb, cocoșat, cam știrb, la față cimpanzeu.

TOINON

Pe lume nu cunosc un altul mai frumos.
Ai ochi strălucitori și glas melodios.
Să fii prin spirit tînăr, prin eleganță soare,
Ai fost vrăjit din leagăn de către ursitoare.

VOLTAIRE

Povești cu mama gîscă. Spune-mi cîstit, mam'zel
Toinon, iubești pe cine? pe mine sau pe el?

TOINON

De ce vrei să-l ador? Tu-mi ești...

VOLTAIRE

De-ajuns! Veniți

Mai iute, secretari, pînă nu-mi ies din minți.
Hîrtia completați cu nume. Acel nerod
Să meargă la-nchisoare și chiar pe eșafod!

TOINON
(*Tipînd și plîngînd.*)

Voltaire, fi bun!

VOLTAIRE
Sînt rău!

TOINON
Un altul de mi-ar place
Nu văd de loc ce crimă îngrozitoare-aș face.
Nu știm nici ce-i amorul!

VOLTAIRE
M-am pus s-o instruiesc
Și-acum filozofează, cînd eu mă zvîrcolesc.

TOINON
Iubim nedeslușit pe foarte mulți deodată:
Logodnic, frate, soră, bunică, mamă, tată...

VOLTAIRE
Raționamentul tău este pervers și hoț.
Tu mă iubești ca mamă, eu te-am iubit ca soț.

(*Către secretari.*)

Mandatul să-l aduceți pe loc la-ndeplinire.

TOINON
De ce faci asta? Tu m-ai scos din minăstire.
Oh, te-am iubit atunci cu inima curată
Și știi prea bine că eu nu ți-am fost ingrată.

VOLTAIRE
(*Aparte.*)

Mă-ntreb dacă să rîd sau să fiu supărat.
Să nu devin Othello, ajută-mă, Socrate.

TOINON
(*Mîngîindu-l galeș.*)

Pe tine niciodată n-am să te uit ușor,
Ești răpitor de inimi și un fermecător.
Oricît te-ai încrunta, tu poți să înapăimînți
Pe Papă și pe regi, dar pe femei le-ncînți.
Nu te prefăce rău, gonește sentinela,
Fă asta pentru mine, nu-l aresta... pe-acela.

(*Voltaire face semn să i se înapoieze mandatul,
apoi, cu voită și lentă întîrziere, îl rupe.
Toinon îl ia de gît și-l sdrută.*)

VOLTAIRE
Dèmon cu ochii limpezi, lingușitor, limbut,
Cu vorba și cu plînsul răpui pe Belzebut.

(*Trist.*)

Acest palat pustiu va fi o mare moartă
Cînd n-ai să mai pășești pe-a lui pompoasă
poartă.

Tu pentru mine-ai fost o ultimă făclie
Cu care mi-am tăiat drum prin melancolie.
La suflet ești curată, deși cam mincinoasă,
Și-n bine și în rău asemeni grațioasă,
Cruntă, dar prea fragilă ca tu să meriți ura,
Așa paradoxală te-a zămislit natura.
Prostie colosală-i să dormi la Pantheon,
Nici zeii nu pot da ce mi-ai dat tu, Toinon.

TOINON
Mă faci să plîng, vorbești ca-n ultima ta oră,
Îți sînt mereu o fiică sau dacă vrei o soră.

(*Voltaire îi face semn să plece. Muzică. Voltaire,
la masa de scris, compune ceva.*)

VOLTAIRE
Abia s-a dus și sînt de jale invadat.
În ce era Toinon așa de lăudat?
În fond nu sînt gelos, atîtea trag speranțe

Și-mi rid cu înțelesuri ca să le cînt în stanțe.
E altceva mai mult decît iubirea, un ton
Care cînta în mine: Toinon, Toinon, Toinon.
Doi pași aeriени jucau un menuet
În care eu cîntam: Toinon, Toinon, Toinette.
Totul mi-a devenit acum insuportabil,
Gestul ei e infam, drăcesc și execrabil!

(Furios, către secretari.)

Aduceți pe Toinon, cu voia sau cu sila!

(Toinon apare infrișoșată. Voltaire, teribil.)

Vreau răzbunare, smulg din inima mea mila!

(Se învîrtește prin odaie, la început amenințător, apoi melancolic și treptat grațios.)

Cînd vîntul bate-n poartă
Te strig cu glasul tare,
Odaia-i mare moartă,
Mă-nec în întristare.
M-agăț de orice grindă,
În părul tău înot,
Te caut în oglindă,
Să te urăsc nu pot.

De-ai vrut să m-amăgești
Rămîi tot grațioasă,
Tu inocentă ești,
Oricît de mincinoasă.
Pun mîna iertătoare
Pe capul auriu
Să-l pedepsesc c-o floare.
A te urî nu știu.

Că nu mă prinzi de gît
Nu vreau să mă răzbun.
M-ai probozit atît
Să fiu la suflet bun.

De ți-ai schimbat natura
Mi-ești dragă totuși. Eu
Nu-ți stric învățătura.
Să te urăsc mi-e greu.

(Muricd.)

SECRETARII DOMNULUI DE VOLTAIRE

Poem dramatic

M-elle Toinon, Voltaire și, în spatele acestuia, Rațiunea și Nebunia, înțlia în veșmint auster abațial, a doua cu botfori, pâr vilvoi, făcînd gesturi extravagante. M-elle Toinon și Voltaire îngenunche aproape simultan una în fața celuilalt.

M-ELLE TOINON

Permite să-ngenunchi în fața unui zeu.

VOLTAIRE

De cine vorbești astfel, chip adorabil? Eu
Sînt un bătrîn, spre Haos împins de-al morții
pinten.

M-ELLE TOINON

Dar care pe Parnas se urcă încă sprinten.

VOLTAIRE

Un dinte mi-a căzut acum un ceas din gură.

M-ELLE TOINON

Cu strungăreață ai mai nobilă figură.

VOLTAIRE

Mă dau bătut! La spirit tu hotărît mă-ntreci.

M-ELLE TOINON

Ai fi uimit cu mintea și pe vestiții greci!

VOLTAIRE

Ce grație! Te-am prins. Nu ești Venera oare?

M-ELLE TOINON

Frumoasă nu prea sînt.

VOLTAIRE

Mai rău! Încîntătoare!

M-ELLE TOINON

Voltaire, cu-atîta spirit lupta e inegală.

VOLTAIRE

Femeia să te-nvingă e cea mai mare fală.

M-ELLE TOINON

Să fim de tine-nvinse e o plăcere fină.

VOLTAIRE

De voi muri subit, să știi că ești de vină.

M-ELLE TOINON

Cu tine, geniu rar, mai darnică e viața,
Ca soarele răsari tot tinăr dimineața.

VOLTAIRE

De-abuz de voluptate, că mai trăiesc mă mir.
Mam'selle Toinon, dă-mi voie o clipă să respir.

(Se așează.)

M-ELLE TOINON

Voltaire, cine sîntăștia ce te-nsoțesc mereu,
Încît în patru ochi cu tine-a sta e greu?

VOLTAIRE

Muți sînt pentru alți oameni și de ureche tari,
Eu însă îi aud. Sînt ai mei secretari.

M-ELLE TOINON

Întîiul dă din mîini și pare furios,
Cellalt, bine-mbrăcat, e foarte serios.
La ce-ți slujesc? Nu-ți țin haina nici pălăria.

VOLTAIRE

Unul e Rațiunea și altul Nebunia.
În tot ce fac, ei sînt consiliul meu regesc.
Cu ei de vorbă stau și mă povățuiesc.

M-ELLE TOINON

Mai spornic ești în basme decît Perrault. De fel
Nu pot să cred ce spui.

VOLTAIRE

Îți dau acest inel.
În degetul cel mic să-l pui și oricînd vrei,
Auzi tot ce vorbesc cu secretarii mei.

(Către Nebunie, care dă din mîini și face gesturi de nerăbdare.)

Îmi place-această fată, vreau și părerea ta.

NEBUNIA

Îndată strînge-o-n brațe, ca un neghiob nu sta.

RATIUNEA

Un gest de violență nu socotesc prudent,
Eu zic că e mai bine să-i faci un compliment.

NEBUNIA

Cine-ndrăznește iute e totdeauna tare.

RAȚIUNEA

Admit, cu multă grijă, cel mult o sărutare.

VOLTAIRE

Ce zici, mam'selle Toinon?

M-ELLE TOINON

Nebunu-i adorabil!

(Cu ochii-n jos.)

Ce spune Rațiunea e mult mai acceptabil.

(Voltaire sărută pe mam'selle Toinon.)

NEBUNIA

Oferă-i un castel cu parc și-un diamant
Și fii de astă-seară al ei focos amant.

RAȚIUNEA

(Către Voltaire, prins de un acces de tuse.)

Voltaire, ești un infirm, văd marele pericol,
Prea multe îndrăznind, de-a deveni ridicol.

NEBUNIA

În trupul tău firav ascunzi puteri de leu.

RAȚIUNEA

Nu te risca, Voltaire, dă-i numai un supeu.

VOLTAIRE

Ce zici, mam'selle?

M-ELLE TOINON

Admir ideile nebune.

Primesc, prea măgulită... ce Rațiunea spune.

(Voltaire, cam dezamăgit, și ceilalți ies.)

(Intermezzo cu balet.)

VOLTAIRE

(Revenind cu cei doi secretari.)

Și totuși lumea asta îmi pare monotună,
Aproape muribund, simt că există o zonă
Inexplorată încă. Ceva sublim și-amar.
O, înțeleg acum pe-acel Shakespeare barbar!
În secolul meu totul e pus în protocol,
E indecent să mergi în vînt cu capul gol.
Acoperit de pudră, obrazul se usucă,
Se veștejește părul năvalnic sub perucă.
Trăim între oglinzi, filozofăm în glumă,
Vinul în loc să-mbete face prea multă spumă.
Frica de-o viață nouă-o numim înțelepciune
Și sîntem duși de braț de-o falsă Rațiune,
Pedantă, mărginită, pe nas cu ochelari,
Iar eu, nenorocitul, am luat-o secretar.
M-am plictisit de tine!

RAȚIUNEA

Îa seama!

VOLTAIRE

Mi-e totuna.

Nainte de-a muri vreau să cunosc furtuna.
Puteam să fiu un Dante, tu mi-ai ascuns femeia.
În pod, ca-ntr-o Bastilie, am să te-nchid cu cheia.

(Împinge afară Rațiunea. Revine.)

Ferestrele-s deschise, demonii pot să vie,
Pe-o cale delicioasă condu-mă, Nebunie.

NEBUNIA

Îndată poruncește să ți se-aducă-un cal.

VOLTAIRE

Să facem ce, cu el?

NEBUNIA

Plecăm la Port-Royal.

VOLTAIRE

Nu mai există!

NEBUNIA

Este. În vis, « nu » nu încapе!
Deci o să tropotim pe-un drum lung cu hîrtoape.

VOLTAIRE

Prea bine, chem trăsura cu patru cai voinici
Și care merg ca gîndul cînd le plesnești din bici.

NEBUNIA

Vei călări! De-atîția nu e necesitate.

VOLTAIRE

Dar eu nu știu. . .

NEBUNIA

N-ai teamă. Voi sta și eu la spate.

VOLTAIRE

Și-apoi?

NEBUNIA

Vei răpi fata, cu-asalt luînd minăstirea.
Doi frați au dus-o acolo, să-i fure moștenirea
Pe cal la piept ținînd-o, trecînd păduri și punți,
În faptul dimineții o vei ascunde-n munți.

VOLTAIRE

Trei inși pe-un cal!

NEBUNIA

Voltaire, nu fi laș și nerod!
Infama Rațiune îți e sufleur din pod.

VOLTAIRE

Ce-o fi să fie. Merg.

NEBUNIA

Bandiții dau tîrcoale.
Va trebui să lupți. Ia spadă și pistoale.

VOLTAIRE

Dintr-un poet de curte spiritual, Voltaire
Devine-un spadasin și-un aventurier.
Pe unde vom ieși, pe ușă sau fereastră?

NEBUNIA

(*Inspirată.*)

Pe unde marea boltă se vede mai albastră!

(*Intuneric. Reaprinde. Se aud tropote. Intră
Voltaire, M-elle Toinon și Nebunia.*)

VOLTAIRE

Făcui ce n-am crezut că pot să fac. În fine,
Din munte coborînd, te-ascund acum la mine.

M-ELLE TOINON

Voltaire, uimită sînt, m-ai scos de tot din minți,
Ai întrecut în fapte pe cei mai falnici prinți.
Te-ador cu pasiune, ia-ți cu-ndrăzneală plata,
De orice nebunie de dragul tău sînt gata.

VOLTAIRE

De-atîta cavalcadă și-atîta vino-du-te,
Tușesc, inima-mi bate cînd foarte rar, cînd iute.
Am, nu uita, Toinon, optzeci de primăveri,
Tu ești de azi, fetiço, pe mine-apasă-un ieri.
Aș vrea să dorm puțin.

NEBUNIA

Te-așteaptă un festin
Cu fructe orientale, cu cîntece și vin.
Închide-te în casă și pune-te pe trai.

VOLTAIRE

Dacă-s chemat de rege?

NEBUNIA

Îi spui că ești în rai.
(Zgomot. Frații, amîndoi, strigă împreună afară,
apoi intră; vorbește la început fratele I.)

FRAȚII

Deschide! Spargem ușa, nerușinat moșneag,
Seducător de fete. (Intră.)

FRATELE I

Satană cu toiag,
Cu care operînd drăcești metamorfoze,
Rupi noaptea din grădini, venind călare, roze.
Ce roze? Dedicat Fecioarei din altar
Spre-a ne spăla la toți păcatu-originar.

VOLTAIRE

Hoți, ipocriți, măgari ce meritați căpestre,
Frați răi, denaturați, înghițitori de zestre.

FRATELE II

Tot tu insulți, Satană, tot tu te-nfurii? Na!
Cu-ncrucșări de spade noi ne vom răzbuna.

(Scot spadele.)

VOLTAIRE

(Duelînd.)

Doi contra unul? Iadul făcu cu voi avort.
Asasinat de codru! S-a isprăvit, sînt mort.

(Cei doi fug. Voltaire cade pe fotoliu. Toinon
și Nebunia îl zguduie. Își vine în fire greu.)

În fond, eu sînt de vină, m-am luat după nebun.
Furtuna ispitește, dar calmul e mai bun.
Nu-ncape îndoială, așa-i, am fost nerod,
Dau drumul Rațiunii, pe asta-l duc în pod.

(Împinge Nebunia, ieșind cu ea afară; revine
cu Rațiunea, aspră, pedantă, rece.)

Ah, scumpa mea Toinon, întinde-mi a ta mină
Să simt ceva gentil în palma mea bătrînă.

RATIUNEA

De ea să nu te-atingi, un geniu e sever.

VOLTAIRE

Cînd ăsta este singur e foarte auster.
Calvin, pe lingă el, e un bonom. Măcar
Îngăduie să-mi toarne puțin vin în pahar.

RATIUNEA

Voltaire, la ora asta, e scris în catastiv,
Urmînd prescripțiunea vei lua un purgativ.

VOLTAIRE

Dar m-am bătut cu spada, o foame simt grozavă

RATIUNEA

Pentru un om bolnav mîncarea e otravă.

VOLTAIRE

Cu ochiul să fac fetei, dă-mi voie măcar, gîde.

RATIUNEA

Europa te privește, de tine toți vor rîde.

VOLTAIRE

Ah, secretar sinistru, oh, m-am și plictisit.
Lăsat de capul lui este nesuferit.
Toinon, ia cheia asta, dă drumul la sminteală,
Cînd sînt doi împreună e altă socoteală.

(Toinon pleacă și reintră cu Nebunia. Toți prezenți ca de obicei.)

Hei, secretari, priviți, îmi place-această fată.

NEBUNIA

Hai, strînge-o-n brațe, fără prea multă judecată.

RAȚIUNEA

Un gest de violență nu socotesc prudent,
Eu zic că e mai bine să-i faci un compliment.

NEBUNIA

Cine-ndrăznește iute e totdeauna tare.

RAȚIUNEA

Admit, cu multă grijă, cel mult o sărutare.

VOLTAIRE

Îndată!

(Sărută îndelung pe Toinon. Muzică de Mozart, tablou nemîșcat. Voltaire, către public.)

Înțeleptul să pună-n viață știe
Un pic de rațiune și-un pic de nebunie.

(Muzică. Ieșire cu balet.)

TRAGEDIA REGELUI OTAKAR ȘI A PRINȚULUI DALIBOR

Teatru de păpuși

REGELE OTAKAR

(*Sună repetat din clopoțel.*)

Parc-a dat cu tunul!
Nu răspunde nici unul.
Hei, paji, să vină îndată aici
Al meu scump măscărici.

MĂSCĂRICIUL

Mă închin plecat, urîndu-ți sănătate,
Prea sacră maiestate.

REGELE OTAKAR

(*Cu bonomie.*)

Pe sfântul Vațlav, de-un ceas cu clopoțelul te sun,
Ai noroc că ești nebun.
Pe un biet smintit,
Să-l pedepsești nu-i îngăduit.
Altfel, vezi bine, te-aș zvîrli în rîu peste uluc
Ca pe fericitul Ioan Nepomuc.

MĂSCĂRICIUL

Maiestate, eu sînt nebun cu plată,
Dar tu, nebun în lege.

REGELE OTAKAR

Ei nu, că asta-i lată.

Ha, ha, ha, ha! Ia spune,
Țeastă cu gărgăune,
De ce-s nebun în lege?

MĂSCĂRICIUL

Pentru că tu fiind rege
Vrei să-ți împarți coroana strămoșilor și mila
Cu tînăra Ludmila.

REGELE OTAKAR

Bată-te să te bată,
Minune e de fată!

MĂSCĂRICIUL

De frumusețe pică.

REGELE OTAKAR

Ochi mari și gură mică.

MĂSCĂRICIUL

Păr galben mătășos.

REGELE OTAKAR

Ce-i cade pînă jos.

MĂSCĂRICIUL

La danț cu-ndemînare.

REGELE OTAKAR

Bogată, de neam mare.

MĂSCĂRICIUL

Dar vai, are o soră cu părul roș ca sfecla,
Pe principesa Tecla,
Cam trecuțică, macră,
Invidioasă, acră.

De nu vrei ca să mori,
Cu ea să te însori,

REGELE OTAKAR

Curat că ești scrîntit!
Tu nu vrei ca un rege să fie fericit?
Ca nimeni altul am împăcat
Ce spune sentimentul cu rațiuni de stat.

MĂSCĂRICIUL

Nebunule cu sceptru! Ambiția e o undrea
Ce pe femeie-o face ca scorpia de rea.
Ludmila ca regină-ți va fi de tot nefastă,
Pe soră-sa roșcată tu ia-o de nevastă.
Fă-i gustul de-a fi soția unui crai,
Iar tu cu toate fetele trăiește ca în rai,
Cu Anna, cu Ludmila și cu cine poft-ști,
Stăpîn pe toate ești.

REGELE OTAKAR

Ptiu, mascară spurcată, prea urecheat măgar,
Astfel de sfaturi dai tu regelui Otakar?

MĂSCĂRICIUL

(*Ironic-umil.*)

Eu sint nebun!

REGELE OTAKAR

Nici vorbă,
De-aceea eu cu tine nu mă mai vîr în ciorbă.

MĂSCĂRICIUL

(*Plînge.*)

REGELE OTAKAR

Te iert, neghiob de frunte, la nuntă te invit.

(*Ostînd adînc.*)

Iubesc și sînt iubit.

(Exit.)

MĂSCĂRICIUL

(Chihotind.)

În clopotnița catedralei clopotele mă duc să sun,
Să știe toată lumea că regele e nebun
Și că numai eu, fiind înțelept,
Merit pe tron în mîină cu crugul să stau drept.
Pe scena noastră oricît de mărunță
O să vedeți o întîmplare cruntă.
Se va petrece acuș
O tragedie în neamul de păpuși.

(Iese. Bat prelung clopotele.)

DALIBOR

(Contemplînd Praga.)

Măreață cetate,
Cu turnuri și palate,
Cu clopote cîntînd,
E mult de tot de cînd
Te-am părăsit. În nor,
Pe-o stîncă, eu, prințul Dalibor,
Într-un castel peste păduri de brazi
Trăit-am pînă azi
Cu ciuhurezii orbi
Și-o mie de corbi.
Dormeau spînzurați de picioare
Liliecii în salonul cel mare,
Jos în paraclis
Vîntul țipa închis,
Ciorile făceau larme
Adunate în sala de arme,
Iar vulturi în negre rase
Se-nvîrteau pe terase.

A venit acum ora
Să-mi văd căminul, sora,
Ludmila cea frumoasă,
Pe Tecla mereu ciudoasă.
Izgonit de copil, mă tem de uitare,
M-am schimbat mult la înfățișare.
Regele cel bătrîn mi-a dat însă un inel
Să mă adeverez cu el.

CELESTINA

Ptiu-ptiu, să nu te deochi, mîndru ești, bată-te
vina,

Spune pe cine cauți la baba Celestina.
Fată de vrei cumva, și de-mpărat, pe-oricare
Eu ți-o aduc prin vrăji călare pe frigare.

DALIBOR

Caut pe Ludmila cu galbene cosițe,
Fata prințului de Litomerițe.

CELESTINA

Gustul nu ți-e prost, falnic cocoșel,
Te pricepi la fete, dacă nu mă-nșel.
Trebușoara-i grea, pentru asta pot
Cu salbă de cînepă, cu limba de-un cot
S-atîrn de o cracă, de corbi ciugulită.
Cu regele Ludmila mîine se mărită.
Dar de-mi dai ce cer, o-aduc pe nuia.

DALIBOR

Nu-i nevoie, babo, mă duc eu la ea.

CELESTINA

O iubești? Vorbește ca la un duhovnic.

DALIBOR

Mult de tot. (Exit.)

CELESTINA

Regina are un ibovnic.

MĂSCĂRICIUL

Doamne miluiește, Doamne miluiește,
De dracul și de Celestina ne păzește,
Amen! (Exeunt.)

REGELE OTAKAR

Cu drag să te întîmpin, o, Dalibor, nu preget,
Spunîndu-mi cine ești inelul de pe deget.
Tată-meu, ierte-l Domnul, de-al tău se cam temeă,
Că voi rîvniți la tron pe-atuncea se șoptea.
Te-a-nchis într-un castel de munte nepătruns
Pînă ce eu în scaun ca rege voi fi uns.
Azi cu înțelepciune totul s-a pus la cale,
Eu, norocitul, fi-voi soțul surorii tale.
Hrisovul blestemat îl rup!
Hai, vino să te pup.

(Sărutări zgomotoase.)

Am aflat cu-nduioșare
Că ai faimă de cîntăreț mare.
M-am încercat și eu la stihuri uneori
Dar m-am umplut de sudori.
Nu mi-a fost sortit să scriu *Iliada*,
Ci să tai capete și picioare cu spada.
Te fac starostele poeților din țară.
Rostește din parte-mi Ludmillei, ia, așa,
o poezioară,
Precum că o slăvesc,
De dragu-i mă topesc.
Ludmila-i capricioasă ca orișicare fată,
Aci bate din palme, aci e bosumflată,
Cînd hîr, cînd mîr răspunde, ca vîntul
primăvăratîc.

C-o parte stau pe roze și cu-alta pe jăratîc.
De tine nu mă tem
Că doar cumnați sîntem.
Că-i ești frate pînă la nuntă gura să nu ți se
deschiză,
Ca să-i facem, mă-nțelegi, o surpriză.
(Regele iese. Intră Ludmila.)

DALIBOR

O, ființă celestială,
Plină de grație și de sîfală,
Sînt treaz sau merg în vis?
De bună seamă ai picat din paradis.

LUDMILA

O, nu, de la pantofar vin,
Însă glasul tău nu-mi este străin,
Deși nu te-am văzut nici pe uliți, nici la curte.

DALIBOR

Drumurile mele n-au fost așa scurte.

LUDMILA

Pe unde-ai umblat?

DALIBOR

Pe valuri și pe cărări,
Cîntînd în castele și la regești adunări.

LUDMILA

La noi e-n cinste mare Arta poeticească,
Regele, nu mă-ndoiesc, are să te poștească.

DALIBOR

Cum te numești?

LUDMILA

Ludmila.

DALIBOR

Ludmila, Mila, Mil!
 Regele a poruncit să te salut umil
 Și să-ți împărtășesc prin grai o-alcătuire
 În care se cuprinde adînca lui iubire:

Mil, ce șoptim o dată
 Se-aude pînă-n stele.
 Trăim etern prin ele.

Cu soarta-ngemănată
 Sintem ca două limbi,
 E greu să le mai schimb.

Tu ai crezut, se vede,
 Că juri glumind și treci!
 O, ne-am legat pe veci.

Cuvintele sînt spede.
 Oricît de slabe încă
 Inscipții fac și-n stîncă.

Fie profan ori sacru,
 Amor e el și tot el.
 A spus, cred, și-Aristotel.

E gingaș ca un nacru,
 Dar miezul e de-aramă,
 Că-piere nu mi-e teamă.

Din osie să scoți
 Încerci, Mil, în zadar
 Sistemul planetar.

Să mă abați nu poți,
 Aștrii mereu mă trag,
 Tot ce faci tu mi-e drag.

La vorba-ți răutăcioasă,
 Ce-i drept, pleoapele strîng
 Și, deși rege, plîng.

Dar inima-i voioasă
 Căci cele două limbi
 Nu-i chip să le mai schimb.

LUDMILA

Oh, ce frumoase stihuri. Poet ca tine nu-i.

DALIBOR

De regele-s făcute.

LUDMILA

Că îl iubesc să-i spui!

*(Cade de gîtul lui Dalibor. Apar în fund
 Celestina și Tecla. Cea dintîi face semne celei-
 lalte, care strînge pumnii de necaz. Dalibor
 și Ludmila fug.)*

TECLA

Vulpe ipocrită și hoață,
 Călugăriță smerită la față,
 La suflet de pofte coaptă,
 Vorbînd din gene, uneltînd în șoaptă,
 Punîndu-le toate la cale
 Pe lîngă stîlpii din catedrale.

Pe rege l-ai vîrit în broboadă
 De stă pe tron ca pe-o ladă,
 Pironit, prostul, cu ochii în ochii tăi,
 Iar tu în ajunul nunții te zbungui cu drăngălăi.
 Ah, mamă, în zodie rea pe lume m-ai pus.
 Urită nu-s, bătrînă nu-s, leneșă nu-s,
 Întîia-s la gherghef și la bucătărie,
 Că-ntrec privighetoarea la cînt, o lume știe.

(Cîntă, vocalizînd lugubru.)

De ce mă gîndesc, plesnesc de ciudă,
 Aș vrea să piei, nu soră, tu, ci Iudă!

CELESTINA

Na, toarnă din sticluța asta
 Un pic în cupa ei și... basta!

TECLA

Otravă? N-o să ia, e mofturoasă.

CELESTINA

Nu, măculiță, somnoroasă.
 În apă o picătură într-un pahar de-o litră
 Îi dă un gust de chitră.

(Exeunt.)

MĂSCĂRICIUL

Doamne miluiește, Doamne miluiește,

De dracul și de fată bătrînă ne păzește.
 Amen!

(Iese. Intră Otakar și Ludmila.)

REGELE OTAKAR

Demult, pe-al nostru crug
 Eu aveam chip și grai,
 Vedeam solarul rug,
 Iar tu, Mil, nu erai.

Sclipeau comete, stele,
 Zăpada cea ușoară,
 Cu diamante grele
 Ninge... asta... ploua; ploua
 în cîte-o vară.

Răcoare îmi da riul,
 Mă-mbălsămam cu crinul,
 Ca mierea-mi părea griul,
 Plin de tărie vinul.

Dar cîteodată totuși
 Tinjeam în acest rai,
 Creșteau platani și lotuși,
 Iar tu, Mil, nu erai.

Mă întrebam pe unde... pe unde
 Întîrzi și colinzi,
 Te căutam în unde... în unde...

Degeaba să le-nvăț am vrut eu pe de rost,
 Memorie n-am de loc, în asta-s tare prost.
 Că nu le-am compus eu, ocări să nu-mi arunci,
 Un rege dă porunci.

Dar ca să vezi pîrjolul dintru ai mei rărunchi,
 În fața ta, Ludmilo, smerit cad în genunchi.

LUDMILA

O, rege Otakar,
Ridică-te! Cu tine voi bea dintr-un pahar,
Îți voi fi totdeauna ca unui soț și tată
Supusă și plecată.

REGELE OTAKAR

Mi s-a făcut cam sete,
Să sorb dă-mi pe-ndelete
Ceva să-mi dea putere și pe gîtlej răcoare.

LUDMILA

Am de la Tecla niște sucuri rare.
Pun în apă o picătură într-un pocal de-o litră
Și-i dă un gust de chitră.

REGELE OTAKAR

(Bea.)

Așa-i de minunată că aş bea să nu mai rămîie.
Are iz de naramză, dar și de alămîie.

TECLA

(Intrînd.)

Slăvite Otakar, cît nu e prea tîrziu,
Să nu faci o greșeală, viu.
Soră-mea nevrînd să te mîhnească
Ți-a ascuns o taină feciorească.
De mult iubește un tînăr rătăcitor din palat
în palat,
Ieri chiar în piața domului s-au îmbrățișat.

REGELE OTAKAR

Ce fel de tînăr? Cu ce înfățișare?

TECLA

380 Veșmînt cafeniu, la păr oacheș tare.

Cît de dragi își sînt
Spune acest cînt:

(Cîntă.)

Mil, ce șoptim odată
Se-aude pînă-n stele.
Trăim etern prin ele,
Trăim etern prin ele.

DALIBOR

(Cîntînd.)

Cu soarta-ngemănată
Sîntem ca două limbi,
E greu să le mai schimbim,
E greu să le mai schimbim.

REGELE OTAKAR

(Cîntînd.)

Tu ai crezut, se vede,
Că juri glumind și treci,
Oh, ne-am legat pe veci,
Oh, ne-am legat pe veci.

MĂSCĂRICIUL

(Parodiînd.)

-i-ie, -on i-i-ie, o-on!
Kirie eleison, Kirie eleison,
Cred c-astă-seară am să stau pe tron.
Amen!

REGELE OTAKAR

Ha, ha, ha, ce fantazie!
Mai să mă băgați la parigorie.
Tînărul este fratele vostru bun,
Venit de curînd din surghiun.

Pricepeți ale firelor ițe?
E Dalibor din Litomerițe.

(Bat clopotele.)

TECLA

Vai mie, i-am dat otravă să bea.

(Ludmillei.)

Și ție la fel.

LUDMILA

Iar eu din ea
Și regelui am dat.

REGELE OTAKAR

Avea gust de alămiiie și de portocală
De-mi venea să beau o oală.

TECLA

Iartă-mă, soră, iartă-mă, Dalibor,
Iertați-mă cu toții, cu voi împreună mor...

(Toate păpușile se încovoie ca moarte.)

MĂSCĂRICIUL

(Ironic.)

Mă inchin plecat urîndu-ți sănătate,
Prea sacră maiestate.

CELESTINA

Sus toți, că n-ați murit de moartea cea

grozavă,

În șipuleț n-a fost otravă.
Făcui cu voi un fel de învățătură,
Ca să vă vindec de intrigă și ură.

MĂSCĂRICIUL

CELESTINA

Doar proastă nu-s
Să pier pe rug ca Hus.

MĂSCĂRICIUL

La Gheena, hoască, să te arză focu,
Cotoroașă cheală, mi-ai mâncat norocu!

(Bat clopotele.)

FLUTURELE

ZMEUL

(Adulmecînd mult prin aer.)

Mamă, ia uită-te-n pom,
Miroasă a carne de om.
O carne ca crinul abia înflorit,
Aș mesteca-o... fără s-o-nghit.

ZMEOAICA

Ești prost, ca orice zmeu, fătul meu,
Scoți flăcări pe gură și zbieri ca un leu,
Dar e de-ajuns să simți o omoaie
Și te faci mai blînd ca o oaie.
Copacul mă duc să-l scutur.

(Pleacă și revine.)

Uite ce-am găsit: un flutur.
Astfel de gînganii nu-mi plac de loc.
Mai bine să-l arunc pe foc.

ZMEUL

Lasă să-l privesc cu ocheanul.
De-o fi vrăjmaș, îl sfărîm cu buzduganul.

ZMEOAICA

Ehei, de-un mic vierme și cedrul se uscă,
Elefantul doboară oști și nu poate strivi
o muscă.

ZMEUL

(Privind cu oceanul.)

Ce gingășie, ce împodobită făptură!
De uimire îmi vine s-o mestec în gură.
Ah, mamă, nici o fată de-mpărat
Nu are un veșmînt mai minunat.
Cămașa-i e din firul cel mai bun,
Nu cresc flori mai frumoase pe coada
de păun.

Nici orhidee, nici lalea
Nu se aseamănă cu ea,
Pe trup brocart, pe cap turban,
Ca-n India cel mai bogat sultan.
Pare-o mîină de ninsoare,
Ruptă dintr-un măr o floare.

ZMEOAICA

Gheare ai, minte puțină,
Astă-noapte în grădină
Frunzele, roadele toate
De omizi au fost mîncate.
Nu omizi, balauri cu fierăstraie-n gură,
Lăsînd numai borhot și rumeșătură.

ZMEUL

Crezi că acest flutur stropit cu aur
E scorpie sau vreun balaur?

ZMEOAICA

Mai rău. Trebuie să fie Făt-Frumos
Sau alt spurcat din omenescul os
Ce vine nurorile să-mi răpească,
Cu vicleșug să ne stîrpească.

ZMEUL

(Lovind cu burduganul.)

Dacă e-așa, atunci pe loc să moară!

(Stingere și aprindere a luminii.)

ILEANA FLUTUREANA

Ai milă, falnic zmeu, de-o fetișoară.

ZMEUL

Cine ești tu, sărutu-ți geana.

ILEANA FLUTUREANA

Eu sînt Ileana Flutureana.
Fost-am trei fete de-mpărat
Pe care trei zmei le-au furat.
Una-i în codrul arămiu,
A doua în cel argintiu.
Pe mine, fiind năzdrăvană,
Mă pierdu zmeul din goană.
Pe buza unui ciutur
Mă lăsaî schimbată-n flutur.
Zmeul tot tărîmul răscoli,
De ghicit nu mă ghici.

ZMEUL

Phi, dar știu c-am fost năîng,
Vino-n brațe să te strîng.
Eu sînt zmeul cu pricina.
Mergi de-mi pregătește cina.
Eu mă duc la vînătoare,
C-o să facem nuntă mare,
Să mugească taurii,
Să joace balaurii.

(Pleacă.)

ILEANA FLUTUREANA

Mi-e cam frică, Făt-Frumos.

FĂT-FRUMOS

Taci, că nu e viclenos.
Cu vorbă dulce-l îmbată
Și scăpăm de trei deodată.
Cere-i, de nuntă dacă are chef,
Viermele-n măr de sîdef.

ZMEUL

Gingașă crăiasă,
Gătitu-te-ai mireasă?

ILEANA FLUTUREANA

Ba nu. De nuntă de ai chef,
Adu-mi viermele-n măr de sîdef.

ZMEUL

Să fi-nvățat-o dracul sau e din capul ei?
De unde-i vin asemenea idei?
În vierme-i sufletul zmeului cel mare,
De-l gîtuie unul, fratele meu moare.
Cere-mi altceva.

ILEANA FLUTUREANA

Mărul, pină mîine,
Pe-un taler, de voiești să mîncăm sare și pîne.

ZMEUL

Pentru fata asta ca un fluturaș
Mă fac și de frate ucigaș.

(Iese și vine; vuire ca de zbor repede.)

Iacă mărul, dar ține-l într-un loc ferit.

ILEANA FLUTUREANA

Ia-l, Făt-Frumos.

FĂT-FRUMOS

Viermele-am tras și l-am strivit.

390 De bărbat nu-l lua,

Melcul de aur cu douăsprezece coarne de nu
ți-o da.

ZMEOAICA

Feciorul meu, drăguțul meu, viteazul meu,
Pierși cu zile, mîndrețe de zmeu.
Arză-te-ar focul, Ileană Flutureană,
Omoaie smerită și vicleană.

ZMEUL

Fată de om, ți-am făcut pe plac.
Pin'la nuntă mi se pare-un veac.

ILEANA FLUTUREANA

Melcul de aur cu douăsprezece coarne vreau,
De mi-l aduci, de bărbat te iau.

ZMEUL

Să-i fie așa de-adîncă isteția?
Parc-a-nvățat-o Chițimia.
În melc și-ascunde duhul fratele mijlociu,
De inimă rea pe tălpi abia mă țiiu.
Cere-mi altceva.

ILEANA FLUTUREANA

Vrerea mea e neclintită,
Pe-un taler de voiești să mîncăm sare și pită.

ZMEUL

Pentru fata asta cu priviri așa curate
Îmi omor și-al doilea frate.

(Iese și vine vîind.)

Iacă melcul, dar ține-l la loc udos.

ILEANA FLUTUREANA

Ia-l, Făt-Frumos.

FĂT-FRUMOS

Coarnele i le-am și scos.

Zmeului spune-i c-a te mărita nu se cade
Pină nu-ți dezvăluie puterea-n ce-i șade.
De două ori te va duce pe drum ocolit,
A treia oară va vorbi cinstit.

(Urlete.)

ZMEOAICA

Feciorul meu, drăguțul meu, viteazul meu,
Pieriși cu zile, mîndrețe de zmeu.
Sorbi-te-ar apa, Ileană Flutureană,
Scorpie gingașă și vicleană.

ZMEUL

Flutureano, ți-am făcut pe plac.
Pin' la nuntă mi se pare-un veac.

ILEANA FLUTUREANA

Cu tine a mă mărita nu se cade
Pin' nu-mi dezvălui puterea-n ce-ți șade.
Căci ce fel de nevestă ți-aș fi,
Tainele de nu ți-aș ști.
Bărbatul care iubește
Femeii se mărturisește.
Destulă vrajă și-așa asupra-mi ai,
Fiind printre zmei cel mai mîndru crai,
Fală de voinic și tare chipos,
Drăguț ca o fată și ca leul vînjos.
Să nu fie nimic al meu și-al tău,
Să rămînem una la bine și la rău.

ZMEUL

Ileano, zău, toată puterea mea
Stă-n scîndura a noua de la dușumea.

ILEANA FLUTUREANA

Mă minți, zmeuț sprincenat,
După uitătură te văd vinovat.

ZMEUL

Nu te mai mint de-acuma, lasă,
Puterea mi-e în hornul de la casă.

ILEANA FLUTUREANA

(Plîngînd.)

Ah, Dumnezeuule, n-avui noroc
De-un iubit cinstit, să-l crez pe loc.

ZMEUL

Ilenușo, inima mea,
Pe glaful ferestrei e o besactea,
În besactea e un gîndăcel,
În gura lui e un firicel,
Pe firicel e un bob de piper,
Dacă-l pui pe foc eu îndată pier.
Ți-am spus adevărul, nevestica mea.

ILEANA FLUTUREANA

(Aducînd besacteaua.)

Pe glaful ferestrei e o besactea,
În besactea e un gîndăcel,
În gura lui e un firicel,
Pe firicel e un bob de piper.

FĂT-FRUMOS

Dă-l mai iute-ncoace.

ILEANA FLUTUREANA

Ai suflet de fier.
Nu mă-ndur la moarte să trimit o ființă
Care către mine a avut credință.

Are ochii negri, e trist, neguros,
Sfios cu femeia. Îl găsesc frumos.

FĂT-FRUMOS

A, suferi și tu de perversitate,
Cum zice Othello cu multă dreptate.

(Aruncă pe foc bobul.)

ZMEOAICA

Feciorul meu, drăguțul meu, viteazul meu,
Pieri cu zile mîndrețe de zmeu.

ZMEUL

Mor, mamă. Nu urla. Pe lume cînd m-ai pus
Știi că orice zmeu cade de om răpus.

ILEANA FLUTUREANA

(Ingenunchind.)

Iartă-mă, zmeule.

ZMEUL

Te iert. Brr! Cu fior începe
să mă scuture.

Cu bine vă las... fericit c-am murit... de
boală de fluture.

ZMEOAICA

(Tardiv.)

Feciorul meu, drăguțul meu...

ZMEUL

(Ridictnd capul.)

Taci, bre, că-mi spargi timpanul.
S-a terminat cu piesa... Mai urlă și la anul.

IROD ÎMPĂRAT

*Irod intră călare pe băț, însoțit de Vrabie și de Chitimia,
asemenea călare.*

IROD

Eu sînt Irod împărat
Pe cal încălecat
Pentru că așa am obișnuit
Și Chitimia m-a sfătuit
Zicînd că unui rigă mare
I-e dat să umble călare
Fiind mai alegoric.
Dreptu-i?

CHITIMIA

Categoric.

IROD

Mi-e c-o să vie ninsoare
Așa mă-njunghie-n picioare.
Mă-mpunge ca c-un piron.
Ia să stau puțin pe tron.

(Descalcă și s-așează.)

Sfetnice Vrabie,
Ține-mi pustia de sabie

Să mi-o dai la ascuțit
Că văz că s-a ruginit.
Mi-a ieșit limba de-un cot,
Din teacă nu pot s-o scot.
Aud lumea că se plînge!
Vreau o vărsare de sînge,
Să știe orice nerod
Cine-i împărat Irod.

(Bate din palme.)

Ostași, să vină îndată
Oamenii la judecată,
Că de acum un an
N-am mai ținut divan.

(Vin o babă și un precupeț.)

PRECUPETUL

Măria-ta, astă babă
Mi-a făcut jaf în tarabă.
Vindeam și eu niscai ouă
Să strîng bani de haine nouă.

BABA

Pice-ți viermi în loc de muc,
Duce-te-ai la balamuc,
În iad cu tine-am să viu,
Să te văz cum arzi de viu.

CHIȚIMIA

Hei, nu face gălăgie,
Aici e împărăție!

IROD

Spune toate cum au fost,
Că nu sînt nici surd, nici prost.

BABA

Sărutu-ți mîini și picioare,
Cumpărai de la ăsta niște oușoare,
Le pusei într-un coș
Să mi le clocească un pirlit de cocoș.
Cînd colo, drăguții de ei,
Ieșiră numai balauri și zmei
Vărsînd flăcări pe nară
Și pe loc și zburară.

PRECUPETUL

Măria-ta, nu-s de vină,
Eu le am de la găină.
Femeia adesea fată
Ce-a visat cînd era fată.

IROD

Luați pe babă și pe om
Și mi-i spînzurați de pom
Ca să-nvețe toată țara minte
Că pe Irod nu-l poate nimeni minte.
Rar mi-a fost dat s-aud așa scorniri.
N-or fi la mijloc niscaiva urziri?
De-astfel de basme ce zici, Chițimie?

CHIȚIMIA

Pe cîte știu și mi se pare mie,
Cînd face alte alea pasărea,
Poporul se așteaptă la o veste rea.

IROD

Cuvintele tale mă umple de teamă.
Să fie adevărat?

CHIȚIMIA

De bună seamă.

IROD

Nu-i a bună, de-atita oboseală
M-a apucat o piroteală.

(Cască, adoarme, sforăie. Găldăie, Irod sare
în sus.)

Ce-i larma asta? Au venit tătarii?
Vezi, Chițimia, cine sînt măgarii.

CHIȚIMIA

(Iese și se întoarce.)

Măria-ta, puternice Irod,
E huiet mare în norod.
Nu știu ce vor, nu știu ce cer,
Îi văd chiorîndu-se pe cer.

IROD

Acum îndată să-mi aduceți unul,
Că de nu tac, îi risipesc cu tunul.
Vai! Zbuciumată am domnie,
Am să mă istovesc de insomnie.

(Intră un păstor.)

Ia spune, păcurare,
Ce-i astă turburare?

PĂCURARUL

Slăvite împărate,
Din gura babei spînzurate,
Sărăcuț de maica mea,
A fișnit cu coadă o stea,
Iar din gura celui om
A crescut pe loc un pom
Și așa s-a fost întins
De tot cerul l-a cuprins,
Iar în vîrf pe-o rămurea
S-a-nfipt comeata și ea
Și de-acolo scînteiază,

Vicleemul luminează.
Zic oamenii cei sături de robie
Că, nesmintit, revoluție are să fie.
O putere nouă va să se nască,
Lumea toată s-o cîrmuiască,
Pînă-n iad și rai
Izgonind pe crai.

IROD

(Minios.)

Pieri-ți-ar de tot cuvîntul!
Eu sînt domn pe tot pămîntul!
Neobrăzate ce ești,
Pe cer de ce te zgîiești?
Altă ocupație n-ai?
Dați-mi sabia să-l tai!

(Îl taie.)

VRABIE

Comeata e semn de urgie,
De boale și sărăcie,
De grindină și de ploaie,
De secetă și războaie,
De vijelie și nor.
Așa scrie la folclor.

IROD

Vie fulger și potop,
Mie mi-e frică de alt hop,
Să nu se ivească vreun cine știe
Să mă scoată din împărăție.
Așa-s de năcăjit încît
Mi s-a pus un nod în gît.
Aduceți paharul domnesc
Să beau să mă răcoresc.

(Bea.)
ACADEMIA

BIBLIOTECA

Chițimia, încalecă pe cal,
Fugi iute ca un val
Spre turnuri și cule.
La porți să pui caraule,
Drugi de fier și lacate
Să nu pătrundă nici muscă-n cetate,
Iar tu, Vrabie tată,
Ia-ți de oșteni o ceată
Și dă raită pe uliți
Cu paloșe și sulți
Și unde-i auzi orăcăială
Nu sta la îndoială,
Orice prunc să-nhați
Și să-l dai la gealați.
Te știi cam milos
Și foarte lăcrămos,
Nu te muia de plînge,
Scaldă-mi-l în sînge.
Vedea-veți cine mi-s.

VRABIE, CHIȚIMIA

Va fi precum ai zis!

IROD

(Singular și gînditor.)

Vai mie, amară-i viața,
Subțire precum e ața!
Lume, lume, dulce floare,
Mult ești tu înșelătoare,
Azi grădină cu miroase,
Mîine țintirim cu oase.
Deunăzi tînăr eram,
Ca mîini mortea bate-n geam.
Unde ești, Aristotèle,
Mare cititor în stele,

Unde, mîndre Solomon,
Ce domneai în Babilon?
Unde-i craiul Bonaparte,
Cel iscusit și cu carte,
Care a murit cu zile
Bătîndu-se cu Ahile?
De-atîta urgie
Mă-ncurc în cronologie.

(Intră Vrabie și Copăcel.)

VRABIE

Puternice împărat,
Pe toți pruncii i-am tăiat.
Pe-orice uliță și cale
E numai vaiet și jale.
Numai ăsta-i nerăpus,
Că s-a pus cu fundu-n sus
Și tot țipă vai și vai
Și nu mă lasă să-l tai.

IROD

(Dulceag.)

De-ăștia-mi ești tu, prichindel?
Cum te cheamă?

PRUNCUL

Copăcel!

IROD

Priviți, mă rog, minunăția,
Cine vrea să-mi ia împărăția!
Luați de aci mocofanul,
Loviți-l cu buzduganul.

COPĂCEL

Iroade, nu vreau să mor,
Tocmai voiam să mă-nsor.

(E tîrît afară, urlă.)

IROD

Acuma sînt liniștit,
Vrăjmașii mei au pierit.

(Se aude un orăcdit de copil.)

Poftim de te crucește!
Cine orăcăiește?

(Ostași cu sulii intră în scenă, alergînd după
fata care scîncește. O prind.)

Ce scîncești? Ce ți-e?
Tu faci revoluție?
Așa nebune nu merită hatîr,
Pe loc să moară de satîr.

(Intră cei trei crai de la Răsărit.)

BALTAZAR, GASPAR și MELCHIOR

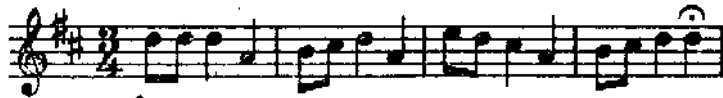
Împărate, dă poruncă
Să se cruțe-această pruncă.

IROD

Cine sînteți, ce poftiți?
Să m-opriți cum îndrăzniți?

CRAII

(Cîntă.)

Îm-pă-ra-te, dă-po-run-că Să se cru-țe-a ceas-tă prun-că.

Îm-pă-ra-te, dă-po-run-că Să se cru-țe-a ceas-tă prun-că.—

Împărate, dă poruncă
Să se cruțe-această pruncă.
Împărate, dă poruncă
Să se cruțe-această pruncă.

IROD

De furie-mi vine să gem,
Ce cătați în Vicleem?

CRAII

(Toți.)

O! mărire luminată,
Îți peșesc această fată
Care este-așa nurlie.
Vreau s-o iau cu cununie.

IROD

Trei deodată? Are haz!

CRAII

Alege pe cel mai viteaz.

(Craii se bat cu săbiile și cad morți toți trei.)

IROD

Mă-nchin la morți și la vii
Că scăpai de zurbagii.

(Fata scîncește.)

Ia te uită colo, drace!
Hei, oșteni, veniți încoace!
Prindeți zmeoaica de păr,
Că vă dau mălai cu zăr.

(Alergări infructuoase. Irod se șterge de sudoare).

Zadarnic sînt eu pe lume
Împărat cu mare nume,
Dusu-s-a crăia mea,
Asta-i pacostea din stea!

(Toți, inclusiv morții, care se scoală, cîntă.)

The image shows a musical score for a song. It consists of three staves of music in a treble clef, with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 2/4. The lyrics are written below the notes. The first staff has the lyrics 'Za-dar-nic sînt eu pe lu-me Îm-pă-rat cu'. The second staff has 'ma-re nu-me, Îm-pă-rat cu ma-re nu — me Lu-me, lu-me,' with a 'rall.' marking above the first measure. The third staff has 'lu — u — me, Lu-me, lu-me, lu — u — me! —'. The music is simple and melodic, typical of a folk or church song.

Za-dar-nic sînt eu pe lu-me Îm-pă-rat cu
ma-re nu-me, Îm-pă-rat cu ma-re nu — me Lu-me, lu-me,
lu — u — me, Lu-me, lu-me, lu — u — me! —

Zadarnic sînt eu pe lume
Împărat cu mare nume,
Împărat cu mare nume.
Lume, lume, lume,
Lume, lume, lume!

BREZAIA

*Irod intră călare pe băț, însoțit de Vrabie și de Chițimia,
asemenea căldri.*

IROD

Eu, marele Irod împărat,
Sînt peste fire de supărat
Fiindcă în urma poruncii
S-au tăiat toți pruncii
De nu mai vezi picior
De fată ori fecior,
Nici de copil de țîță,
Ba chiar de cățel ori miță.
După așa fapte neghioabe
M-am ales cu moșnegi și babe,
Pustiu e pe unde mă duc,
O să rămîn singur cuc.
Alunecă de rîpă a mea împărăție,
Ce-i de făcut, sfetnice Chițimie?
Tu, Vrabie tată, ce spui?

VRABIE

Eu zic să facem alți pui.

IROD

Ideea ta nu-i proastă,

Da' de unde să gădesc nevestă?
Că cele scăpate de coasă
Sînt bătrîne ca broasca-țestoasă.
Îmi plac tot tinerele,
Că-s și mai frumoșele.

CHIȚIMIA

De, fata gingașă
La carne-i drăgălașă.

VRABIE

La trup e subțirică,
Să n-o frîngi ți-e frică.

IROD

Ha, ghiuji fără rușine,
Clocotește sîngele-n mine,
De nu mi-aduceți o fată frumoasă
Vă spînzur de grinda cea groasă.

VRABIE

Arde-mă și mă taie;
De măria-ta-i vrednică numai vestita
Brezaie.

IROD

Din ochi-mi pe dată pieriți
Și cu Brezaia curînd să veniți.

*(Vrabie și Chițimia pleacă, apoi revin cu
Brezaia, matahală cu cap de capră sau oaie.)*

CHIȚIMIA

Puternice Irod, saltă și te veselește,
Cu drag pe Brezaia primește.

IROD

(După ce-o contemplă îndelung.)

Ori vederea astăzi mă minte,
Ori e înfopolită-n veșminte!
Fecioară din neamuri crăiești,
Mă rod mari întrebări filozoficești,
Am ajuns de iau așion,
De sforăi și ziua pe tron.
Dumnezeu zămislă pe Adam și cu milă
Îl noroci prin Eva de multă prăsilă
Și s-au plodit oamenii în voie
Pe tot pămîntul pînă la Noie,
Și după aceea, ca mladele-n brădet
Se-nmulțiră fiii lui Sem, Ham și Iafet.
Acum sîntem la alt hop,
Așijderea ca după potop.
Ce zici tu întru a ta filozofie:
Vrednică-i lumea asta să mai fie?
S-o ținem sub soare prin a altor prunci
născare,
Sau s-o lăsăm să se stingă ca o lumînare?

BREZAIA

Bee!

IROD

Ciudat fel de-a vorbi. Limba nu ne-o știe!
Ești de bună seamă de altă seminție.

BREZAIA

Bee!

IROD

Be, e precum socot Beta, cum s-ar zice Beet,
A doua literă din alfabet.
Asta știe tot,

Mai adînc chiar decît Aristot.
Îmi place ca fata nurlie precum o garoafă
Să fie și puțin filozoafă.

BREZAIA

Beee!

IROD

Zice în graiul ascuns al magilor din Babilon
Că drumul spre Omega-i prin beta, gamma,
delta, epsilon.

BREZAIA

Beee!

IROD

Prin urmare, primești soață să-mi fii,
Să-mi faci mărunței copii!

BREZAIA

Beee!

IROD

Nu-nțelege ce spun sau e mare mascară,
Cînd voi da din picior pămîntul se va
cutremura.

VRABIE

Nu-i place fata, vai ție și mie,
Hatmane Chițimie.

CHIȚIMIA

Oricum, bine, categoric, nu ے.

(Către Brezaia.)

Mai zi și tu altceva!

BREZAIA

Behehe!

IROD

Scoate-ți puțin straiul să-mi desfățez ochii
Și trupul să-ți gătesc cu minunate rochii.

BREZAIA

Beee!

IROD

Ah, sfetnici ticăloși,
Vicleni și mincinoși,
De minie îmi vine să zbier.
Ofițer!

(Chițimia și Vrabie tremură. Brezaia behdiește.)

OFIȚERUL

Poruncă,
Prea-nalte
Împărate.

IROD

În loc de muiere mi-au adus o oaie,
Poruncesc pe loc să se taie.

BREZAIA

(Trasă de Ofițer.)

Bee, behehe, behehehe!

(Exit.)

IROD

Ofițer, ia pe acești sfetnici răi la suflet

foarte,

Vrednici pedepsei cu moarte,
Cu strășnicie să se străjuiască,

De sîngele lor negru inima-mi să se
veselească.

De-atîta necaz îmi vine leșin,
Dați-mi o cupă de vin.

CĂLUGĂRIȚA

Dacă sufletul tău să se mîntuiască vrea,
Din acest vin nu bea.

IROD

E plin de aromă și foc,
De-o mie de ani îl am în boloboc.

CĂLUGĂRIȚA

Tocmai de-aceea. Ai să te-ndîrjești
Și mai vîrtos în patimi lumești.

IROD

Împărat sînt eu peste această lume.

CĂLUGĂRIȚA

De fum mincinos și trecătoare spume.

IROD

Ochii fetei ăștia cu rasă și comănac
Și toate ale ei peste măsură-mi plac.
Păr negru și moale ca al tău, zău, nu-i,
Sîinii îți sînt tari ca două gutui.

CĂLUGĂRIȚA

Părul mi-e cărunt ca sculul de in,
De viermi neadormiți trupul mi-este plin.

IROD

Mîndră e la față, la grai strîmbă e,
Una bate cîmpii, alta strigă be.
Vreau în pat de fildeș soață să te țiu.

CĂLUGĂRIȚA

De mult eu dorm noaptea întinsă-n sicriu.

IROD

Îmi vei face prunci, slăvită muiere.

CĂLUGĂRIȚA

Pruncii putrezesc, tot ce se naște piere.

IROD

Domnul a lăsat stejarii și munții,
Durerile vieții și sudoarea frunții,
Eu să te iubesc, să te țin în cîntec,
Tu să zidești lumea întru al tău pîntec.

CĂLUGĂRIȚA

În sînul meu nu voi primi
Ce moare și va putrezi.

IROD

Crăp pe loc de ciudă,
De unde-mi ieși această zăludă
Care te-aduce în așa stare
Că plîngi la nuntă ca la-nmormîntare?
Ofițer!

OFIȚERUI

Poruncă,
Prea-nalte
Împărate.

IROD

Această fată nebună
Pe loc să se răpună,
La sfetnici dați drumul, he,
Să vie cea cu behehe.

BREZAIA
(Reintrînd în scenă.)

Be!

IROD
Dar parcă o trimisesem la tăiere!

VRABIE
(Smerit.)
Știi, împărate, osul rău nu pierе.

BREZAIA
Be!

IROD
Fie ce-o fi, o iau și nu mă uit la ea,
O pun colea după perdea.

BREZAIA
Be!

IROD
Să tacă, de dragoste să nu fugă,
Să dea copiilor să sugă.

BREZAIA
Be!

IROD
Fiind lipsită de grai, să nu stea pe la uși,
Să nu se vîre între mine și supuși.

BREZAIA
Be!

IROD
Să mă lase să beau vin,
Să nu-mi vorbească de moarte și chin.

BREZAIA

Be!

IROD
Să fie lumeată, să nu mă probozească
cu raiul,
Să nu se țină de mine ca scaiul.

BREZAIA
Be!

IROD
Căci eu sînt om vînjos
Și la haractir vijelios.

BREZAIA
Be!
(Toți, inclusiv Călugărița, dansează burlesc,
ținîndu-se după Brezaie, care face pași de
fantezie.)

TOȚI
Brezaia pereche n-are,
O cere Irod cel mare,
Ța, ța, ța și he, he, he,
Buhuhu și behehe.

(De trei sau de mai multe ori.)

BREZAIA
Iroade, drăguțul meu,
De te prind cu alta, vai de capul tău.

IROD
(Căzînd uimit pe tron.)

Beeee!

(Demoralizat.)

Chițimie, și tu, Vrăbie,
S-ar cuveni amândoi să muriți de sabie,
Însă eu, uite, vă iert,
Să am cu cin' să mă cert.

TOȚI
(Ovație generală.)

Beeeee !

CRĂIASA FĂRĂ CUSUR

IMPĂRATUL VRABIE

Sfetnice Chițimia, am mare necaz că
Împărăteasa nu poate să nască,
Urlă de dureri de zici că acuș moare,
Și pîrdalnicul nu scoate nici cap, nici picioare.
Halal de așa prunci
Care-și pun mamele la munci!
Dacă știam că o să am asemenea belea,
N-o duceam în pădure, sărăcuța de ea,
În pădurea cea fermecată
Unde a rămas pe loc îngrecată.
Ne venise la amîndoi niște nebunii
Că n-avem copii.
Alerg acum pe la vraci de mi-a ieșit limba
de-un cot
Și nu știu cămașa pe unde s-o scot.

CHIȚIMIA

Împărate Vrabie, cînd fătul în pîntecul
mamei face gălăgie,
Are o dorință! Asta se știe.
E bine să-l punem la cercare,
Să aflăm ce dor are.

IMPĂRATUL VRABIE

Că bine zici. Ieși de-acolea, rogu-mă ție,
Că-ți dau, din viață, jumătate de împărăție.

PRUNCUL
(În pîntece.)

Nuuu!

CHIȚIMIA

Ptiu, nărăvaș e,
Cată să-l amăgim cu alte răvașe!

IMPĂRATUL VRABIE

Scoate capul, tată, că-ți dau un rădvan
Care zboară prin aer și-un bici năzdrăvan.
Cînd dușmanul te-amenință-n coaste,
Plesnești, și cîmpia se umple de oaste.

PRUNCUL
(În pîntece.)

Nuuu!

IMPĂRATUL VRABIE

Cu ăsta o să am mare tevatură,
Pînă iese el, îmi iese mie sufletul pe gură.
E soi rău, e piază rea,
Dracul mai știe ce vrea.
Hai, măi țică, ieși din mă-ta, că uite, pe ziua
de ieri mă jur,
Îți dau pe crăiasa fără cusur.
L-am înfundat, știi că-s bun de glume,
Astfel de făptură nu se află pe lume.

PRUNCUL
(În pîntece.)

Nu m-ai înfundat, tată, că dacă-i găsesc

Cît negru sub unghie, la mama în pîntece iar
mă-ncolăcesc.

IMPĂRĂTEASA
(Speriată.)

Aoleu!

IMPĂRATUL VRABIE

Fie ce-o fi, ieși, că ți-o dau.

IMPĂRĂTEASA
(Urlînd.)

Auuuuu!

(În acest timp, Pruncul iese de-a bușelea din-
dărătul scaunului, se ridică încet-încet în
picioare, dînd la o parte un cearșaf cu care e
acoperit și crește văzînd cu ochii pînd ce apare
ca bărbat încheiat, în haine de Făt-Frumos,
însă cam bătrîtor și gras.)

IMPĂRATUL VRABIE

Măi, dar repede crește, e nemaipomenit.
Nu ți se pare, sfetnice, c-a și-mbătrînit?

CHIȚIMIA

Copiii ăștia din vremea nouă
Sporesc într-un an cît alții-n noă'ș'nouă.

PRUNCUL

Tată, mamă, pîn' nu mi-e părul sur,
Dați-mi pe crăiasa fără cusur.

IMPĂRATUL VRABIE

Ce-i de făcut? Știi că rău m-am fript.

CHIȚIMIA

Împărate, eu zic să pui în poartă un așift

Pe cum ca fecioara fără cusur îndată să vie,
Să ia pe feciorul de crai cu cununie.

IMPĂRATUL VRABIE

Sfetnice Chițimia, știam eu că tu ai glagore.
Cu ăst chip câștigăm zile și ore
Și poate ani întregi,
Pentru că oameni desăvârșiți nu se află nici în
neamuri de regi.

CHIȚIMIA
(Ieșind afară.)

Lipește pe poartă acest așipt, căpitane,
Și pune să bată și din darabane.

(Tobe, pauză lungă, strigăte de femei).

CĂPITANUL

Aoleo, împărate, este prăpăd!
De-atîta muieret nici picioarele nu mi le văd.
S-au strîns fete puzderie mare
Din împărăție și de peste hotare.
Eu le-am spus: Stați, bre, nu ne trebuie decît
o fată,

Crăiasa fără vină și pată.
Da' ele de colo: Ești chior sau vezi ca prin ciur?
Găsești la noi vreun cusur?

IMPĂRATUL VRABIE

Apăi atunci ce mai aștepți, bată-te luna?
Bagă-le coala una cîte una.
Iar tu, copile, alege-o pe cea
Care mai mult decît altele îți va plăcea,
Socotind-o chipoasă și cu nur
Și mai osebit fără nici un cusur.
Isprăvește pîn' nu ți se face barba cărunță,
Ca să ne-nvrednicim să-ți jucăm la nuntă.

(Stingere, reaprindere.)

PRUNCUL

(Tot pipăie pe rînd fete, punîndu-le să facă
unele mișcări, strîmbînd nemulțumit din nas.)

IMPĂRATUL VRABIE

Lovi-te-ar norocul, tu tot acilea ești?
De cîți ani așa te canonești?
Că unora din noi le-am mîncat din colivă,
Iar tu tot nu ți-ai găsit fată pe potrivă.
Muri și biata împărăteasă
Pînă să-ți afli tu mireasă.
Vai, vai, am mare canon
Cu-așa sucit cocon.

(Arătînd o fată.)

Iacă, asta-i curățică!
Ce cusur îi găsești, măi țică?

PRUNCUL

La trup nu-i destul de plină,
Fiind în schimb prea umflată la splină.
La pîntece e cam repede,
Mi-e teamă să nu lepede.
Nu face gropi în obraz
Ca să aibă la rîs mai mult haz.
Picioarul l-aș vrea mai lat,
Să se-audă cînd pășește pe marmura din palat.

IMPĂRATUL VRABIE

Tăiculiță, parcă ești geambaș ori potcovar,
Așa cusurgiu mai rar.
Da' fetișcana asta de ce nu-ți place oare,
Că e gingașă ca o floare?
Dacă m-ar ține cureaua i-aș cădea pe brînci.
Îți vine, zău, s-o mănînci.
De nu pot, ca mire, cu ea să joc în horă,
Măcar s-o am drept noră.

PRUNCUL

(Strîmbînd din nas).

Părul bate-n verde la lumină
 Și e cam moale la rădăcină.
 Dacă mai dă și cu căneală,
 Te pomenești că rămîne cheală.
 Și-atunci, ce mă fac?
 Eu chipeș, ea ca un drac!

IMPĂRATUL VRABIE

Acum ți-aș spune-o sudalmă,
 Ba ți-aș trage și-o palmă,
 Însă fiind tu al doilea după mine în țară,
 Nu se cade să te fac de ocară.

(Către una din fete).

Ia uite colo, mititica,
 Mielușica, ocheșica,
 Dacă și la asta-i găsești cusur
 Ești vrednic de-un picior în tur.

PRUNCUL

Asta e de tot pruncă,
 Necoaptă bine încă.
 La umeri e cam îngustă,
 Picioarele i se pierd în fustă.
 Nu i s-au împlinit nici sîni, nici gușa,
 Mă prind că se joacă cu păpușa.

IMPĂRATUL VRABIE

Of, of, of, of!
 Mă băiete, în viață trebuie să fii puțin
 filosof,

Mai îngăduitor, mai dimocrat,
 Cum zice unul Socrit... Socrat.
 Noi toți, bărbați, muieri,

Avem și daruri, avem și scăderi.
 Să mai închidem din pleoape,
 Să nu ne privim așa de aproape.

PRUNCUL

Tată, să plec în lume mă lasă,
 Să găsesc singur pe desăvîrșita crăiasă.

(Împăratul îi face semn că îngăduie. Stîngere,
 apoi lumină. În scenă, Împăratul și Chișimia,
 apoi intră și Pruncul.)

PRUNCUL

Împărate, adu popi, cununi, beteală, luminare,
 C-am găsit-o pe fata care nici o meteahnă
 n-are.

(Face semn în culise, apoi introduce pe un
 bărbat voinic și înalt, îmbrăcat femeiește.)

E naltă, șoldoasă, pieptoasă,
 Ca mine zdravănă și arătoasă.

(Joc în rond, doi cite doi.)

The image shows two staves of musical notation in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff is a treble clef melody with a 'bis' marking above the final note. The second staff is a bass clef accompaniment. The lyrics are written below the staves.

Foaie verde de argint A-mîn-doi vați po-tri-vit
 la infinit
 Și la ochi și la sprin-ce-ne, Ca doi po-rum-bei la pe-ne.

Foaie verde de argint,
 Amîndoi v-ați potrivit
 Și la ochi și la sprincene,
 Ca doi porumbei la pene.
 Și la ochi și la sprincene,
 Ca doi porumbei la pene.
 Și la ochi și la sprincene,
 Ca doi porumbei la pene.

(Frazele se vor trata ca chiuituri, strigându-se
de către fiecare pe rînd; un flăcău în straie
șădrănești de nuntă bate tactul și conduce șirul.)

PRUNCUL

La trup nu-i destul de plină
Și e prea umflată-n splină.

IMPĂRATUL VRABIE

Ia te uită, mititica,
Mielușica, ocheșica.

PRUNCUL

De mai dă și cu căneală,
Mi-e să nu rămînă cheală.

IMPĂRATUL VRABIE

Dacă-i mai găsești cusur,
Îți dau un picior în tur.

CHITIMIA

(Către public.)

Curat ca-n parimie:
E frumos ce-mi place mie!

SOARELE ȘI LUNA

Uvertură, se aude nechezat de cai.

IMPĂRATUL VRABIE

Vijbabo, fiind înscăunat împărat din ăst an,
Nesmintit trebuie să capăt un cal năzdrăvan.
La vîrstă, ce-i drept, sînt cam bătrîior,
Dar încolo-s vînjos și iute de picior.
M-aștept să am cu vecinii multe bătălii,
Drept care țin în grajduri vestite herghelii.
Dar toate laolaltă nu fac o ceapă
Pe lingă un cal fătat de grozava-ți iapă.
Lăsai fecior mărișor și nevestă lăuză
Și coborîi în fundul pămîntului fără călăuză.

VIJBABA

Împărate Vrabie, trei zile slujește-mi ca argat,
Căluții mei numai noaptea au gust de alergat.
Du-i cinstit la pășune, să se umfle la rinză,
Și te vei alege cu mînzuc ori mînză.

(Iese).

FATA VIJBABEI

Prea frumosule Vrabie, iapa-i drăcoasă ca o vulpe,
Te-adoarme și-ți alunecă oricît ai strînge-o-ntre
pulpe.

Mînjii se fac pești, păsări, tot felul de jivine,
Cînd crezi că mergi călare, pe-o cracă stai pe vine.
Privești buimac și nu știi că fluturii pe roze
Sînt cai, ca în Ovidiu *Despre metamorfoze*.
Mi-ai căzut cu tronc, primește-mă în pletele din
cap

Ca păduche, și cu povața de nevoi te scap.

(Iese.)

IMPĂRATUL VRABIE

De-atîta ciupeală s-ar zvîrcoli și-o stîncă,
Mă tot scarpin în ceafă și mereu mă mănîncă.

(Iese. *Intuneric.*)

(*Lumînd. Vine călare.*)

IMPĂRATUL VRABIE

Trei nopți nedormite m-am tot necăjit,
Dă-mi, babo, simbria pentru cît ți-am slujit.
Dintre toți mînjii am ales pe-ăsta răpciugos,
Costeliv, numai bube, slab, piele și os,
Să nu spui că-s lacom.

VÎJBABA

Ai primit bun sfat.

Două's' patru inimi, săraca de mine, în el am băgat.
Calică rămîn. Dă-mi barim pe Natalița,
Fata cea născută azi de-mpărătița.
Voi veni s-o îmbuc peste șaisprezece ani,
Cînd puii de oameni sînt mai dolofani.

IMPĂRATUL VRABIE

Pin' la miez de noapte, precum la carte scrie,
Atît te-aștept. (*Aparte.*) S-o zăbovesc găsi-voi
șmichirie.

VÎJBABA

În părul tău clocînd a zămislit o pruncă
Cu gîndurile multe din țeasta ta furate.
Elin și Iana sînt leit soră și frate.
În foișor vrăjit vei crește-o neștiută,
Despre ea către fecior gura să-ți fie mută.
O șotie de-mi faci, viclean cum ești din fire,
Se va porni de-aci mare nenorocire.

IMPĂRATUL VRABIE

La poftă spune ho,
La gînduri strigă hi,
De vrei pe mihoho,
Pierzi și pe hihih.

VÎJBABA

Hi, hi, hi, hi, hi!

(*Exeunt. Împăratul Vrabie, călare.*)

IMPĂRATUL VRABIE

Sfetnice Chițimia, purtător al împărăteștilor chei,
Mi-a dat Cel-de-sus doi copii ca niște hulubei.
Lui Elin îi las sceptrul cel strămoșesc,
Pe Natalița c-un voievod vreau s-o căpățuiesc.
De-un singur lucru mi-e tare grabă,
Să treacă sorocul pus de pocita Vîjbabă
Căreia acum șaisprezece ani i-am slujit pentru
un cal năzdrăvan.
Pin' la miezul nopții sînt la mare aman.

CHIȚIMIA

O știu pe blestemata cu doi colți în gură,
Lacomă de carne de-omenească făptură.
Însă sîntem închiși într-un palat de oțel
De nu poate răzbate nici Sfîntul Duh în el.
Cît despre găurile de la broaște, nici o iazmă
Nu trece prin ele, fiind stropite cu-aghiazmă.

IMPĂRATUL VRABIE

Pe la tîmple, sfetnice, simt o fierbințeală,
Pe-oglinzi s-a lăsat un fel de abureală.

CHIȚIMIA

Iarna e cam moale, zăpada s-a topit,
Ușile fiind ferecate, aerul e nițeluș încropit.

IMPĂRATUL VRABIE

Ia taci! Auz din depărtare ceva ce face: țiiiuuu,
Sfredelește cineva în zid c-un burghiu.

CHIȚIMIA

Se-aude, categoric, o hîrîtură.
Ori e mieunat, ori e lătrătură.

IMPĂRATUL VRABIE

Sfetnice, ai ajuns la mințile oii
De-ți inchipuiești că latră cotoii.
Hîrjiiala crește, apere-ne sfinții,
Ne roade Vîjbaba pereții cu dinții.

CHIȚIMIA

Chiar de-ar pătrunde cu sfredel de foc,
Acuș-acuș se-ncheie blestematul soroc.

STRĂJERUL

Împărate Vrabie, spînzură-mă, pune-mă-n cătuși,
Vîjbaba a găurit opt din nouă uși,
Și prin borți s-a strecurat nu știu cum,
Aci ca o muscă, aci ca un fum.

IMPĂRATUL VRABIE

Scroafa asta fierul și arama scurmă,
S-o purtăm cu vorba și-om vedea pe urmă.

(Pocniturd.)

VÎJBABA

Te-am prins, în sfîrșit, ghiuj de împărat,
Hoț ce nu plătești ce ai cumpărat.
Ai luat frumusețe de harmasaraș
Care nu găsești la bîlci în oraș.
Cu el poți să prinzi de păr și pe iele
Și să zbori pe cer, pierdut printre stele.
Ne-am tocmit să-mi dai să mănînc fetița
Cînd o fi plinuță. Unde-i Natalița?

IMPĂRATUL VRABIE

Chițimia, pune, ca să-nmoi pe dracă,
Țitera la care toată lumea joacă.
(Către Vîjbaba.)

Vîjbabo, fetița e cam mititică,
De-ți place, ți-o dau, să n-ai nici o frică.

VÎJBABA

Phi, mîncă-o-ar baba, ce trupșor gingaș,
Fragedă la carne, albă ca un caș.
Degetele intră ca-n mielul de lapte
Și-i dulce la sîni ca merele coapte.
Oscioarele ei, de pui de găină,
Le troznești în dinți date prin făină.
Am s-o-ngraș o lună cu miezuri de nucă,
Și s-o coc în vin, și-apoi trai, mămucă!

(Muzică. Elin și Natalița dansează în stil de
balet, ceilalți îi parodiază, nevoiți să joace la
instrumentul magic.)

De-atita-nvîrteală duhul o să-mi iasă,
N-am jucat așa de cînd eram mireasă.

(Muzica se oprește. Se aude orologiul bătînd
ceasurile 12 noaptea.)

IMPĂRATUL VRABIE

De-acum, Vîjbabo, s-a-mplinit sorocul,
Du-te un'ți-e voia și ți-o fi norocul.

VIJBABA

(Rînjînd și clătănînd din dinți).

Deși mi-ai jucat renghiul, vreau să-ți fac darul
plin,

Ascultă pe Vijbaba, tu, făt-frumos Elin.
În foișor pe scări de te urci, într-un cui
E-o cheie de aur. Alături, o ușă. Să n-o descui.
Înăuntru se află prea frumoasa Iana,
De foc îi sînt părul, geana și sprinceana.
De intri cumva, bucurie și jale,
Iana va cădea în brațele tale.
S-o strîngi te ferește a treia oară,
Căci îndată Iana pe fereastră zboară.

(Aparte.)

Te probozesc degeaba, că tu n-ai să poți.
Asta mi-e răsplata, prăsilă de hoți.

(Elin cu cheia în foișor.)

ELIN

O, ce fată mîndră, dulce și sfioasă,
Din ce o privesc e mai flăcăroasă.

IANA

(Îl îmbrățișează.)

De felul meu sînt neagră ca nepătrunsul hău,
Lumina îmi vine de la părul tău.

ELIN

De dragoste simt o arșiță mare,
Care-ar pune-n clocot și apa din mare.

IANA

Tresalt cînd din ochi mă fulgeri c-o rază,
Mă mișc ca o moartă care înviază.

ELIN

Îmi pare că tremuri, diafană fată,
Să te-mbrățișez lasă-mă o dată.

IANA

La trup ești fierbinte, eu-s născută rece,
Cînd mă strîngi la sîn, căldura-n mine trece.

ELIN

Ciudat este că tu ești aidoma cu mine,
Pari Eu schîmbat în fată ce din oglindă vine.
Glasul tău îl aud ca pe un cîntec nou
În care recunosc pe-al meu ca-ntr-un ecou.
Tot ce gîndesc, din ochi vădit e că-nțelegi.
De taci ori de vorbești, de mine adînc te legi.
Cu tine-n bucurie trec clipele și ora,
Sîntem îngemănați ca fratele și sora,
Dar fratele și sora se despărțesc de vor,
Eu simt că fără tine de jale mare mor.

*(Face gestul de a o îmbrățișa, ea se ferește.
Intră Împăratul Vrăbie și Chițimia.)*

IANA

De ce mi-e drag de tine prea bine nu-mi dau
seama,

De-mbrățișarea ta mă cam cuprinde teama,
Atît ne-asemuim că parcă am fi rude.
Pentru iubiri de afini pedepsele sînt crude.

CHIȚIMIA

De-aci poate să iasă ori moarte, ori sminteală,
Cată să punem fătul și fata la popreală,
Pricina asta cere multă filozofie,
Leacul să-l dăm în pripă, prea tîrziu să nu fie.

ÎMPĂRATUL VRĂBIE

Lucrurile, Chițimio, le vezi cam încurcate,

Elin al meu și Iana nu sînt soră și frate.
Vijbabele scot prunci din lindenii și mărgelile,
Nu-i trebuință anume să doarmă un om cu ele.
Decît să văz copiii în raclă, vai de ei,
Să-i cununăm de vii cu popi și arhierii.

(Veseli, Elin și Iana se îmbrățișează.)

VIJBABA

La minte, împărate, ai virful ca de ac,
Prea bine le sucești, dar eu îți vin de hac.

(Către Elin și Iana.)

Suiți-vă pe cer și alergați într-una,
Fii soarele, Eline, tu, Iana, să fi luna.
Ca soți să nu puteți de mină să vă luați,
În paturi deosebite pe rînd să vă culcați,
De mine blestemați a nu vă revedea,
Departa să vă credeți ascunși dup-o perdea,
Rotindu-vă pe cer cu-obrajii străluciți
Să fericiti pe alții, voi fiind nefericiți.

(Elin și Iana se învîrtesc.)

IMPĂRATUL VRABIE

La doruri spune ho,
La visuri strigă hi,
Cînd vrei pe mihoho
Pierzi și pe hihih.

VIJBABA

Hi, hi, hi, hi, hi!

CUPRINS

ȘUN sau CALEA NETURBURATĂ..... 5

TEATRU (1965)

Ludovic al XIX-lea	207
Phedra — Teatru abstracționist. Parodie	297
Basmul cu minciunile	311
Napoleon și Sfinta Elena	321
Despre minie sau Napoleon și Fouché	329
Răzbunarea lui Voltaire — Poem dramatic ..	341
Secretarii domnului de Voltaire — Poem dramatic	355
Tragedia Regelui Otakar și a Prințului Dalibor — Teatru de păpuși	367
Fluturele	385
Irod împărat	395
Brezia	407
Crălasa fără cusur	419
Soarele și luna	429

